201. F. 4. Z. 45. 8

PHARMACEUTICE RATIONALIS,

SIVE

DIATRIBA

G. x. 19. DE

Medicamentorum OPERATIONIBUS

IN

Humano Corpore.

PARS SECUNDA.

AUTORE

Tho. Willis M. D. in *Univ. Oxon.*
Prof. Sedleiano.

OXONIÆ,
E THEATRO SHELDONIANO,
M. DC. LXXV.

1675

61-377

UNIVERSITY
LIBRARY
CAMBRIDGE

ATHENIS
BRITANNICIS,
Literati Orbis lumini Splendidiſſimo,
UNIVERSITATI OXONIENSI,
Et ibidem
ILLUSTRISSIMO PRINCIPI
JAC. ORMONDIÆ DUCI
CANCELLARIO
HONORATISSIMO
RAD. BATHURST
DECANO WELLENSI
VICECANCELLARIO
DIGNISSIMO,
Reverendis admodum, & perquam
Eruditis
DOCTORIBUS,
PROCURATORIBUS,
Facultatum omnium PROFESSORIBUS,
Collegiorum & Aularum Profectis,
NEC NON
Venerabili Magiſtrorum Senatui
Diatribam hanc Pharmaceuticam
Pietatis & gratitudinis ergo
D cat Dedicatque
Alumnus & beneficiarius adſtrictiſſimus
THO. WILLIS.

Imprimatur

AMiciſſimo Authori, poſt tam Immortale opus, nihil mortale facturo, tanquam Lumina morienti claudens, extremum hoc officium præſtat

Oxon. *Novemb.* 12. 1675.

RAD. BATHURST
Vice-Cancellarius
Oxonienſis.

CANDIDO LECTORI

PRÆFATIO.

AQuo primum Medicamentorum in corpore humano operationes, & agendi modos considerare cœperam, & super hac re aliquamdiu meditatus, tandem Pharmaceuticæ Rationalis Specimen quoddam edideram; tanto istius speculationis ulterius prosequendæ studio tenebar, ut horis subsecivis (quoties nimirum à praxi Medica vacare liceret) vix aliud quidquam intendere, aut cogitare potuerim: idque non tam ut aliis placerem, qnam ut ejusmodi Meletemata sæpius in animo versando, & scribendo, pro Ægrotantibus melius præscribere discerem. Enimvero rationibus, quibus medicamenta operantur, non rite expensis, Fatrice omnis quasi adhuc mere empirica, casu ac fortunæ

potius quam consilio regitur; & sæpius usu venit Pharmacum temere exhibitum, nil aliud esse quam alea de vita hominis jacta. Quapropter ut mihimet ipsi satisfacere, & medicinam cum salva (ut dici solet) Conscientia practicare possim, energeiῶν Pharmaceutikῶν Ætiologiis eruendis operam nostram adhuc amplius impendere libuit. Et quoniam in hoc tractatu, medicamina, privatas quasdam corporis partes, aut regiones, earumque morbos peculiares respicientia, præcipue consideramus, idcirco in re proposita hæc tria imprimis expedienda curavimus; viz. Primo, ut partium, quarum affectus & remedia tractantur, descriptio Anatomica, quoad vasorum omnium fabricas & usus (si satis non jam jam prostat) accuratissima exhibeatur. Quamobrem in pectore, & pulmonibus, quoad intimos quosque recessus,

ceſſus, & penetralia diligentiſſime perluſtrandis verſati, quicquid notabile ſuper his veteres ac recentiores protulerunt, & porro quicquid amplius cultro ac Microſcopio detegere licuit, expoſuimus. In quo penſo, uti prius in quibuſdam aliis ejuſdem naturæ exactius peragendis, Amici mei, & Doctiſſ. D. D. Edmundi King *operæ ſedulæ, inque diſſecando dexterrimæ, plurimum me debere fateor. Et quidem adeo neceſſarium duxi, Pharmaceuticæ noſtræ Rationali, partium Hiſtorias quaſi baſin ſubſtruere, ut ſine iſtis crederem quod tota moles impoſita, quaſi mere Phantaſtica, prorſus inſtabilis, aut ſaltem inutilis futura eſſet. Enimvero Medicinam aut facere, aut operationes ejus in corpore humano, ſine exacta partium, & ductuum, in quas & quibus agunt, notitia deſignare velle, pariter abſurdum videtur, ac ſi Philoſophus rei*

Mechanicæ ignarus, Automati horologici lationes & technas, juxta Motus Naturalis *Theoricen ab* Aristotele *traditam, explicare, & dirigere præ se ferret. Itaque imprimis in corpore nostro Pharmaciæ subjecta, sive operandi loca, quasi Circum in quo discurrere oportet, summa cum diligentia & accuratione perlustravimus. Dein secundo haud minus soliciti fuimus, ut juxta partium quarumcunque Phænomena, per observationes Anatomicas nuperrime detecta, affectuum, quorum remedia designamus, hypotheses veræ, & reales conderentur; ut non tritæ medicinæ veteris semitæ usque insistendo, cæco quodam & implicito obsequio, ac, uti in proverbio est, pecorum more, tantummodo antecedentium vestigiis duceremur. Quin morborum causas, & rationes formales ab ipsis fontibus derivantes, ubique ostendere nitimur,*

à quâ ſanguinis, & humorum diatheſi, à quâ ſpirituum Animalium affectione, item à quali fibrarum, aliarumque partium ſolidarum habitudine unumquodque νοσερὸν procedat. Atque his ita præmiſſis, & ſolidi fundamenti inſtar jactis, demum tertio in loco, ut Pharmaceuticæ noſtræ ſtructura ritè compacta, feliciter aſſurgat & firmiter conſiſtat, medicamina privatas pleraſque partes, aut corporis regiones, earumque affectus peculiares reſpicientia, hic quamplurima, viz. tum ſimplicia, tum compoſita, & vetera, & nova, & dogmatica, & Empirica, tum ex libris medicis cujuſque ſeculi excerpta, tum vulgo apud Agyrtas, & mulierculas maxime celebria congeſſimus; quorum omnium, aut ſaltem ex iis præcipuorum formulis ſelectioribus, & utendi modis apte deſignatis, quoad ipſorum, tum præparationes, tum operationes,

Ætiolo-

Ætiologias ſubdidimus. At vero quod in tractatu hoc, ea omnia quæ in priori omiſſa erant minime comprehenduntur, quod tamen futurum ſperaveram, propter materiæ copiam, operiſque molem præ manibus indies accreſcentem, acciderat. Hujuſmodi enim Pharmaceuticen completam, & omnibus numeris abſolutam exhibere, certe non unius hominis, aut Ætatis res eſſet. Quippe huic Diſquiſitioni, ſi plenius & quoad latitudinem ſuam inſtituatur, non tantum materia omnis medica, quæ pene infinita eſt, ſed etiam tota Medicina ſeſe ingerit. Quare noſtra hæc incœpta, non Tractatus ſed Specimina tantum audiant. Profecto non opus erit pleroſque Medicos, ſaltem qui naturæ phænomena negligunt, praxi & lucro unicè intenti, circa pharmaciæ omnis rationes erudiri: verum ad eas è re nata ſemper eruendas, & ſerio perpenden-

pendendas, Artis genuinos filios operæ pretium erit si non dirigi, saltem incitari. Atque si leves hi conatus, alios ad studium istud melius excolendum instigarint, quicquid ab invidis ac malevolis opprobrii metiar, operæ me meæ neutiquam pœnitebit. Enimvero cum bene conscius mihi fuerim, quod facultates meas tenues licet (ceu Talentum à Deo opt. max. mihi concreditum) per ignaviam perire non sim passus, adeoque illas non terræ fuisse defossas, ut cum fœnore aliquo ultra sorbem reddantur; erit unde placeam mihi, imo serio gratuler atque triumphem.

POST-

POSTSCRIPTUM.

DUM hæc prelo ſubduntur, triſtiſſimus affertur nuncius, Autorem immortalitate digniſſimum, Pleuritidis inelectabili impetu oppreſſum, è vivis exceſſiſſe, nec profuiſſe Domino artes, quæ aliis omnibus profuerant. Dabit veniam Lector, ſi memoriæ tam ſacræ aliquantiſper parentemus; nec ſupervacuum ducet paucis audire, qualis ille Vir fuerat, qui talia ſcripſerat: porro intelligere geſtiet, quam bonus erat ille, qui tam doctus; quam etiam in Pietatis praxi exercitatus, qui in praxi Medica verſatiſſimus.

Res quidem juſtum Commentarium poſcit; ſed illa breviter proponemus, quæ raptim cogitanti, & animo tam inexpectato fulmine perculſo, prima fronte obverſabantur.

Honeſta familia ortus, Patrem habuit

habuit ingenuis ſtudiis enutritum, qui, Magiſtri in artibus gradu in Academia hac ſuſcepto, ruris otio captus, ad prædium, quod ſuburbanum habuit, ſeceſſit, & domeſticis curis & familiæ alendæ unice vacavit: ſatis terrarum orbem demeriturus, qui talem natum genuerit. Is vero, gliſcente civili bello, febris caſtrenſis contagio correptus, filium viginti fere annorum, prima ſtudiorum Tirocinia in Æde Chriſti ponentem, Orphanum reliquit: qui ad hæreditatem curandam evocatus, per aliquod tempus ruri egit; ſed rebellium incurſionibus, qui ad quintum lapidem præſidia ſatis valida tenebant, & prædas paſſim egere, fatigatus, Oxoniam, *Regis juxta ac Muſarum caſtra, ſe denuò recepit; ubi in Legione Academica miles conſcriptus, per plures annos meruit; donec oppreſſâ Optimi Principis causâ, Cromwelliana Tyrannis*

pacem bello omni ſaviorem miſeræ genti attulit. Inde Eccleſiâ peſſundatâ, & Theologiâ una cum ſacerdotibus conculcatâ, ad Medicinæ ſtudium converſus, in ea brevi profectus eximios fecit. Pietatis interim ſtudio nihilo minus addictus (cujus non leve fuerit indicium, quod cum Liturgia Eccleſiæ Anglicanæ templis exturbaretur, nec impune liceret Officiis ſacris avito more intereſſe) Religionem quaſi profugam hoſpitio excepit; & Domus ſuæ parte ſacris uſibus accommodatâ, id egit ut conventus & preces publicæ, aliaque Pietatis Officia ad ritus Eccleſiæ Anglicanæ illic perpetuo haberentur. Scripſit interea temporis ediditque egregios tractatus, quibus primum orbi innotuit, de Fermentatione, de Febribus, & Urinis.

Reddito tandem Rege, cum aditus ſibi ad gradus Academicos & munia publica

publica pateret, Doctoratum ſuſcepit, & Profeſſor Philoſophiæ Naturalis renunciatus eſt; quam Spartam ſumma cum laude ornabat; editis inſuper Anatome Cerebri, *& tractatu de* Scorbuto, *&* Morbis Convulſivis.

Circa annum vero 1667. Londinum *ad Medicinam faciendam evocatus, mirum dictu, quam cito & quanta cum laude inclaruerit, præſertim cum ita eſſet natura & moribus factus, ut nec verbis ad fucum faciendum compoſitis, nec vafris Agyrtarum technis ſe venditare poſſet. Sed licet totos dies, & tantum non noctes in ægrotantium cura exhauriret, Arti ſuæ excolendæ libriſque conſcribendis uſque vacavit, unde inter mille interpellationes nati ſunt tractatus, De* Sanguinis accenſione, *&* Motu Muſculari, *De* Anima Brutorum, *De* Morbis Cerebri, Pharmaceutices

maceutices Rationalis *pars prior*, *& demum* altera *quam nunc damus. Quæ omnia cum animadversionibus Autoris, scriptisque ineditis* D. J. Hemming *pharmacopæi fidissimi curæ commissis, in unum volumen collecta, Typis nos aliquando hic loci mandaturos speramus.*

Porro pientissimæ Animæ divini numinis cultus eadem usque cura insederat; & quandoquidem horis Canonicis in Ecclesia Parochiali Ædibus suis vicinâ precibus publicis per negotia interesse non liceret; ut officia sacra primo mane & sero vespere ibidem celebrarentur, procuravit; iisque, negotiis quibuscunque frustra reclamantibus, semper fere vacavit. Insuper cum videret institutum illud utile admodum fuisse pluribus, qui in vicinia pariter toto die in mercatura aliisque artibus exercendis distringebantur, Sacerdotem id munus

per

per futura ſecula obiturum idoneo Salario dotavit.

Sed leve hoc documentum egregii in Pietatem animi. Quanquam ipſo nemo magis frugalis & ad rem attentus, nemo magis munificus; omnia ſcilicet ſibi, nihil autem pauperibus & miſeris negaverat. Præter illa quæ propria manu elargitus eſt, Eleemoſynarios & diſpenſatores in Urbe, Rure, & Academia ſparſos habuit. Rem multis experimentis mihi compertiſſimam loquor; facilius quis ab ipſo centum Aureos, idoneo pietatis opere propoſito acceperit, quam à pleriſque aliis extorſerit totidem Aſſes. Et quanquam diutinæ diligentiæ & perpetuæ frugalitati amplas quas collegerat Opes jure merito quis potuerit imputare, ego imprimis effuſiſſimæ quam dixi largitioni, & benedictioni inſuper divinæ acceptum referendum cenſeo. A prima ejus adoleſcentia

ad ultimum vitæ diem, nullam pecuniarum quam acceperat ſummam pro ſuo habuit, donec Deo & Pauperibus partem non contemnendam ſacram feciſſet: cumque ante paucos dies, quodque mihi ſemper dolendum, ultimo una colloqueremur, de rationibus iſtis diſpungendis (tanquam venturi fati fuiſſet præſcius, & de pauperibus magis quam prole ſua ſolicitus) conſilia diligentiſſime agitabat.

Mitto dicere, quam in adverſa fortuna infractus, in affluente fuerat temperans; quam in ſumma eruditionis fama modeſtus: cum indigne laceſſeretur, quam ad injurias condonandas facilis; quam Principi ultima paſſo fidus, Eccleſiæ oppreſſæ obſequens, in Artis profeſſione candidus & apertus, in ſtudiis indefeſſus, ſermone parcus, in toto vitæ ſtatu Chriſtianus. Quæ omnia pro merito exequi, non unius horæ, paginæve res eſſet.

eſſet. Breviter dicendum, quod perpetuis precibus, ſtudiis, laboribus eleemoſynis, vigiliis exercitus, tandem annos fere 57. natus ſub præſentis Novembris *initium, Tuſſi (nunc temporis epidemia) laborare viſus eſt; quæ (cum ceu leve quiddam ſpreta eſſet) in Pleuritin, & Peripneumoniam illico tranſiit. Cumque Vir conſultiſſimus ſanguine ſæpius miſſo, & remediis diligenter adhibitis non relevaretur (Amicis meliora ominantibus) vitæ exitum adveniſſe ſtatim animadvertit; & poſt triduum, conſtituta re familiari, ſumto S.* Euchariſtiæ *viatico, & pace Eccleſiæ accepta, integris ad extremum ſpiritum ſenſibus, piam animam Deo commendavit, vitamque laudatiſſimam pari exitu clauſit.*

A U-

AVTORI CLARISIMO, nec non mihi (de quo jure glorior) AMICISSIMO, in illius Pharmaceutices Rationalis *Partem utramque*

Carmen Gratulatorium.

SEcula ſollicitos fuderunt anxia queſtus,
Demirata diu, cur tot Medicina per annos
Nondum ætatem habuit, nondum matura Hymeneas
Accendit pro more faces, nec robore crevit
Firmo, nec ſtabilem ſolidæ rationis ad uſum
Pertigerit, ſed adhuc rudis, infans, brutaque manſit.
Scilicet Egregium nondum Illi fata dederunt
WILLISIUM, Illo, Illo ſub vindice floſque, vigorque
Seraque Phœbææ perfectio contigit Arti.
Illa prius riſu potuit cognoſcere Matrem
Naturam, blandamque Patri tibi, Phœbe, ſalutem
Dicere, ſed proprio pede non ſtetit, omnia cæcis
Fortunæ auſpiciis, caſuque edocta Magiſtro
Crediderat, vario ſucceſſum errore requirens;
Et ſua per mediam librans veſtigia noctem,
Miſcuit incertis temeraria pocula fatis:
Dum tibi ſuccurit, medicaſque accommodat ultro
Languenti *Medicina* manus, dum diſcutit umbras,
Admittitque Diem late, nova lumina pandens
WILLISIUS; Lynceus, Phœbeius, intima doctus
Corporis humani penetralia, doctus in illis
Quaque viâ tacito ſerpunt Medicamina greſſu;
Quoque modo herbarum hinc, hinc vis contraria morbi
Bella ſalutifero movet inteſtina tumultu.
Olim cum vulgo Medicus ſimul ipſe profano,
Ignarus propriæ ſtupuit Magnalia dextræ;
Et ſtetit ad dubios cæci medicaminis hauſtus,
Vota tibi, Fortuna, ferens, atque anxius hæſit,
Vilibus an lateat tam ſacra potentia ſuccis.
Tandem aliquando datur rerum cauſaſque modoſque,
Sympathiaſque fugaſque diu per opaca latentes
Mechanice explorare, & fida indagine rerum
Deprenſas, facilem mirâ arte reſolvere in uſum.
Quippe volubilium vaga copia Particularum,

Exercet

Exercet medicas in fluxo corpore vires:
Exileſque atomi, naturæ, artiſque Miniſtræ
Proripiunt agili, ſeſe hinc, ſeſe inde volatu:
Inque ſinus refugos, diverſaque clauſtra receptæ,
Exagitant varios pariter, reprimuntque tumultus.
Nunc ſuccum à ſtomacho nimis indignante repoſcunt
Morbificum, liquidæ profluis nunc ductibus alvi
Præcipitant denſo glomeratas agmine fæces,
Diverſoque modo morborum ſemina pellunt,
Hinc dum conſtringunt fibras, atque inde relaxant.
Nunc patulas ſubeunt venas, atque agmine facto,
Purpureo rabiem torrenti, æſtuſque remittunt;
Efferveſcentem veluti Sal miſſus in Ollam,
Æquora prætumidis inducit priſtina lymphis.
Nunc in ſtagnanti glaciali frigore Maſſâ,
Nativos reparant curſus, tepidoſque fluores:
Sic aqua liberior limoſæ immiſſa paludi,
Continuum jugi deducit flumine rivum.
Nunc vitæ penetrant ſedes, & perpetis arcem
Lampadis, irriguos quæ dat per membra calores.
Lucida nunc agilis ſubeunt confinia ſenſus,
Spirituumque vagis miſcent commercia turmis.
Nunc præcluſa diu vitæ ſpiracula, rupto
Expurgant aditu, tabiſque repoſta futuræ
Semina, diffiſſis depellunt undique rimis,
Diſtentoſque replent leni ſpiramine folles.
Nunc in ſanguiferas Jecoris penetrare cavernas,
Et male ceſſantem gaudent urgere laborem.
Vel cute ſtagnantes ſatagunt depellere lymphas,
Aut relevare gravem membrorum tabe lienem.
Sic ſub mille viis actæ, ſub mille figuris
Extrudunt morbos pariter, pariterque repellunt.
Harum agiles motus, veſtigiaque abdita noſſe,
Quaſque habeant vires, ac *quare* dicere, & *unde*,
Hic labor, Hoc opus eſt, ſtudiumque & cura Sagacis
WILLISII, cujus maturâ ope, vindiciiſque
Conſcia Virtutis propriæ *Medicina* triumphat,
Nec veram, Ratio ſi deſit, ſe putat Artem.
Illa ſui certos præbet Mortalibus uſus,
Dum Methodum ſequitur facto & ratione probatam.
Interea meritâ veheris ſuper æthera famâ,
Naturæ interpres fidus, Phœbique Sacerdos,
Abbrevians artem pariter, vitamque perennans.

Gul. Dawkins.

QUE-

QUERELA
LIBRI POSTHUMI
DE OBITU
AUTORIS.

Quiſquis, es O ſicci procul abſint Lector ocelli;
Tingatur lacrymis pagina quæque tuis.
Geſtiet haſce pati charta officioſa lituras,
Deflens WILLISII fata inopina ſui.
Scilicet hinc almæ vocor ad conſortia lucis,
Ut videam Dominum non ſupereſſe meum?
Perſonet ingratus noſtris vagitibus Orbis,
Diſcat & à nobis funera tanta queri.
Credideris Lector ſcripta immortalia volvens,
Quod potuit fato jura dediſſe ſuo.
Quanquam mille aditus latè panduntur in Orcum,
Mille ſagax vitæ repperit ille viam.
Cæſaris ad magni ritum, contra agmina mortis,
Pugnavit totos Marte favente dies.
Cumque hoſti intentum premeret nox ſera, redegit
Pernox ſucceſſus victor in acta ſuos.
Viderat autumno quot reſtituiſſet in illo,
Spargebat ſegnis quo pituita neces.
Indoluit *Fatum*; jamque æmula regna timebat,
Atque novus pallor Mortis in ore fuit.
Portitor infernus raptos fleviſſe trientes
Creditur, & vacuam deſeruiſſe ratem.
Tandem adit immites Mors indignata ſorores,
Nilque agimus, clamat, ſoſpite WILLISIO.
Quin hunc pallentes properè damnemus ad umbras,
Non aliter regni robora ſalva mei.
Annuerat truculenta trias, mora nulla ſecuta eſt,
Concita per medium tranſit arundo latus.
Invida *Phabigenam* ſic dextera miſit in Orcum,
Cum medica fatum perdomuiſſet ope.
Sic etiam *Eurypylus* ſtraviſſe *Machaona* fertur,
Auſus adoratum contemerare caput.
Hac ſed flebilior nulla unquam victima, nunquam
Intravit Stygias ſanctior umbra domos.

Aure

Aurea præreptum *Cythereia* flevit *Adonin*,
Heu mage WILLISIUM flet Medicina suum.
Extinctum magicæ resonabant *Memnona* chordæ,
His at in exequiis carmina surda tacent.
Orphea Calliope mœstis est questa Camœnis,
Non patitur blandos nostra querela modos.
Interea dictis *Libitina* absiste superbis,
Luctibus hæc olim gaudia sæva lues.
Posthuma perpetuis reparantur prælia chartis,
Et nova jam vindex Pagina bella geret.

GUL. DAWKINS
Med. Bac.

ELEN-

ELENCHUS RERUM.

SECT. I. CAP. I.

De Medicamentis thoracis, & primo De Reſpirationis Organis & uſu.

OPeris inſtitutum p. 1. Partium Thoracis recenſio p. 2. Pulmonum ſubſtantia prorſus membranacea eſt. ibid. ex lobulis pene infinitis conſtans. p. 3. Quos interſtitia quædam diſtinguunt. ibid. Et lymphæductus comitantur. p. 4. Vaſorum Pulmonis recenſio. ib. Eorum ad Tracheam habitudo. p. 5. Tracheæ & Laryngis deſcriptio. ibid. Bronchiorum deſcriptio. p. 8. Arteriæ & venæ pneumonicæ deſcriptio & uſus. p. 10. Tunicæ venoſæ, vaſculoſæ, & Muſcularis uſus. p. 12. Quare nullus in venis pulſus ratio reddita. ibid. Sanguinis in venis Pneumonicis diatheſis qualis. p. 13. Lymphæductuum & propaginum nervearum deſcriptio. p. 14. Tunicarum pulmonis deſcriptio. p. 15. Pulmonis ſyſtole & diaſtole Mechanice explicantur. p. 16. Muſculorum inſpirationi & reſpirationi inſervientium deſcriptio. p. 17. Ratio redditur quare muſculus triangularis in homine parvus, in cane per totum os pectoris protenditur. p. 20. Diaphragma abdominis motum ſequitur. ibid. Motuum inſpirationis & reſpirationis cauſæ. p. 21. Quæritur an reſpiratio ſit actus ſpontaneus, an mere Naturalis. p. 22. Quare lobulorum interſtitia inter ſe, & inde in Lymphæductus tranſitum habent. p. 24.

SECT. I. CAP. II.

De Reſpirationis læſæ variis ſpeciebus, cauſis & Symptomatum rationibus.

REſpirationis organa multifariam lædi periclitantur. p. 30. Pulmones cum Horologio comparantur, ibid. Reſpirationis uſus & fines qui lædi ſolent. ibid.

Pulmonis in officio ſuo defectus & deliquia. p. 31. Primo quando ſanguis non rite cordis ſinum & arteriam Pneumonicas pertranſit. ibid. Cl. Sylvii opinio circa ſanguinem in pulmone effervescentem, ibid. Ea minus verisimilis videtur, ibid. Autoris ſuper ea re ſententia p. 32. Sanguinis circulatio Pneumonica inhibetur, modo ipſius cordis vitio, ib. Modo ſanguinis culpa, ibid. Item aliquando ob vias obſtructas. ibid. Sanguis in pulmone impeditur modo quia minus accenditur, p. 33. Modo quia nimis. ibid. Impeditur etiam ob craſin ejus vitiatam, ibid. Primo quatenus ſanguis in compage ſua nimis ſolutus eſt, p. 34. Quare ſerum in Pulmone deponit. ibid. Variæ hujus cauſæ & fiendi modi. ibid. Sanguis diſſolutus etiam miaſmata corruptiva in pulmone deponit, p. 35. Sanguis etiam in pulmone impeditur ob compagem ejus nimis ſtrictam, ibid. Uti contingit in Febre, Pleuritide, & Peripneumonia. p. 36. Item ſuper ſanguis in Pulmone impeditur cordis vitio, ibid. Primo quatenus ſpiritus ejus deficiunt, ibid. Secundo quia inordinate moventur, p. 37. Demum ſanguis in pulmone impeditur ob vias obſtructas. ibid. Quæ occluduntur variis modis, & ob diverſas cauſas, quæ recenſentur, ibid. Quandoque tubi bronchiales implentur interdum obrigeſcunt. p. 38. Vaſa aliquando concretionis polypoſis inferciuntur. ibid. Tertium ſanguinis in pulmone impedimentum fit ob aëris defectum aut vitium, p. 39.

SECT. I. CAP. III.

De Inſpiratione Læſa.

INſpiratio læditur ob aëris vitium aut defectum. p. 40. Aëris vitia notantur, ibid. Aëris defectus inſpirationem lædens ab organis Pneumonicis procedit. p. 41. Quorum vel motus deficit, ibid. Vel meatus obſtruitur. p. 42. Varii obſtructionum modi, p. 42. Primus Catarrhus, ibid. Secundo turgeſcentia ſanguinis quæ vasa comprimuntur. ib. Tertio ductuum trachealium ſpolium. ibid.

SEC

SECT. I. CAP. IV.

De Exspiratione læsâ.

EXspirationis actus inspiratione facilior. p. 43. Exspiratio læsa quandoque ab inspirationis vitio procedit, ibid. Interdum ea solitaria à variis causis dependet. p. 44. Primo à solutione continui in parte motrice, ib. Secundo in Tussi, ibid. Tussis descriptio, ibid. Ratio ejus formalis & fiendi modus, ibid. Causa ejus primaria. ibid. Causæ ejus evidentes, p. 45. Ejus species. ib. Prima Tussis humida, ibid. Secunda Tussis sicca. p. 46.

SECT. I. CAP. V.

De Phthisi, sive Tabe in genere.

PHthisis inter morbos pectoris prima habetur. p. 47. Vocabuli hujus variæ acceptiones, ibid. Atrophiam quamcunque denotat, ibid. Atrophia imprimis à sanguine quod ἀτρόφιμος sit dependet. p 48. Sanguinis dyscrasiæ ἀτρόφιμοι aut ipsius propriæ sunt, aut aliunde communicatæ, ibid. Prioris species recensentur. ibid. Sanguinis status ἀτρόφιμος ipsi communicatus, procedit vel à visceribus, vel partibus solidis, p. 49. Vel à succo nerveo. ibid. Liquor nerveus quandoque per se & primo Atrophiæ causa est, p. 50. Atrophiæ duæ species primariæ, ibid. Tabes Dorsalis, & pulmonaris, ib. Duæ tabis dorsalis species. ibid. Prima à succo nerveo in lumbis inhibito aut depravato, p. 51. Secunda ab humoris per partes genitales dispendio, ibid Humor iste primo aut semen est, cujus nimia jactura Atrophiam inducit. ibid. Hujus dispendia aut voluntaria sunt aut involuntaria, p. 52. Aut secundo ichor, sive putrilago in partibus istis ob continui solutionem effluens. ibid. Gonorrhææ virulentæ ratio formalis, ibid.

SECT. I. CAP. VI.

De Phthiſi proprie dicta, ſive de Tabe Pulmonum vitio excitata.

PHthiſeos pulmonaris definitio. p. 54. Cauſæ à veteribus aſſignatæ, ibid. Materies tabifica quæ ſit. ibid. Quibus viis pulmones ſubeat, ibid. Aliquatenus per Trachearn, non tamen à capite deſtillans, ibid. Sed ex vaſis lateribus exudans. p. 55. Materies tabifica pulmoni potius & uberius per arterias Pneumonicas infertur. ibid. Tuſſis & expuitio hoc motio excitata quandoque ſalutaris, p. 56. Sæpe tamen nimia & periculoſa exiſtit, ibid. Materies Tabifica quare pulmonum partes primo, & deinde gradatim afficit & lædit. ibid. Pulmonis ulcus quomodo fiat, p. 57. Pulmonis ulcus callo obductum, nimis noxium. ibid. Phthiſeos cauſæ evidentes, ibid. Phthiſeos cauſæ procatarcticæ, aliæ ex ſanguinis, aliæque ex parte pulmonis ſunt. p. 58. Sanguinis dyſcraſia propria ad morbum iſtum diſponit, ibid. Quandoque ille labem tabificam à ſucco nerveo ſuſcipit. p. 59. Sanguis interdum tabificus propter noxam à lymphæductibus impertitam, ibid. Etiam propter evacuationes ſolennes inhibitas aut ſuppreſſas. ibid. Quinimo ob tranſpirationem præpeditam, p. 60. Noxa tabifica ex parte pulmonari. ibid. Ob pectus male conformatum, ibid. Propter diatheſin hæreditariam, ibid. Ob pectoris morbos prævios. ibid. Propter auræ inſpiratæ incongruitatem, ibid. Prioris ratio exponitur, ibid. Diatheſis ad Phthiſin hæreditaria quæ ſit. p. 61. In quibus exiſtit, ibid. Pectoris morbi tabifici qui ſunt. p. 62. Aëris ad tabem excitandam influentia, ibid. Aura craſſior & urbana Phthiſicis quibuſdam ſalubris, aliis noxia, p. 63. Hujus rationes inquiruntur, ibid. Multis Phthiſicis aura ſulphurea ſalubris. ibid. Et medicamenta ſulphurea maxime ſunt congrua, p. 64. Horum ratio diſcutitur. ibid. Tuſſis tria tempora ſive tot ſtatus diſtinctivi, ibid. Quando recens phthiſeos ſuſpicione vacat. Secundo quando Phthiſin inducere incipit, ibid. Tertio quando in phthiſin confirmatam cedit. ibid. Methodus therapeutica, & primo contra Tuſſim incipientem, p. 66. Indicationes tres, ibid. Prima ſanguinis effervescentiam reſpicit. ibid.

ibid. Secunda ſeri aliorumque recrementorum à pulmone derivationem reſpicit. p. 67. Tertia Catarrhi ſuppreſſionem & pulmonis corroborationem intendit, ibid. Medicamentorum formulæ, quæ magis recepta ſunt. p. 68. Mixturæ, ibid. Linctus, ibid. Eclegmata. ibid. Tinctura, p. 69. Balſama, ibid. Trochiſci. ib. Tabulæ, p. 70. Pulveres. ibid. Pilulæ, ibid. Decocta. p. 71. Aquæ deſtillatæ. ibid. Puerorum tuſſis convulſiva (chin-cough dicta) deſcribitur. p. 72. Ejus ratio formalis, ibid. Cauſa partim catarrhus, p. 75. Partim pectoralium diathesis ſpaſmodica, ibid. Morbi prognoſis, ibid. Curationes empiricæ, ibid. Muſcus pyxidatus magnum remedium, p. 76. Cujus ratio inquiritur, ibid. Terriculamenta in hac tuſſi conveniunt, ibid. Morbi curatio rationalis, ibid. Purgatio, p. 77. Veſicatoria. ibid. Potus, ibid. Mixturæ, ibid. Cujuſmodi tuſſis Phthiſeos initium ſit. p. 78. Circa Therapeiam ejus indicationes tres, ibid. Primo ſanguinis diſſolutionem inhibere. Secundo tabum in pulmone aggeſtum educere. Tertio pulmones læſos ſanare, ibid. Indicatio prima tres medendi intentiones ſuggerit. p. 79. Prima intentio ut ſuccus nutritius ſanguini proportionetur, & ab eo aſſimiletur, ibid. Secunda ut ſanguinis aliorumque humorum aciditates tollantur, ib. Tertia ut ſanguinis recrementa à pulmone avocentur. ibid. Indicatio ſecunda remedia expectorantia requirit. p. 80. Tertia indicatio balſamicis perficitur. ib. Remediorum ad phthiſin formulæ. p. 81. Mixturæ, ib. Syrupi, ib. Syrupus de allio, ibid. Syrupus de raparum radicibus, Syrupus limacum, ibid. Linctus, ib. Eclegma, ib. Tinctura & balſama, ibid. Trochiſci, tabulæ, & pulveres. p. 83. Pilulæ, ib. Decocta ib. Aquæ deſtillatæ, ib. Vaporatio & ſuffitus. ib. Prioris formulæ, ib. Suffitus lenioris formulæ, ib. Item fortioris, ib. Arſenicalis, ib. Auripigmenti fumus, p. 85. De phthiſi confirmata, ib. Ejus ratio formalis, ib. Remediorum formulæ in phthiſi deplorata. p. 86. Decocta, ib. quæ deſtillatæ, ib. Hynoptica. ib. Eclegma, ib. Cujuſdam tuſſis quæ ſæpe phthiſin minatur hiſtoria. p. 87. Hiſtoria ſecunda notabilis. p. 89. Tuſſis clangoſa, ibid. Ejus cauſa conjuncta. p. 90. Medendi methodus uſitata, p. 92. Purgatio, potus, mixtura, ibid.

SECT. I. CAP. VII.

De Sanguinis ſputo.

HÆmoptoe pulmonis affectus valde frequens, p. 93. Circa eam tria ſunt conſideranda. ib. Primo è quibus vaſis ſanguis erumpat, p. 94. Quali tum horum tum ſanguinis vitio contingit, ib. Quæ potiſſimum arteriæ & ubi conſitæ ſanguinem expuunt, ib. Tum pneumonicæ tum trachealis in culpa ſunt, ib. Hæmoptoe ex arteriis trachealibus, p. 95. Secundo, in quibus locis ſanguis deponitur, ib. Vel in larynge, vel in mediis bronchiis, vel intra veſiculas orbiculares, ib. Tertio, quot modis ſurſum ejici ſolent, ib. Cauſæ ejus procatarcticæ, & evidentes, p. 96. Morbi hujus prognoſis, p. 97. Curatio ejus, ib. Indicationes ejus duæ, ſanguinis fluxum ſiſtere, & continui ſolutionem ſanare, ib. Prima ſanguinis fluxionem inhibet, & vaſis aperturam claudit, p. 98. Indicatio ſecunda præſervatoria reſpicit ſanguinem in craſi rectâ continendum, ib. Pulmonis conformationem debitam procurandam, ib. Medicamentorum formulæ, p. 99. Julapia, ib. Aquæ deſtillatæ, p. 100. Decocta, tincturæ & emulſiones, ib. Herbarum ſuccî, & expreſſiones, p. 101. Pulveres & pilulæ, ib. Eclegmata & Electuaria, ib. Indicatio ſecunda præſervatoria, p. 102. Intentio ejus prima reſpicit ſanguinem, ibid. In quem finem præſcribuntur evacuantia, ib. Vel mere alterantia, ib. Intentio ſecunda pulmones reſpicit, p. 103. Morbi hujus Hiſtoria prima, ibid. Caſus Ætiologia, p. 106. Præſcriptionum formulæ, ib. Hiſtoria ſecunda, p. 107. Caſus Ætiologia, p. 108.

SECT. I. CAP. VIII.

De Peripneumonia.

PEripneumoniæ deſcriptio, p. 110. Phlegmone quomodo in Pulmone excitatur, ib. Peripneumonia conjuncta in duobus conſiſtit, ib. Primo ut ſanguis effervescat, ſecundo ſimulque intra ductus hæreat, p. 111. Diatheſis modo hæc modo iſta prior eſt, ib. Qualis ea ſit, Phlebotomia detegit, ib. Cujuſmodi ſanguinis affectus ea

eam parit, ib. Pulmonum vitiositas ad eam disponit, p. 112. Peripneumoniæ causæ evidentes, ib. Sæpenumero pleuritidi succedit aut supervenit, ib. Hujus ratio inquiritur, p. 113. Morbi hujus differentiæ, p. 114. Prognosis ejus, ib. Ex symptomatum apparentia, ib. Ab excretis, ib. A virium statu, p. 115. Curatio duas habet indicationes primarias, ib. Prima indicatio quatuor suggerit medendi intentiones. ib. Intentio prima ut sanguinis affluxus præscindatur, ib. Secunda ut extravasatus circulationi reddatur, ib. Regulæ circa phlebotomiam, p. 116. Tertia medendi intentio, ut sanguinis lentor sive viscositas tollatur, p. 117. Quarto ut symptomatis urgentibus occurratur, ib. Indicatio secunda materiæ morbificæ maturationem & expectorationem respicit, ib. Remediorum formulæ, p. 118. Julapia, apozema, catharsis, ibid. Enemata, p. 119. Medicamenta sanguinis lentorem dissolventia, ib. Pulveres, ib. Spiritus & liquores chymici, ib. Haustus, ib. Symptomatum curatio, p. 120. Linctus, teclegmata, apozema, ib. Medicamenta contra vigilias, ib. Ad dolorem, ib. Maturantium & expectorantium formulæ, p. 121. Historia prima, ibid. Historia secunda, p. 122.

SECT. I. CAP. IX.

De Pleuritide.

PLeuritis & Peripneumonia morbi affines, p. 123. Quomodo inter se differunt, ib. Pleuritidis sedes, ib. Causa ejus proxima, p. 124. Morbi hujus causæ remotiores. ib. Differentiæ ejus, p. 125. Prognosis, ib. Curatio ejus, p. 126. Tres se offerunt indicationes, curatoria, præservatoria & vitalis, ib. Indicatio prima sanguinis obstructionem tollendam curat, ib. Phlebotomia fere in omni pleuritide necessaria, ib. Quæ vena in pleuritide aperienda, p. 127. Variæ opiniones recensentur, ib. Cucurbitulæ cum scarificatione Phlebotomiæ vicem supplent, p. 128. Cathartica & vomitoria utrum in pleuritide exhibenda, ib. Quæ alia remediorum genera in hoc morbo conveniunt, p. 129. Indicatio secunda præservatoria, ib. Vestis vitalis, ib. Cardiaca imprimis prescribit, ib. Et contra dolores anodyna, p. 130. Remediorum formulæ. Qualis ea sit ad phlegmonen tollendam, ib. Julapia & apozemata, ib. Pulveres, catharsis, p. 130. Ad sanguinis lentorem tollendum

lendum conveniunt ſtercoris equini infuſio, & aqua deſtillata. ib. Sylvii antipleuriticum, p. 131. Medicamenta maxime efficacia ſunt pulveres, ib. Et liquores chymici, p. 132. Indicatio tertia remedia requirit, cardiaca & anodyna, ib. Pleuritici hiſtoria, p. 133.

SECT. I. CAP. X.

De Empyemate.

EMpyema affectuum aliorum pectoralium productum eſt, p. 135. Raro aut nunquam per ſe incipit, ibid. Materia morbifica quæ ſit, ib. Puris & materiæ purulentæ differentia, p. 136. Quare utraque modo cum, modo ſine fœtore, ib. Neutrum Empyematis cauſa eſt, p. 137. Empyematis ſigna dum in fieri, ib. Dum in facto eſſe, ib. Morbi prognoſis, ibid. Specilli à materia Empyematica deauratio quid ſignificat, ib. Morbi curatio, ib. Sectio, ſive lateris apertio, p. 139. Materies Empyematica à crebro aëris ingreſſu fœtere ſolet, ib. Paracenteſin quæ ſuadent aut prohibent, p. 140. Remediorum formulæ, ibid. Cardiaca ib. Decoctum vulnerarium, ib. Hiſtoria Empyematici, cujus ſectio fuit lethalis, ib. Alterius qui ab eo remedio convaluit, p. 141. Hiſtoria cujuſdam quia non ſecabatur defuncti, ibid. Hiſtoria quarta priori ſimilis, ibid.

SECT. I. CAP. XI.

De Pulmonis Vomica.

PUlmonis Vomica morbus raro notatus, p. 142. Ejus ratio formalis & cauſa conjuncta, ib. Materies morbifica, p. 143. Indicationes tres, ib. Prima remedia expectorantia requirit, ib. Remediorum formulæ, ib. Secunda indicatio præſervatoria, ſanguinis depurationem & pulmonis corroborationem molitur, p. 144. Indicatio tertia vitalis remedia cardiaca & anodyna, & idoneam victus rationem præſcribit, p. 145. Fontanella in latere læpenumero in hoc morbo inſigniter juvat. ib. Pulmonis vomica laborantium tres hiſtoriæ, p. 146.

SECT.

SECT. I. CAP. XII.

De Aſthmate.

ASthma morbus maxime terribilis, p. 149. Reſpirationis læſæ cauſæ, ib. Veteres cauſam ejus, vel tantum bronchia obſtructa agnovere, p. 150. Vel vapores à liene, vel utero; ſed perperam hoc. ib. Bronchiorum anguſtia quot modis oritur, ib. Quicquid ſanguinem effervefacit aſthmatis cauſa evidens, p. 151. Quare Aſthmatici in lecto pejus habent, ib. Aſthma convulſivum, ib. Sedes ejus multiplex & diffuſa, ib. Materies morbifica in variis locis conſiſtit, p. 152. Primo intra fibras muſculares, ibid. Secundo intra nervos eorumque plexus, ib. Tertio juxta nervorum origines, ib. Aſthma mixtum, ſive partim pneumonicum, & partim convulſivum, p. 153. Aſthmatis cauſæ recenſentur, ib. Morbi prognoſis, p. 154. Duæ primariæ indicationes, curatoria & præſervatoria, ib. In paroxyſmo quid agendum, ib. Intentio prima, reſpiratio facilitanda, p. 155. Secunda, partes motivæ à ſpaſmis avocandæ, ib. Remedia in hunc finem proſunt, quæ ſpiritus diſſipant, ibid. Aut conſopiunt, ib. Tinctura, pulvis, mixturæ, ib. Indicatio præſervatoria, quid extra paroxyſmum agendum proponit, p. 157. Duas medendi intentiones ſuggerit, ib. Remediorum formulæ, ib. Pilulæ, mixturæ, ib. Aquæ deſtillatæ, Syrupi magiſtrales, p. 158. Decocta galli veteris, p. 159. Juſcula cum, & ſine purgantibus, ib. Hiſtoria prima Aſthmatis convulſivi, p. 160. Curatio ejus, ib. Hiſtoria ſecunda morbi mixti, p. 161. Caſus Ætiologia, p. 162.

SECT. I. CAP. XIII.

De Pectoris Hydrope.

HYdrops pectoris facile dignoſcitur, p. 163. Cauſa ejus occulta eſt, ib. Quot modis ſignatur, ib. Primo per vapores illic condenſatos, ib. Secundo per ſerum ibi depoſitum, p. 164. Quod interdum arteriis exundat, ib. Quandoque item ex lymphæductibus, ib. Hujuſmodi caſus hiſtoria notabilis, ib. Ætiologia ejus, p. 165. Curatio per pectoris paracenteſin, p. 166. Signa diagnoſtica,

ſtica, ib. Curatio ejus, ib. Indicationes tres, prima aquas evacuandas reſpicit, ſecunda ne nova illuvies colligatur præcavet, tertia vires inſtaurandas & ſymptomata tollendi procurat, p. 168. Medicamentorum formulæ, ib. Hydromel purgans, tinctura, Julapium, ib. Pilulæ, aqua calcis, bochetum, p. 169. Ægrotantis hiſtoria, ibid. Curatio ejus, ib.

SECT. II.

De Medicamentis ſplanchnicis, ſive quæ viſcera imi ventris reſpiciunt.

CAP. I.

De Ictero, ejuſque remediis, eorumque comparandi modis & Ætiologiis.

AFfectus hepatici, p. 173. Icterus quid ſit, p. 174. Ejus cauſa, ib. Sylvii opinio de Icteri cauſa, ibid. Autoris ſententia, p. 175. Morbi hujus cauſa interdum in ſanguine, ib. Icteri curatio, p. 176. Tres medendi intentiones, primo ut ductuum obſtructiones aperiantur, ſecundo ut ſanguis ad debitam craſin reducatur, tertio ut ſymptomatis vires lædentibus occurratur, ib. Remediorum formulæ, p. 177. Vomitoria, Cathartica, p. 178. Bolus, apozema, potio, pilulæ, ib. Medicamenta deoppulativa, Elixir, apozema, p. 179. Remedia empirica, ib. Electuarium, aquæ deſtillatæ, p. 180. Sylvii remedia empirica, ib. Pro indicatione ſecunda requiruntur remedia antictérica ſale volatili animali prædita, p. 181. Variæ eorundem formulæ, ibid. Item quæ ſale volatili minerali pollent, ib. Medicamenta chalybeata varii generis, p. 182. Remedia antictérica externa & ſympathetica, ib. Quorundam ex iis Ætiologiæ, p. 183. Indicatio tertia, cardiaca, & ideoneam victus rationem præſcribit, ib. Cardiacorum formulæ, p. 110.

SECT.

SECT. II. CAP. II.

De Remediis aliis Hepaticis.

REmedia hepati dicatorum genera, p. 185. Circa viſcus hoc duæ generales medendi intentiones, ib. Medicamenta ſplanchnica vulgo dicta, primo ac potiſſimum in ſanguinem operantur, p. 186. Qualia ſunt quæ hepar ſpecialius reſpiciunt, ib. Hepaticorum formulæ quædam, p. 187. Remedia ad alios hepatis affectus dicata ſimplicia ſunt vel compoſita, ib. Primo ſimplicia, ib. Chalybeata, p. 188. Hepaticorum compoſitiones officinales, ib. Compoſitiones magiſtrales, ib. Electuarium, aqua deſtillata, p. 189. Pilulæ, ib.

SECT. II. CAP. III.

De Remediis ad Hydropem Aſciten.

AScitis cauſæ remotiores, 191. Primo reſpectu ſanguinis, ib. Non ſemper ab hepate vel liene procedit, ib. Humores è quibus gignitur, ſunt, primo ſanguis, p. 192. ſecundo humor lacteus & lymphicus, p. 193. Hydrops ſæpe Icteri productum, ib. Hydropis ſpecies, ib. Aſcitis deſcriptio, p. 194. Morbi differentia, p. 195. Prognoſis ejus, ib. Aſcitis curatio, p. 196. Quibus & quot remediis aquarum eductio molienda eſt, ib. Primo per catharſin, ib. Cathartica ſunt vel emetica vel purgantia, p. 197. Præcipua utriuſque generis medicamenta, ib. Gummi gutta. Varia ejus præparata, p. 198. Hydragogorum ex eo præparatorum formulæ, ib. Eſulæ ſive Tithymali, ib. Ejus præparata & formulæ, ib. Hercules Bovii, p. 199. Pilulæ Lunares, ibid. Hydragoga purgantia, ib. Sambucus & ebulus, ſoldanella, ſuccus ireos, ib. Elaterium, p. 200. Hydragogorum formulæ, ib. Tinctura, pulveres, Pilulæ, Electuarium, ib. Hydragoga diuretica, p. 201. In Aſcite quid proficiunt, ib. Quo delectu & diſcrimine exhiberi debent, p. 202. Diaphoretica in Aſcite quantum valent, p. 203. Enemata ac emplaſtra, p. 204. Formulæ eorum, ib. Paracenteſis in Aſcite quibus & quando conveniunt, ib. Curationis hiſtoria, p. 205.

SECT.

SECT. II. CAP. IV.

De Tympanite.

TYmpanites haud proprie Hydropis ſpecies, p. 207. Cauſa ejus quare occulta, ib. Flatui vulgo aſcribitur, ib. De flatuum ſede inter autores non convenit, ib. Non intra ductus eorum, ibid. Non intra viſcerum tunicas, ib. Quot & quibus de cauſis venter intumeſcit, ib. Primo à viſcerum in eâ tumoribus, p. 209. Secundo ab aquis aggeſtis, ut in Aſcite, ib. Tertio à flatibus, ib. Quarto à fibrarum propter ſpiritus perturbatos inflatione τετανώδει, ib. Cujuſmodi affectio Tympanites eſt, p. 210. Ejus cauſa & ratio formalis explicantur, ib. Et argumentis ac inſtantiis probantur, ib. Tympanites univerſalis, p. 211. Ejus cauſa inquiritur, ib. Vera aſſignatur, ib. In defunctis cur venter intumeſcit, p. 212. Spiritus animales ὁρμῶντες & non flatus Tympanitis cauſa, ib. Hoc ſucci nervei vitio accidit, p. 213. Cujus obſtructione ſpiritus intra fibras detinentur ac immobiles fiunt, ib. Morbi deſcriptio, p. 214. Cauſæ ejus procatarcticæ, ib. Affectus alii ſpaſmodici prævii, ib. Caſus Aſthmatis in Tympaniten deſinentis, ib. Morbi cauſæ evidentes, ib. Prognoſis ejus, p. 215. Therapeia, ib. Remedia in flatus deſtinata haud proſunt, ib. Tres indicationes Therapeuticæ, 216. Curatoria prima, & difficillima, ib. Quæ & qualia remedia in hoc morbo proſunt aut obſunt, ib. Cathartica tantum blandiora & enemata conducunt, p. 217. Medicamentorum formulæ, p. 218. Liquor ſolutivus, ib. Enemata, ib. Diuretica, aquæ deſtillatæ, pilulæ, ſpiritus, expreſſio, p. 219. Apozema, Topica, fotus, ib. Emplaſtrum, p. 220. Indicatio ſecunda remedia alterantia requirit, ib. De medicamentis chalybeatis, ib. Cujuſmodi ex ferro præparata non conveniunt, ibid. Qualia admitti poſſunt, p. 221. Chalybeatorum formulæ, ib. Liquor è floribus Tapſi barbati, ib. Electuarium, julapium, p. 222. Indicatio tertia remedia præſcribit potiſſimum contra ſpirituum deliquia, & dyſpnœam, & contra vigilias ac ſitim, ib. Cardiaca, Hypnotica, & ſitim extinguentia, ibid.

SECT.

SECT. II. CAP. V.

De Anaſarca.

ANaſarcæ deſcriptio, p. 224. Quomodo ab Aſcite differt, ib. Origo ejus à ſanguine, ib. Cauſa materialis & efficiens, ib. Sanguis cauſa ejus efficiens duplici reſpectu, ib. Primo quod non rite ſanguificat, p. 225. In cujus rationem inquiritur, ib. Hæmatoſeos ratio & modus explicantur, ib. Sanguinis diathefis hydropica exoritur duplici reſpectu, p. 226. Viz. ob vitium aut defectum quoad ejus vel primo fermentationem. ib. Vel ſecundo accenſionem, p. 227. Cauſæ ejus procatarcticæ ad tria capita reducuntur, ib. Primo quia ſanguinis particulæ activæ nimis abſumuntur, p. 228. Secundo quia non ſatis reparantur, ibid. Tertio quoniam à particulis hebetioribus obruuntur, p. 229. Cujus tres ſunt caſus, ib. Primo à nonnaturalibus immodice ingeſtis, ib. Secundo à naturalibus indebite retentis, ib. Tertio à præternaturalibus in corpore genitis, ib. Hujus varii modi ac rationes recenſentur, p. 230. Anaſarcæ cauſa materialis partim ſanguinis ſerum, & partim ſuccus nutritius, ibid. Quare humor hydropicus ſit limpidus & non cruentus aut lacteus, p. 231. Morbi differentiæ, ib. Curatio ejus, ibid. Indicationes duæ, primo ut aquæ interius evacuentur, ſecundo ne nova continue generetur, ib. Prima materiæ morbificæ evacuationem intendit, primo per cathartica, p. 232. Fortiora conveniunt, ſed non omnibus, ib. Eorum operandi modus, p. 233. Secundo per Diuretica, ib. Ac imprimis lixivialia, ibid. Eorum operandi modus & ratio inquiruntur, p. 234. Diureticorum lixivialium formulæ, ib. Diaphoretica, p. 235. Diaphoretica conveniunt, quæ in doſi largiori ſumuntur, ib. Eorum formulæ, ibid. Hydragoga externa, p. 236. Eorundem præcipuæ ſpecies, & adminiſtrationum modi, ib. Frictiones, ib. Linimenta, & fotus, ib. Balnea, veſicatoria, p. 237. Eſcharotica, ibid. Ejuſdem modus empiricus, 238. Acus punctura, ib. Indicatio ſecunda præſervatoria cujuſmodi remedia ſuggerit, p. 239. Eorundem formulæ, ib. Electuarium, ib. Chalybeata in hoc morbo proſunt, ib. Sed tantum ſulphure prædita, ibid. Pulvis, pilulæ & julapium, p. 240 Aqua deſtillata, ib. Diæta, ib. Hydropis Anaſarcæ curatæ exemplum, p. 241. Morbi prognoſis & curatio, ib. Concluſio hujus ſectionis, ib.

SECT. III. CAP. I.

De Phlebotomia.

PHlebotomia medicina maxime generalis & antiqua, p. 243. Natura per hæmorrhagias eam primo commonſtravit, ib Hæmorrhagiæ criticæ cum vel ſine febre. 244. Earum cauſæ procedunt, vel primo à ſanguinis accenſione, ib. Vel à fermentatione ejus, ib. Hæmorrhagiæ criticæ quandoque in ſymptomaticam cedunt, p. 245. Hæmorrhagiæ ſymptomaticæ oriuntur primo vitio ſanguinis, ib. Secundo vaſorum culpa, quatenus vel male conformantur, p. 246. Vel ſpaſmodice afficiuntur, ib. Tertio à ſanguine & vaſis ſimul in culpa exiſtentibus, ib. Sanguinis miſſio ab arte procurata, primo vel naturam imitatur, p. 247. Vel ſecundo eam præcellit aut regulat, ib. Vel tertio ars à natura ſuperatur, ib. Phlebotomia & Hæmorrhagia ſpontanea differunt quoad ſubjectum & materiem, p. 248. Phlebotomiæ uſus & effectus, ibid. Quomodo ſanguinem afficit alteratque, ib. Primo copiam ejus minuit, ib. Sanguinis miſſio nec prodige nec minus facienda, p. 249 Prioris rationes innuuntur, ib. Phlebotomia primo ſanguinis mixtionem emendat, ibid. Secundo craſin ejus reſtituit, p. 250. Quædam ſanguinis dyſcraſiæ phlebotomiam non admittunt, ib. In quibuſdam caſibus de phlebotomia valde ambigitur, ib. Et præcipue in febre continua putrida, ib. Quomodo lis dirimenda eſt, p. 251. Tertio, phlebotomia ſanguinis motus inordinatos corrigit aut ſiſtit, ib. Quos & quarum partium morbos Phlebotomia præcipuè reſpicit, p. 252. Poſt phlebotomiam indicatam deliberare oportet ſuper quatuor ſequentibus, ib. Primo de loco unde ſanguis mittendus eſt, p. 253. In quibuſdam caſibus à brachio, ib. In aliis è vena frontis temporum aut juguli, ib. Vena brachialis Cephalica aut Jecoraria aut Salvatella perperam ita dicta, ib. Vena Jugularis tutiſſime pertunditur, p. 254. De venis in manu aut pede, ib. Conſiderare oportet, quo modo aut quo inſtrumento ſanguinem detrahere oportet, ib. Sanguinis detractionem quidam ridiculè tum veteres tum neoterici damnarunt, ib. Quare inter venam ſecandam, Arteriæ pertuſio adeo periculoſa, p. 255. Tertio ſanguinis mittendi tempus in conſiderationem venit, ib. Primo reſpectu morbi, ib. Secundo reſpectu ætatis, ib. Tertio reſpectu anni & partium ejus, p. 256.

p. 256. Lunæ & siderum aspectus nullius hic momenti sunt, ib. Quarto Tempus diei circa phlebotomiam considerandum, ib. Quinto sanguinis mittendi quantitas perpendi debet, p. 257. De phlebotomia nimia cavendum, ib. Quin & parcior sæpe officit ac febrem intendit, ib. Hujus ratio assignatur, ib. In quibusdam casibus sanguinis missio omnino vetatur, p. 258. Phlebotomia semper fiat cum orificio satis amplo. ib.

SECT. III. CAP. II.

De Remediis ἰσχαίμοις, sive sanguinem sistentibus.

HÆmorrhagia non omnis sistenda est, p. 260. Sed tantum immodica aut inconveniens, ib. Posterioris casus præcipui recensentur, ib. Item & prioris, p. 261. Hæmorrhagiæ narium in præsenti curatio tantum proponitur. ib. Vasa è quibus sanguis effluit describuntur, ib. Eadem sunt è quibus serum ad nares destillat, ib. Sanguis è vasis istis copia immodica effluens valde incommodus, p. 262. Talis effluxus immoderati causæ, ib. Primo fit sanguinis vitio, ib. Secundo vasorum culpa, ib. Prognosis, p. 263. Curationis tres indicationes primariæ, ibid. Indicatio curatoria tres suggerit medendi intentiones, ib. Remedia externa ad sanguinis affluxum revocandum, ib. Primo Ligaturæ, p. 264. Secundo, venæ sectio, ib. Tertio, frigidorum applicatio, ib. Quarto, cucurbitæ, ib. Quinto, frictiones, ib. Sexto, cauteria, p. 265. Septimo, Leipothymiæ, ib. Octavo, remedia per sympathiam aut antipathiam ἴσχαιμα. ib. Primo, pulvis sympatheticus, ibid. Secundo, lignum fraxini virgineæ, ib. Tertio bufo siccatus, ib. Quarto, lapis hæmatitis, p. 266. Quinto, usnea, ib. Topica vasorum ora occludentia, ib. Nono, Injectio aquæ vitriolicæ, ib. 10. Turundæ, ib. Stercus porcinum, p. 267. Sanguis combustus, ib. Remedia interna, ib. Quorum duæ sunt intentiones, ib. Primo sanguis effervescentiam sedare, ib. Julapia, ib. Tinctura, ib. Secundo, cordis motum sufflaminare, p. 268. Fit per hypnotica, ib. De hæmorrhagia in febre maligna, ib. Remedia, ib. Indicatio secunda vitalis, p. 269. Ægrotantis situs, ib. Modo in lecto, modo extra hunc, ib. Indicatio tertia præservatoria, p. 270. Medendi inten-

tiones habet duas, ib. Remediorum formulæ, ib. Hæmorrhagiæ rarioris hiſtoria, p. 271. Ætiologia ejus, ib. Curatio, ib.

SECT. III. CAP. III.

De Veſicatoriis.

VEſicatoria à veteribus Phœnigmi & ſinapiſmi dicta, p. 273. Ex quibus parantur, p. 274. Primo ex igne actuali vel eo imbutis, ib. Secundo ex corporibus quæ dicuntur potentialiter ignea, ib. Veſicatoriorum formulæ, ib. Veſicatorium elegans cum dropace, p. Quomodo veſicatoria operantur, ib. Oſtenditur exemplo ignis, ibid. Cantharides quomodo veſicas excitant & aquas educunt, p. 275. Quare dyſuriam ferventer inferunt, p. 276. Veſicatoria urinas & ſudores movent, p. 277. Veſicatoriorum effectus. ib. Primo quoad humores cutaneos, ib. Secundo reſpectu ſanguinis, p. 278. Quem expurgant & alterant, ib. Tertio reſpectu nervorum & humoris in iis ex partibus nerveis ſcatentis, ib. Quibus morbis ſanandis Veſicatoria conducunt, p. 279. Primo affectibus quibuſque cutaneis, ib. Secundo ſanguinis impuritates ac dyſcraſias tollunt, ib. Hoc remedium utile eſt ad morbos quos ſanguis in aliis partibus producit, ib. Tertio etiam ad affectus omnes cerebri ac nervoſi generis, p. 280. Quibus morbis Veſicatoria intenduntur, ibid. Quibus conſtitutionibus Veſicatoria optime congruunt, p. 281. Quibus item minime, ib. In hominibus temperamenti calidioris partem diſcruciant, & aquas non attrahunt, ib. In aliis, quatenus ichorem nimium educunt, haud congruunt, ib. Veſicatorum ulcera in febribus quandoque ubertim fluunt & morbum judicant, p. 282. Et non ſunt ſananda, ib. Exemplo res declaratur, ib.

SECT. III. CAP. IV.

De Fonticulis ſive Fontanellis.

FOntanella remedium præſervatorium potius quam curatorium, ib. Super his tria ſunt diſquirenda, ib. Primo quos humores evacuant; ib. ſecundo in quibus morbis

morbis præcipue conducunt, p. 284. Tertio in quibus corporibus minus conveniunt, ibid. Viz. Primo ubi evacuant nimis, p. 285. Quare humorem ſæpe nimium profundunt, ibid. Quare ſpiritus nimis abſumunt, ib. Fontanella inconveniens eſt, quando minus quam par eſt evacuat, ibid. Fonticulorum loca deſignantur, juxta quod eorum fines ſunt, Primo evacuatio generalis, vel ſecundo evacuatio ſimul & revulſivo, vel iſta ſimul ac derivatio, p. 286. Diverſæ corporis partes in quibus fontanella incidi debet, ib. In ſutura coronali, ib. In bregmate & occipite, p. 287. Inter homoplatas, ib. Qui ad plures morbos ſunt utiles, ib. Fonticulus in hypochondrio ſiniſtro, ib. In inguine, ib. In femore, p. 288. Membri locus idoneus deregendus, ut procul à vaſis & tendinibus fiat, ib. Symptomata fonticulis accidentia ut curanda, ib. Quæ potiſſimum medelam requirunt, p. 289. Primo inflammatio, ib. Quæ cum fonticulo recenti accidit, ejus ætiologia & curatio proponuntur, ib. Inflammatio tres habet criſeos modos, p. 290. Harum ordinarius & optimus eſt, ut ſanguis extravaſatus educatur, ib. Quomodo hoc fiat, ib. Quibus remediis opus eſt, ib. In hunc finem ſæpe purgatio & Phlebotomia requiruntur, ibid. Inflammatio interdum fonticulo antiquo ſupervenit, ibid. Fonticulus ichorem nimium & fœtidum profundens medelam exigit, p. 291. Primo ut ſanguinis crasis reſtituatur, ib. Secundo ut loci ulcerati tonus præſervetur, ib. Fontanella exicca & moleſta medelam exigit, ib. Fonticulus interdum invitis omnibus cum fovea ſanabitur, p. 292. Quandoque carnem ſpongioſam circa labia ſuccreſcentem habet, ib. Hujus ætiologia traditur, ib. Vulgaris error eſt fonticulos ad ſterilitatem diſponere, p. 293.

SECT. III. CAP. V.

De Affectibus Cutaneis eorumque remediis.

DEſcriptio cuticulæ, p. 294. Cutis, ib. Papillæ pyramidales organum Tactus, p. 295. Cutis glandulæ & pori, ib. Pori duplices, majores & minores, ib. Cutis rugæ ac ſulci, ib. Cutis lævitas & aſperitas unde, ibid. Multum dependent ab humore poros implente, ib. Quin & à pororum ſubita conſtrictione, p. 296. In poris majoribus ſunt pilorum radices, ib. Cuticulæ morbi nulli.

ibid. Affectus cutanei recenſentur, ibid. Affectus cutanei cum tumore vel ſine tumore, p. 297. Primo maculæ Ephelides dictæ. ib. Ephelidum deſcriptio, ib. Earum materies & cauſa, ib. Maculæ lenticulares, p. 298. Maculæ hepaticæ perperam ita dictæ, ib. Earum deſcriptio & cauſa, ib. Maculæ peſtilentiales & ſcorbuticæ, p. 299. Macularum curatio, ibid. Coſmeticorum formulæ, ibid. Primo quæ cutim detergent, ib. Secundo quæ materiem maculoſam repellunt, p. 300. Lac virginis, ib. Aqua coſmetica mercurialis, ib. Virtus ejus. ib. Uſus ejus familiaris non tutus, p. 301.

SECT. III. CAP. VI.

De Pſora cum Pruritu.

PSora morbus proprie cutaneus, p. 302. Ejus deſcriptio, ib. Qualis humor ſit materies ejus, ib. Non quiſpiam è quatuor vulgaribus, p. 303. Sed humor glandulis cutaneis inſitus, ib. Latex ſive humor iſte deſcribitur, ib. Quomodo degener & ψωρώδης evadit, ib. Hoc fit tribus modis, primo ob ſanguinem impurum, p. 304. Secundo mera ſtagnatione, ib. Tertio, contagio ab extra ſuſcepto. ib. Contagii hujus citiſſimi ratio explicatur, ib. Contagium alicubi ſuſceptum mox in totam cutim diffunditur, p. 305. De pruritu, ib Ad ſenſum. Tactus ſpectat, ib. Cujuſmodi ſit affectio ejus, p. 305. Tactus affectiones primæ ſunt dolor & voluptas, ib. Doloris ratio formalis, p. 306. Solutio continui ſemper ejus cauſa eſt, ib. Voluptas quid ſit, ib. Ejus ratio formalis, ib. Præcipue conſiſtit in moleſti remotione, p. 307. Pruritus quid ſit, ib. Quomodo ſpiritus in eo moventur, ib. Medium quiddam eſt inter dolorem & voluptatem, ib. Pſoræ differentiæ primo quoad originem ejus. ib. Secundo quoad formam, p. 308. Prognoſis ejus. ib. Pueris & cachecticis maxime periculoſus, ibid. Therapeia ejus, ibid. Indicationes, ib. Prima indicatio curatoria, ib. Secunda indicatio præſervatoria, ib. Remedia tum interna, tum externa ſimul adhibenda, p. 309. Catharſis, Phlebotomia, & alterantia, & dein topica requiruntur, ib. Purgantium formulæ, ib. Apozema, ib. Cere-

reviſiæ medicatæ, p. 310. Remedia alterantia, ib. Electuarium, ib. Aqua deſtillata, ibid. Vnguenta quorum baſis præcipue ſulphur, ibid. Eorum formulæ, p. 311. Pharmaca alia ἀνυψωρώδη. ib. Unguentum potentiſſimum ex Hydrargyro, ib. Sed periculoſum, ibid. Formula ejus, ibid. Aqua Mercurialis ad pſoram, p. 312. Quare ſulphur Pſoræ antidotum, ib. Ratio ejus, ib. Quomodo Mercurius hunc morbum ſanat, ib. Virtutis ejus Ætiologia, ib.

SECT. III. CAP. VII.

De Impetigine, ſive Lepra Græcorum.

IMpetiginis variæ appellationes, p. 314. Deſcribitur ſecundum phænomena ejus, ib. Morbi hujus differentiæ. p. 315. Quomodo differt à Pſora & lepra, ibid. Cauſa materialis non humor cutaneus, ib. Sed concretiones Tartareæ in ſanguine genitæ, p. 316. Cauſa ejus proxima, ibid. Cauſæ evidentes, p. 317. Inordinationes in victu, ib. Carnis porcinæ ac piſcium eſus aſſiduus, ibid. Hujus ratio inquiritur, ib. Sæpius ſcorbuto ac lui Venereæ ſupervenit, ib. Prognoſis ejus. p. 318. Therapeia, ib. Indicationes duæ primariæ, ib. Morbus per ſe incipiens ut curandus, ib. Cauſæ evidentes primo amovendæ, ib. Cauſæ proximores ut tollendæ, p. 319. Remedia præcipua notantur, ibid. Catharſis, ib. Infuſio Cathartica, ibid. Serum lactis, ib. Electuarium, ib. Acidulæ chalybeatæ, p. 320. Decocta ex lignis, ib. Medicamenta ex chalybe, ib. Salivatio, ib. Salivatio hunc morbum non ſemper curat, p. 321. Quare Impetigo difficilius quam lues Venerea ſanatur, ib. Impetigo ſcorbuto ſuperveniens ut tractanda, ib. Antiſcorbutica calida non congruunt, ib. Neque Thermæ, p. 322. At ſolum remedia temperantia, & ſale nitroſo vitriolico aut volatili prædita, ib. Nitroſorum formulæ, ibid. Liquor Taraxici, ib. Fructus cucumeris, ib. Acidulæ purgantes, ib. Acidulæ vitriolicæ, ibid. Remedia ex ſtanno & Antimonio, p. 323. Medicamenta ſale volatili prædita, ib. Præcipua ex viperis parata, ib. Sed non Chymica, ibid. Viperarum juſculi & infuſiones, ib. Impetigo lui Venereæ ſuperveniens ut curanda,

da, p. 324. Indicatio ſecunda curatoria, ib. Topica ex pice liquida ſunt optima, ib. Balnea, p. 325. Linimenta, ibid. Mitia, ib. Fortiora ex pice liquida, ib. Fortiſſima ex Mercurio, ib. Hiſtoria notabilis, p. 326. Salivatio Impetiginem pro tempore curat cum recidiva, ib. Remedium iſtud repetitum morbum non penitus ſanabat, p. 327.

DE

PHARMACEUTICÆ RATIONALIS,

SIVE DE MEDICAMENTORUM OPERATIONIBUS

In Corpore Humano

PARS SECUNDA.

SECTIO I.

De Medicamentis Thoracicis.

CAPUT I.

De Respirationis Organis & usu.

IN priore tractatu, Pharmaciæ cujusque rationes explicare aggressus, medicamenta fere tantum generalia, quæ nempe evacuationem aliquam cient, aut spiritus vacillantes erigunt ac instaurant, vel nimis ferocientes & irrequietos consopiunt, attigimus: verùm insuper multa alia & diversimoda extant remediorum genera, quæ scilicet peculiarem quandam corporis partem, aut singularem aliquem morbum respicere, inque fines istos virtute sive operatione quadam specificâ destinari perhibentur. Circa horum, aut saltem præcipuorum

UNIVERSITY LIBRARY CAMBRIDGE

cipuorum ex iis tum ὅτι, tum διότι, *viz.* utrùm ita revera habet, & ob quam rationem *ita* fiat, nunc operæ pretium videtur inquirere: atque imprimis de medicamentis Thoracicis, quæ videlicet contra Tuſſim, Phthiſin, Catarrhum, Aſthma, Dyſpnœam, alioſque pectoris affectus præſcribi ſolent, dicemus.

Quandoquidem verò tum hujuſmodi affectuum, tum in iis ſanandis operationum medicinalium rationes valde abſtruſæ, & explicatu difficillimæ videntur: idcirco, priuſquam hoc penſum aggrediar, quædam circa partes ipſas, earumque tum uſus & actiones ordinarias, tum ægritudines ſive affectiones præternaturales præmitti debent. Quoad prius, Thoracis partes aut principes ſunt, uti Cor, & Pulmones, cum vaſis eorum appendicibus; aut ſubſervientes, ut membranæ, & muſculi, cum Diaphragmate; item coſtæ, cum vertebris; vaſa pneumonica, cum nerveis fibris & glandulis. Cordis & vaſorum ejus conſideratio propriè non hujus *loci* eſt, quoniam inter Pathemata ejus non tam privati pectoris, quàm totius corporis ægritudines generales haberi ſolent. Cum itaque remedia ad curandos iſtius regionis morbos deſtinata, præcipue pulmones, aliaque reſpirationis organa ipſis famulantia reſpiciant; idcirco imprimis partium harum fabricam & uſus, deinde earundem affectiones, unà cum medendi methodo, & remediis deſcribemus; ac denique horum omnium Ætiologias ſubdere nitemur.

Pulmonum ſubſtantia ab Antiquis, & fere hactenus à Modernis, inſtar compagis viſcerum aliorum, pro carne ſemper & parenchymate haberi ſolebat; quæ tamen levior & ſpongioſa (quatenus ab aëre inſufflato plurimum diſtendi, & in aquis ſupernatare apta fuit) dicebatur. Porrò cùm & pulmones embryone exemti rubeſcant, & ſubmergantur; & quorumvis adultorum cocti & elixi, ſatis compacti & ſolidiores appareant; eos revera carneos exiſtere ferè nullus dubitabat: donec nuper Clar. Malpighius, diligentiſſimus naturæ ſcrutator, partes iſtas prorſus excarneas, & merè membranaceas eſſe comperit; & proinde ſtatuit pulmonis compagem, ſi nervi & vaſa quædam cum Tracheæ ramis excipiantur, *veſicularum aggeriem quandam eſſe; atque veſiculas iſtas ubique protenſas & ſinuatas, talem ſitum & nexum obtinere, ut in eaſdem ex aſpera Arteria, dein ex aliis in alias aditus pateſcat; donec omnes tandem in membranam pulmones inveſtientem deſinant.* Et quidem rem ita habere experimento ad ſenſum

ſenſum declarat. *Accipiatur nimirum pulmo calidè exemtus, inque arteriam Pneumonicam aqua fer ſyphonem toties injiciatur, donec ſanguine penitus ab illo tota compages ſubalbida, & fere diaphana appareat; dein aquâ iſtâ per compreſſionem expreſſâ, & aere per Trachæam immiſſo, & concluſo, pulmo turgidus exſiccetur: non tantum lamini objectus, externè diaphanos exponit orbiculos; ſed & interne ſectus, candidam veſicularum molem oculis exhibet.* Porro microſcopio adhibito detexit rete quoddam mirabile ſingulas iſtas veſiculas vinciens, & colligans; quod nimirum ex arteriæ & venæ productionibus & ramificationibus minutis conſtat; quæ vaſa ſanguinem per exiles & tortuoſos ductus, perque multiplices tubulorum flexus circumagunt.

Præter has veſiculas, maximâ ex parte pulmonis compagem conſtituentes, novum & mirabiliorem viſceris hujus apparatum Vir inſigniſſimus adinvenit: viz. planè oſtendit molem pulmonariam, ex lobulis penè infinitis propriâ membranâ circumſeptis, qui communibus vaſis donati propaginibus aſperæ arteriæ adnaſcuntur, conflari: cujuſmodi lobulorum inſertio, & ſituatio diverſimodè habent, juxta quod modo Tracheæ baſi, modò coſtæ, aut cono ejus affiguntur; etiam juxta quod deſinunt in pulmonis vel ſuperficiem externam & planam, vel angulos; inſuper ſecundum quod ipſi inter ſe ſitum, nexum, & interſtitia debita ad pulmonis compagem ritè adimplendam obtinere debent. Lobuli ex quibus unuſquiſque pulmonum lobus contexitur in Tabula 3tia accuratè ac ad vivum exprimuntur.

Hos lobulos, (qui in pulmone majore, aut alio quovis ſemicocto clarè apparent) interſtitia quædam diſtinguunt; quæ (prout notavit vir Clar.) non nudæ cavitates, aut intercepta inania ſpatia ſunt, ſed plures habent membranas, modò parallelas, modò angulares, à lobulis propagatas; & vaſis etiam plurimis obductas, ità ut interſtitia hæc ſint veſiculæ quædam membranæ, diaphanæ tamen, & tenuiſſimæ. Si in pulmonis lobo quodam ſingulari, unum ex his interſtitiis cultelli cuſpide leviter aperias, & foramini perexiguo facto per tubulum inſufflaveris, illico totus iſte lobus interſtitiis omnibus inflatis plurimum extendetur; dein ſi compagem iſtam luci objicias, interſtitia diaphana facta lobulos quoſque, etiam valdè conſpicuos, magnis intervallis interſtinguent; adeoque lobulorum ſeries quæque velut Polypodii folium apparebit, & ſub ejuſmodi figu-

ris quales Malpighius deſcripſit, atque in Tabulæ Noſtræ tertiæ Figura ſecunda repræſentantur. Cum vero à liquore congelabili ductibus Trachealibus injecto lobuli implentur & extenduntur, φάσις eorum nonnihil diverſa, & quaſi uviformis videtur: quemadmodum in ejuſdem Tabulæ Figura prima exprimitur. Hanc aſperæ arteriæ ſobolem venæ & arteriæ ubique comitantur; quæ nexu quodam, & pari ramificatione per totam excurrunt pulmonum ſubſtantiam. Hoc jucundo ſpectaculo, in pulmonis lobo inanito ac turgido, & quibuſdam vaſis Mercurio vivo injecto, aliiſque liquore tincto impletis, planè cernitur. Ceterum in viviſectionibus vaſorum genus aliud, *viz.* Lymphæductus, per totos pulmones diſſeminari ἀνάψιξ patet: quinimo & nervos quàmplurimos & propagines nerveas per eos ubique diſtribui, alibi ſatis clarè oſtendimus. Præter has partes, & Vaſa pulmonis primaria, aliæ quædam, & velut ſecundariæ adnotandæ occurrunt. Quippe Venæ & Arteriæ pneumonicæ, vaſis ſanguiferis aliis, ab Aorta oriundis, porrò & glandulis, nec non fibris tum nerveis, tum motricibus præditæ ſunt; atque Trachea his omnibus, ac inſuper cartilagineis, inſtruitur.

Unde licebit inferre, pulmonis integram compagem merè fiſtuloſam, ac ex tubis diverſi generis & magnitudinis, & variè, imò intricatiſſimè diſpoſitis conflatam eſſe: quæ licet, mirabiliter complicati, multifariàm contorti & perplexi videantur, ubique tamen continui, & cum mutua ad ſe invicem habitudine protenſi, aërem, ſanguinem, lympham, & ſpiritus animales, propter acceſſarios quosdam uſus, huc illuc ordinatim uſque, & regulariter convehunt ac diſponunt. Hanc pulmonis molem, unà & vaſorum ejus omnium ramificationes, divarications, & mutuas complicationes anaglyphicè deſcribere, penſum haud minùs difficile eſſet, quàm ſerici admodum contorti & perplexi faſciam, ſive glomerem, quoad ſingula fila, eorumque ad ſe invicem habitudines delineare. Nihilominus, ut juxta propoſitum noſtrum Thoracis tum Pathologia, tum pharmacia rite innoteſcat, ex re fore videtur, pulmonum vaſa omnia ſigillatim hic percurrere, eorumque tum deſcriptiones, tum uſus & affectiones præternaturales tradere; quibus demum methodus Therapeutica ſubjungetur. Sunt autem vaſa, è quibus integra pulmonum moles conſtat, Trachea, cum Bronchiis, & Veſiculis; Arte-

Arteriæ, Venæ, Lymphæductus, & Nervi; quibus addantur vasorum istorum partes, & appendices, viz. vasorum majorum tunicæ; quæ vasis sanguiferis aliis, & glandulis, nec non fibris nerveis & muscularibus donantur.

Quod itaque ad pulmonis vasa primaria spectat, quamvis hæc singula propter mutua omnium inter se officia mira necessitudine communicent: attamen Arteriæ, & Venæ Pneumonicæ Tracheam, ejusque partitiones, κατὰ πόδα observant; nam cujusque horum rami & propagines è truncis similiter oriundi, & huc illuc protensi, pari passu ubique incedunt; ita ut Trachea ejusque rami medium usque locum teneant, supra hanc vena, & infra Arteria Pneumonica ferantur, omnesque æquali & socia ramificatione distribuantur: quin & surculi & propagines compares, à singulis emissi, comparibus suis statim applicantur, inque plexus seu velut retia mirabilia, è quibus pulmonum textura ferè in totum est conflata, abeunt. Impossibile erit horum omnium simul incedentium, quoad surculos & propagines minores, protensiones, & varias inter se complicationes describere; si tamen unicuique vasi singulatim Argentum vivum, gypsum calidum & fluens, ceram oleo terebinthinæ dilutam, & liquefactam, aut aliusmodi materiam, quæ ductus omnes aut præcipuos implebit, distentosque retinebit injeceris, inde figuram exactè satis adumbrare licebit: adeoque ex singulis per se & particulatim descriptis, totius pulmonis compages sive textura concipi potest. Itaque super his, & quibusque aliis Pulmonum vasis, & partibus, ordine dicemus; & primò de Trachea.

Trachea, sive aspera Arteria est fistula oblonga ex cartilaginibus & membranis constans, quæ à gutture sive faucium imo incipiens, gulæque incumbens, inque Pulmones descendens, per totas eorum compages ramificatione multiplici dispergitur. Hujus partes duæ à veteribus assignantur, viz. superior quæ Larynx, & inferior quæ Bronchus vulgo dicitur; quibus etiam tertia sive infima, à Malpighio vesicularis dicta, addatur.

Prior harum, quæ asperæ Arteriæ initium, vociferationi potissimùm inservit, ex pluribus variisque cartilaginibus conformatur, quibus etiam musculi appropriati adjunguntur; quorum omnium descriptio, & usus ab Anatomicis adeò exactè traduntur, ut non opus sit iis-

dem ampliùs describendis immorari: methodi gratiâ compendio tantùm advertimus, laryngem cartilagines quasdam majores diversiformes, aliasque uniformes habere; priores ob similitudines, quas ad res alias gerunt, dicuntur Epiglottis, Cartilago scutiformis, Annularis, & ἀρυταινοειδὲς. Huic ultimæ continua cartilaginum eâdem prorsus figurâ & ratione conformatarum series succedit; quæ singulæ, cum circuli cujusdam sed non absoluti formam referant; eo modo disponuntur, ac si quis plures ligneos circulos ita componeret, ut ex parietibus eorum, aliorum usque aliis superpositorum, quædam fistula, sive canalis velut costis insignitus, assurgeret. Cartilagines hæ circulares ductu toto æqualiter à se invicem distant, & membranæ interioris beneficio, quæ velut periostium, interstitia eorum adimplet, tanquam ligamento connectuntur. Porrò cujusque cartilaginis annularis pars posterior, ubi Oesophago incumbit, quo meliùs deglutitioni ciborum inserviat, in membranam abit; quæ & prorsus eadem est, ac illa vimina cartilaginea colligans, atque totam laryngis cavitatem obducens, unctuoso semper humore perfunditur; quo scilicet tum contra aërem asperiorem inspirandum, tum halitus acriores exspirandos, muniatur.

Præter hanc membranam internam, etiam altera externa, tenuior licet, totam Tracheam investit; cujus ope tum cartilagines inter se firmiùs connectuntur, tum tota canna partibus vicinis alligata, tutiùs & firmiùs ad Thoracem descendit. Porro utriusque membranæ alios quosdam usus ac munia esse censemus, quàm ut Tracheæ parietibus conformandis, aut muniendis merè inserviat: quippe hic plures nervos & propagines nerveas passim inseri, tum & interiorem ipsam asperæ Arteriæ tunicam fibris tum nerveis tum carneis sive muscularibus præditam esse, planè advertimus: unde concludere licebit Tracheam aut quoad se totam, aut saltem partes ejus, & sensu & motu quodam pollere. Et quidem observatione maximè vulgari patet, interiorem ejus ductum sensu acutissimo pollere, quatenus à tenuissimo offendiculo in tantum irritatur, ut illico in motum convulsivum, scilicet tussim, mirè cogatur. Ceterum uti molestiæ sensus, proindeque motus obeundi instinctus, sæpissime ab hoc vase exoritur, ita & vim sive impetum quendam motivum, sive in respirando, sive in tussiendo, fibras ejus proprio marte quadantenus obire censemus. Profecto super his non est ut dubitetur, quoniam in

in hac membranâ interiore obſervare eſt binos fibrarum muſcularium ordines, eo quidem ritu ac in Aorta & inteſtinis diſpoſitos: nimirum unus extat fibrarum rectarum ordo ſuperior, quæ dum contrahuntur, Cartilagines omnes circulares propius ad ſe invicem adduci, proindeque vaſis hujus truncum ſucceſſive ſecundum ejus partes omnes abbreviari faciunt: ſubter hunc jacet alter fibrarum circularium ordo, quibus (dum inflantur) contractis, ejuſdem Tracheæ cavitas plurimùm coarctatur. Cum itaque fibræ utriuſque generis motrices, vaſis iſtius ductum quoad omnes dimenſiones anguſtari faciant; ſatis obvium eſt eos ad exſpirationis actus obeundos conducere, atque plus aut minus agere, juxta quod celerius vel tardius, intenſius vel remiſſius, exſpirare incumbit. In tuſſi, exſpuitione, exſufflatione, & quibuſdam aliis exſpirationis fortioris actibus, hæ fibræ vehementius contractæ, ſpiritum, aliaque aſperæ Arteriæ contenta violenter expelli cogunt: porro ab hac actione interdum depravatâ aut præpeditâ, Aſthma, Dyſpnœam, alioſque circa reſpirationem affectus exoriri inferius declarabitur.

Tunica hæc interior muſculoſa binas alias etiam quaſi adnatas habet, ſcilicet glanduloſam, & vaſculoſam. Nam, ſicut alibi circa Arteriæ ſanguiferæ anatomen notavimus, etiam advertere licebit, fiſtulam interiorem Tracheæ, texturâ vaſorum omnis generis ac præcipuè ſanguiferorum denſiſſimâ & quaſi retiformi obduci. Arteriæ non à vaſis Pneumonicis, ſed à ramo bronchiali (quem ab Aorta Clar. Dominus Ruiſch oriundum detexit) profectæ, huic inſeruntur; quas etiam propagines venoſæ, originem ſuam Venæ Cavæ debentes, comitantur: binis hiſce ſurculi nervei occurrentes, variè complicantur; adeoque ex omnibus intertextis quoddam quaſi reticulum, totum Tracheæ dorſum obducens, conſtituitur; cui vaſorum plexui glandulæ perexiguæ & albicantes ubique ſubſternuntur, ſeu potius cohærent; pari quidem ritu, ac in vaſis plerisque aliis majoribus, & viſceribus quibuſque membranaceis, habere alibi oſtendimus: quibus omnibus Lymphæductus adjuncti famulantur. Quod ſpectat ad uſus horum, proculdubio Arteriæ & Venæ Tracheæ tubum rivo ſanguineo, propter nutricatum ejus, perluunt; atque Nervi ſpirituum copias & motuum obeundorum inſtinctus, ad fibras muſculares deferunt; dein quicquid humiditatis ſuperfluæ, ab Arteriis depoſitæ, Venæ reducere nequeunt, glan-

glandulæ excipiunt, & retinent, donec massæ sanguineæ per Lymphæductus remandari possit. Si quando, ob lympham copiosius depositam, nimis implentur illæ, humor tum è glandulis, tum ab arteriis in Tracheæ cavitatem exstillans Catarrhum infert. Asperæ Arteriæ Tunicæ omnes distinctæ & ab invicem separatæ in Tabula septima exprimuntur.

Tracheæ pars secunda, Βρόγχος vulgo dicta, à pulmonum ingressu incipit: nam juxta quartam thoracis vertebram fistula illa magna descendens, in duos truncos dividitur, quorum unus pulmonis partem dextram, alter sinistram resicit: dein utrique pulmones ingressi, & propter lobos majores subdivisi, surculos quamplures, quemadmodum ferè piscium branchiæ habent, lobis minoribus sive lobulis per totam pulmonis compagem distribuunt. Horum omnium ductus, prout in Larynge, Cartilaginibus, sed ritu nonnihil diverso conformatis, instruuntur: quippe in bronchiis, hæ non annulares, sed velut loricatæ existunt, ita ut, cum opus sit ductus istos contrahi, cartilago inferior superioris cavitatem subeat; simili ferè ritu ac in locustæ, tunicæ crustatæ juncturis habet. Adeò quidem divino artificio cautum est, ut, cum pulmones dilatantur, Bronchia in longitudinem maximam protendantur; cumque illi contrahuntur, partibus aliis intra alias deductis summè abbrevientur.

Bronchiorum, uti & Laryngis, tunicæ, fibras musculares utriusque generis, unà cum glandulis & vasorum plexu retiformi, obtinent. Unde concludere licebit, etiam minores quasque asperæ Arteriæ fistulas constantes systoli & diastoli vices habere; scilicet omnes, dum exspiratio peragitur, contrahi, dumque aër inspiratur, relaxari: porro ex iisdem glandulis & vasorum reticulo, ubique fere intra intimos quosque pulmonum recessus continuatis, humorem Catarrhalem depluere. Tracheæ ramus quidam Bronchialis ad singularem pulmonis lobum pertinens designatur in Tabula 2da H. H.

Bronchia utriusque lateris ramificata, non tantùm lobos duos, aut plures majores, verum, uti Malpighius observavit, plurimos minores, sive lobulos inter se distinctos constituunt; unusquisque enim ramus Bronchialis plures hic illic ramulos, sive surculos à se mittit, qui singuli pares Arteriæ & Venæ Pneumonicæ surculos sortiti, in minores inde propagines ferè innumeras finduntur,

duntur, quæ omnes ubique sociæ, ac inter se complicatæ, quinimo nervos & Lymphæductus peculiares adeptæ, inque pulmonis superficiem extimam terminatæ, quoddam quasi nemus secretum constituunt; adeoque tota pulmonum compages è pluribus prædictorum vasorum ramificationibus complicatis, quasi totidem distinctis nemoribus, constat. Quorum comæ, & latera extrema, licet se mutuò tangere, & cohærere videantur; tamen alia ab aliis disjuncta, & quæque intra proprios fines limitata existunt, longe secus ac vasorum productiones & communicationes in cerebro habent, ubi Arteriæ & Venæ, in diversis ejus angulis emergentes, quaquaversus excurrunt, & per totam ejus aream perreptantes, & mutuò inosculatæ, inter se omnes communicant.

Prior ista vasorum conformatio perquam necessaria ad pulmonum usus fuit. Nam siquidem aër in eum solummodo finem pulmones ingredi, ut sanguini particulas nitrosas pro accensione seu vitalitate ejus suffundat, & mox regredi debeat; cumque sanguis ideo pulmonem pertranseat, ut secundùm omnes suas partes aëri inspirato occurrat; idcirco oportebat utrumque horum, scilicet aërem, & sanguinem, in minutas portiones dividi, & secundùm eas congressus ubique distinctos & breves facere. Hujus ratio in Branchiis piscium elegantissimè cernitur: cum enim Bronchia sint quasi totidem lobi majores, unusquisque ex his in plurimas spiras, vasorum omnis generis complicatione instructas, quasi in totidem lobulos dividitur; in quibus singulis sanguis per minutas portiones, quasi rivulos, expromitur, ut secundùm omnes suas partes, particulis nitrosis occurrat, & mox in alveum redeat.

Fistulæ Bronchiales in cavitates ulteriores, scilicet in vesiculas numerosas, à Malpighio inventas, ducunt; quæ quidem asperæ Arteriæ continuæ quædam partes sunt, verùm à prioribus distinctæ, eòquod cartilagines iis prorsus desunt, &, quæ vices harum supplent, spatiis longioribus à se invicem distant. Enimvero rami quique Bronchiales, furculos minores quaquaversus à se mittunt; quorum ductus etsi cartilaginum expertes, ad certa tamen intervalla quibusdam quasi ligamentis coarctantur; atque horum intercapedines aëre inspirato impletæ, cellulas istas vesiculares ex parte efficiunt. Revera ductus isti haud ineptè conferri possunt muris colo intestino, cujus cavitas continua, quatenus variis in locis succincta est, in plures quasi loculos dividi videtur.

Porro

Porrò ductus iſti veſiculares ex utroque latere ſinus bre-
viores, tanquam veſiculas ſingulares denſiſſimè accre-
centes habent, proindeque cellularum omnium aggerie
uvarum racemo haud multum abſimilis videtur. Ha-
rum imagines, quantum exactè licuit, in Tab. 3tia re-
præſentantur. Cellulæ iſtæ veſiculares, ut nixus pr
exſpiratione contractivos edant, etiam fibras, uti pe
Microſcopium planè conſpicere eſt, muſculares obtinen
Quandoquidem enim aëris copia ingens intra pulmone
attrahi, &, ne unquam deficiat, ex parte reſervari debet;
idcirco præter ductus ſuperiores, qui tanquam veſtibu-
lum ac antra ſunt, inſuper cameræ interiores & capacio-
res requiruntur, in quibus aër recondi, indeque propter
uſus emergentes depromi queat. Quippe interdum acci-
dit aërem externum nimis aſperum, aut alias pulmoni-
bus incongruum exiſtere; proinde ut ſumme neceſſum
fuerit, eum parcius inſpirari, ejuſque violentiam mox
ab aëre inſito retundi, aut temperari. Porro iſte non-
nunquam in quantitate ſatis idoneâ attrahi ſive inſpirari
nequit; uti in curſu, cantu, aut loquela longiore, item
in affectibus quibuſdam morbidis: & tunc aër internus
rarefactus exterioris defectum quodammodo ſupplebit.

Quandoquidem igitur cellulæ iſtæ veſiculares majo-
rem aëris penum excipiunt, quam ut totum quaque ex-
ſpirationis vice mox reddere teneantur; idcirco vimina
cartilaginea iis deſunt, earumque cavitates ex ſe ampli-
res exiſtunt, ut amplius diſtendi poſſint: attamen ut
pro data occaſione majorem aëris copiam exſuffient, aut
materiam extuſſiendam ejiciant, fibris muſcularibus do-
natæ, ſeſe arctius contrahunt, contentaque ſua penitus
exterminant. Etenim ordinariæ pectoris ſyſtolæ, quas
muſculorum relaxationes ex parte efficiunt, aërem forſan
totum à Trachea & Bronchiis, haud tamen à veſiculis,
quaque vice ejiciunt: propter has (quoties opus erit)
inaniendas, & totius pectoris cavitas plurimùm angu-
ſtatur, & cellulæ ipſæ veſiculares à propriis fibris con-
ſtrictis coarctantur.

2. Vas proximum, è cujus ramis denſiſſimis huc illuc
quaquaverſus protenſis, cumque aliis ramis contortis, &
complicatis, pulmonum compages exiſtit, Arteria Pneu-
monica eſt. Hæc è cordis ſinu dextro egreſſa & verſus
Tracheam inclinata, in ramum dextrum, & ſiniſtrum
finditur, qui paribus Tracheæ ramis ſeſe applicantes,
eos ubique comitantur, ſeu potius iis ſubmittuntur;
nam inferius conſiti ſunt, & primo in pulmonum lobos
majores,

majores, deinde in lobulos univerſos feruntur: in quibus ſingulis Arteriæ ramulus, in longum protenſus, utrinque plurimas à ſe propagines emittit, quæ ſtatim propaginibus aliis tum Bronchialibus, tum Venoſis aſſociantur, & variè complicantur; &, ubi aſperæ Arteriæ propagines extremæ in cellulas orbiculares abeunt, Arteriæ cum Venis (uti per microſcopium detegitur) complicatæ, veſiculas iſtas denſâ ramificatione circumdant, & quaſi corymbis vinciunt: unde conjicere licebit, haud pro nihilo eſſe, quod in pulmonibus ubique ſanguiductus, alteros iſtos aëris religioſe obſervant, iisque adeo intime ſe immiſcent, ac ubique inſinuant. Certe quicquid aliis viſum fuerit, haud facile crediderim, hoc in ſanguinis, ejuſque partium utut diſſimilium miſcelam exactiorem fieri. Nam ad hanc, ecquid aëris acceſſu tam pleno opus eſt, quem in aliis mixtionibus (quarum perfectiores digeſtiones vocantur) rite obeundis data opera excludimus? Nam ſi iſte admiſſus itus ac reditus habere ſinatur, particulæ commiſcendæ magna ex parte avolarent. Dein quod aſſeritur, tantum melioris συγκράσεως gratia fieri, quod in pulmone ſanguis intra ductus adeo exiles, tortuoſos, nec facile pervios feratur, dico hoc intentioni iſti prorſus repugnare; nam optima cujuſque liquoris mixtio (ut etiam ipſius ſanguinis) fermentatione perficitur; atque liquor ſic miſcendus ſive fermentandus, ſicut vinum in cado, ſpatium liberum & capax requirit: trajectio autem per ductus exiles & anguſtiores velut colatoria, partium ſecretioni potius quàm mixtioni inſervit: quapropter niſi ſanguis intra vaſa majora exactè miſcetur, ac rite fermentatur, dum pulmones pertranſit, fæculentias & particulas quaſque non rite mixtas ibi relinquit, eorumque ductus infercit, ac plurimum obſtruit; uti obſervare eſt in Pica, Cachexia, & Leucophlegmatia affectis, quibus reſpiratio difficilis, ob ſanguinis non rite mixti recrementa ibi derelicta ſupervenit. Quare pulmonis uſus videtur eſſe, ut ſanguis per vaſa minora, tanquam rivulos exiles, ſecundum omnes ſuas partes explicetur, adeoque his omnibus nitroſæ aëris particulæ occurrant, eaſque vitalitatis gratia inſpirent ſeu accendant. Arteria Pneumonica, pariter ac Aorta & Trachea, tunicam muſcularem, binis fibrarum, ſcilicet rectarum & circularium, ordinibus inſtructam habet; quæ proculdubio, dum contrahuntur, arterias etiam Pneumonicas pulſare, & ſanguinem uſque prorſus urgeri & circumpelli faciunt. Huic tunicæ muſculoſæ glandulæ

numerosæ cum vasorum reticulo incumbunt. Arteriæ Pneumonicæ intra pulmonis lobum quendam singularem Fabricam & ramificatio exprimuntur Tab. 2da. Vasis hujus Tunicæ omnes distinctæ & ab invicem separatæ designantur Tab. 6tæ Fig. 1ma, item Tab. 4tæ Fig. 2da.

3. Vena Pneumonica, in sinistro cordis ventriculo radicata, & in ramos primò majores, & deinde, juxta pulmonum lobos & lobulos, in minores ac minimos divisa, & multifariam subdivisa, supra Tracheam defertur, inque progressu suo tum Arteriæ Pneumonicæ, tum Tracheæ ramificationi exactissimè respondet, cumque illis utrisque pari passu ubique incedit; &, ubi Trachea in vesiculas desinit, propagines venosæ, cum arteriolis (uti dictum) complicatæ, reticulum sive corymbum, quo cellulæ istæ circumdentur, constituunt. Venæ Pneumonicæ, parum aut nihil à Venæ Cavæ ejusque ramorum Anatome differt. Singula hujus generis vasa quatuor tunicas à se invicem distinctas habent.

1. Harum extima fibris (uti videtur) nerveis, quæ forsan aliquatenus musculares & rectæ in longum (licet serie minus regulari) protenduntur, constat. Hæc venæ pulmonaris tunica admodum laxa, & à reliquo vase soluta existit, in tantum ut ubivis aperta per totum inflari, & quasi vas distinctum esset, plurimum extendi possit; unde suspicari licuit, hoc ductu peculiari lympham aut serum è sanguine secretum reduci: at vero magis probabile videtur extimum hujus vasis ambitum ita laxe conformari, ut pro sanguinis impetuosius effervescentis reditu viæ summopere distendi sive ampliari possint.

2. 3. Huic tunicæ duæ aliæ (Venæ cum Arteria communes) viz. vasculosa, & glandulosa substernuntur: prioris munus est parti nutricatum suppeditare, & alterius serositates superfluas excipere & amandare.

4. Tunica Quarta & intima plane muscularis, fibris annularibus, uti similis Arteriæ tunica, donatur, quæ proculdubio pone sanguinis rivum successive contractæ, cursum ejus reducem accelerari, & pro data occasione corripi faciunt. Attamen hinc dubitatio oritur, quamobrem, cum venis æque ac arteriis fibræ musculares contractivæ, (quæ in his pulsificæ existunt) concedantur, cumque utraque pariter vasa cordi perenniter pulsanti appenduntur, quamobrem non Venæ æque ac Arteriæ, juxta constantes in corde systolῶν & diastolῶν vices etiam solenniter pulsent? Huic imprimis obvium erit

referre,

referre, Arterias fibrarum motricium ſtrue ſive aggerie longè denſiori quam Venas donari; quare cum illæ, ſucceſſive fortiter contractæ, ſanguinem velut emboli impulſu foras ejiciunt, & vi cujuſque impulſus vaſa continentia ſuccutiunt, ſufficit ut Venæ pone ſanguinis rivum lenius contractæ, ipſum ſponte ac velut in declive refluentem, blande ac æqualiter prorſum urgeant. Verum inſuper, hujus ratio nonnihil à vaſorum conformatione diſpari ſeu potius inverſa pendere videtur, ſiquidem ſanguis intra Arterias trajectus, à ſpatiis ampliſoribus uſque in anguſtiora, ſaltem minus patentia propellitur, quare hæc cum impetu pervadens ubique diſtendit, vaſorumque latera attollit, adeoque pulſum excitat: quippe dum ſequens Arteriæ cujuſque portio per fibras muſculares contrahitur, neceſſe erit anteriorem, ab inſiliente ſanguinis gurgite impletum, evibrare: in Venis autem è contra, ſanguis verſus cor redux è ſpatiis uſque minoribus in majora, ſive è rivulis in alveum magis capacem & profundum decurrit, proindeque tacite & ſine pulſus fluctuatione quavis prolabitur.

Sanguis intra Venas Pneumonicas pariter, imo plus quam intra Arterias ab aëre, ubique à Tracheæ ductibus aut veſiculis adjunctis ſeſe inſinuante, animari, ſive de novo accendi videtur, in quantum ſcil. iſte primò in Venis Pulmonaribus ab atro-purpureo in coccineum mutetur; cujus ratio eſt, quod ſanguis juxta vaſorum intercapedines, viz. dum ab arteriis in venas tranſit, particulis aëreis ubique ac plurimum occurrit. Quamobrem ſi liquor quilibet Arteriæ Pneumonicæ injiciatur, non ita promte & cito pulmonem trajiciens per Venam redibit, ac ſi in membro quopiam, aut in aliis corporis partibus experimentum illud feceris; quin pars liquoris injecti in Tracheæ ductus, aut lobulorum interſtitia exudabit; & pars alia, in ſpumam abiens, tardè admodum per Venas redibit; indicio ſanè manifeſto, eum in tranſitu pulmonari inter vaſorum oſcula hærere, eumque particulis aëreis commiſceri. Sanguinis circulatio per pulmones quiddam diverſum, ſeu potius contrarium habet ab ea quæ per reliquum corpus peragitur: in quantum ſcilicet Arteriæ Pneumonicæ ſanguinem atro-purpureum, & Venæ coccineum continent; cum in toto præterea corpore, Aorta cruorem coccineum, & Vena Cava atro-purpureum tranſferat. Porro de Vena Pulmonari obſervare eſt, totum ejus ductum, excepto ubi cordi affigitur, valvulis carere. Hoc inde conſtat, quod

iquor trunco ejus injectus (pariter ac in Arteria habet) omnes illico ramos & furculos sine obice quovis perv dat. Quod quidem in hunc finem ita fieri oportuit, u sanguis intra præcordia, ob passionum impetus, fluctua tiones ac regurgitationes quaquaversus liberè semper ha beat. Insuper ne sinister cordis sinus à sanguine impe tuosius irruente obruatur unquam, naturæ instinctu, fi bris in Venæ radice contractis, cursus ejus inverti, & retro fluere potest. Venæ Pneumonicæ quoad ramificatio nem ejus extremam descriptio habetur Tab. 4. Fig. 3.

4. Huic vasorum prædictorum, quibus aër & sangui convehuntur, Triumviratui Lymphæductus aquam expor tantes adjunguntur. Horum ingens satellitium, per pul mones dispositum, Arterias & Venas stipat: porro furculi omnes, à pulmone exteriore versus radices ejus tenden tes, in plures truncos majores coëunt; qui ductui Tho racico communi inserti, lympham, à sanguine & hu more nerveo superfluam, ingerunt. Profectò vasa hu jus generis quamplurima in pulmonibus requiruntur; quippe cum sanguis hic maximè efflagret, & rapide circuletur, nihilque exterius per diapnoën exhalet, Ve næ haud facile totum cruorem ab Arteriis excipiunt; porrò Glandulæ, quod in iis depositum est, non diu continent: quare Lymphæductibus, quasi alveis per multis, opus erat; quibus humor continuo superabun dans amandari possit. Si quando hos obstrui, aut dis rumpi contingat, pulmonum aut pectoris hydrops, quinimo tussis & affectus Phthisici sæpenumero oriun tur. Hæc vasa pulmonum lymphica optimè conspici untur., si inter canem vivum dissecandum, ductus Tho racici summitatem, ut nihil Venæ Subclaviæ infunda tur, comprimas: tunc enim pulmonum lymphæductus, siquidem in commune receptaculum obturatum ac im pletum sese exonerare nequeant, summè intumescunt, & valde conspicui fiunt. In cane saginato si talis com pressio aliquandiu fiat, humor lacteus è ductu Thoracico, valvulis reseratis, in pulmones exundabit: quinimo idem Lymphæductus, etiam longè infra renes consitos, pervadet, eosque humore distentos quasi lactescentes reddet. Lymphæductuum exteriorum in lobi pulmo naris superficie perreptantium delineatio rudis habetur Tabulâ primâ.

5. Vasorum pulmonarium genus ultimum sunt Ner vi, & propagines Nerveæ; quorum ingens copia (pro ut alibi innuimus) ubique per pulmones dispergitur.

Circa

Circa horum munus olim ambigentes, opinari ducebamur, motus Pneumonici primos impetus, aut ſaltem inſtinctus ab his Nervis pendere; quoniam alias haud intelligere datur, quomodo pulmonum motus in reſpiratione, tuſſi, riſu, aliiſque ipſorum actibus, juxta quaſque naturæ exigentias adeò ſemper exactè proportionentur. Nam prout ſanguis plus aut minùs in præcordiis æſtuat, ac ebullit, etiam prout Tracheæ contentâ quæpiam fibras Nerveas irritant, celerius aut tardius reſpiramus, & ſæpe, invito licet, tuſſimus. Attamen præterea Nervorum horum uſus alius, & magis neceſſarius occurrit: nam ex quo liquet ſanguiductuum, & Tracheæ tunicas ubique fibris muſcularibus, ſive motricibus, quibus contrahuntur, donari, ſatis obvium eſt Nervos Pneumonicos tum ſpirituum copias, tum contractionum inſtinctus ad fibras iſtas convehere: quin & veriſimile eſt, propter Nervos iſtos ſpaſmodicè affectos, Palpitationem cordis, nec non Aſthma & tuſſim Convulſivam ſæpenumero excitari. Nervorum Pneumonicorum Anatomen ſive deſcriptionem in Neurologiâ noſtrâ, ſcilicet pag. 311. olim tradidimus, ut non opus ſit eadem hic repetere, aut ampliare. Vaſa prædicta quinaria, in diſtributionibus ſuis mutuò aſſociata, & multifariam, quaſi in nemora ſecreta cum veſiculis, velut lacunis ubique intertextis diviſa, cum inter ſe variè complicentur & contexantur, Telam quaſi carneam, quæ ipſa pulmonum compages eſt, conſtituunt: quæ inſuper inſtar parenchymatis ſolidioris apparet, quatenus Arteriæ & Venæ ſanguine oppletæ inferciuntur, atque Tracheæ & Lymphæductus vaſa, tum aëre tum aquâ inanita, concidunt ac coaleſcere videntur. Hujuſmodi fabricam pulmonis carniformem, ex meris vaſis & veſiculis contextam, minus admirari ſubit, dummodo perpendatur, Teſtis Seminarii compagem nihil aliud eſſe quàm glomerem ex filamentis quodammodo cavis, ſive ex tubis ſpermaticis ſimul intextis, complexam. Nervi Pulmonaris & quoad fibrarum quibus conſtat faſciculum, & quoad ſurculorum ejus propagationem, deſcriptio habetur Tabulâ quintâ.

Pulmonis Telam, uti dictum eſt, ex vaſis & veſiculis contextam, & juxta illorum ramificationes majores & minores, in lobos & lobulos diviſam, membrana, quaſi commune integumentum, inveſtit. Hujus binæ ſunt tunicæ, ſcilicet unica exterior & tenuis, quæ filamentorum Nerveorum textura quædam (uti in pleriſque

riſque aliis viſceribus habet) ſubtilis videtur, altera interior, quæ & aſpera, & nonnihil craſſa eſt, è vaſorum & veſicularum extremitatibus fere meris conſtans: & propter foveas ab his paſſim factas, intima ſuperficies ejus inſtar favi apum apparet. Harum formæ Tab. 8. ſatis aptè deſignantur. Membrana è binis hiſce tunicis conflata poros quamplurimos & ſatis magnos habet, in tantum ut, ſi hydrargyrus lobi alicujus minoris ramo Tracheali infundatur, membranam ferè totam intus obducens ubique è poris erumpat. In hanc membranam velut aggerem tum cruor Arterioſus, tum aër impingens reflectitur; iſte nimirum per venas in cordis ventriculum ſiniſtrum refertur, parte quadam aquoſa per Lymphæductus amandata; interim aër per eoſdem Tracheæ ductus quibus influxit, revertitur. Enimvero aura continuè recens, quæ ſanguini particulas nitroſas ſuppeditet, inſpirari; eique ut concedatur locus altera vetus, jam effœta ac inutilis, prius exſpirari debet. Quandoquidem igitur utrumque munus intra eoſdem ductus peragendum ſit, partitis vicibus modò hoc modò illud fieri oportuit. Dum inſpiratur aër, pulmones quaſi vento immiſſo inflantur; dumque idem exſpiratur concidunt, & ejus excludendi gratia arctè comprimuntur; adeoque follium ritu, perpetuas ſyſtoλὰς & diaſtoλὰς vices obeunt. Quo tamen impulſu, & quibus organis hoc fiat, operæ pretium videtur hic paululum expendere.

Super his igitur obſervatione vulgari conſtat, pulmonis diaſtolen pectoris ampliationi, ejuſque ſyſtolen hujus contractioni ſemper obſequi; proinde ut concludere liceat, quando thoracis cavitate dilatatâ pulmoni expandendo ſpatium majus conceditur, aërem externum, ſive circum pulſum, ſive ob propriam vim elaſticam (nam eodem res recidit) ſponte in Tracheam inſilire, & mox trunc um ejus Bronchia, & veſiculas omnes ſubire, ac ad ſummum inflare; in eum nempe finem, ut particulæ ejus nitroſæ ſanguini, pulmonis loca omnia perluenti, ubique occurrant: deinde quando pectus, à dilatatione iſta recedens, quoad cavitatem ſuam anguſtatur, etiam pulmo compreſſus à diaſtole ſuâ concidit, aëremque modò inſpiratum excludit. At verò, quoniam aër non eâ copiâ ſponte exilit, quâ inſiluit, neque pectoris cavitas arctè adeo contrahitur, ut pulmones valde comprimat; idcirco Tracheæ ductus omnes fibris muſculoribus donantur, quæ inter exſpirandum ſeria-

tim

tim contractæ Aëris expulſionem promoveant. Itaque ut reſpirationis cauſa & fiendi modus planè innoteſcant, inquirere oportet, quo ritu, & quibus organis viciſſitudinaria iſta pectoris dilatatio, & contractio peragantur.

Circa hos motus, divini Conditoris mechanicen, ad regulas Mathematicas planè adaptatam, ſatis admirari non poſſumus; ſiquidem nullâ aliâ in re manifeſtius ὁ Θεὸς γεωμετρεῖν videatur. Quippe cum pectoris tum ampliatio, tum coarctatio à quibuſdam muſculis (quorum munus unicum eſt contrahere) perfici debeat; res ita inſtituitur, ut coſtæ, quæ thoracis, velut parallelogrammi oblongi verſus Cylindrum incurvati, latera efformant, in figuram modò quadratam, cum angulis rectis, pro pectoris ampliatione, modò in Rhomboeidem, cum angulis acutis pro ejuſdem contractione, ducantur. Quod verò à partium ſitu ità mutato ſequitur, ut cum latera ab invicem longius abſcedunt, fines propius adducantur, & è contra; proindeque ſpatii capacitas alterari potius, quàm augeri aut diminui ſoleat; ne ita circa thoracis cavitatem accidat, per Diaphragmatis motum miro artificio ſic cautum eſt, ut, dum coſtæ ſuperius pro pectore ampliando verſus quadratam figuram aſcendunt, ne fines interius abbrevientur, Diaphragma, quod finem inferiorem claudit, deorſum verſus abdomen extumeſcat; adeo ut thorax quoad longitudinem ſimul, ac quoad profunditatem amplietur: deinvice verſâ, dum coſtæ inferius ad pectus coarctandum verſus Rhomboeidem figuram ducuntur, ne fines ex more longius abſcedant, Diaphragma ſuperius aſcendit, proinde ut thoracis capacitas inter exſpirandum, etiam quoad utramque dimenſionem anguſtetur.

Quod autem ad muſculos pectoris, tum ampliationi propter inſpirationem, tum conſtrictioni propter exſpirationem inſervientes, ſpectat, ſapientiſſimus naturæ Conditor plura & diverſimoda utriuſque muneris inſtrumenta inſtituit; propterea quidem ut reſpirationis opus, ad vitam adprime neceſſarium, inceſſanter uſque & perquam robuſtè obiri poſſit. Muſculorum prioris ordinis, à quibus ſcilicet thoracis cavitas dilatatur, alii coſtas attollunt, & poſterius retrahunt, proinde ut arcuentur illæ magiſque amplientur; in quo cenſu ſunt muſculi tres ſcapulares, unus lumbaris, ac intercoſtales externi undecim: atque alter internus muſculus, nempe Diaphragma, pectoris fundum deprimit, ejuſque

UNIVERSITY LIBRARY CAMBRIDGE

longitudinem, unà cum profunditate dilatatâ, ampliari facit.

Prædicti musculi, viz. scapulares, lumbares ac intercostales, etiam cum Diaphragmate ad respirationis munus destinati, à pluribus Anatomicis, ac imprimis à Fallopio satis jam accurate describuntur, ut parum opus videatur hanc telam nunc retexere; præsertim, quia plenior & permanens harum partium notitia non nisi per crebras dissectiones, & αὐτοψίαν Anatomicam acquiri soleat. Quatuor musculi priores diversiformes, ad inspirationes fortiores & violentas potissimum conducunt; intercostales verò exteriores propter ordinarios inspirationis actus, quoad vivimus, operam perennem & vicissitudinariam navant. Hi singuli uniformes, cum basi carnei & crassiore, in costæ superioris imo radicati, fibris obliquis & antrorsum latis in costæ subjacentis summitatem feruntur, eique cum fine tenuiore ac tendinoso implantantur: unde sequitur fibras istas, dum circa radices suas intumefacti abbreviantur, costam inferiorem versus superiorem ducere, & retro trahere; dumque adeo hi musculi omnes simul contrahuntur, costæ omnes sursum elevatæ, & ab angulis cum spinis obliquis in rectas alteratæ, thoracis truncum capaciorem, sed aliquanto breviorem reddunt: cui Ellipsi ut succurratur, Diaphragma (quod, prius à systole liberum, intra pectoris cavitatem reconditur) una cum costis sursum tractis, inferiùs ad tensitatem ducitur; proinde ut pectus, quasi tympanum undique strictum, capacissimum evadat; ac interea pulmones, spatio ampliore iis concesso, ab aëre, quâ data via, irruente inflentur, & totam thoracis ampliati cavitatem impleant.

Hæc de musculis inspirationi inservientibus: quibus subindè à contractione cessantibus, costæ statim à positione rectâ in obliquam decidunt; simulque Diaphragma à tensitate laxum, in pectoris cavitatem ascendit, seu potius à visceribus abdominis illuc protruditur; adeoque, ob partium situs ita mutatos, scilicet pectus constrictum, & pulmones compressos, exspirationis actus succedit. Hunc nonnulli meram alterius intermissionem esse, & tantummodo à motus muscularis (quo respiratio peragitur) quiete, seu vacatione procedere statuerunt. Quinimo costarum à rectis angulis in obliquas declinatio, & Diaphragmatis ascensus, partium harum situs naturalis perhibetur, quoniam in defunctis sub tali positione reperiuntur. Huic opinioni assensum haud

haud facile deberi exiſtimo, quia interdum exſpirationis multo fortius & vehementius, quam inſpirationis munus peragi debet; prout in tuſſi, cantu, riſu, vociferatione, aliiſque affectibus, quorum exercitia pectoris labor difficilis, & graviores nixus ſunt. Quapropter non eſt ut arbitremur exſpirationis actus hujuſmodi intenſos, à merâ muſculorum prædictorum quiete ſeu vacatione, quin verò ab aliorum oppoſitorum motu excitari. Porro non tantum propter vehementes, verum ordinarios & ſolennes ἐκπνοὰς vices, ſaltem ad librandum reſpirationis munus, muſculi modo citati oppoſiti, & pectoris conſtrictivi requiri videntur: ſecus enim iſti alii, quorum officium eſt thoracis cavitatem dilatare ac ampliare, interdum penſi ſui immemores, aut fortius aut diutius quam par eſt agunt; quare opus eſt eos ab aliis, Antagoniſtis ſcilicet, exſpirationi inſervientibus ſubinde admoneri, & in officio contineri. Sunt autem muſculi ad pectus conſtringendum dicati, ſacrolumbus, triangularis, intercoſtales interni, ac muſculi quidam abdominis; quorum omnium uſus & deſcriptiones cum à pluribus Anatomicis, tum accuratiſſimè à Fallopio traduntur. Muſculi intercoſtales interni uti ſitum, ita & munus intercoſtalibus externis contrarium obtinent; quod nimirum eſt coſtas deprimere, & pectoris cavitatem, in figuram Rhomboeiden ducendo, coarctare. Quippe obſervare eſt, cujuſque horum baſin carneam & craſſiorem coſtæ inferioris imo implantari, atque fibras motrices, inde oblique & antrorſum aſcendentes, atque alteras intercoſtalium exteriorum decuſſantes, cum fine tendineo & tenuiore, coſtæ ſuperioris imo inſeri; hinc ut nullus hæc perpendens dubitet, quin hi muſculi interiores coſtas omnes deprimant, ſive inferius ducant. Ceterum dum coſtæ ita deprimuntur, ut pectoris truncus anguſtior & magis acuminatus reddatur, hi muſculi interni, ſecus ac alteri externi, non ſolum coſtas, ſed etiam appendices earum cartilagineas deorſum trahunt. Enimvero appoſitiſſimè ad hanc rem notavit Fallopius, *muſculos intercoſtales exteriores ſolummodo coſtarum, ac minimè cartilaginum interualla, internos vero utraque ſpatia adimplere*: cujus ratio, Architectonices divinæ ſpeculationem jucundiſſimam præbens, ad hunc modum habere videtur: viz. dum coſtæ ad inſpirationis actum ſurſum ducuntur, ſimulque verſus ſpinam retrahuntur, motus iſte à poſtico incipiens, à coſtis ipſis perficitur; quibus primo commotis cartila-

gines, velut funes appenſi, facilè obſequuntur; quare his rite componendis ſubſidio muſculari parum opus videtur; ad coſtas verò agitandas, non ſolum prædicti muſculi intercoſtales, ſed & quatuor alii majores operam continuam navant: verum è contra, ut coſtæ deprimantur, ſimulque antrorſum ducantur, vis potiſſima anterius incipiens, à cartilaginibus perficitur, qui, tanquam funes ductarii, quo tendendum eſt ſecum coſtas facillime deflectunt.

Porro ob hunc finem, nempe ut coſtarum appendices cartilagineæ ad exſpirationis actum deorſum & propius invicem trahantur, non ſolum muſculi intercoſtales interni cartilaginum æque ac coſtarum intervalla implent, verum inſuper muſculus triangularis huic negotio totus deſtinatur; hic enim inferius ab oſſe ſterni enatus, & ſurſum oblique aſcendens, cartilaginibus inferioribus inſeritur, quas verſus caput ſuum, & invicem propius adducens, thoracem conſtringit. Quod circa hunc muſculum annotavit Fallopius, conſideratu dignum eſt; viz. cum in homine parvus adeo & ſubtilis iſte fuerit, ut vix pro muſculo accipi queat, in cane per totum os pectoris protenditur, & cartilagines omnes etiam verarum coſtarum ſterno inoſculatas, occupat. Cujus diſcriminis ratio divinam circa Animalium fabricas Providentiam planè indigitat. Quippe cum hoc animal ad curſus velociſſimos & diu continuandos natum, quo ſanguis, dum intenſius agitatur, ritè accendatur eventileturque, aërem celerrime & fortiter uti inſpirare, ita etiam exſpirare debet; (nam ut recens aura liberius hauriatur, oportet veterem uſque totum fortiter ejici & velut explodi:) idcirco propter hunc actum firmius obeundum (cujus in homine haud magnus eſt uſus) muſculus caninus molem ingentem & tanto operi parem ſortitur.

Hæc de muſculis pectoris truncum coarctantibus: ex quorum apparatu ſatis conſtat, muſculorum oppoſitorum relaxationes huic negotio non ſufficere. Ceterum ut interea, dum pectus conſtringitur, Diaphragma ſuperius aſcendens cavitatem ejus abbreviet, haud ſatis eſt ipſum à contractione ſuâ remitti, verum etiam neceſſe eſt ut, quamprimum hæc ceſſat, muſculi abdominis contracti viſcera comprimant, & ſuperius propellant; à quibus ſtatim Diaphragma relaxatum attollitur, inque thoracis truncum altius adigitur.

Ex horum omnium rationibus ſupputatis, inferre licebit,

licebit, haud minores muſculorum nixus circa exſpirationis actum, quam ad inſpirationem requiruntur, impendi: imo majores dicamus, poſtquam his additur, quod Tracheæ & Bronchiorum Tubi fibris muſcularibus (prout ſuprà oſtenſum eſt) præditi ſint, quæ ſolummodo inter exſpirandum contractæ, aërem intus contentum cum majore impetu explodi faciunt. Et quidem ita fieri oportuit, quoniam aër vi elaſticâ pollens in ductus pulmonares, quoties aperiri ſinuntur, ſua ſponte ſatis promtè inſilit; illinc vero ut denuo ſtatim penitus excludatur, impetu quodam & partium compreſſione velut exploſione opus eſt. Namque licet inſpiratio ordine ſit prior, tamen exſpirationem mox ſubſequi, & juxta iſtius tenorem proportionari neceſſum eſt; quippe, ut iſta ſit magna, hujus vices uſque majores exiguntur. Quapropter in vehementi aut totius corporis, aut ſolius pulmonis exercitio, ut aura recens copioſiùs inſpiretur, vetus omnis non ſolùm ex Trachea, & Bronchiis, verum etiam ex ultimis veſiculis quaque σπανῶς vice commoveri, & quoad maximam partem explodi debet: idcirco cum ad inſpirandum, pulmonibus otioſis, tantum muſculi pectoris occupentur, ad exſpirandum fortius, tum muſculi pectoris oppoſiti, tum & ipſi pulmones laborant.

Explicatis ad hunc modum reſpirationis organis, adhuc inquirendum reſtat, quo inſtinctu illa ad motum concita, perpetuas adeo ſyſtolàs, & diaſtolàs vices iterent; ut modò hi muſculi ad inſpirationem, modò illi ad exſpirationem contrahantur, atque oppoſiti interim quieſcant; adeoque viciſſim moveantur, ut ſibi invicem mutuo locum cedant. Super his imprimis obvium eſt (quod etiam alibi fuſe declaravimus) ſpiritus animales, pro muſculorum motibus contractivis obeundis, è tendinibus in fibras carneas inſilire; & dein pro iiſdem relaxandis, ex his in illos recedere. Porro cum functio mutua ſit duplex, ſc. ſpontanea, & merè naturalis, olim oſtendimus in priore, ſpiritus è tendinibus in fibras carneas per appulſus juxta appetitus imperium evocari, atque intra has in actione manere, donec illius nutu dimittuntur; deinde vero in tendines reverſos quieſcere, donec rurſus foras jubentur; hinc ut illorum motus & quietis tempora ſint inæqualia, incerta, & pro libitu noſtro varie determinanda.

In functione vero naturali multo ſecus habet: quippe

ſpiritus

spiritus animales è tendinibus in carnes perpetua vice, sive constanti reciprocatione efferuntur, & contractione brevi facta, mox ex his in illos resiliunt, ac ita vicissim: ad quem modum cor ipsum, Arteriæ & respirationis organa, quinimo ventriculi & intestinorum fibræ carneæ, nisi propter objecta sua aliàs determinentur, per systolas & diastolas perennes agitantur.

Non opus erit hic repetere, quod etiam alibi circa hæc bina motuum genera notavimus, sc. spiritus Animales functionis motivæ spontaneæ, omnino aut potissimum à Cerebro, aliosque merè naturalis Autores à Cerebello dispensari; porro & spirituum utriusque generis tum copias, tum actuum ineundorum instinctus, per nervos convehi.

Attamen hic ambigitur, ad quod genus functionis motivæ, scilicet spontaneæ, aut merè naturalis, respirationis actus referri debeat; cujus etiam ditionis, viz. Cerebri an Cerebelli, spiritus animales negotio isti destinati, fuerint. Satis liquet munus hoc motus spontanei quodammodo particeps esse; quoniam in nostra potestate est illius actus modo corripere, modo producere, aliasque diversimode alterare, imo interdum parumper cohibere: porro nervi ad ; ræcipua ejus organa motiva, scil. Diaphragma & musculos thoracis, pertinentes, è nervis Brachialibus & Lumbaribus oriundi, prosapiam suam Cerebro deberi, eorumque spiritus incolas ad motus voluntarios potissimum ordinari plane confitentur. Verum insuper è contra, respiratio in tantum functio mere naturalis est, ut illius organa in somnis absque notitia nostra, inque vigilia nobis non advertentibus, constantes systol ,, & diastol῀ vices reciprocent: porro licet actum sive exercitium ejus aliquantulum sistere aut variare pro libitu nostro possimus, integrum vero respirationis munus penitus abrumpere, aut diutius suspendere nequimus. Præterea licet nervi, ad musculos pectoris & Diaphragma destinati, à nervis Spinalibus procedant, tamen hi posteriores, à ramis Brachialibus profecti, in progressu suo cum nervi intercostalis propaginibus communicant; quinetiam ab his nervis (qui ex Cerebelli ditione sunt) nervi reliqui omnes, per Tracheam & Pulmones disseminati, oriuntur.

Ex his plane sequitur, respirationis opus actum quali mixtum utriusque functionis motivæ, scil. tum spontaneæ, tum naturalis participare; atque spiritus ac nervos utriusque provinciæ, qui tum à Cerebro, tum à Cere-

Cerebello procedunt, in hoc negotio occupari. Et quidem juxta Oeconomiam animalem ita fieri oportuit: nam licet respirationis actus quidam, ad vitam sustinendam necessarii, constantes & perennes esse debent, sunt tamen plures alii Pectoris & Pulmonum motus occasionales tantùm, & magis pro libitu nostro obeundi; uti cernitur in risu, ploratu, cantu, vociferatione, sibilatione, aliisque privatis Pulmonum & Tracheæ operibus, quibus fortiter peragendis musculi thoracis conspirant, & operam conjunctam navant. Porro in violentis totius corporis laboribus & exercitiis, à quibus sanguis plurimum incitatus eventilatione majori indiget, Brachia vehementer agitata, etiam Pectoris musculos, aliaque organa Pneumonica ad respirationem crebriorem in motus citatiores adigunt. Et revera, propter hujusmodi Brachiorum & Diaphragmatis συμπάθειαν, nervi hujus motui inservientes, ab illorum ramis nerveis procedunt. Porro hac ratione cautum est, ne corporis exercitia Pulmonum vires, & respirationis tenorem excedant unquam aut labefactent; quippe cum hujus organa difficilius laborant, aut fatiscere incipiunt, Diaphragmatis nervi, alteros Brachiales vellicantes, & quasi officii admonentes, à motione nimium intensâ desistere jubent.

Enimvero cum respirationis munus in plures usus, quorum alii merè naturales, aliique spontanei aut violenti sunt, destinetur? id propter spiritus & nervi, qui utriusque regiminis tum à Cerebro tum à Cerebello proficiscuntur, in hoc opere conjungi, & nixus sociales præstare debent; eâ tamen lege, & mutuo quasi pacto, ut alii aliis ad opera quæque maximè necessaria, aut convenientia imprimis obeunda invicem cedant, & mutuo obsequantur. Hinc respirationis ordinariæ aut merè vitalis instinctus, à nerveis Pneumonicis incipiens, illico nerveis Diaphragmatis, & exinde Thoracicis quibusque communicatur; adeo ut partes motivæ omnes mutuo statim in actu conspirent, atque pectoris ejusmodi systolas & diastolas efficiunt, quales ad præsentem sanguinis statum requiruntur. Attamen è contra quoad alios respirationis, aut spontaneæ aut violentæ, actus habere videtur; viz. horum instinctus sive primus impetus, à musculis modò his, modò illis incipiens, mox organis quibusque aliis communicatur; ita ut, pro respirationibus actibus designatis obeundis simul omnium, ictu oculi citius, socia opera accieatur.

Quæ

Quæ hactenus circa reſpirationis organa, eorumque munia ac uſus diſſeruimus, ut clarius eluceſcant, ex re fore videtur, quarundam ex iis partium maxime notabilium Icones ad vivum delineatas, unà cum Tabularum explicationibus ſubjicere, prius tamen hic pauca quædam circa Pulmonis Lymphæductus, & lobulorum interſtitia in ſuperioribus prætermiſſa, inſerere viſum eſt.

Cl. Malpighius hos Pulmonis lobulos, eorumque interſtitia primus detexit; quinous tamen uſibus inſerviant, haud ſatis clare denotavit. Videatur forſan hoſce loculos ſive ſpatia intra Pulmonem inania, etiam aëris (quæ ſit amplior ejus condus) receptacula quædam eſſe. At vero experimento ſæpius facto evidenter conſtat, aëreas Tracheæ fiſtulæ (quæ unicus ejus in pulmonem aditus eſt) inſufflatum, hæc lobulorum interſtitia minime ſubire, aut inflare: attamen ſi foramini in quolibet ex his interſtitiis facto inſufflaveris, illico ſpatia hæc omnia in toto Pulmonis lobo inflata intumeſcent, adeoque jucunde ſpectaculo lobuli omnes magnis intervallis diſtincti apparebunt; uti exprimitur Tab. 3. Fig 2. Porro lymphæductus pulmonis ſuperficiem perreptantes, ubique ſere membranulis interſtitia integentibus includi, eorumque fines in ipſa interſtitia deſinere videntur. Ceterum vaſa lymphica, cum unaquæque valvulis, ita quæ ad pulmonem ſpectant numeroſiſſimis inſtruuntur; prout in Bovis lobo ampliori calente evidentiſſime diſcernere eſt, & ad vivum exprimuntur, Tab. 1. d. d. d. d.

Circa horum uſus ut conjectari auſim, veriſimile eſt cavitates iſtas quoſque lobulos intercipientes, vaporesi ſanguine accenſo quaqueverſus copioſe emanantes (cum nullibi melius detrudi, aut ſeponi poſſint) excipere, qui ſc. è vaſorum finibus in cavitates haſce per tenuiſſimos ipſorum parietes tranſudant, indeque mox ulterius propulſi, in aquam per hæc vaſa appropriata, è pulmone deportandam condenſantur: inſuper ne lymphæ intra ductus iſtos, à vaporibus factæ, ac ita condenſatæ, in pulmones (magnam ipſis noxam illaturæ) regurgitent, denſiſſimi valvularum obices impediunt.

Enimvero ſæpe ſæpius miratus ſum quid fiat de effluviis vaporoſis, quæ perpetim è ſanguine in præcordiis efflagrante copioſiſſime, & nonnunquam impetuoſiſſime dimanant. Quamvis enim plurima eorum per Tracheæ ductus unà cum aëre inter exſpirandum avolant; attamen iis quaquaverſus in orbem denſiſſime erumpentibus unica exitus via, ſive emiſſarium ſingulare

lare haud ſufficit: quapropter loculi ſive ſpatia iſtæc inania ubique ex omni parte diſponuntur, quæ vapores in Pulmone occluſos excipiant, & eoſdem mox condenſatos per Lymphæductus, quaſi per totidem Alembici roſtra, exſtillent.

Vaſa Lymphica pulmonibus egreſſa, cum ſurculis numeroſis verſus ductus Thoracicos tendunt, iiſque magna ex parte inſeruntur; in itinere vero Oeſophagum, nec non Tracheæ & Aortæ truncos ſuperſcandunt, in iſque variâ inſertione propagines multas amittunt; proinde ut videatur aliquantum humoris Lymphici pro vaſorum iſtorum parietibus lubricandis impendi.

Figurarum Explicatio.

TABULA Prima exhibet Pulmonis lobum unum integrum revolutum, in cujus ſuperficie Lymphæductus, huc illuc perreptantes, conſpiciuntur.

A. *Trachea in medio vaſorum jacentis reſecta orificium.*
B. *Arteria Pneumonica ſubjacentis orificium.*
C. *Vena Pneumonica ſuperpoſita orificium.*
d.d.d.d. *Lymphæductus exteriores per lobi iſtius ſuperficiem diſſeminati.*
e.e.e.e. *Lymphæductus plures in dorſo hujus lobi coëuntes, unde tranſeant in ductus Thoracicos.*

TABULA II. exhibet Pulmonis Ovini lobum unum in medio ſectum, ut portione ſuperiore (in qua Venæ caudex eſt) amota, & Aſperæ Arteriæ Trunco ſepoſito, Arteriæ Pneumonicæ per totam ejus compagem, ſc. lobulos minores & minimos, ramificatio oſtendatur. Hujus ductus omnes, ſc. propagines & ſurculi, ut ut minuti, à liquido quodam injecto impleti & colorati, ad vivum delineabantur.

A.A.A.A. *Lobi Pulmonaris diviſi medietas inferior, Arteria Pneumonicæ ramificationem continens.*
B.B.B. *Arteria Pneumonica truncus ad hunc lobum pertinens.*
C. *Foramen unde ramus ejus alter amotus reſecabatur.*
D.D.D.D. *Caudices è quibus rami ejus alii (ſiquidem in hac Tabula exprimi nequibant) reſecabantur.*

E.E.E.E. *Trunci hujus Arterioſi, in longum protenſi, ramis lateralibus utrinque in dextram & lævam protenſi.*

F.F.F.F. *Surculi & propagines minores, qui partibus venoſis, & Bronchialibus ubique complicantur; ac ultimi cum Venoſis velut contexti, veſiculas orbiculares ubique circumdant, & quaſi corymbis vinciunt.*

G.G.G.G. *Rami Bronchiales, qui à Trachea caudice ſepoſito reſecti, & lobo huic Pulmonari immerſi, ramis ſanguiferis aſſociantur.*

H.H. *Aſpera Arteria caudex ad hunc lobum pertinens, qui Arteriæ Pneumonicæ incumbebat, reſectus & ſepoſitus.*

f.f.f.f. *Caudices ramorum Bronchialium, qui partim in lobi portione deſcripta G.G.G.G. immerguntur, partimque in mediotate ejus altera abſciſſa diſtribuuntur.*

TABULÆ III. Figura I. exprimit Pulmonis lobum unum, juxta Aſperæ Arteriæ ramificationes, in lobulos minores & minimos diviſum, cujus vaſis ſurculi & propagines à liquido prius injecto impleti, & deinde quoad lobulos ab invicem ſejuncti, etiam ad vivum delineabantur.

A. *Aſpera Arteria truncus, à reliquo ejus corpore abſciſſus.*

B.B.B. *Pars ejus inferior per ſectionem aperta, ut tum foramina in ſingulos ramos ducentia, tum villi ejus recti muſculares conſpiciantur.*

a.a.a. *Foramina prædicta in ramos huc illuc protenſos ducentia.*

b.b.b. *Villi muſculares recti, quibus alii circulares incumbunt.*

C.C. *Caudicis hujus Trachealis pars ſuperior integra, ſive clauſa, ut Cartilagines Annulares appareant.*

D.D.D.D. *Rami Trachreales lobulos minores conſtituentes ibidem integri & clauſi, etiam ut in iis Cartilagines Annulares appareant.*

E.E.E.E. *Rami pares per ſectionem aperti, ut foramina & villi muſculares recti conſpiciantur.*

F.F.F.F. *Caudices, è quibus rami Trachreales abſciſſi removentur, ut reliquis poſt diviſionem expandendis ſpatium concedatur.*

G.G.G.G. *Lobuli ſecundarii Bronchiorum caudicibus tanquam uvæ appenſi, qui etiam in lobulos adhuc minores dividi poſſunt, quorum omnium ductus interiores è Bronchiis in celluias veſiculares tranſeunt.*

h.h.h.h.

h.h.h.h. *Vasa sanguifera lobulorum istorum superficies perreptantia.*

TABULÆ III. Figura II. exprimit portionem lobi Pulmonaris, in quo, interstitiis membranosis inflatis, lobuli omnes in propria figura apparent, atque Polypodii folium nonnihil repræsentant.

A.A. *Aspera Arteriæ cum reliquis vasis complicata portio, cui caudici ex omnibus istis conflato, lobuli instar foliorum arboris accrescunt.*
b.b.b.b. *Lobuli ipsi.*
c c.c.c. *Vasa sanguifera eos perreptantia.*
d.d.d.d. *Lobulorum interstitia membranosa, quæ item vasis sanguiferis* e.e.e.e. *obducuntur.*

TABULA IV. exprimit vasa tum Trachealia tum sanguifera, pro uno lobulo constituendo ab invicem separata & distincta, nec non cujusque illorum conformationes peculiares.

Figura I. repræsentat rami Trachealis intra lobulum unum distributi divarications, inque Tubos & vesiculas orbiculares ramificationem.

A.A. *Aspera Arteria caudex, in cujus superficie Cartilagines Annulares apparent.*
b.b.b.b. *Rami minores à caudice isto profecti, in quibus etiam Annuli apparent.*
c.c.c.c. *Ramorum istorum in vesiculos orbiculares, qui uvarum racemis similes videntur, transitus.*
d.d. *Vasa sanguifera à Pneumonicis distincta, qua Trachæam obducunt, eique enutriendo inserviunt.*

Figura II. & III. Arteriæ & Venæ Pneumonicæ intra eundem lobulum pares ramificationes distinctim ostendunt; quæ ambæ cum vasis Trachealibus complicatæ, compagis pulmonaris texturam maximâ ex parte constituunt.

TABULA V. exhibet Nervum Pulmonarem subsidio microscopii paulo accuratius descriptum: adeo ut plane constet truncum ejus fibrillarum innumerabilium unà colligatarum quasi fasciculum esse; quinimo & caudicem ejus, dum in serpilli modum Pulmones perreptat, surculos à se varios huc illuc propagare.

Figura I. Trunci Nervei portionem abſciſſam refert; cujus extremitas una aperta, & per microſcopium inſpecta, in fibras ferè innumeras explicabilis videtur.

A. *Nervi truncus.*
a.a.a.a. *Fibrillæ circa extremitatem abſciſſam ab invicem diviſæ, & late expanſæ.*

Figura II. & III. tum trunci, tum rami cujuſque fibras quaſdam explicatas, ac inſuper ſurculorum è varia ſtirpe propagationes, crebro iteratas oſtendunt.

B. *Truncus primarius.*
b.b.b.b. *Fibrilla circa extremitatem abſciſſam explicata.*
c.c.c.c. *Surculi è fibrillarum faſciculis propagati.*

TABULA VI. imprimis Arteriæ ſanguiferæ Anatomen, quam in nupero tractatu deſcripſimus, hic aptis Iconibus delineatam exhibet.

Hujus *Figuræ primæ* ac *ſuperiores*, vaſis iſtius quatuor tunicas diſtinctas, ſc. nerveam, muſcularem, glandulоſam & vaſculоſam repræſentant.

I. *Tunica intima nervea*, quæ forſan aliquatenus muſculоſa eſt, fibris rectis ſive longitudinalibus conſtans, quæ contractæ Arteriæ Tubum abbreviari faciunt.

II. *Tunica propriè muſcularis*, fibrarum circularium aggerie conſtans, quæ cum ſucceſſive pone ſanguinis rivum contrahuntur, circuitum ejus corripi faciunt. Ab harum motu eſt quod Arteriæ pulſant.

III. *Tunica glandulоſa*, quæ (ſecus ac in Inteſtinis habet) tunicæ muſculоſæ ſuperpoſita, è glandulis perexiguis & numeroſiſſimis contexitur.

IV. *Tunica extima vaſculоſa*, ſive veſicularis, quæ è vaſis ſanguiferis inter ſe, cumque propaginibus & fibris nerveis varie complicata & contorta, quoddam quaſi reticulum videtur.

TABULÆ VI. *Figura 2dæ & inferiores*, Venæ Anatomen, ſive quatuor ejus tunicas Iconibus idoneis expreſſas, oſtendunt; quæ tunicæ, ut è vaſis portione quadam (exterius incipiendo) ſucceſſivè eximuntur, integræ apparent.

I. *Tunica extima*, fibris nerveis (quæ forſan aliquatenus muſculares ſunt) quodammodo rectis, ſive in longum (licet ſerie minus regulari) protenſis conſtans.

II. III.

II. III. *Tunica vaſculoſa & glandulosa*, quæ pariter ac in Arteriâ habent.

IV. *Tunica intima muſcularis*, etiam fibris circularibus ſicut in Arteriâ conſtans, quæ pone ſanguinis rivum contractæ, curſum ejus reducem accelerari faciunt.

TABULA VII. Aſperæ Arteriæ tunicas diſtinctas, & ab invicem ſeparatas exprimit.

I. *Figura prima Tunicam intimam*, fibris muſcularibus rectis, ſive longitudinalibus prædictam oſtendit.

II. III. *Figura* 2da *Tunicam glandulosam*, & 3tia *vaſculoſam* (quæ pari fere ritu ac in vaſis ſanguiferis, ac etiam in inteſtinis habent) deſignat.

IV. *Figura* 4ta *Tunicam exteriorem* (quæ partim cartilagenea, & partim muſcularis eſt) exprimit. Hujus fibræ tranſverſæ, ſive Annulares, cartilaginum interſtitia adimplent & connectunt.

TABULA VIII. Tunicæ pulmonaris extimæ, totam ejus compagem obducentis, portionem, microſcopii ope elegantiſſime ſimulque accuratiſſime deſcriptam exhibet.

Figura I. exhibet prædictæ tunicæ portionem, quæ partim ob vaſorum cujuſque generis in ea terminatorum extremitates, foveolis quaſi puncturis denſiſſimis excudi videtur, & partim è vaſorum ſanguiferorum complicationibus, velut corymbeis, veſiculas orbiculares cingentibus, in plures velut areas τραπεζοειδεις diſtinguitur.

Figura II. repræſentat membranæ extimæ portionem à vaſorum corymbis avulſis ſeparatam, & ſine areis, ſolummodo foveis minutiſſimis quaſi puncturis inſignitam.

Figura III. exprimit Tunicæ prædictæ aream quandam ſingularem, ope microſcopii magnitudine auctam.

SECT. I. CAP. II.

De Respirationis læsæ variis speciebus, earumque causis, & symptomatum rationibus.

HActenus pulmonem, parteſque ejus motui, & conſequenter functioni vitali, quoquo modo inſervientes luſtravimus; quæ cum plures & diverſimodæ ſint, adeoque multiplex & reſpirationi valde accommodus organorum apparatus exiſtat: ita multifariàm, & propter diverſas occaſiones eadem perverti, aut vitiari periclitantur. Revera Horologium ex elaſtro, rotis, modiolis dentatis, ſpiris, libramento, ſummo cum artificio fabrefactum, haud magis aut faciliùs depravationi obnoxium eſt, quàm hæc pectoris machina pneumonica, per quam aërem inſpirando, ſanguinis flammam vitalem cum motu & calore ejus tuemur. Enimvero cum ad reſpirationis munus ſpectent pulmonum vaſa, ſcilicet trachea, cum bronchiis & veſiculis; item cor cum arteriis & venis; inſuper adſint nervi cum fibris tum muſcularibus, tum nerveis, lymphæductus, & glandulæ; porro cum & vaſorum horum contenta, ſc. aër, ſanguis vetus & recens, cum ſero ejus, lympha, & ſpiritus animales; vitium quodvis in unoquoque horum contingens, ſæpe totam functionem Pneumonicam perturbat. Nec minus etiam organa pectoris motiva, ſc. muſculi cum diaphragmate, atque nervi iis deſtinati; quinimo interdum ſpiritus animales, antequam nervos eos ſubeunt, perperam ſe habentes, non rarò magnas circa reſpirationem ἀπαξίας inducunt.

Cum præcipua pulmonum functio & uſus fuerint, ſanguinem & aërem per totas partium compages, intimoſque receſſus, atque ductus quoſque minutiſſimos traducere, & ubique invicem committere; in eum nempe finem, ut ſanguis venoſus à circuitu redux, & chymo recenti dilutus, proindeque crudus & velut ſemiextinctus, tum perfectius miſceatur & velut ſubigatur, tum potiſſimùm ut ſecundùm omnes ſuas partes ab aëre nitroſo de novo accendatur; hinc primaria ca-

ca hoc negotium, ſive munus pulmonare, delicta, ut plurimùm in his duobus conſiſtent; ſc. primo quod ſanguis non ritè trajicitur per cordis ſinus & vaſa Pneumonica; & 2do quod aër haud debito modo in Tracheam ejuſque ductus inſpiratur, exſpiraturque. Utriuſque horum duæ ſunt partes: primo enim quoad ſanguinis trajectionem, culpa interdum intra cordis ſinum dextrum, aut arterias pneumonicas; quandoque item intra venas pulmonares, aut cordis ventriculum ſiniſtrum committitur: dein 2do quoad aërem modò in inſpirando, modò in exſpirando, imprimis ac potius delinquitur; quanquam inſuper utraque functio interdum ex æquo peccet. Singulorum ex his varii ſunt caſus, plures item cauſæ, & fiendi rationes; quarum præcipuas hic breviter perſtringam.

Primò igitur, quando ſanguis non rite cordis ſinum dextrum & arterias pneumonicas pertranſit, aut proprio ipſius vitio, aut ductuum modò iſtorum, modò ulteriorum culpâ illud contingit. Quippe nonnunquam ſanguinis rivus in citeriore præcordiorum regione ſubſiſtit, propter obicem in alterâ factum; quinimo interdum aëris inſpirati defectus, aut vitium, ſanguinis trajiciendi remoram facit.

Quod ſpectat ad ſanguinis vitium, quo minus expeditè hic cordis ſinum dextrum & arterias pneumonicas trajicit, Clariſſimi Sylvii opinio, niſi operis prolixi, & longè à propoſito noſtro eſtet, hic diſcutienda foret. Enimvero ſupponit ille, *ſanguinis venoſi ramum deſcendentem, chymo ſimulque humore lymphatico à toto corpore reduci imbutum, ſpiritus acidi-dulcis indolem habere; ejuſque interea ramum aſcendentem bile è cyſti felleâ in cruoris maſſam ſuffuſâ impregnatum, ſalis volatilis oleoſi participare; deinde ex horum ſubcontrariorum, intra dextrum cordis ſinum confluxu, blandam & naturæ amicam excitari pugnam ſive effervescentiam; in quâ, & ob quam, latentes concluſaque in utroque partes igneæ, compedibus ſoluta, & in libertatem vindicatæ, chyli & ſanguinis partes omnes rarefaciant, ac ita mutant & alterant, ut tum vita & caloris, tum motus & nutritionis in toto corpore munia obeant.* Hypotheſi huic perquam ingenioſæ, & concinnè adaptatæ, ne ſtatim aſſenſum præbeam, plurima faciunt. Præterquam enim quòd multi circa bilis geneſin, & diſpenſationem longè aliter ſtatuunt, adeoque, non ſine firmis rationibus & experimentis perſuaſi, talem ſanguinis diverſæ indolis, & in cordis ſinu dextro li-

tigantis, αὐτοψίᾳ edocti, efferveſcentiam negant: Noſtra, quæ fuit olim, adhuc fert ſententia, utrumque ſanguinis rivum, pariter chymo recente perlutum, prorſus homogeneum exiſtere; atque id propter, vaſa lactea thoracica tam longo itinere chyli partem circumducere, quam trunco venæ cavæ deſcendenti, æquè ac partem alteram vaſa meſaraica trunco ejus aſcendenti infundunt: quod etiam unà cum chylo humor lymphaticus vaſis ſubclaviis infundatur, ita ut in ſanguinem reduci percommode queat; nec quidem aliis aut pluribus ejus ductibus opus videtur. Porro humorem iſtum rectè conſtitutum, æquè ac chylum ipſum dulcefactum, maſſæ ſanguineæ abſque luctâ in corde excitatâ, ſimul congruere & facilè aſſimilari ſtatuimus. Sin verò humor lymphaticus, à cerebro & nervoſo genere æquè ac à glandulis redux, à debita craſi degener, (uti crebro aſſolet) acorem contraxerit, idcirco ſanguini venoſo reinfuſus ipſum fundit, & in ſeroſitates præcipitat, proinde ut magna urinæ profluvia inducantur. Porro à tali cauſa diabeten excitari alibi oſtendimus. At vero tantum abeſt, ut talis humoris lymphatici fluor in dextro cordis ſinu majorem ſanguinis efferveſcentiam concitet, ut potius è contra exinde cum pulſu debili, ſæpe totius infrigidatio, aut rigor, non rarò etiam ſpirituum deliquia aut affectus ſpaſmodici excitentur, & urinam copioſam & pallidam comitentur. Quorum ratio proculdubio eſt, quod tum humor limpidus è cerebro & nervoſis partibus exundans ſanguinem in ſeroſitates fundit, & nimis diluendo refrigerat; proindeque ſpiritus animales, vehiculo ſuo deſtituti, aut deficiunt, aut motus inordinatos ineunt.

At verò ſanguinis in cordis ſinu dextro, à partium diſſimilium luctâ, efferveſcentiam elaſticam uti prorſus negamus; ità quoties exinde in pulmones non debito modo ejicitur, illud non tam proprio ipſius, quam facultatis animalis vitio aut defectu accidere ſtatuimus. Si quando enim ſpiritus, cordis fibras motrices actuantes, aut deficiunt, aut in ἀτακτίας ſpaſmodicas adigantur; cor proinde inordinatè vibrans, laticem cruentum aut infirme, aut irregulariter foras propellit.

Quòd autem ſanguis corde egreſſus arterias Pneumonicas haud ſemper expeditè trajicit, id interdum propriâ ex culpâ, quandoque item ob vias obſtructas, quin

quin & alias ob cauſas paſſim contingit. Ipſe ſanguis duplici reſpectu, ſc. aut quoad accenſionem, vel quoad craſin ſuam peccans, proprio per pulmones tranſitui officit. Utriuſque horum varii ſunt caſus. Primo enim quatenus iſte aut minus, aut nimis quam par eſt, accenditur, in circuitu pulmonari impeditur. Si quando in maſſâ ſanguineâ, ſpiritu ac ſulphure abſumtis aut depreſſis, partes aqueæ, terreſtres, aut ſalino-fixæ præpolleant: id propter latex ejus ægre aut parùm ab aëre nitroſo accenſus, non facilè intra ductus pulmonares rarefit, eoſque exilientis inſtar flammæ ſuâ ſponte vix trajicit; ſed gravis & quaſi limoſus uſquè in viis hæret, atque plurimum moleſtiæ ac laboris, quo circumpellatur, cordi creat. Hinc quoties à totius corporis, aut partium ejus motu citatiore, ſanguis paulo uberiùs in præcordia urgetur, cor & pulmones pro circumpulſione ejus difficillimè, & extremis quaſi cum nixibus laborant. Atque in hoc caſu veriſimile eſt ſanguinem, intra cordis ſinum dextrum rapidius aggeſtum, aliquatenus ſtagnare; quia nimirum in ductus à fronte oppletos ſtatim tranſferri nequit. Porro ob hanc cauſam concretiones iſtæ grumoſæ ſive carnoſæ, cordis Polypi dicti, interdum exoriri videntur. Hinc & in pica, leucophlegmatia, hydrope, ac ſcorbuto inveterato, à corporis motu citatiore, reſpiratio valde difficilis, ac laborioſa exiſtit.

2. Sanguis nimis interdum accenditur, totuſque ferè in flammam erumpens, ac ſupra modum expanſus, intra ductus pulmonares, quos plurimùm inflat & extendit, vix contineri poteſt, quin eos imflammare ſive accendere periclitatur; quare, ne diutius in iis moretur, præcordia crebertimis ſimulque fortiſſimis nixibus vibrant, ut ſanguis ita nimis accenſus ſatis eventilati & circumagi poſſit: ſecus enim iſte, intra pulmones aggeſtus, eoſque totos inflammans, functionem vitalem cito deſtruet.

Præter hæc ſanguinis quoad accenſionem, reſtant alia quoad craſin, ſive mixtionem ejus vitia, propter quæ ductus pneumonicos minus libere aut expeditè trajicit. Enimvero quando compages ejus aut minus laxa, aut ſupra modum ſtricta exiſtit, per exiles pulmonum meatus haud facilè pertranſibit; quin ſæpe in iiſdem hærere & ſtagnare, aut etiam excurrere, & extravaſari periclitatur.

Sanguis in compage diverſimodè ſolutus, aut deliquia,

quia, aut recrementa, aut corruptelas ſuas in pulmonibus exuit; quæ in vaſorum receſſibus depoſita, aut parietibus eorum affixa, rivi ſanguinei curſum variis modis inhibent, aut pervertunt.

Primo Sanguinis diſſolutio, quæ pulmonibus ſæpiſſime (quamvis non periculoſe admodum) infeſta eſt, contingere ſolet, quatenus ſeroſitates, intra maſſam ejus contineri inhabiles, cum non ſatis per Diaphoreſin, aut diureſin è veſtigio amandantur, intra pulmones à cruore abſcedunt; adeoque efferveſcentes, & è propriis vaſis exundantes, tum aëris tum ſanguinis tranſitus perturbant, aut præpediunt; proinde ut recrementi hujus ſeroſi expellendi, & circuitus ſanguinei continuandi gratia, pulmones in tuſſim crebram, & valde moleſtam, irritentur. Quæ autem ſit tuſſis ratio formalis, & fiendi modus, inferius exponemus.

Cum plures ſint cauſæ & occaſiones, propter quas latex ſeroſus, è ſanguinis compage ſolutâ abſcedens, in pulmones exundat, plerumque illud ob unam aut alteram ex tribus contingit: ſc. primo & ſæpiſſime, quia poris exterius à frigore conſtrictis, ſeroſitates, per diapnoen amandari ſolitæ, in maſſam cruoris regurgitant; quam ſtatim efferveſcere, & ſuperfluitates ſeroſas intra pulmones exuere cogunt. Ab hujuſmodi cauſa catarrhi & tuſſes frequentiſſimè oriuntur, proinde ut vulgo cujuſque tuſſis initium tali ψεύσει, nempe frigori contracto, conſtanter imputari ſoleat. 2do liquorum acidorum, uti pomacei, vini Rhenani albi, Clareti Pariſienſis, aliorumque tenuiorum potus, nonnullis tuſſim, aut affectionem catarrhalem ferè ſemper accerſit: cujus ratio eſt, quod ſanguis, in craſi debilis, uti lac ab acidis injectis, ſtatim funditur, inque ſeroſitates, quæ arteriarum interiorum ſtatim oſculis exudent, præcipitatur. Hoc equidem in meipſo quotannis expertus ſum, cum æſtivo tempore (quando ſanguis ſulphure abundat) pomaceum, & vina meraciora impunè, imo ſæpe commode biberim, eadem hyeme (cum ſanguis ad acorem proclivis eſt) vel modicè libata illico tuſſim excitare. 3tio ſubeſt altera diluvii ſeroſi in pulmones exundantis cauſa, *viz.* quando lympha, partes nerveas & ſolidas irrigans, ſubito fluorem patitur, proindeque è fibris & glandulis, aliiſque ductibus & receptaculis in ſanguinem regurgitat; cujus liquorem illico fundit, inque ſeroſitates, quæ pulmones non raro infeſtant, præcipitat.

Propter

Propter hanc rationem tuſſis ſubitanea ac moleſta affectus ſpaſmodicos ſæpenumero comitatur; quæ vulgo, tuſſis vaporoſa dicta, vaporibus aſcribitur. Verùm inſuper in magnis aëris mutationibus, & præcipuè quando tempeſtas à ſicca in humidam alteratur, & propterea ſales volatiles aut fixi deliqueſcunt, tuſſis & catarrhi valde increbeſcunt.

Nec tantum latex ſeroſus, ſed & plures alii humores, aut ſanguinis recrementa, in pulmonibus depoſita, eorum ductus ſæpe inferciunt; adeoque tum aëris, tum cruoris tranſitus præpediendo, dyſpnœam, aut tuſſim inducunt. Hoc in cachochymicis, item in guloſis, bibonibus, aliiſque vitam inordinatam, aut deſidem agentibus, paſſim cernitur. Quapropter curſores, ut pulmones humorum illuvie & ſanguinis recrementis uſque immunes habeant, diætâ tenui & perquam exactâ utuntur. Obſervavi quoſdam melancholicos, ſanguinis fæce aduſtâ intra ductus pulmonares exudante, ſputum inſtar atramenti nigricans; qnin & alios biliоſos, aut ictericos, flavum, & quandoque ſummè amaricans (ſiquidem pura puta bilis fuit) excreviſſe.

3. Inſuper pulmones interdum ſanguinis corruptelas & putrilagines luere, plures inſtantiæ ſatis manifeſtò declarant. Si quando enim maſſa ejus miaſmate, aut contagio peſtilente aut venenato tacta, corrumpi incipiat, inque portiones coagulatas, & ſphacelatas faceſſat, pulmones inde labem præcipuam, unde ſc. maximum vitæ periculum imminet, ſuſcipiunt. Hoc in morbillis, variolis, peſte, & febribus malignis notius eſt, quàm ut explicare aggrediar: à quibus affectibus quoties ægrotantes intereunt, ita fieri videtur, vel quia ſanguis intra cordis aut pulmonum vaſa grumeſcens, proprii ibidem circuitus viam obſtruit, proinde ſtatim ut influxus ejus in cerebrum præpediatur; vel quia ſanguinis corruptelæ ductuum pulmonarium parietibus affixæ, affectionem quaſi phlegmonod, iis inducunt; proindeque tuſſim moleſtiſſimam, aut dyſpnœam, & non rarò ſputum ſanguineum accient.

Hactenus de circulationis ſanguineæ impedimentis, quæ intra pulmones, propter cruoris maſſam nimis diſſoluram, inque partes aut portiones (quæ ibidem relictæ ipſorum ductus obſtruunt) abſcedere aptam, contingunt. Superſunt aliæ præcordiis haud minores injuriæ, quæ à ſanguinis compage nimis conſtrictâ, & nihil à ſe dimittente procedunt: cujuſmodi ob cauſam aut febris

bris cauſus, aut pleuritis, vel peripneumonia, oriuntur.

In priore affectu ſanguis plus debito ſulphureus, ſimulque craſſus, ſero non ſatis diluitur; quaſque hujus in ſe particulas continet, à complexu ſuo ægrè deponit: quapropter intra pulmones uberius accenditur; cumque horum ductus tum ob majorem effervescentiam, tum ob craſſitiem ſuam difficilius pertranſit, cor, impigrè & vehementiſſimè vibrans, circumpulſionem ejus totis viribus molitur; nihilominus, à flamma ejus majore intra præcordia gliſcente, æſtus, & ſitis moleſtiſſima, cum linguæ ſcabritie & velut torrefactione quadam, oriuntur.

In altero affectus genere, viz. pleuritide, aut peripneumonia, ſanguis æque craſſus, ſed minus ſulphureus ſive inflammabilis exiſtit; quapropter incendium haud tantum concipit: attamen, ob craſſitudinem ſuam, cum ductus thoracicos aut pulmonares non ita facilè & expeditè trajicit, ſæpenumero extravaſatur, atque ductuum interſtitiis aut parietibus hærens, obſtructionem & phlogoſin brevi excitat; quibus ſæpe dolor, cum ſputo ſanguineo aut diſcolori, ſuccedit. Obſervare eſt à phlebotomia in hujuſmodi morbis facta, cruoris, poſtquam ſubſederit, ſuperficiem pellicula albicante, aut alias diſcolori, craſſa & viſcoſa ſemper obduci: cujus ratio eſt, quod ſanguis, cum inter circulandum particulas veteres non à ſe dimittit, novaſque in ſe haud ſatis recipit, diuturna coctione inſpiſſatur, ac, inſtar carnis elixæ à colore ſanguineo verſus albidum mutatur; in quo ſtatu, ſiquidem vaſorum ductus exiles haud facile pertranſit, extravaſari periclitatur, & pleuritin, aut peripneumoniam facile excitat.

Præter has ſanguinis, dum præcordia pertranſit, remoras, ob propriam ipſius noxam excitatas, ſunt inſuper alia ſufflamina, & impedimenta ejus, quæ aut cordis, aut viarum, aut etiam aëris inſpirati vitio, vel defectu contingunt.

Quot modis, & quibus de cauſis, cor in motu peccans, ſanguinem minus rectè aut debitè è ſinu ſuo dextro per pulmones in ſiniſtrum propellit, in nupero de affectibus Cardiacis tractatu, ſatis clare oſtendimus: nimirum muſculus iſte, nonnunquam ſpirituum inopia, aut defectu laborans, vibrationes ſuas haud ſatis vegete & robuſtè peragit. Revera cum à corporis exercitio, cruor ſolito uberius è Vena Cava in cordis ſinum

num urgetur, ſiquidem hoc firmiter ſe contrahere nequit, juxta vires ſuas impigre laborans, pulſus creberrimos ſimulque debiles exerit: porrò huic ut ſuppetiæ ferantur, tum Arteriæ Pneumonicæ, tum aliæ in variis corporis partibus, quæ ſanguinem quoquo modo circumpellunt, contractiones crebras & inordinatas edunt. Hoc obſervavi in virginibus pica laborantibus, aliiſque interdum cachecticis, à motu corporis citatiore non ſolùm cordis palpitationem, ſed in collo, & temporibus, aliiſque locis arterias irregulariter pulſaſſe. Nec tantum ſpirituum defectus, ſed quandoque etiam illorum inordinatio in cauſa eſt, quòd præcordia minùs rectè ſanguinem trajiciant; quippe interdum ſpiritus, nervorum cardiacorum incolæ, à copula incongrua irritati, & ſpaſmodicè affecti, cordi aut arteriis contractiones irregulares, quibus ſanguinis iter variè pervertitur, aut impeditur, imprimunt; uti paſſim in cordis palpitatione, tremore, pulſu intermittente, aliiſque hujus farinæ pathematis accidit.

3tio Sanguinis iter pneumonicum quandoque ob vias non ſatis patentes variè inhibetur: cujuſmodi impedimenta contingunt quatenus meatus ſive ductus iſti vel obſtruuntur, vel abrumpuntur. Prioris duæ ſunt rationes, ſeu fiendi modi: viz. viæ aliquando occluduntur, quatenus vaſorum ductus, à fibris carneis contractis, ad ſe invicem propiùs adducuntur; uti in cordis palpitatione, & Aſthmate ſpaſmodico nonnunquam accidere alibi oſtendimus. Cujuſmodi affectus, propter clauſum ſanguinis intra præcordia rivum, reſpiratio difficilis & anhela, pulſus exilis, & totius infrigidatio comitari ſolent. Porrò interdum ſanguinis meatus occluduntur, quatenus vaſorum ductus à corpore, aut humore quodam exteriùs incumbente comprimuntur: quare cum cellulæ, aut Tubi Bronchiales, (uti frequenter aſſolet) à phlegmate viſcoſo, materiâ purulentâ, ſanguine demum extravaſato implentur, quemadmodum in ipſis liberior aëris, ita in vaſis adjunctis etiam ſanguinis tranſitus inhibetur. In ejuſdem cauſæ rationem veniunt tumores, tubercula, vermes, nec non concretiones, velut lapidoſæ, arenaceæ, caſeoſæ, aliæve alius generis diverſimodè excitari ſolitæ; quarum præcipuas inferius ſpeciatim attingemus. Inſuper quandoque vidimus tum arteriæ, tum venæ pneumonicæ canales planè oſſeos alicubi factos, eorumque

rumque parietes ita compreſſos, ut rima tantùm exigua ad ſanguinis tranſitum relinqueretur. Non ita pridem Juvenem, à tali venæ pneumonicæ mala conformatione extinctum, diſſecuimus; in quo vaſis hujus truncus, prope cordis inſertionem lapideſcens, adeo coaluerat, ut ſanguis non niſi guttatim, aut cum perexiguo tantùm filo cordi inſtillaretur. 2do ductus ſanguiferos ſæpenumero impleri, & obturari, propterea ut ſanguinis rivus obſtruatur, aut anguſtetur, plures inſtantiæ & obſervationes Anatomicæ ſatis manifeſto declarant. Ex his enim liquidò conſtat ſanguinis concretiones grumoſas, ſeu veluti carneas, ipſius cordis ſinus & vaſorum majorum radices ita nonnunquam opplere, ut fluenti ſanguini curſus ferè in totum obſtruatur. Quinimo hoc in vaſis minoribus ſæpius contingere, & ratio ſuadet, & experientia concludit: quippe (prout modò innuimus) ſanguis in Rheumatiſmo, peripneumonia, & pleuritide, per phlebotomiam emiſſus, poſtquam refrixit, pelliculâ comſimilis omnino ſubſtantiæ cum concretionibus iſtis polypoſis, obducitur; indicio (uti videtur) manifeſto, eum, propter craſſamenta iſta viſcoſa, vaſorum minorum ductus ægre pertranſire: quapropter ut quoquo modo evadat, eâ plurimum diſtendit; quandoque etiam perrumpit; ſæpe item eorundem ora referat, inque Tracheam hiatus aperit, proinde ut cruoris extravaſati portiones crebrò tuſſi ejiciantur. Novimus quoſdam δυσπνοϊκὰς & anheloſos obiiſſe, quorum pulmones, ulcere aut continui ſolutione quavis graviore immunes, adeò intumuerant, ut illorum intra thoracis cavitatem motui ſpatium deſideraretur: cujus ratio proculdubio fuit, quod ſanguis craſſior & fæculentior, proindeque vaſa iſta non facilè pertranſiens, arterias & venas ubique extenderet, inque minoribus eorum tubis ſtagnaret. Inſuper cruoris fæculentiæ, modò ſalinæ diverſi ſtatus, modò ſulphureæ aut terreſtres cum illis combinatæ, ſæpe vaſorum ductibus exilibus impactæ, ibidemque fixæ, eos penitus obſtruunt; propterea ut ſanguinis circulatio pneumonica in ſpatium brevius contrahatur, & conſequenter Tubis aut cellulis compreſſis reſpirationis ambitus coarctetur. Plures & diverſimodi talis obſtructionis caſus, & ſpecies extant, quæ ſi omnes aut præcipuæ enumerentur, talis pathologia in molem immenſam excreſceret. 30 ſanguinis commeatus pneumonicus non tantùm

tùm ob vias occluſas, aut obſtructas, ſed quandoque etiam abruptas impeditur. Etenim vaſa iſtæc in quibuſdam tenuia, aut tenera, aut valde laxa, ſanguinis impetu aut acrimonia non rarò aperiuntur; ita ut latex cruentus vel in tracheam erumpens per ſputum ejiciatur, vel ductuum interſtitiis aggeſtus peripneumoniam, vel in thoracis cavitatem decidens empyema producat. Super his ſingulis in capite de Hæmoptoe ſpeciatim dicetur.

3. Reſtat adhuc tertium ſanguinis in itinere pneumonico impedimentum, quod viz. propter aëris defectum, aut vitium accidit. Si quando ſanguis intra pulmonum ductus, ab aëre per Tracheam inſpirato, haud debito ritu accenditur; propterea ſtatim uti flamma ejus irregulariter habet, ita & motus variè inhibetur, aut pervertitur. Quanquam enim ſanguis mero cordis impulſu per pulmones adigitur, attamen hujus pulſus juxta iſtius ab aëre accenſi tenorem proportionatur; quare cum ſanguinis flamma propter aëris vitium, aut defectum diminuta, aut ſuppreſſa exiſtit, pulſus ſtatim languidus aut inæqualis evadit, atque ob ſanguinis curſum perturbatum aut ſubſiſtentem, ſtatim in toto corpore pallor, ac refrigeratio, cum membrorum enervatione ſuccedunt. Quod ſi inſpiratio penitus intercipitur, aut (quia deſunt particulæ nitroſæ) fruſtratur, ſtatim pulſus ceſſat, & mox vita perit. Quorum omnium ratio eſt, tum quia ſanguis, ab incendio multùm prohibitus aut extinctus, inſtar muſti deferventis mox ſubſidit, atque ad motum ineptus eſt; tum præcipue quia ſanguinis flamma concidente & à cerebro ſubſtracta, illico ſpirituum animalium hypoſtaſis, quaſi lux exinde emanans, ſtatim concidit, ſimulque omnium facultatum exercitia, ſive actus ceſſant. Si quando, ſanguinis ſulphure atque aëris nitro plus debito concurrentibus, cruor ſupra modum accenditur, propterea ſtatim, quo hic nimis efflagrans ſatis eventiletur, cordis pulſus quoad ultimum ejus molimen intenditur Plures hujus formæ inſtantias adjicere poſſimus: verùm hæc ſanguinis conſideratio ad 2dum de reſpiratione læſa propoſitum ducit; nempe ut perpendatur, cujuſmodi deliquia aut defectus circo aëris nitroſi, ad flammam vitalem ſanguinis tuendam requiſiti, tum inſpirationem, tum exſpirationem contingunt; nempe à quibus iſta cauſis procedunt, quos itidem effectus producere ſolent. In qua diſquiſitione imprimis de Inſpiratione læſa dicemus.

SECT. I. CAP. III.

De Inſpiratione læſa.

REſpiratio lædi dicitur, quando uſus ejus fruſtratur, aut quoquo modo inhibetur; quod ſæpiſſime accidit propter aëris inſpirandi vitium, vel defectum. Quoad prius, ſi forſan aër depravatus fuerit, ſanguinem nec rite accendit, neque eventilat, quinimo nonnunquam hujus craſin peſſundat, ſive venenat, prout in auræ conſtitutione admodum malignâ, ſive peſtilente paſſim cernitur. Hujuſmodi affectuum ut rationes præcipuas attingamus, advertere eſt, quod ſiquidem aëris particulæ nitroſæ (uti multiplici experimento conſtat) ad vitam tuendam imprimis neceſſariæ exiſtunt; ita frequenter accidit illud aëris nitrum aut deficere, ſive planè deeſſe, aut ab aliuſmodi particulis obſcurari in tantum, aut ligari, ut virtutem ſuam ζωτικὴν ſatis exerere nequeant, aut denique eidem corpuſcula maligna ſive exitialia adjungi. Primo aëris particulæ nitroſæ deficiunt, ſi quando ipſo ſtagnante aut valde æſtuante, nitrum inde abigitur, aut in actum minimè concitatur; quapropter in camera arctiore vel nimis concluſa, aliiſque in locis, aut hominum frequentiâ ſtipatis, aut ſolis ardore effervefactis, difficulter ac ægre reſpiramus. Idem uſu venit in locis valde excelſis, ſupra montium cacumina, Atmoſphæræ ſummitatem excedentia; in quibus ob nitri defectum reſpiratio ægre ducitur, & diu illic vivere non licet. Secundo particulæ aëris nitroſæ ab aliis acceſſoriis interdum obſcurari, aut obtundi, quandoque item nimis acuari ſolent. Quoties enim, flante Auſtro, aura nimis humida & craſſa evadit, in quantum particulæ nitroſæ ab aquoſis ac ſulphureis occupantur, ac plurimum obtunduntur, dum inſpiratur illa, ſanguis haud vegetè accenditur, verum, inſtar ligni viridis igni ſuppoſiti, fumigat potius quàm clarè efflagrat; proinde ut durante tali aëris ſtatu, torpidi ac hebetes, ac ad motum inepti perſtemus: è contrà autem, quando ſæviente Borea particulæ frigorificæ acerrimæ & ſummè aculeatæ nitroſis adjunguntur, ſanguis ſatis accenditur, & liberè reſpiramus. Attamen flamma vitali

talis à gelu intenſo ipſi improportionato undique reprimitur, & ni motu & calore refocilletur, non raro prorſus extinguitur.

2. Præter hæc aëris vitia, quibus reſpiratio interdum lædi ſolet, hoc inſuper malum nonnunquam ab ejus defectu procedit; quatenus nimirum iſte copia ſatis ubere introduci nequit. Cujuſmodi effectus cum plures & diverſimodæ cauſæ exiſtant, ut plurimum vero illud propter reſpirationis organa vel quoad motum impedita, vel quoad meatus obſtructa contingit.

1: Reſpirationis organa aut ſunt merè paſſiva, quæ ſcilicet moventur, uti pulmones; aut ſunt activa, quæ ſeipſa, ac inſimul iſtos movent, uti muſculi thoracis, ac Diaphragma. In quibuſque horum motus impedimenta, quibus reſpiratio læditur, varie contingunt. Et primo quod ad pulmones ſpectat, ſuprà innuimus hoc interdum ob vaſa plurimum diſtenta, & ſanguine impleta, valde intumeſcere, in tantum ut rigidi & inflexiles ſyſtolῆς, ac diaſtolῆς vicibus minimè obſequantur. Porro interdum accidit ob phlegmonen, tubercula, aliaſque diverſimodas concretiones, parem in ipſis rigiditatem excitari. Secundo reſpirationis organa activa, ſive partes moventes, ſcilicet muſculi pectoris, & Diaphragma, à functione ſua motiva varias ob cauſas inhiberi aut perverti ſolent. Solutio continui in quolibet horum facta, ſive per ſanguinis aggeſtionem, ſive per ſeri, aliorumque humorum decubitus, uti in pleuritide & Scorbuto, ſive à plaga aut vulnere inflictis, dolorem in loco affecto cum motus impotentia & reſpiratione difficili paſſim ciet. Quinimo interdum ſine dolore, aut cauſa quapiam evidente, partes iſtæ à motu præpeditæ dyſpnœam graviſſimam inducunt; prout in Aſthmate, ſuffocatione uterina, & quibuſdam aliis affectibus ſpaſmodicis, aut hypochondriacis, crebro cernitur. Cujuſmodi pathematum ratio proculdubio in eo conſiſtit, quod Spiritus Animales functioni iſtarum partium motrici dicati, aut circa originem perturbati, aut intra nervorum ductus impediti, à debito in fibras motrices influxu avertuntur. Quapropter multi quoad pulmones ſatis ſani, & tantum cerebri & nervorum affectibus obnoxii, etiam Dyſpnœæ paroxyſmis horrendis ſæpe corripi ſolent: prout alibi fuſius declaravimus.

2. Aëris quo minus liberè pulmones ſubeat, inhibitio reſpirationem lædens, ſæpenumero ob vias, nempe tracheæ ductus occluſos, aut non ſatis patentes contingit.

tingit. Enimvero ductus iſti (ut prius de vaſis ſanguiferis notavimus) occludi, & plenum aëris ingreſſum prohibere ſolent, quatenus vel opplentur, vel comprimuntur, vel arctius contrahuntur. Cum plures ſint cauſæ & modi, quibus tracheæ ductus oppleri ſolent, imprimis & ſæpiſſime hoc facit ſeri, dum à ſanguine abſcedit, fluor catarrhalis, & è vaſis ſanguiferis in has partes exundatio; quod primo tenue & acre tuſſim moleſtiſſimam parit; poſtea per coctionem craſſeſcens, & tracheæ parietibus adhærens, inſpirationis vias valde anguſtat, & extremitates earum prorſus implendo, decurtat: pariter etiam ſanguinis extravaſati, nec non puris, aut materiæ ichoroſæ è lymphæductibus aut ſanguiductibus in veſiculas tracheales exudatio, dyſpnœam gravem & non rarò Phthiſin producit; cujuſmodi affectuum pathologia infra fuſiùs explicabitur. Secundo ductus tracheales tum ultimos tum intermedios ſæpenumero per compreſſionem anguſtari, aut occludi, obſervatione ſatis vulgari conſtat. Enimvero à paſtu uberiore, nec non à vini, aut cervifiæ fortioris potu copioſo (quatenus vaſa pneumonica ob cruoris turgeſcentiam valde diſtenduntur, & tracheæ latera compreſſa liberum ſolitumque aëris ingreſſum non admittunt) homines, aliàs ſatis ſani, difficulter & anheloſè reſpirant: quod quidem ob pulmones repletos & extenſos, potius quam à ſtomacho ſaginato, & diaphragmatis ſyſtolen impediente, accidere putamus. Porro ob hanc rationem, etiam in febrium paroxyſmis reſpiratio crebra & laborioſa exiſtit. Nec tantum à ſanguine turgeſcente, ſed etiam ab eodem ſtagnante, aut extravaſato, inſuper à concretionibus lapidoſis, aliiſque diverſimodis, tracheæ vaſa compreſſa inſpirationem liberam perficere nequeunt.

3. Tracheæ ductus nonnunquam à fibris eorum ſpaſmodicè affectis propius contracti & occluſi, aëri ad debitam inſpirationem aditum negant. Hinc cum nulla ſit in pulmonibus obſtructio, aut mala conformatio, nulla inſuper diatheſis tabida; tamen à fibris iſtis præternaturaliter convulſis, & ſimul contractis, Aſthmatis paroxyſmi horrendi ſæpe oriuntur. Super hujuſmodi pathematis cum alibi diſſeruerimus, non opus erit pathologiam iſtam hic denuo repetere. Præter hos Inſpirationis læſæ caſus, ſubſunt quidam alii, qui propter aërem in primo aditu, ſcilicet intra nares, gutur, aut laryngem à tumore aut mala conformatione prohi-

prohibitum excitantur: ita namque polypus in nare, angina in gutture, aut tonſillarum inflammatio reſpirationem difficilem reddunt; pari quidem ratione, ac arenæ circa portum aggeſtio navium exitus reditusque obſtruit. Quandoquidem vero ejuſmodi pathematum rationes & hendi modi ſenſui patent, ſupervacaneum videtur eorundem Ætiologias hic tradere.

SECT. I. CAP. IV.

De Exſpiratione læſa.

SIcut Exſpiratio multò facilius, & cum minore negotio quàm inſpiratio peragitur; ita quoad actum ſuum minus inhiberi, aut perverti periclitatur. Enimvero ad iſtum perficiendum muſculorum pauciorum nixus contractivi requiruntur, in tantum ut nonnulli aſſerant, partium motricium, à quibus pectoris dilatatio perficitur, meras relaxationes ad conſtrictionem ejus ſufficere. Hinc cum in Agone mortis ultimus naturæ labor ſit thoracem aperire, & ſpiritum ducere, quò vitæ flamma perennetur; quam primum irritus iſte conatus fuerit, nullo cum negotio animal exſpirat ac moritur. At verò in ſuperioribus ſatis clarè evicimus, ἰσχνοῖς haud minus quàm εὐτόνοις penſa à muſculorum peculiarium opera obiri. Quare cum exſpirationis organa lædi aut inhiberi contingit, neceſſe erit functionis iſtius difficultatem, aut depravationem oriri.

Partes motrices, quæ pectus conſtringunt ejuſque cavitatem coarctant, præcipuæ ſunt muſculi pectorales interni, lumbares quidam, aliique abdominis; inſuper laryngis, & Tracheæ fibræ muſculares: propter vitia quævis, modo has, modo iſtas, aut ſingulares aut plures ſimul occupantia, exſpiratio diverſimodè inhiberi, aut perverti ſolet. Quanquam autem functionis hujus læſio ſæpenumero ab inſpiratione læſa dependeat; quandoque tamen ea ſolitariè contingit, ità ut, cum aërem ſatis rectè & facilè ducimus, eum non niſi impeditè aut perverſè reddamus. Quod quidem ob varias cauſas, & pluribus modis (quorum præcipuos hic breviter attingemus) fieri ſolet.

Primò enim siquando solutio continui, vel affectio spasmodica, vel paralytica in musculo (qui exspirationem facit) uno aut pluribus accidat, propterea thoracis cavitas ad aërem sive spiritum plenius efflandum, non ita liberè constringi ac comprimi potest. Hinc non tantùm pleuritide, sed tumore, aut vulnere in musculis intercostalibus aut abdominis laborantes, tussire, aut canere, alioſque exspirationis fortioris actus non facilè obire possunt; nec minus, ob fibras istarum partium motrices resolutione aut spasmo affectas, thoracis constrictio debita inhibetur.

2. Exspirationis actus cum varie pervertatur, aut perturbetur, tum potissimum hoc in tussi, sternutatione, risu, ploratu, ac singultu contingit: In quorum rationes, & fiendi modos breviter inquiremus; & primò dicendum erit de Tussi.

Tussis describi potest, quòd sit exspiratio vehemens, crebrior, inæqualis & sonora, propter cujusdam molesti & irritantis sedationem, aut è pulmonibus per Tracheæ ductus expulsionem, excitata. Quippe aër violentè exclusus, & in transitu ad ductuum trachealium latera allisus, quicquid iis ullibi impactum est, si facilè mobile fuerit, discutit & absterget, & non raro foras amandat.

Ad tussim excitandam tum musculi thoracem contrahentes, tum Bronchiorum fibræ motrices, intimâ συμπαθείᾳ in motu concurrunt. Quippe dum illi pectoris cavitatem coarctant, ac undique totos pulmones comprimunt; hæ ductus tracheales modo hos, modo illos contrahendo, & à tergo aërem dum foràs propellitur occludendo, expulsionem ejus citiorem & vehementiorem moliuntur.

Omnem tussis actum inspiratio subita intensior præcedit, nempe ut aër, in majore copia admissus, statim violentius explodi possit; in quo nisu non tantum recens, qui modo respiratur, sed etiam vetus, intra vesiculas tracheales antea aggestus, ad augendum spiritus exsufflatum unà exploditur; cumque non primo impetu quod molestum est sedatur aut amovetur, hujusmodi vehemens exspiratio crebra vice usque ad magnam naturæ fatigationem iteratur.

Tussis cujuscunque causa primaria est nervorum aut fibrarum, ad pulmones pertinentium, irritatio; de nervis observare est, quod non tantum rami, & propagines eorum pulmonibus inserti; verum alii, è quibus

bus oriuntur illi, aut quibuſcum intimè communicant? in locis à pectore diſſitis laceſſiti, illico tuſſim accient quam ob cauſam ſæpe humor acris intra ἐγκέφαλον aggeſtus, indeque in capitello nervorum pectoralium decumbens, tuſſim moleſtiſſimam aut affectus Aſthmaticos inferre ſolet; prout olim per inſtantias notabiles declaravimus. Propter eandem rationem moleſtia naribus, palato, aut gulæ inflicta, tuſſim, ſeu potius tuſſiendi nixum licèt inanem, concitat. Parum inſuper ſeri ex arteriis, in gulæ aut laryngis partes ſuperiores extillans, abſque notabili pulmonum noxa, tuſſim crebram & valde moleſtam producit. At vero hæc irritatio, nervis ac fibris in ipſo pulmone diſtributis inflicta, crebrius & quidem immanius tuſſiendi nixum provocat; qui per vices iteratur, donec quod moleſtum eſt foras excernitur, aut irritatio ejus compeſcitur. Hujuſmodi tuſſis πυρώδης exemplum notabile inferius ſubjicietur.

Cauſæ irritativæ tuſſim inducentes & ſunt multiplices, & variis in locis conſiſtunt: præterquam enim quod nervi, prout modo innuimus, inſuper & membranæ, quibus intima cum pulmonibus communicatio eſt, in nare patulo, aliiſque in locis irritatæ pathema iſtud è longinquo pulmonibus imprimunt; Iæpiſſime exſpiratio iſta irregularis propter aliquod incongruum, aut aliquo modo improportionatum, pulmonibus impactum excitatur. Quippe moleſti hujus amovendi gratia imprimis nervi, fibræque nerveæ circa pulmones diſperſæ irritantur: dein, horum conſenſu, muſculi pectoris conſtrictivi, ſimulque tracheæ fibræ motrices, in contractiones vehementes & crebrò iterandas adiguntur.

Tuſſis omnis vel humida, vel ſicca eſt; in priore humor quidam, alicubi intra ductus tracheales depoſitus, tuſſiendo ſuccutitur, ſurſumque in os foras excernendus ejicitur. Humor iſte, cum multiplex & diverſimodus exiſtat; ut plurimum dicatur vel ſeroſus, vel nutritius, vel purulentus, vel ſanguineus.

Prioris plures ſunt ſpecies, & differentiæ; nempe quoad conſiſtentiam aut tenuis, aut craſſus eſt, ſive crudus, vel concoctus; quoad colorem, aut albus, aut flavus, aut ſubviridis, quandoque item cæſius aut ater. Porro tuſſis humida variè diſtinguitur, quoad loca, è quibus humor extuſſiendus procedit; quandoque enim

nim laryngis parietibus adhæreſcens, aut iis exudans, fibris motricibus per lenem tuſſiculam ſuccuſſis, facilè ac brevi tranſitu in os ejicitur; interdum materia excernenda paulo altius bronchiorum tubis impacta, non niſi per exſpirationes magnas & crebrò repetitas excutitur; denique nonnunquam accidit, recrementa ejicienda intra tracheæ veſiculas ultimas deponi, è quibus non ſine vehemente & crebriùs iterato tuſſiendi labore educitur, & dein, longo per totos pulmones itinere, foràs propellitur. De tuſſi humoris nutritii, item ſanguinei & purulenti, poſtea, cum de Phthiſi ejuſque medelâ agemus, ſpeciatim dicetur.

Tuſſis ſicca, quoties pulmonum Idiopathica eſt, pluribus modis & ob varias cauſas excitatur; hanc enim ductuum quorumcunque pneumonicorum obſtructio, ſive per compreſſionem, ſive oppletionem, ſive contractionem ea fiat, neceſſario inducit. Quapropter inflammatio, tumor, tuberculum, ſanguinis ob plenitudinem aut depauperationem ſtagnatio, item concretiones Argillaceæ, lapideæ, polypoſæ, vermes, quin & multa alia præternaturalia, quatenus fibras nerveas ferè perpetuo irritant, tuſſim ſiccam & inanem, ſed valde moleſtam, inducunt. Ceterùm tuſſis ſicca interdum naturæ inſtinctu, velut Antliæ loco, excitatur; nimirum ut ſanguis, vel ob propriam dyſcraſiam, vel ob vaſa pneumonica non ſatis patentia, pulmones ægrè pertranſiens, partium harum ſuccuſſu promoveri, ac in motum rapidiorem urgeri poſſit.

Quod ſpectat ad alios Exſpirationis læſæ actus, uti cum in ſternutatione, ſingultu, riſu, ploratu, taliiſque affectibus functio ejus naturalis & æquabilis perturbatur, aut pervertitur; quandoquidem harum Ætiologiæ (quas etiam alibi quadantenus deſignavimus) ad propoſitum noſtrum haud proprièſpectant, eas hic loci prætereuntes, ad rem primario inſtitutam, ſc. ad pectoris morbos, eorumque remedia, ac medendi rationes nunc demum tranſibimus.

SECT.

SECT. I. CAP. V.

De Phthiſi ſive Tabe in genere.

CUm hactenus pulmonis fabricam graphice delineatam, ejuſque una & totius pectoris motum, perque ipſum aëris, & ſanguinis, aliorumque humorum vias ac itinera perluſtraverimus; nec non eorundem varia impedimenta, remoras aut diverticula, juxta quod functionis pneumonicæ inter inſpirandum vel exſpirandum actus diverſimode lædi aut perverti contingit, notaverimus; jam proxime incumbit ad regionis hujus ita peragratæ Pathologiam deſcendere, &, quod ab initio erat propoſitum, medicamenta Thoracica, ſive remedia ad ſanandos pectoris affectus dicata, eorumque operandi modos tractare.

Inter morbos pectoris Phthiſis, ſive Tabes, jure principem locum vendicat: nullus enim hoc crebrior, aut curatu difficilior exiſtit. Porro ceteri omnes affectus thoracici, male aut minime ſanati, in hunc, velut rivi minores in lacum majorem ducunt, adeoque in Phthiſin deſinentes, & naturas, & nomina ſua priſtina amittunt.

At vero hæc Phthiſeos & Tabis vocabula propriâ ſignificatione ſolummodo denotant Atrophiam, ſive contabeſcentiam ſolidarum partium cum debilitate virium: cujuſmodi affectio quamvis ſæpenumero à pulmonum unitate ſolutâ, ſive ulcere procedat; quandoque tamen ſine horum vitio, aut merâ ſanguinis, aut præcipuâ ſucci nervei culpâ, totius corporis extenuatio, ſive contabeſcentia exoritur. Priuſquam igitur de Phthiſi pulmonari privata agimus, ex re ſore videtur generales hujus morbi rationes exponere, & oſtendere quot modis, & quibus de cauſis humorum dyſcraſiæ totius corporis atrophiam quaſi tabidam inducere ſolet. Enimvero ipſa Tabes pulmonaris non proxime ac immediate à viſceris iſtius ulcere aut corruptione procedit; verum oritur, quatenus ſanguis inde labem contrahens, & ſumme inquinatus, propterea virtutem ſuam nutritivam prorſus amittit. Porro tum hic, tum inſuper liquor nerveus, ob multas alias cauſas diatheſin talem

κακοχυ-

ἀτροφίαν acquirit. De quibus in genere modo disquirendum erit.

Et primo quod ad Sanguinem spectat, sæpenumero advertere est, quosdam sine tussi, & citra apparens in pulmone aut pectore vitium emarcescere, & indies solitæ carnium molis dispendium pati; interea ut circa appetitum, digestionem, somnum, & fere totius functionis naturalis, imo & animalis Oeconomiam mediocriter habeant; attamen, quasi alimentum receptaculo usque perforato infunderetur, minime nutriuntur; verum, invitis omnibus diæteticis regulis, sensim contabescunt. Cujusmodi effectus ratio formalis sive conjuncta sæpenumero tantum in eo consistit, quod sanguis, infigniter depravatus, succum alibilem sibi jugiter suffusum assimilare nequit; quare ipsum non modo amandat, sed etiam solidarum partium particulas delibat; quas in se rapiens, statim foras profundit, vel in diverticula cogit, vel evaporando absumit.

Sanguinis depravationes, sive status degeneres, Atrophiam inducere solitæ, vel in propria ipsius dyscrasiâ consistunt; vel ipsi aliunde, & quidem præcipue aut à visceribus, aut à liquore nerveo etiam degeneri, communicantur.

Propria ipsius sanguinis dyscrasia ἀτροφιμὸν duplex existit, juxta quod particulas Salino-acidas aut Sulphureas & summe acres supra modum exaltari, & cetera præpollere contingit. Enimvero cruor interdum ab indole suâ genuinâ, sc. dulci & volatili, in acidam facessit; prout in Scorbuticis quibusdam, melancholicis, & cachecticis passim cernitur. Quapropter succus nutritius, perpetim in massam sanguineam suffusus, siquidem assimilari, & partibus solidis apponi nequit, rursus brevi relegatur; atque vel protenus per urinam, aut sudorem, aut diarrheam amandatur; vel intra carnes aut viscerum cavitates aggestus, hydropem infert: cujusmodi Affectus, in malum statum evecti, effectus ordinarius solet esse, quod cum aliquæ partes valde intumescunt, aliæ plurimum extenuantur. Longe à proposito nostro hic esset, prædictorum affectuum Ætiologias tradere, inque messem non modo alienam, sed & procul remotam, falcem mittere. 2. Porro subest alter sanguinis status ἀτροφιμὸν, huic plane contrarius; quando nimirum iste supra modum calidus, & sulphureus, proindeque immaniter

ter semper efflagrans, efferveſcentiâ ſive accenſione ſuâ ſuccum nutritium abſumit, & nimis evaporari facit; adeo ut partes ſolidæ debito ejus penu defraudatæ emarceſcant. Diatheſi huic obnoxii vaſa habent ampla, & cruore plurimum diſtenta, carnes vero emarcidas, & præ calore induratas. Quamvis taliter affecti haro ad mortem uſque intabeſcant, attamen citius conſeneſcunt, & plerunque brevius vitam finiunt.

2. Sanguis non tantum ex propria indole, ſed inſuper ob tabem aliunde, & præcipue à Viſceribus vel Succo nerveo communicatam, non raro tabificus exiſtit. Et primo hoc viſcerum culpa crebro accidit: hæc enim male affecta, chymum ſanguini convehendum interdum haud rite coquunt; ſæpe item pervertunt, ac fermentis extraneis & heterogeneis inquinant, in tantum ut hæmatoſeos & nutritionis munera fruſtrentur. Porro interdum ob vaſa chylifera in iis obſtructa, etſi multum comedatur, parum tamen, aut debito minus, in maſſam ſanguineam convehitur. Inſuper in coctionis viſceribus nonnunquam tumores, abſceſſus, aut ulcera contingunt: à quorum putrilagine ſanguis, inter tranſeundum infectus, reliquam ipſius maſſam contaminat, ac operi nutritivo ineptum reddit. Quoties vidimus à ſcirrho in Liene, Hepate, Pancreate, aut Meſenterio excitato, ab Inteſtini cujuſdam, aut etiam Renis, Uteri, aut Veſicæ ulcere vel tumore cancroſo, aut alias cacoethe, abſque notabili pectoris aut pulmonis vitio atrophiam lethalem ſuceeſſiſſe? Quinimo Tumores, Abſceſſus, aut Ulcera ſtrumoſa vel cancroſa in partibus externis, & præcipue in dorſo contingentia, frequenter in tabem exitialem deſinunt. Quorum ratio facile patet, quatenus nimirum in ejuſmodi Affectibus, tum ſucci nutritii copia ingens, ad partem affectam per arterias advecta, ibidem vel tota impenditur, vel indè foras profunditur, in tantum ut ceteræ quæque totius corporis partes debito penu defraudentur: tum inſuper quod materies virulenta aut valde incongrua illic genita & aggeſta in venas reſorbetur, quæ ſanguinem tabo impuro inquinat, proindeque ad nutritionis munus obeundum prorſus inhabilem reddit.

Nec ſolum à viſceribus, & partibus ſolidis, ſed inſuper à Succo nerveo, ſanguini labes (propter quam κακοχυμία exiſtit) non raro communicatur. Si quando enim hic latex à craſi genuinâ, ſc. dulci ac volatili

in acidam degeneret, ſubinde è fibris & partibus nerveis exundans, inque ſanguinem refluens, liquorem ejus præcipitat, inque fluores cogit; quibus materies omnis nutritiva ejicitur, & modo per urinam, aut ſudorem, modo per vomitum, vel diarrheam profunditur. Horum omnium rationes & fiendi modos in nupero tractatu explicavimus.

Ceterum ipſe liquor nerveus, interdum per ſe, ab indole ſuâ deſciſcens, & in craſi vitiatus Atrophiæ cauſa exiſtit: quod item duplici reſpectu, ſive binis afficiendi modis fieri contingit. Enimvero interdum ſuccus iſte plurimum vitiatus & degener, quaſi vappidus & effœtus evadit; proinde ut fibras tum nerveas, tum carneas non ſatis actuet, & ſpiritu animali irradiet; quapropter ubique in ſolidis partibus uti virtus motiva, ſic etiam nutritiva deficit. Hinc aut totum corpus, aut membra quæpiam vel partes ejus paralyſi aliquandiu affecta, tandem emarceſcunt: cujus rationem alibi ſatis fuſe declaravimus. 2. Porro item notavimus, plures febre lentâ (ſive νευρώδεις à nobis dictâ) laborantes, ſtatim oblangueſcere, & dein brevi tempore plurimum emaciari. In utroque caſu ratio eadem, aut analoga aſſignari debet: quippe oſtenſo alibi, quod ſpiritus animales, unà cum liquore nerveo eorum vehiculo (qui ſeminis inſtar maſculini eſt) humorem nutritivum, ubique juxta partes ſolidas aggeſtum, quaſi ſemen femineum actuant, inque opus nutritivum quaſi fecundum reddunt; id propter, ſiquando liquor iſte nerveus aut vappidus aut depravatus fiat, partium ſolidarum moles, quaſi ſterilis facta, emarceſcet.

Hæc de Atrophiâ, ſive contabeſcentiâ, ejuſque ratione formali, cauſis, & variis fiendi modis in genere. Hujus Affectus cum plures ſint ſpecies & differentiæ, ita duæ præcipuæ, & magis notabiles, quarum utraque particularem conſiderationem meretur, occurrunt; viz. Tabes ſive Phthiſis Dorſalis, vulgo dicta, & Pulmonaris. Poſterior hæc, quæ proprie hujus loci eſt, in capite ſequenti tractabitur; interim de altera iſta, (quoniam ejus notitia hujus Pathologiam illuſtrat) verbo dicemus.

Tabes Dorſalis etſi in noſtro hoc ſeculo nomen ſuum fere amiſit, aut forſan mutavit in Gonorrheam, tamen Hippocrates mentionem ejus facit, & morbum hunc ex profeſſo tractans, duplicem ejus ſpeciem aſſignavit, ſc. unam ex immodica Venere & alteram à deſtil-

deſtillatione in ſpinam dorſi. Quod ad poſteriorem hanc ſpectat, ſæpius obſervavi, quoſdam dolore circa lumbos, imo interdum in toto dorſo miſerrime vexatos fuiſſe, qui cum aliquandiu ita laborarunt, poſtea gibbi aut claudi evaſerunt, ac ultimo in toto corpore, excepto capite, inſigniter contabuerunt. Cujuſmodi Affectus cauſa proculdubio in hoc conſiſtit, viz. quod imprimis humor ſive materies quædam incongrua & morbifica, cum ſucco nerveo per medullam ſpinalem deſcendens, in nervorum vertebralium ramos incurrebat, proindeque ab initio ob fibras vellicatas dolor ſere continuus oriebatur; dein ob quaſdam è fibris carneis reſolutis, oppoſitæ vehementius contractæ ſpinæ vertebras quaſdam diſtorquebant, & denique, ſiquidem ſpiritus animales nervos & fibras ad truncum & membra pertinentes haud uberi ſatis copia actuarent, ob nutritionem fruſtratam, totius corporis emarceſcentia ſucceſſit. Profecto cum liquor nerveus & ſpiritus animales è ſpina dorſali in totum corpus haud plene & libere diſpenſantur, proinde marcor ſæpenumero oritur: hinc abſceſſus & ulcera circa lumbos vel os ſacrum excitata, quatenus liquorem nerveum abſumunt nimis aut profundunt, Atrophiam in toto, aut ſaltem in partibus inferioribus inducunt.

2. Altera Tabis dorſalis ſpecies longe frequentior, item duplex exiſtit: ea nimirum vel à magno vel nimis crebro humoris genitalis diſpendio, aut à continuo putrilaginis è partibus genitalibus profluvio exoritur.

1. Quoad prius, obſervatione ſatis vulgari conſtat, immoderatum Veneris uſum, etiam involuntarium (ſi magnus iſte vel continuus fuerit) ſeminis effluxum, totius corporis languorem & demum contabeſcentiam producere. Hujus ratio (prout alibi innuimus) non eſt, quod ſemen juxta quorundam opinionem à cerebro per nervos in corpora ſpermatica deſcendat, proindeque à magno ejus diſpendio imprimis ἐγκεφαλῷ & conſequenter partes omnes, à ſpirituum inde ſcaturientium influentia dependentes, infirmentur & contabeſcant. At vero, cum ſatis evicimus materiem ſeminalem è maſſa ſanguinea in partes genitales immediate ſuppeditari, eandemque prorſus cum illa exiſtere, è qua in cerebrum inſtillata ſpiritus animales procreantur; neceſſario ſequetur, quo major ejus portio pro reparando ſeminis diſpendio ad teſtes corripitur, eo

cerebrum debito ipſius tributo defraudari, & propterea tandem in toto corpore functionem, tum motivam tum nutritivam vacillare ac imminui. Quod autem veſani ſcortatores majorem circa lumbos debilitatem ſentiant, parteſque infra hos conſitæ, ſc. femora & tibiæ maxime contabeſcant, ratio eſt, tum quia ſpirituum animalium penu in prima ſaturigine, vi ἐγκεφάλῳ deficiente, rivi extremi, ſc. ſpinalis medullæ fines, nervique ab ea oriundi defectum hunc primi ac potiſſimum luunt; tum inſuper quia juxta lumbos ſanguis arterioſus præſtantiores & maxime inſtaurativas ſui particulas, dorſo enutriendo deſtinatas, plus nimium teſtibus elargitur, ac interea ſanguis venoſus propterea effœtus, quicquid opulenti poteſt à lumbis ſuffuratur.

Seminis diſpendia contabeſcentiam inducentia modo ſunt voluntaria, cujuſmodi noxam patiuntur ſalaces ac Veneri dediti; modo ſunt involuntaria: cujus affectus variæ ſunt ſpecies. Nam in aliquibus fere tantum propter inſomnia aut phantaſmata impudica contingit; in aliis vero præter ſtas occaſiones, nixus quilibet dorſi, ſive ob ponderis lationem, ſive propter urinæ aut fœcum alvi excretionem, etiam humorem genitalem dimitti facit: cujus cauſa eſt, & quia ſemen aqueſum & tenue ſimulque acre ac irritativum exiſtit, & præterea quòd partes ſunt debiles, proindeque ipſum nec rite concoquere nec retinere valent.

In tabe altera dorſali, cujus mentionem ſupra fecimus, non Semen ipſum, verum ichor ſive putrilago quædam, è partibus genitalibus profunditur; cujus effluxus ſi quando ingens & continuus fuerit, non raro totius corporis vires labefactat, & materiem nutritivam ſubtrahendo & prodige ablegando, atrophiam ſive contabeſcentiam inducit. Enimvero juxta vaſa ſpermatica, aut in tranſitu ab iis, tum in viris tum in feminis Emunctoria quædam conſita ſunt, quorum munus eſt humorem à ſemine efformato ſuperfluum excipere, & quando exuberat per partes genitales foras amandare. Proinde quidem ut in utroque ſexu ductus iſti (ne exareſcant, ac rigidi aut minus ſenſiles fiat) lubricentur ac irrigentur, Proſtatæ in viris, & glandulæ circa uteri cornua in feminis conſtituuntur; è quibus utriſque ſemper in actu coitus, & nonnunquam extra ipſum, quando corpora ſpermatica nimia humiditate ſcatent, latex quidam ſeroſus exudat: ac in femi-

minis (quarum corpora humidiora ſunt, & in quibus has vias natura ad menſtruam excretionem fecit) hoc ſæpius ac multo uberius contingit quam in viris. Quod ſi Emunctoria iſtæc debilitate magna, aut virulentia quadam afficiantur, ita ut laticem illuc miſſum aut corrumpant, aut non ſatis contineant, non modo iſte perpetim amandatus copioſè per pudenda effluit, ſed & alii totius corporis humores ſuperflui, aut recrementitii, ad partes iſtas debiles affluentes una profunduntur. Quinimo & ſuccus nutritius partibus quibuſque vicinis deſtinatus illuc confluit, & continenter abſcedit; ita demum ut propter ſucci nutrici (qui ibidem effluens corrumpitur & continue amandatur) diſpendia, non modo partium vicinarum, ſed totius corporis languores & emarceſcentia ſuccedant. Hæc ſatis vulgo innoteſcunt in Gonorrhea, item in fluore muliebri, ſive Affectus iſti per impurum concubitum, aut Veneris immoderationem, ſive ob plagam, contuſionem, nixum majorem, aliamve noxam lumbis inflictam excitantur; cujuſmodi pathematum Ætiologias & Therapeias particulatim tradere haud proprie hujus loci eſt: quod propoſiti noſtri res erat, ad Phthiſin ſive Tabem proprie dictam, quæ nimirum mero aut præcipuo pulmonis vitio exoritur, tractandam pergamus.

SECT. I. CAP. VI.

De Phthiſi proprie dicta, ſive de Tabe pulmonum vitio excitatâ.

PHthiſis adeo frequenter & communiſſime à Pulmone vitiato procedit, ut nonnulli eam viſceris hujus morbum peculiarem ſtatuerint: quod autem ſæpiſſime ita fiat ratio eſt, quia cum ſupra oſtendimus corporis intabeſcentiam plerunque à ſanguine depravato & ad nutriendum inepto immediatius procedere, ſatis conſtat, illius uti perfectionem in pulmonibus acquiri, ita ab his male affectis eundem potiſſimum vitiari, inque ſtatum ἀτρόφιμον, imo corruptivum degenerare. Enimvero in Pulmone, potius quam in Corde aut Cerebro, vitæ ſtamina ducuntur, ibidemque ſæpius labefactantur aut abrumpuntur.

Phthisis definiri solet, quod sit totius corporis intabescentia, ab ulcere pulmonis orta. Verum minus rectè: quia plurium ab hoc morbo defunctorum cadavera aperui, in quibus pulmones ulcere quovis immunes, tuberculis, aut lapidibus, aut materia sabulosa per totum confiti fuerunt: nam exinde sanguis, siquidem in præcordiis nec libere circulari, nec ab aëre nitroso satis animari possit, cumque interea à proprii recrementis in pulmone depositis continue inquinetur, sæpe vitiosus & ἀτροφίμος factus labem arcessit: quapropter *Phthisis* melius definitur *quod sit totius contabescentia à mala pulmonis conformatione orta.*

Veteres Hippocratem secuti, fere tantum duas hujus morbi causas assignarunt, sc. *Catarrhum*, & *Venæ ruptionem*, quibus nonnulli satis recte *Empyema* addunt, aliique interim ab hoc censu catarrhum excludunt: nam quod vulgo asseritur pituitam à capite in pulmones deciduam, sæpissime Phthiseos causam existere, nec non ab illa, siquando intra pulmones diutius commorata putrescit, crebro inferri; prorsus erroneum esse cum alibi prius innuimus, ita mox clarius ostendetur. Interim ut constet quæ sit materies Phthisin generans, quoties ea sine Empyemate, aut Hæmoptoe prævii exoritur, considerare oportet quot modis, & quibus viis aliquid incongruum aut heterogeneum pulmones subeat; qua indagine facta facile apparebit, quodvis pulmoni inimicum irrepere ac intus admitti præcipue aut per Tracheam, aut per Arterias pneumonicas, etiam aliquatenus forsan per Nervos, nihil autem per Venas aut Lymphæductus, quorum munus est sanguinem vel lympham solummodo referre sive exportare, atque nihil prorsus ingerere.

Quoad Tracheam, satis constat eam in hunc finem constitui, ut per ductus sive tubos ejus aër constante reciprocatione ingeri & mox regeri possit; insuper an quæpiam alia materies præcordiis infesta aut tabifica per eandem viam admittatur, modo inquirendum est. Et quidem hoc aditu pulmones sæpe labem exitialem concipere inde liquet, quia regionum quarundam aër humidus fumosus, aut vaporibus malignis scatens, diathesin Phthisicam sæpenumero inducit; cujusmodi tamen affectio per particulas tantum aëreas & minutas, sive atomos (quibus nempe aut sanguinis crasis, aut pulmonum conformatio, vel simul utrique læditur) communicari solet. Verum an præterea materies ferosa,

vel

vel humor aliquis pulmonum corruptivus, per hunc commeatum eos ſubeat merito ambigitur: etſi complures catarrhum, ſive ſeri à cerebro per tracheæ ductus in pulmones depluvium præcipuam Phthiſeos cauſam ſtatuant. Quam opinionem ab antiquis erroneè traditam, miror quempiam è modernis aut Medicis aut Philoſophis admiſiſſe, ſiquidem ex obſervatione Anatomica manifeſto liquet, nihil à cerebro per glandulam pituitariam (quæ unicus exinde tranſitus videtur) in palatum aut pectus decidere, ſed ſerum ibi depoſitum per ductus appropriatos ad venas jugulares deferri, & ſanguini remandari. Porro ἀνατμία etiam conſtat, quicquid reliquum ſeri in glandulis aurium, oris, naſi, aut faciei deponitur, ex iis omnibus per ductus item peculiares foras convehi, proinde ut nullus omnino humor, aut à cerebro, aut è palato in pulmones depluat.

At vero licet materies tuſſim excitans, non à capite per tracheam in pulmones depluat, quandoque tamen ex tracheæ lateribus in ipſorum cavitates decidens, Affectum catarrhi nomine vulgo inſignitum producit. Enimvero Aſpera arteria pariter ac Arteriæ ſanguiferæ, uti tunicam nerveam & muſculoſam pro ſenſu & motu occaſionaliter habendis, ſic etiam vaſculoſam & glanduloſam pro calore vitali & nutricatu ſuſtinendis obtinent. Poſteriores hæ tunicæ interſtitia cartilaginea conſtituunt, quinimo ipſas cartilagines quodammodo obducunt. Porro in tunicam glanduloſam ſeroſitates à ſanguine totam tracheam irrigante ſuperfluæ deponuntur, quæ ſtatim magna ex parte in tracheæ cavitates exudantes, ipſis lubricandis & humectandis præcipue inſerviunt: ſi quando autem maſſa ſanguinea nimis funditur, ac in ſeroſitates præcipitatur (uti à frigore ſuſcepto, acidis epotis, & ob multas alias occaſiones crebro aſſolet) propterea ſtatim materiæ aquoſæ ingens copia è tracheæ glandulis & arteriolarum oſculis in cavitates ejus exudat, quæ cito tuſſim valde moleſtam, & non raro ſputum multum (quod & poſtea fit tabificum) infert.

At vero hæc ſputi ac tuſſis quodammodo catarrhalis cauſa perraro ſolitaria exiſtit, quia dum ſanguis tracheam irrigans fluorem paſſus, ſeroſitates ſuas glandulis (unde mox in cavitates ejus exudent) ingerit, inſimul & reliqua maſſa ſanguinea pariter fuſa, ſerum intra arterias pneumonicas ſecretum, partim in ſinus tracheales

les, partimque in lymphæductus inſinuat, cujus diluvio pulmones quaſi inundati & valde irritati in tuſſim & expuitionem fere continuam cientur.

Cujuſmodi tuſſis, & expuitio dummodo moderate habent, & tantum ſanguinis ſeroſitates ſuperfluas excernunt, ſæpe in commodum potius quam nocumentum cedunt; quoniam & maſſa ſanguinea, & ipſis pulmonibus hoc ritu expurgatis, ſymptomata iſta utplurimum ſponte ceſſant, & valetudo integrior exinde ſequitur. Sin vero Affectibus iſtis diu protractis, ſeroſus humor utrobique in ductus tracheales depoſitus, & indies uberius aggeſtus, tandem verſus putredinem alterari incipiet; propterea tum libera aëris reciprocatio præpeditur, tum ſanguinis & motus & craſis pervertuntur: hinc tuſſis immanior, & reſpiratio fit difficilior; quinimo tota maſſa ſanguinea, quatenus à tabo (quod Venæ à pulmonibus excipiunt) polluitur, ab indole ſua benigna paulatim deſciſcens & depravatus, non modo ſerum ſuperfluum, ſed & ſuccum nutritium (quem aſſimilare nequit) ex arteriis pneumonicis in ductus tracheales continue profundit; adeoque materiæ tabificæ moles indies augetur, donec pulmonibus magis uſque & magis oppletis & obſtructis, atque ſanguine plus inquinato & ad quæque munia ſua præſtanda inhabili facto, tuſſis & ſputum ingraveſcunt, & cito mali moris evadunt; inſuper reſpiratio impedita, totius corporis languor & emarceſcentia, functionum omnium debilitas, & demum febris hectica, & feſtina ad mortem declinatio ſuccedunt.

Quando tuſſi ac ſputo diu continuatis & ſenſim auctis, humor copioſius è maſſa ſanguinea in pulmones deponitur, iſte imprimis veſiculas tracheales ſubit, ac tandem implet & nonnihil diſtendit, è quibus cum quolibet mane, per expectorationem tunc uberius habitam, fere totus ejicitur, exinde pro brevi tempore thorax gravamine immunis, & reſpiratio magis libera videtur: paulo tamen poſtea ſanguis ſero aut ſucco nutritio reſarcitus, novam materiem pulmonibus ſuffundit, proindeque rurſus è cibo, aut ſomno, veſiculæ replentur, atque humores afluxu indies adaucto magis diſtenduntur ampliantur que, tandemque lateribus duarum forſan aut plurium diſruptis, multæ hic illic veſiculæ in unum quaſi lacum efformantur; intra quem materies tabifica copioſius aggeſta, ibi (quidem haud tam ſtatim ejicitur) putreſcit, proindeque & pulmonis cui inſi-

inſidet ſubſtantiam corrumpit, & ſanguini pertranſeunti inquinamentum putridum inſinuat. Fovea ita in pulmonibus facta indies augetur, & ſæpenumero plures ſimul ac diverſis locis cuduntur, atque ob magnam humoris in iis aggeſti & putreſcentis copiam pectoris gravitas, velut onus ingens ſentitur, reſpiratio magis impeditur, inſuper à tabo uberius in maſſam ſanguineam ſuffuſo crebræ hujus efferveſcentiæ, ſucci nutritii diſperditio, porro fitis ac æſtus, inappetentia, ſudores nocturni, & totius coporis intabeſcentia oriuntur. Cæterum cruor à pulmone inquinatus hunc affectionem reciproca, viz. à proprio tabo magis plecti facit; quippe ſanguis venoſus unoquoque circuitu materiem iſtam purulentam excipiens, eam mox arterioſo tradit; unde cum neque per diaphoreſin, aut diureſin ſatis amandari queat, tandem per arterias pneumonicas ad pulmones refertur, ubi rurſus à ſanguine ſecreta, ubique in Trachææ tum veſiculas, tum ductus minores inſinuatur; ita demum ut tota pulmonum compage impleta, & foveæ ſive ulcera deinceps in pluribus locis efformentur, & ſinus reliqui omnes ichore ſpumoſo inferciantur.

At vero interdum accidit, ejuſmodi lacum ſive foveam unicam, aut forſan binas in pulmonibus efformari, eaſque circumcirca parietes calloſos obtinere, ita ut materies ibi collecta, in maſſam ſanguineam minime transferatur, ſed quotide tota, copia licet ingenti expectoretur. Taliter affecti quaſi tantummodo fontanellam in pulmone haberent, ſputum etſi multum, & craſſum, imo flavum, & quaſi purulentum omni mane, & aliquantulum in toto die rejiciunt; tamen alias ſatis ſani degunt, bene reſpirant, comedunt, & dormiunt, ὑστερεῖς aut ſaltem in modico corporis habitu perſtant, & non raro perſeneſcunt: hinc nonnulli dicuntur Phthiſin per 30 aut 40 annos habuiſſe, & morbum eum uſque ad vitæ terminum (haud proinde abbreviatum) protraxiſſe; atque interim alii cum minus tuſſiant aut expuant, intra paucos menſes in febrem hecticam incidunt, ac brevi in ſepulchrum præcipitantur.

Hactenus de Phthiſeos ſive Tabis pulmonaris cauſa conjuncta, & ratione formali; quod ad cauſas alias (viz. Procatarcticas, & Evidentes) ſpectat, illæ quidem variæ & multiplices exiſtunt; quatenus nimirum ſunt propinquiores vel remotiores, intrinſicæ vel extrinſecæ,

cæ, & denique connatæ vel adventitiæ; harum omnium in Phthisi producenda ἐνεργείας, συμπτώσεις, & afficiendi modos ut designare suscipiam, imprimis ostendere oportet, quot modis & ob quas ἀποφάσεις humor serosus sive (ut vox populi sonat) catarrhalis, è massa sanguinea in pulmonum vesiculas aliosque ductus tracheales deponi solet. Circa quam indaginem unicuique obvium est concipere causam morbificam è binis partibus consistere, simulque in vitio esse hinc Sanguinis materiem noxiam ad thoracem mittentis dyscrasiam, ac inde Pulmonis eam facile suscipientis imbecillitatem, sive αἰτιαν.

Quoad prius, observatione satis vulgari constat, massam sanguineam particulis incongruis, sc. vel propriis degeneribus, vel alienis illuc aliunde suffusis refertam, propter eas expurgandas effervescere, quodque secernendum est, cum per alias vias haud facile amandetur, in pulmones suffundere, iisque (si forsan constitutionis debilioris fuerint) penitus affigere.

Plures & diversimodæ sunt sanguinis dyscrasiæ, & affectiones quibus liquor ejus in compage solutus, & quasi fusus, serum & succum nutritium non debite intra se continet, quin hos aliosque humores recrementitios à se perpetim amandans, uti interdum in alias partes, ita sæpius in pulmones deponit.

1. Sanguis interdum instar lactis sponte acescentis, sensim depravatur, tandemque ab indole genuina versus acetosam desciscens, & in compage solutus, serositates suas (facile nimis abscedere aptas) ex Arteriis tum pneumonicis, tum trachealibus in ductus tracheales suffundit. Ita quibusdam solenne est semel, aut bis in anno sine ulla causa manifesta tussi gravi ac molesta cum sputo copioso affici, quæ tractu quodam temporis (postquam sanguis fæculentiis & recrementis expurgatus crasin suam recuperat) sponte cessant, & deinceps valetudo firmior & diuturna succedit. Per hujusmodi tussim sanguinis κάθαρσιν novi quosdam sæpius in die, & præsertim omni mane, sputum instar atramenti nigricans cum levi tracheæ nixu excernere solitos; quo affectu cum per plures menses constanter laborassent, post tussim graviorem occasionaliter contractam cum sputo multo ac flavo, deinceps priori isto atrato prorsus immunes evasere; cujus ratio est, quod tussis immanior cum expuitione copiosa per aliquot

quot dies perſiſtens, fæculentias iſtas atrabilarias è ſanguine prorſus expurgat, quinimo & ſanguinis temperiem immutat, ſeu potius dyſcraſiam tollit.

2. Liquor nerveus non raro degener factus, & cum lympha copioſa è fibris & partibus nerveis in ſanguinem redundans, uti viſcerum & Renum affectus periculoſos (quos alibi notavimus,) ita quandoque tuſſim immanem & valde moleſtam infert. Hujuſmodi tuſſis modo Catarrhalis eſt, quatenus lympha iſta maſſam ſanguineam tranſgreſſa, per arterias in pulmone deponitur; modo Spaſmodica, quatenus nervi & fibræ ad pectus movendum deſtinati à latice iſto occupantur, inque motus convulſivos irritantur: ab utraque cauſa, aut conjunctim aut ſeparatim, evenit, quod cerebri & nervoſi generis pathemata graviora tuſſim moleſtam frequenter accerſunt, vel in eam commutantur.

3. Præter ſanguinis & liquoris nervei vitia ſæpe tuſſim excitantia, probabile eſt hoc malum interdum exoriri propter lymphæductus qui ad pulmones ſpectant obſtructos: cum enim hujuſmodi vaſa quamplurima per pulmones ubique diſſeminantur, quorum munus eſt, quicquid lymphæ, per arterias ad præcordia advectæ, & per venas haud ſtatim reducibilis, ſuperfluum eſt excipere, & ad ductus thoracici truncum convehere, ſi forſan accidet hos ductus, à materia viſcoſa obturatos vel compreſſos, aut à frigore conſtipatos officio ſuo minus defungi, neceſſe erit recrementa iſtæc aquoſa, ab emiſſariis ſolitis excluſa, aut in ſanguinem regurgitantia effervescentiam ejus ciere, aut in Trachææ ductus ſuffuſa tuſſim excitare.

4. Nec tantum humores prædicti, quatenus ſanguinis craſin aut motum pervertunt vel impediunt, tuſſim (quæ ſæpenumero phthiſeos proœmium eſt) inducunt; verum inſuper Evacuationes quæque ſolitæ aut ſolennes ſuppreſſæ, aut præpeditæ, noxam pulmonibus frequenter imprimunt. Fluxus menſtruus aut hæmorrhoidalis obſtructus, hæmorrhagia narium aſſueta ſi forte ceſſat, fontanellæ occluſæ, puſtulæ, ſcabies & exanthemata repercuſſa, Thoraci labem non raro affigunt. Si quando ſputatio copioſa è glandulis oris ſponte deſiſtat vel medicinâ curatur, poſtea nonnunquam tuſſis tabifica ſuccedit; quare vulgo dicitur idem Rheuma, quod modo ex capite in fauces & guttur deciderat, poſtea exinde altius in pulmones deſcendere; cum revera nihil aliud hoc fuerit, quàm quod ſangui-

sanguinis serositas quædam superflua, per arterias cephalicas in glandulis oris deponi solita, postquam illæ excluderetur, per arterias pneumonicas in pulmones irrueret.

Præter has evacuationes privatas & periodicas, vel extraordinarias, quarum suppressiones ad tussim & Phthisin inclinant, occurrit altera generalis & constans viz. Transpiratio insensilis; quæ inhibita vel suppressa, plus ac sæpius quam cæteræ omnes, istius mali occasio aut parens esse solet. Quippe effluvia, per poros cutis evaporare solita, intus cohibita sanguinem fermentant & cito pervertunt, inque serositates fundunt & præcipitari faciunt; quæ cum aliis malæ sanguinis recrementis statim in pulmonibus depositæ, tussim molestam & non raro tabificam accersunt. Hinc vulgata observatio est, frigoris quo pori constipantur susceptionem, sive per auræ gelidæ afflatum, sive à pluviæ aut fluvio madefactionem, sive vestis depositionem, aut alio quovis modo fiat, quamplurimos ad affectus thoracicos disponere. Quare nostro Idiomate, posità causa pro causato, tussis appellari solet *frigus susceptum*.

Hæ sunt præcipuæ causæ & occasiones, quæ ex parte sanguinis quoquo modo depravati, & propterea materiam noxiam in pulmone deponentis, occurrunt. Quæ cum aliæ ex parte pulmonis, quæ nempe viscus hoc ad tussim aut phthisin promtiùs contrahendam disponunt: cujusmodi imprimis sunt hæ tres, viz. prima pectoris conformatio; secundo pulmonum imbecillitas, sive hæreditaria ad tabem diathesis; tertio thoracis morbi præcedanei, uti sunt vulnus vel plaga, Pleuritis, Peripneumonia, Empyema, Hæmoptoe, Variolæ & morbilli, cum quibusdam aliis; quarto his additur (utpote inter causas procatarcticas locum merita) Aura, quæ inspiratur, incongruitas. Propter unam quamque ex his causis, & aliquando ob plures simul materies tussim excitans, & postea frequenter tabida pulmones facilè invadit & intime subit, iisque non nam non raro exitialem imprimit. Super his singulis breviter dicemus.

Primò igitur quoad pectoris conformationem tres habet, viz. ut pulmones usque sarti tecti, & labe quavis phthisicâ immunes, in officio suo diu conserventur, oportebit eos motu usque vegeto agitari, & quasi velis plene expansis, systoles & diastoles, respirationes validas obire; in eum nempe finem ut

ubi

ubertim inspiratus ad intimos quosque ipsorum recessus admittatur, & exinde statim, unà cum effluviis & fuliginibus omnibus quaque respirationis vice, maximâ ex parte regeratur. Quandoquidem vero hujusmodi pulmonum actio à thoracis tanquam machinæ motivæ conformatione plurimùm dependet; necesse erit propter malam hujus fabricam respirationis munus in multis deficere. Sunt autem pectoris malè conformati duæ præcipuæ species, (nempe gibbositas, & scapulæ vel ut Alatæ) propter quas plures in Phthisin proclives reperiuntur: quarum ratio est, quod in tali utraque pectoris vel depressi vel oblongati figura, neque pulmones spatium ita liberum amplumque obtinent, neque musculi motivi ita fortiter contrahi possunt ac in pectore quadrato.

2. Pulmonum innata debilitas, sive hæreditaria ad tabem dispositio, adeo frequens & vulgo notabilis est, ut cum aliquis in phthisin proclivis reperiatur, à quibusque statim interrogetur, annon parentes ejus tali morbo obnoxii fuerant? Horum plurimi pectore angusto & collo oblongo præditi, & constitutionis valde teneræ, à levissimâ quavis occasione tussim contrahunt; Auram nec gelidam, nec humidam ferunt. Horum nonnullis habitatio in urbibus, ubi aër crassus & fumosus inspiratur, valde infesta est; è contra aliis in eandem affectionem proclivibus, plurimum amica; (cujus ratio inferiùs disquiretur.) Illis omnibus ventus Borealis ferè semper inimicus, utpote qui tussim frequenter, item Hæmoptoen, Pleuritin, aut peripneumoniam excitare solet; sc. vasis Pneumonicis aut thoracicis exinde constipatis, atque interim sanguine, ob transpirationem impeditam, & effluvia intra massam ejus cohibita turgido magis & acriore facto.

Enimvero Diathesis ad phthisin hæreditaria in his duobus potissimùm consistit: viz. primo quòd patientes sanguine acriore & elastico præditi, λεπτότερον ubertorem exigunt; quæ si fortè minus conceditur, materies evaporare solita in pulmones imbecilles redundat. Dein secundo, siquidem vasa pneumonica nimis laxa & tenera existunt, serum, aliaque sanguinis recrementa, intra massam ejus solutam haud rite continent, verùm & ista, & nonnunquam ipsius cruoris portiones quasdam in ductus tracheales erumpere sinunt; quorum fibræ motrices cum insuper debiles fuerint, quod in cavitates suffusum est non statim foràs eliminant;

quin ibidem commorari & putrescere, demumque in tabum, & pulmonis & sanguinis corruptivum, degenerare patiuntur.

3. Phthisis interdum aliorum pectoris affectuum præviorum aut productum, aut consequens est. Pathemata ista tabifica imprimis sunt Empyema, Pleuritis, Peripneumonia, Pulmonis vomica; porrò quandoque variolæ, & morbilli: quin & febres Anomalæ malè aut minimè judicatæ idem efficiunt. Affectuum horum præcipui, aut saltem qui thoracis proprii sunt, unà cum Ætiologiis, &, quatenus ad tabem disponunt, rationibus & fiendi modis inferius exponentur; interim advertimus hujusmodi noxam iis omnibus communem esse, viz. quod pulmonis unitatem solvunt, vel tonum labefactant, quodque insuper sanguinis crasin pervertunt; unde quicquid incongruum aut νοσερὸν, ab hujus massâ degeneri aut depravata iis suffunditur, facile admittunt, atque difficulter aut vix omnino repellunt.

Phthiseos causis procatarcticis modo explicatis, quæ nimirum ex parte tum sanguinis, tum pulmonis consistunt, merito accensetur altera utrique communis, & (tametsi prorsus extrinseca) cum utroque maximam necessitudinem habens; quæ nimirum est aëris inspirati conditio sive temperies. Enimvero nonnullis phthisicis tanta est hujus influentia, ut morbi causa aëris in quo degunt incongruitati quandoque ferè in totum ascribatur, & pro curatione soli aut cœli mutatio ceteris quibusque remediis præferatur. Hinc nostratium plures tussientes, aut tabidi, Australes Galliæ regiones gregatim petunt; aliique interim, quibus trans mare currere non libet, aut licet, è fumosis urbibus statim in rus tanquam ad certissimum refugium festinant: propterea quidem villæ omnes prope Londinum, quæ aëre claro & perflato gaudent, Phthisicorum quasi totidem nosocomia habentur. Veruntamen à tali locorum mutatione haud ex æquo omnes juvamen recipiunt: multi enim aut Galliam, aut villas rusticas petentes, ibi sepulchra potiùs quàm sanitatem invenerunt. Quinimo Londinum haud statim à Phthisicis omnibus relinquendum est: novi enim plures tussi ac phthisi obnoxios, multo meliùs in hoc aëre fumoso, quàm ruri valuisse. Ita propter ejusdem morbi sanationem, dum alii hanc urbem quasi Barathrum vitant, alii huc tanquam ad Asylum se conferunt.

Horum

Horum rationes ex respirationis Doctrinâ superiùs tradita satis clarè eluceſcunt; nimirum oſtendimus ſanguinem pulmones pertranſeuntem, & quoad accenſionem ſeu vitalitatem, & quoad motum ſuum ab aëre nitroſo inſpirato plurimum pendere; unde ſequitur hujus tenorem ad illius craſin ita proportionari debere, ut ſanguis intra præcordia modicè accenſus, clare & vegetè rum ſine fumo & fuligine, tum ſine flammâ nimis intenſâ effligret; proindeque vaſa pneumonica ſatis liberè abſque remora aut recrementorum depoſitione trajiciat. Quamobrem aër humidus, paluſtris, ac minimè perflatus cum nulli ſalubris, ita tuſſientibus plurimùm inſeſtus exiſtit; è contra aër ſerenus ac mitis, ſole ac vento moderatis gaudens, uti cunctis ſalubris, ita Phthiſicis quibuſque amicus deprehenditur. Quoad alias aëris inſpirandi conditiones, nonnulli tuſſim evitant, aut amittunt, degendo in locis montanis ac apricis; ubi Atmoſphæra impendens, vaporum quorumcunque craſſiorum fumoſorum & fæculentorum expers, particulis nitroſis abundat: nam quorum ſanguis craſſus & fæculentus ſulphure impuro ſcatet, ad hunc rite accendendum, & ad fæculentias accenſione abſumendas, aëre pertenui & maximè nitroſo opus eſt. Si modo pulmones haud nimis teneri ſint, ſed firmi ſatis & robuſti, aſperiores ejuſmodi particularum appulſus ferunt; è contra qui ſanguinem tenuem & ſubtilem, facile diſſolubilem, atque ſulphure puriore, ſed perexiguo præditum, ſimulque pulmones teneros, molles & texturæ rarioris valde ſenſiles obtinent; aëris nitroſi & aſperioris impatientes, craſſo ac imprimis ſulphureo maxime gaudent. Quare his utile eſt urbis fumoſæ aurum pinguem & hebetiorem haurire, quæ nimirum ſanguini jejuno & tenuiori ſulphur (quod aliquatenus deficit) æque ac nitrum præbeat, ejuſque conſiſtentiam ſubtilem ac nimis difflabilem nonnihil incraſſet ac figat, inſuper & pulmonis ſubſtantiam ſive texturam nimis ſenſilem & rariorem hebetet, & contra aëris acrioris & improportionati occurſus muniat. Profectò crebrâ experientiâ ſatis liquet, aërem craſſiorem, modò etiam ſulphureus fuerit, Phthiſicis quibuſdam (ne dicam omnibus) valde benignum exiſtere. Communis obſervatio eſt, regionis iſtas, ſive in Anglia ſive in Belgia, ubi ceſpite ignes nutriuntur, & odorem valde ſulphureum ſpirant, Tabem rariùs infeſtare; quinimo loca iſta phthiſi obnoxiis, aut ea laborantibus maximè

salubria, & non rarò sanativa existere. Cui accedit quod suffumigium ex sulphure & Arsenico (quod sulphure copioso refertum est) pro curandis pulmonum ulceribus pene deploratis remedium licet ultimum, efficacissimum tamen habetur. Porrò huc refer, quod medicamenta pectoralia, ex sulphure parata, quibusvis aliis longè anteponuntur; hinc ut sulphur à Chymicis jure optimo pulmonum Balsamum dicatur. Quo ritu & quibus afficiendi modis hæc pharmaca operantur, inque morbis thoracicis adeo insigniter juvant, inferius disquiretur: interim quòd aër sulphureus Phthisicis quibusdam ita benignus reperiatur, ratio, ni fallor, in his duobus consistit; viz. imprimis quòd, uti modò innuimus, à tali aurâ inspiratâ & sanguis jejuno ac inopi, & pulmoni tenero & facile obnoxio succurratur unà & parcatur; dein secundo quòd particulæ sulphureæ, unà cum nitrosis inspiratæ, humorum quorumcunque aciditates (à quibus istorum in pulmones fluxiones & extravasationes potissimum oriuntur) maximè præcavent, aut tollunt. Et quidem ob hanc rationem est, quod pharmaca sulphurea, etiam intus sumta, tussientibus, aut phthisicis juvamen adeo insigne conferant: atque idcirco sulphur, ut modo dictum, pulmonis balsamum audit. Nam sicut balsamica ulceri aut vulneri imposita, ichoris ibidem exudantis, atque fibras corrumpentis aut graviter irritantis, aciditatem tollunt, cito dolorem leniunt, & postea solutionem continui sanant; sic etiam particulæ sulphureæ, aut cum aëre, aut cum sanguine in pulmones traductæ, quatenus humorum omnium, sc. cruoris, seri, lymphæ, succi nervei ac nutritii aciditates præcavent, aut delent, ad phthiseos prophylaxin aut therapeiam plurimum conducunt. Ætiologia hæc inferius, cum medicamenta sulphurea particulatim tradentur, fusiùs instituetur.

Explicatis ad hunc modum tussis ac Phthiseos causis conjunctis & procatarcticis, non opus erit de evidentibus multa disserere. Nam qua ratione pororum à frigore constipatio, crapula, aut compotatio assidua, aliaque varii generis in sex non naturalibus errata, ad affectus istos disponunt, & quandoque statim accersunt, clarius est quàm ut explicatu opus fuerit. Nec est ut circa morbi hujus partem σημειωτικὴν diu moremur; verumtamen notare oportet morbi hujus status diversos, sive signa distinctiva, quæ nimirum ad ipsum per-

pertinent. Primo quando mere tussis est. Secundo quum in Phthisin degenerare incipit. Tertio, quando Phthisis perfecta & fere deplorata existit. Ex quibus rite designatis, prædictorum affectuum etiam prognosis eluceſcet.

1. Et primo quod ad tussim recentem & adhuc solitariam spectat, profecto hæc, de quacunque causa exoriens, in corporibus ad Phthisin prædispositis vix unquam suspicione periculi vacabit; verum in homine robusto pectoris quadrati, & tussim sæpe prius impune perpesso, haud statim timenda erit: si quando enim à causa evidente fortiori excitata, sine febre, aut totius corporis indispositione, non admodum molesta fuerit, tunc mere *frigus susceptum* audit; atque vel prorsus negligitur, vel brevi tempore sine multis aut magnis remediis finiri solet. Porro si hanc febricula cum siti & inappetentia comitabitur, spes est sanguine ad rectam temperiem restituto etiam tussim sponte desituram: sin vero illa diutius protracta, & remediis vulgaribus non facile cedens, sputum copiosum & discolorem producet; haud amplius negligi, sed medendi methodo & remediis idoneis, cumque exacta victus ratione tractari debet. Quippe tunc suspicari subest, Pulmones, in conformatione læsos, sanguinem haud totum, sed cum seri, aut lymphæ, & frequenter cum succi nutritii depositione trajicere; ac insuper humores istos, ibi depositos, putrescere; proindeque noxâ reciprocâ sanguinem, quo magis usque pulmones lædat, coinquinare.

2. Quod si tussi cum sputo copioso & crasso indies ingravescente, totius corporis languor & intabescentia, appetitus dejectio, respiratio difficilis, sitis & sanguinis æstuatio, superveniant; magna suspicionis causa est ad primos saltem Phthiseos limites (si non ulterius) perventum esse. Quare tunc omnem movere lapidem oportebit, quo & pulmones materiæ jamjam aggestæ saburra liberari, & contra ejusdem incursum continuum muniri queant; simulque ut massa sanguinea depurari, & ad crasin rectam, quâ serositates suas aliosque humores intra compagem suam rite contineat, aut alio quam ad pulmones transferat, restitui possit.

3. Sin ultra statum Affectus hujus modo descriptum, sputi copia & discoloratio indies augebuntur, ceteriſque usque in deterius euntibus, virium omnium dejectio, & febris hectica cum siti continuâ, sudores nocturni,

cturni, facies Hippocratica, & carnium fere ad ſcelet ariditatem concidentia accedent; tunc fere nullus medicinæ, ſed tantum triſti prognoſtico locus relinquitur aut ſaltem curationis ſpe depoſitâ, tantum Anodynis, quibus ἀδυνατα procuretur, inſiſtendum erit.

Quod itaque ad tuſſis in genere Therapeiam ſpectat ſecundum tres prædictos morbi hujus ſtatus etiam medendi methodus trifariam ordinari debet; nempe ut poſitis quaſi cancellis diſtinctius præſcribatur, quid agendum ſit pro tuſſi curandâ dum ea, citra Phthiſeos limites ſubſiſtens, mere *frigus ſuſceptum* audit; ſecundo quæ ſanandi ratio Phthiſi incipienti, & tertio quæ denique eidem conſummatæ, aut deploratæ conveniant.

1. Erſi contra tuſſim recentem remedia fere tantum Empirica uſurpari ſolent, & nullus è plebe ſit, quin multis & diverſimodis hujus farinæ inſtruitur, quæ ſine Medici conſilio plurimi confidenter & αὐτοδιδακτοι paſſim ſumunt, & aliis propinant: attamen homines conſtitutionis teneræ, aut ad tabem hereditario proclives, vel prius interdum à tuſſi periclitari ſoliti, à primo ſtatim appulſu ejus cavere, & ſtatim ad ἰατρικὴν præcepta ſe recipere debent; juxta quam ut medendi methodus rite inſtituatur, indicationes therapeuticæ potiſſimum erunt hæ tres; viz. 1. Sanguinis inordinationem, à qua ſeri fluxiones procedunt, ſedare, aut tollere; 2. Cruoris recrementa, & exuvias quaſque ab eo ſecedere aptas, à pulmonibus ad poros cutis, aut vias urinarias, aliaque emunctoria derivare; 3. ipſos pulmones contra ſeri aliorumque humorum ſuſceptiones corroborare, ſimulque contra frigoris externi, à quo amplius lædi ſolent, occurſus munire. Superhæ ſingulis paulo explicatius dicemus.

Prima indicatio reſpicit tum ſanguinis effervescentiam, quâ propter effluvia cohibita nimis æſtuat ille ac in vaſis ebullit; tum diſſolutionem ejus, qui nempe in compage ſolutus, ſerum alioſque humores à complexu ſuo nimis dimittit. Pro utriſque tollendis victus ratio tenuis inſtituì, atque frigoris externi injuriâ ſedulo vitatâ diaphoreſis paulo uberior procurari, aut ſaltem aſſueta reſtitui debet. In hos fines patiens illico craſſius veſtiatur, & intra lectum aut cameram ſe contineat, ſaltem vix domo egrediatur; veſperi & mane à liquore poſſeti cum rorismarino aut ſalvia incoctis ſudatio tenuis provocetur. Si nihilominus tuſſis

tuſſis ingraveſcat, Phlebotomia, modo vires & conſtitutio ferant, ſæpe cum fructu adhibetur: quâ celebratâ hypnotica fere ſemper juvant, in quantum ſc. ea cordis motum & conſequenter ſanguinis curſum nimis præcipitem retardant. Porro efficiunt ut leniter iſte & moderate ſine magna ſerositatum rejectione vaſa pneumonica trajiciat, & quod ſuperfluum eſt per diaphoreſin potius aut urinam amandet. In hunc uſum etiam decocta pectoralia, quatenus humorum aciditates deſtruunt, ſanguinis diſſolutionem, ac in ſerositates fuſionem inhibent aut ſiſtunt, adhibenda. Pari etiam ratione, & efficiendi modo, medicamenta ex Sulphure parata contra tuſſim adeo inſigniter juvant.

Secunda Indicatio, viz. ut ſerum, aliaque ſanguinis recrementa aut exuviæ, à pulmonibus derivatæ, per alias vias evacuentur, perficitur per Medicamenta Diaphoretica, Diuretica, & lenia purgantia; quæ cum aliis remediis intertexi aut ſubinde intercaluri debent. Itaque poſt Phlebotomiam, mite catharticum exhibere, & aliquando repetere ſolemus. Decocta pectoralia, radicis cherefolii, ruſci bruſci, enulæ campanæ, aliaque ſudores ac urinam moventia ingrediantur. Millepedæ, ſal ſuccini volatilis, aliique ſales fixi & pulveres teſtacei cum terebinthina in pilulas redacti ſæpe cum fructu exhibentur.

Tertia Indicatio, ut pulmones eorumque ductus contra humorum fluxiones, & frigoris occurſus muniantur, atque vulgo catarrhi ſuppreſſio dicta per linctus, eclegmata, aliaque privata remedia perficitur, & duo imprimis reſpicit; nempe ut vaſorum & glandularum oſcula in tracheam dehiſcentia, ne ſerositates in eam nimis expuant, modice aſtringentibus, occludantur; & ſecundo ut ductuum tracheæ latera atis mulceantur, delineanturque; ut nec à ſeri acris ſuffuſione, neque à frigoris externi occurſu offendantur, inque tuſſim moleſtam continue irritentur: ac inſuper ut, cum ductus iſti ſatis lubricantur, ſputum, parietibus ipſorum quandoque pertinaciter adhærens, facilius excuti & extuſſiri poſſit. Propter intentionem priorem eſt, quod conſerva roſarum rubrarum, olibanum, maſtiche, Lohoch de pino, ſyrupus Jujubinus, de roſis ſiccis, de muſco pyxidato, aliaque aſtringentia præſcriptionum pectoralium formulas ita crebro ingrediantur. Pro ſecunda intentione liquiritia, cum variis ejus præparatis, adeo celebre contra tuſſim quamcunque

remedium habetur: in hunc finem ſyrupi, eclegmata, & cuncta alia pectoralia dulcia inſtitui videtur. Quibus additur oleum Amygdalarum dulcium, aut per ſe exhibitum, aut cum ſyrupo pectorali longa agitatione in pultem lactiformem redactum.

Hæ ſunt præcipuæ indicationes therapeuticæ, una cum aptis medendi intentionibus, quæ pro tuſſi recente, dum adhuc Phthiſeos ſuſpicione vacat, aut ſaltem citra manifeſtos ejus terminos ſubſiſtit, maxime ex uſu fore videntur; modo reſtat, poſt generalem hanc methodum breviter adumbratam, medicamentorum cuique intentioni appropriatorum formulas quasdam ſelectas ſubjungere. Hæ cum multiplices, & diverſi apparatus fuerint, quæ tamen notæ præcipuæ, & maxime in uſu ſunt mixturæ, linctus, eclegmata, tincturæ, balſama, trochiſci, tabulæ, pulveres, pilulæ, decocta, & aquæ deſtillatæ. Cujuſque horum recepta quædam elegantiora ſubdemus.

1. Mixturæ.

℞. *Syrupi de Meconio, Jujubini, ana Unc. jſs. olibani pulv. Drach. j. aq. lumbricorum, vel hyſtericæ, vel paeoniæ compoſit. Drach. j. miſce. Doſis cochlear. j. horâ ſomni, & poſt mediam noctem.*

℞. *Aqu. limacum, lumbricorum, ana Unc. jſs. laudani liquidi Tartaris. Drach. ij. Syrupi violacei Unc. j. Doſis cochl. j. horâ ſomni.*

℞. *Aqu. limacum Unc. vj. Syrupi è ſucco hederæ terreſtris Unc. iij. florum Sulphuris Drach. ß. miſce. Doſis cochlear. j. horâ ſomni & primo mane.*

℞. *Syrupi noſtri diaſulphuris Unc. iiij. aq. lumbricorum Unc. j. Doſis cochl. j. eodem modo.*

2. Linctus.

℞. *Syrupi jujubini, Capillorum veneris, ana Unc. jß. Syrupi papaveris Rhœadis Unc. j. miſce. Lambatur cum bacillo liquiritiæ.*

℞. *Olei Amygdalarum dulcium recent. Syrupi Capillorum veneris, ana Unc. jß. ſacchari candi Drach. ij. miſce, terendo in mortario vitreo, vel agitando in phiala, donec albeſcat.*

3. Eclegmata.

℞. *Conſerv. roſarum rubr. Unc. iiß. Lohochi ſani Unc. jß. ſpec. Diatragacant. frigidi Drach. iß. florum ſulphuris Drach.*

Drach. ß. ſyrup. violacei, vel papaveris rhaad. q. ſ. f. Eclegma molle. Doſis Drach. j. ß. veſperi & mane primo; aliis temporibus lambatur cum bacillo liquiritiæ.

R. *Pulv. foliorum Eryſimi, vel erucæ, Unc. jß. mellis deſpumati Unc. iiij. miſce. f. Eclegma. Detur eodem modo; convenit in conſtitutione frigidiore.*

4. Tincturæ.

R. *Tinctura Sulphuris ſine Empyreumate Drach. iij. Doſis gutt. vj. ad x. veſperi & primo mane in Cochl. j. Syrupi violacei, vel è ſucco hederæ terreſtris: haud novi præſtantius remedium in tuſſi quacunque, modo febris abſit.*

R. *Tinctura ſulphuris Antimonii Drach. ij. Doſis gutt. xx. veſperi & mane in Cochl. j. Syrupi pectoralis.*

R. *Tinctura Gum. Ammoniaci cum tinctura ſalis Tartari parat. Unc. j. Doſis gutt. xv. ad xx. Eodem modo tinctura Galbani, Aſæ fœtidæ, gum. hederæ eodem modo paratæ, ad tuſſim conveniunt in conſtitutione frigidâ.*

5. Ballama.

R. *Opobalſami Drach. ij. Doſis gutt. vj. ad x. in coch. j. vel ij. Aqu. hyſſop. vel pulegii, aut cujuſvis alterius pectoralis.*

R. *Balſami Artificialis deſtillat. vulgo dicti* Matris Balſami *Drach. ij. Doſis gutt. vj. ad x. in cochleari j. Syrupi violacei, vel vini canarini veſperi & mane.*

R. *Balſami Sulphuris Drach. ij. Doſis gutt. v. ad x. eodem modo.*

R. *Balſami Peruv. Drach. j. Doſis gutt. ij. ad iiij. vel vj. in Conſerva violaceâ.*

6. Trochiſci.

R. *Spec. diatragacanthi frigidi Unc. ß. liquiritiæ Drach. j. florum Sulphuris Scrup. ij. florum Benzoin Scrup. j. ſacchari penidiat. Unc. iij. ſolutionis tragacanthi in Aq. hyſſop. fact. q. ſ. f. paſta, formetur in trochiſcos ponderis Drach. ß. ſum. j. ſæpius in die vel nocte.*

R. *Sem. papaveris albi Drach. vj. pulv. florum papaveris rubri Drach. j. extract. Glycyrrhiz. Drach. ij. lactis ſulphuris Drach. ß. ſacchari penidii Unc. ij. mucilaginis ſem. cydoniorum q. ſ. f. paſta, quæ formetur in trochiſcos.*

R. *Spec. Diatreos, è pulmone vulpis, ana Unc. ß. ſacchari penid. Unc. ij. ſolutionis tragacanthi q. ſ. f. maſſa in trochiſcos efformanda.*

R. *Pulv. rad. Enulæ Campan. ſem. aniſi, liquiritiæ, ana Drach. ij. florum ſulphuris Drach. j. ſacchari Tabu-*

lati Unc. iſſ. ſucci liquiritiæ dilut. & trajecti q. ſ. f. maſſa pro trochiſcis.

7. Tabulæ.

R. *Spec. Diatragacanthi frig. Drach. iij. pulv. florum papaveris Rhœad. lactis ſulphuris, ana Drach. ſ. ſacchari ſolut. in aq. papaveris & ad tabulat. cocti Unc. iiij. ſ. a. f. tabulæ ponderis Drach. ſſ.*

R. *Spec Diatreos, e pulmone vulpis, ana Drach. iij. florum Sulphuris, rad. Enulæ Campan. ana Drach. ſ. Benzoin. Albiſſimi Drach. j. f. pulv. ſubtilis; adde olei aniſi Scrup. j. ſacchari ſolut. & ad Tabulat. cocti Unc. viij. ſ. a. f. Tabul. pond. Drach. ſſ.*

8. Pulveres.

Hi licet rarius, quandoque tamen in tuſſi, & affectibus pneumonicis cum fructu exhibentur.

R. *Summitatum hederæ terreſtris nonnihil rubeſcentium ſ. q. contuſa formetur in placentam, quæ ſole fervido ſtatim exſiccata, in pulverem ſubtilem redigatur, & in vitro ſervetur. Hæc planta virtutem cum odore, & colore optime ac diutiſſime ſupra omnes conſervas, aut ſyrupos diutiſſime retinet, atque in tuſſi gravi & pertinaci ſummopere prodeſt. Sumat. Drach. ſ. ad Drach. j. bis in die cum aq. deſtillatâ vel decocto pectorali.*

Eodem ritu pulveres ex plantis aliis pectoralibus parantur, & cum fructu exhibentur.

R. *Muſci pyxidati Drach. iij. lactis Sulphuris Drach. j. ſacchari candi Drach. ſſ. f. pulv. Doſis Scrup. j. ad Drach. ſ. bis in die: pulvis hic tuſſi convulſivâ laborantibus commode exhibetur.*

R. *Florum Sulph. olibani. Ceruſſ. Antimonii, aa. Drach. ij. divid. in xii partes; ſumatur una mane & veſperi in cochleari ℈. vehiculi idonei.*

9. Pilulæ.

R. *Aloes roſat. vel potius pilul. Ruffi, florum Sulphuris, ana Drach. ſſ. flor. Benzoin. Scrup. j. ſucci glycyrrhiz. cum aq. Limacum dilut. q. ſ. f. maſſa, formetur in pilulas exiguas ſumend. iiij. veſperi, repetendo noctibus ſingulis vel alternis.*

R. *Pulv. rad. enulæ Campan. liquiritiæ, florum ſulphuris, ana Drach. j. florum Benzoin Drach. ſ. picis liquid. q. ſ. f. maſſa in pilulas exiguas efformanda: doſis iij. vel iiij. veſperi & primo mane.*

R. *Millepedarum præparat. Drach. ij. pulv. ſem. urticæ, bardanæ*

bardanæ, ana. Drach. ß. olei nucis moschat. stillat. Scrup. j. salis succini Drach. ſſ. succi glycyrrhiz. q. ſ. f. pilulæ exiguæ, quarum tres ſumentur mane & veſperi.

10 *Decocta.* Hæc ſumuntur vel per ſe, vel cum lactis additione. Inter ea, quæ ſunt priori generis, primo occurrit *Decoctum pectorale* juxta pharmocopœiam Londinenſem; quod ſumatur bis in die ab Unc. iiij. ad Unc. vj. vel viij.

R. *Foliorum hederæ terreſtris, adianthi, linguæ cervinæ, tuſſilaginis, cupatorii, ana M. j. rad. chereſolii, raſci bruſci, ana Unc. j. ſem. carthami, fœnicul. dulcis, ana Unc. ſſ. coqu. in aquæ fontanæ lib. vj. ad mediætatem, addendo circa finem vel liquiritiæ Drach. iij. uvarum paſſularum enucleat. Unc. ij. & jujub. ſex, (vel) mellis optimi Unc. iij. deſpumand. ſ. Apozema clarificand. cum albumine ovi. Doſis Unc. vj. calide bis vel ter in die.*

Decocta cum lacte ſumenda uſurpantur mane & veſperi loco jentaculi & cœnæ, juxta modum ſequentem.

R. *Florum Bellidis majoris M. j. limaces mundatos iij. radic. eryngii condit. Unc. ß. Hordei Drach. iij. coquantur in aquæ fontanæ lib. jß. ad lib. j. Sumat. Unc. vj. ad viij. calide addendo lactis tantundem; & deinceps hujus quantitas ſenſim augeatur.*

Eodem modo muſcus pyxidatus, item folia hederæ terreſtris, hyperici, & aliorum pectoralium coquantur, & cum lacte ſumantur.

Decocta ex lignis ſæpenumero ad tuſſim pertinacem curandam plurimum conducunt, præſertim ſi loco cerviſiæ pro potu ordinario conſtanter & aliquandiu ſumantur.

R. *Radic. ſarſaparil. Unc. iiij. chinæ Unc. ij. ſantal. alb. rubr. ana Unc. ſſ. raſ. eboris, C. cervi, ana Drach. iij. ſ. a. infundantur & coqu. in aquæ fontanæ lib. viij. ad iiij. addendo liquiritiæ Drach. vj. paſſularum exacinat. Unc. iß. In conſtitutione phlegmaticâ aut frigidiore addatur raſur. ligni ſancti.*

11. *Aquæ deſtillatæ.* Harum cuique licebit formulas pro re natâ & multiplices & diverſimodas componere, atque juxta patientis conſtitutionem, modo lac ſimplex, modo lac cum aliqua vini parte, modo Allam, aut

aut cervisiam Brunsvicensem designare. In specimen harum formulas subdemus.

R. *Foliorum hederæ terrestris, hyssopi, pulegii, aa M. iij. Limacum semicocti. in testis lib. ij. nuces Moschat. incis. no. vj. omnibus simul minutim concisis effunde lactis recentis lib. viij. destillentur organis communibus. Dosis Unc. iij. bis aut ter in die, per se, aut cum alio medicamento. Quæque dosis edulcoretur imo sumendum cum saccharo candi, vel cum syrupo de succo hederæ terrestris.*

In constitutione minùs calidâ, præsertim si nulla adsit sanguinis aut præcordiorum æstuatio, lactis lib. vi. aut viij. adde vini Canarini lib. i. aut ij. Atque in corpore phlegmatico aut senili, vice lactis, menstruum sit Alla, vel Cervisia Brunsvicensis.

Porro tempore hyberno, quando limaces haud facile aut vix omnino haberi possunt, satis commodè substitui possunt pulmones agnini, aut vervecini: quandoque item vitulini semicocti, & minutim incisi, & cum prædictis ingredientibus & menstruo idoneo additis, in organis communibus, sive rosaceis destillentur.

Ad hanc classem ubi de Tussi quæ nondum phthisin est agitur, merito referri debet Tussis puerorum Convulsiva, seu suffocativa, & nostro Idiomate *Chincough* vulgò dicta. Morbus hic pueros & infantes potissimum incessit, & quibusdam temporibus, sc. vere præsertim ac autumno. Epidemicus esse solet. Ægrotantes tussiendi paroxysmos crebros ac atroces admodum habent; in quibus nimirum respirationis organa non tantum graviter laborant, sed etiam spasmodicè affecta actus suos variè interrumpunt, suspendunt, aut pervertunt. Plerunque vero Diaphragma per se, aut partium aliarum impulsu convulsum, modo Systolen modo Diastolen perquam diu obstinatè ita continuat, ut inspiratione, vel exspiratione pro tempore inhibita, spiritus vitalis vix ac ne vix duci queat; proinde tussientes quasi præfocati ejulent, & ob sanguinem stagnantem in vultu atredinem contrahant; si forsan organis istis non in tantum convulsis liberius tussire possint, usque tamen vehementius & diutius, donec vires fatiscunt, tussire coguntur.

Morbi hujus ratio formalis sive causa conjuncta, in his duobus consistit: nempe quod adsit crebra & vehe-

men-

mens pulmonum irritatio, quâ ad molestum aliquid tussi ejiciendum ferè continuè incitantur; ac insimul quòd partes Thoracis motivæ, viz. nervi ac fibræ nerveæ, ad spasmos prædispositæ, quoties irritantur tussim non regularem sed convulsivam, & ordinario respirationis muneri oppositam aut injuriam accieant.

Materies pulmonem ita crebrò in tussim irritans, videtur esse serum è massâ sanguineâ propter compagem ejus nimis solutam perpetim exudans, atque pectoralia molestans, quatenus per Arterias tum tracheales in Asperæ arteriæ cavitatem destillat, tum per pneumonicas in ductus quosque patentes copiosè suffunditur.

Partium motricium diathesis spasmodica, ut in aliis affectibus convulsivis, procedere videtur à materia heterogenea & elastica è cerebro per nervorum ductus, unà cum liquore nerveo, in fibras pectoris motrices prolapsa; quare cum spiritus fibrarum istarum incolæ ad motus exspirationis violentos edendos incitantur, motus convulsivos ineunt.

Quod ad Prognosin hujus morbi spectat, tussis hæc etsi raro lethalis aut valde periculosa, curatu tamen perdifficilis existit; & non raro propter anni mutationem cessat potius, quam à remediis superatur: cujus causa est quod hic non, uti in tussi ordinaria, tantummodo sanguinem alterari, ejusque recrementa è pulmone ad habitum corporis per ἀναστόμωσιν amandanda derivari oportet, sed insuper & succi nervei emendatio procurari debet.

Circa morbi hujus curationem, medendi ratio in aliis Tussium generibus usitata hic raro prodest; quare mulierculæ & Agyrtæ sæpius quam medici consuluntur, & posthabita ac neglecta rationali Therapeias methodo, pharmaca fere tantum empirica in usum adhibentur.

Inter multa hujus generis remedia duo hæc sequentia quibusque aliis præferri, & imprimis usurpari solent; viz. ut muscus pyxidatus, ejusque varia præparata, & compositiones intus sumantur, atque si ulteriori medela opus fuerit, ut terriculamento quodam adhibito, puer laborans in subitum timorem conjiciatur. Quod si hujusmodi administrationibus successus optatus defuerit, ptisanæ, syrupi, Julapia, aut decocta, aliaque pectoralia rejiciuntur, & non raro à medicamentis quibusque aliis desistitur, expectando donec

morbus vel demum sponte terminetur, vel propter succedentem anni τροπὴν sanetur.

1. Muscus pyxidatus, in communissimo apud nostrates contra puerorum tusses usu, quoad formam ejus & crescendi modum satis vulgo innotescit. Virtutis (quantum ex sapore colligimus) astrictoriæ est, atque particulas nonnihil acres salis volatilis copiam redolentes in se continet: unde conjectari licebit, usum ejus esse, sanguinem figere, serique fluxiones sedare, ac insuper succum nerveum volatilisando diathesin spasmodicam tollere. Exhiberi solet in specie Pulveris, Decocti & Syrupi juxta formulas sequentes.

℞. *Musci pyxidati pulver. Drach. j. sacchari candi Scrup. j. misce: dividatur in iij. vel iiij. partes, sumatur dosis vesperi & mane cum vehiculo idoneo.*

℞. *Ejusdem musci Drach. ij. lactis sulphuris Scrup. ij. pul. sem. anisi Scrup. j. Divide in vi. partes, quæ sumantur eodem modo.*

℞. *Ejusdem musci Drach. j. coqu. in lactis s. q. per una dosi. Colatura sumatur vesperi & mane. Quibus lac non congruit, aut minime prodest, paretur hujus decoctum in aqua fontan. aut hyssopi aut alia pectorali, & detur ad Unc. ij. vel iij. bis in die, edulcorando cum sacharo aut syrupo idoneo.*

℞. *Musci hujus Unc. j. coque in aq. cujusdam pectoralis lib. ij. ad medietatem. Colaturæ adde sacchari candi lib. i. & evaporet leni balnei calore ad consistentiam syrupi.*

2. Alterum pro Tussi puerorum convulsiva remedium esse solet, ut subito quodam timore afficiantur: hinc cum medicamenta minus efficiunt, apud vulgus in praxi familiari est, ut pro terriculamento, dum molendinum ingens cum stridore, & rotarum aspectu horribili circumagitur, Affectus grani sive frumenti receptaculo imponatur, indeque morbi hujus subita curatio nonnunquam contingit. Cujus ratio proculdubio in hoc consistit, quod spiritus animales fugati, inque novas distractiones adacti, inordinationes suas priores relinquunt; tum insuper quod materies spasmodica à perturbatione istac aut dissipatur, aut in alios nervos, ubi parum molesta est, adigitur.

Descripta ad hunc modum hujus morbi cura empirica, una cum remediis vulgo usitatis, eorumque Æ-

tiologia

tiologiis ſaltem probabiliter explicatis, hinc certè licebit medendi methodum quandam rationalem, & forſan contra hujuſmodi puerorum Tuſſes magis efficacem deſignare. Itaque in tali caſu juxta formulas ſequentes quandoque ſat feliciter præſcribere ſoleo. Et primo, quandoquidem à purgatione incipiendum eſt.

R. *Syruſi è floribus perſicorum Cochlear j. Aq. hyſterica Scrup. j. miſce, ſumatur cum regimine.*

Vel, R. *Calamelanos gr. vj. ſcammonij ſulphurat. reſin. Ialap. ana gr. iij. f. pulvis, detur in parva quantitate pulpæ ceraſi conditi puero ſex annos nato, & doſis augeatur aut minuatur pro ratione ætatis. Repetatur purgatio intra vi. vel vij. dies.*

Si laborans (uti crebro aſſolet) in vomitum ſit proclivis R. *Oxymelitis ſcillitici Drach. vj. ſalis vitrioli gr. iiij. miſce, exhibeatur puero ſex annos nato, & juxta hanc proportionem doſis ea aliis accommodetur. Novi hujuſmodi Emeticum omni mane per. iv. aut v. dies continuos cum bono fructu exhibitum.*

Veſicatoria in crebro ſunt uſu, quæ applicentur modò nuchæ, modo pone aures, modo internis brachiis prope axillas, & quamprimum ulcuſcula in his locis fanari incipiunt, alia excitentur in aliis.

Loco cerviſiæ, decoctum ſequens pro potu ordinario ſumatur.

R. *Radic. Chinæ Unc. jſſ. ſantalorum omnium, ana Unc. ſ. ras. eboris, C. cervi, ana Drach. iij. ſ. a. infundantur & coqu. in aq. fontan. lib. vj. ad medietatem, addendo paſſularum exacinat Unc. jſſ. liquiritiæ Drach. iij.*

R. *Spiritus gum. Ammoniaci cum ſale Armoniaco Drach. j. ſyrupi de muſco pyxidato Unc. iij. Aq. hyſteric. Unc. j. doſis cochlear j. parvum veſperi & primo mane.*

Vel, R. *Tinctur. ſulphuris Drach. ij. doſis gut. iij. veſperi & primo mane in cochleari j. ſyrupi è muſco pyxidato.*

Quibuſdam conſtitutione calidiori præditis, & inter tuſſiendum rubore vultus intenſo, ſeu potius arredine perfuſis, phlebotomiam aut ſanguiſuis per hirudines ad ij. vel iij. uncias detractionem quandoque bono cum ſucceſſu adhibendam præcepi.

R. *Millepedarum vivarum mundatarum Unc. ij. pul. ſim. aniſi Drach. j. nucis moſchat. Drach. ſſ. ſaccharo albiſſimi*

albissimi Unc. j. simul contusis affunde Aq. hyssopi Unc. vj. limacum magistral. Unc. ij. parum agitentur cum pistilla & f. expressio fortis, dosis cochl. ij. vel iij. in die.

Hactenus de tussi ejusque medelâ, dum Tabis non nisi modo vestibulum est; modo restat affectus ipsum, morbi hujus periculosi limen supergressum pertractare, atque medendi methodum, & remediorum formulas designare, quæ tussi inveteratæ, cum sc. vel neglecta, vel remediis non facile cedens in phthisin degenerare incipit, sanandæ conveniunt; quando non mirum ad eum statum pervenitur, ut sanguis in compage solutus, non modò serum superfluum, sed & succum nutritium, forsan & nerveum, lympham, alasque recrementa sua pulmonibus suffundat, intraque ductus eorum deponat; atque interea pulmonum labes in tantum augeatur, ut vesiculis distentis, aut pluribus in unam disruptis, adeoque solutione continui aut ulcere excitato, uberior Tabi copia indies aggeratur, quin & materies ibidem aggesta, quatenus diu commorari sinitur, putrescat, proindeque tum ipsos pulmones magis usque corrumpat, atque sanguinem perfluentem coinquinet. In hoc casu indicationes therapeuticæ erunt potissimum hæ tres, viz. imprimis sanguinis dissolutionem, quæ totius mali radix est, inhibere, & ne materiem usque in tanta copia pulmonibus suffundat, præcavere; secundo tabum, intra pulmones aggestum, expectorando, cito & satis evacuare; tertio pulmones, quoad unitatem solutos, aut nimis laxos & humidos, aut alias imbecilles, ne plus inde corrumpantur, & materiem morbificam usque magis suscipiant, corroborare & exsiccare. Unaquæque harum indicationum varias medendi intentiones suggerit, atque diversimoda remedia & plures administrationum modos requirit; quorum præcipuos hic breviter attingemus.

1. Quod itaque prima indicatio suggerit, ut sanguinis dissolutio inhibeatur, hæc tria (quantum fieri potest) procurari debent, viz. primò ut massa sanguinea, quicquid succi nutritii ei suppeditetur, continere, & assimilare possit; eoque ita proportionetur, ut nec quantitate, nec qualitate peccet. Secundo si aciditates, aut in sanguine genitæ, aut eidem aliunde suffusæ, ita destruantur, ut cruor usque mixtione sin-

sive crasin retinens, non ita in fluxiones, aut fusiones proclivis sit. Tertio denique ut recrementa quævis in sanguine producta, à pulmonibus ad alia emunctoria & evacuationum loca deriventur.

I. Quoad primam ex his medendi intentionem, ut succus nutritius sanguini proportionetur, ante omnia præcipiatur, ut tussientes ac phthisici à potu plurimum abstineant, atque liquida non nisi exigua tantum quantitate ingerant; proinde ut sanguis in crasi debilis, succi recentis donec ei haud nimis perfunditur, portiones minutas facilius subigere, & intra compagem suam retinere possit. Porro succus iste recens ejusmodi particulis constet, quæ lenes & tenues à sanguine domari, & sine effervescentia assimilari possint. Quare lac Asininum, quandoque item vaccinum, aut caprillum, etiam jusculâ avenacea, cremor hordei, ptisana, Amygdalata, aliaque simpliciora alimenta melius congruent, & plus nutrient, quàm carnes, ova, vel jura consumta, alla fortior, vinum, aut aliud quodvis victus magis opimi genus. Secundo ut sanguis, crasin suam retinens, non facilè in serositates pulmoni injurias dissolvatur, oportet tum ipsius, tum aliorum qui cum eo miscentur, ac imprimis nervei, ac limpidi, humorum aciditates destrui: quam intentionem pharmaca ex sulphure parata optime perficient; quæ propterea in hoc casu (modo absit febris hectica) crebriùs & copiosiùs propinentur. Quare tinctura, balsamum, syrupus, flores & lac sulphuris, in dosi satis larga, bis aut ter in die exhibeantur. Propter eandem rationem decocta traumatica, item ex herbis pectoralibus vulgo dictis, item ex lignis, vice potus ordinarii sumenda. Quinimo pulvis oculorum cancri, millepedarum, aliorumque sale alcali, aut volatili præditorum sæpe magno cum fructu exhibentur. Tertia medendi intentio primam indicationem respiciens, viz. ut sanguinis depravati recrementa (siquidem copiosa fuerint) à pulmonibus evocata, per alia emunctoria excernantur, complures evocationum vias in usum adhibendas suggerit. Nam præter phlebotomiam, diuresin, & levem subinde purgationem (quæ in omni tussi, imo phthisi incipiente locum habent) huc etiam balnea, auræ calidioris in qua uberiùs transpiratur captatio, item extremorum frictiones, dropaces, fontanellæ, vesicatoria, capillitii derasio, nasalia, apophlegmatismi, aliaque humorum aut vaporum privata seu publica quæque emissaria referri debent.

Secunda in phthisi incipiente indicatio, viz. ut mate-

ries tabifica, intra pulmones depoſita, facilè & quotidie penitus excernatur, medicamentis expectorantibus pe-ficitur. Hæc duplici modo operari dicuntur, juxta quod eorum virtus duabus viis ad pulmones defertur. Namque ex iſtis, ore aſſumtis, quædam particulas ſuas activas immediatè in tracheam dimittunt, quæ partim vias lubricando, ſimulque materiem impactam laxando, & partim fibras excretorias in ſpaſmos irritando expectorationem procurant: in quo cenſu potiſſimum habentur linctus & ſuffitus. Remedia alterius generis expectorantia, quæ merito potiora habentur, commeatu ſanguinis ἐνεργεῖν ſuam exerunt. Quippe cum ex ejuſmodi particulis conſtent, quæ à maſſa ſanguinea ſubigi & aſſimilari nequeunt illæ in cruorem ſuffuſæ, & quia non miſcibiles denuò ſtatim exterminatæ, ex arteriis pneumonicis in ductus tracheales penetrant; ubi materiæ impingentes eam dividunt, attenuant, adeoque exagitant, ut fibris exinde irritatis, & inter tuſſiendum ſucceſſivè contractis, tracheæ & veſicularum ejus contenta ſurſum in os ejiciantur. Medicamenta in hunc uſum idonea, præter ſulphur, e juſque præparata, ſunt balſama artificialia, cum oleo terebinthinæ deſtillata, tincturæ, & Syrupi, ex gummi ammoniaco, galbano, aſa fœtida, allio, porro, & ſimilibus odorem gravem ſpirantibus; è quibus etiam lohoch & eclegmata parantur. Atque hæc quidem utroque operandi modo, & partim in tracheam illabendo, partimque per circuitum ſanguineum pulmones ſubeundo, materiam morbificam tum à fronte, tum à tergo adoriuntur, adeoque majori cum impetu foràs eliminant.

3. Quod ſpectat ad tertiam Indicationem, viz. ut pulmonum conformatio læſa, aut conſtitutio vitiata reſtituatur aut emendari poſſint; in uſum adhibeantur quæ, putredini reſiſtentia, mundificant, conſolidant, exſiccant, & corroborant; in quos fines etiam pharmaca è ſulphure parata, balſamica, & traumatica conveniunt. Hinc Empirici quidam non tantum ſulphuris vivi, ſed etiam Auripigmenti fumum, per tubulum aut per infundibulum in pulmones hauriendum, utiliter præſcribunt. Porrò ob hanc rationem eſt, quod cœli ac ſoli mutatio, nempe ab urbibus ad auram ruſticam; aut ſulphuream, aut ab una regione in alteram calidiorem migratio, adeo inſignitèr juvat.

Hactenus de medendi methodo, quæ contra tuſſim graviorem, ſive phthiſin incipientem ex uſu fore videtur; modo reſtat juxta ſingulas iſtas indicationes Therapeutica

peuticas ſelectas quaſdam medicamentorum formulas ſubjicere; quas item, juxta pharmaciæ rationem pro tuſſi leviori phthiſeos experte ſuperius deſcriptam, in claſſes quaſdam diſtinguemus, quæ nempe ſunt, Mixturæ, Linctus, Eclegmata, Tincturæ, Balſama, Trochiſci, Tabulæ, Pulveres, Pilulæ, Decocta, & Aquæ deſtillatæ. Cujuſque horum exempla quædam deſignabimus: quibus etiam referri poſſint quædam ex medicamentorum formulis pro tuſſi incipiente & nondum phthiſicâ ſuperius præſcriptis.

1. Mixturæ & ſyrupi Magiſtrales.

R. *Syrup. noſtri diaſulphuris Unc. iij. Aq. lumbricorum Unc. j. tincturæ croci Drach. ij. miſce. Sumatur cochlear j. horâ ſomni & primo mane.*

R. *Syrupi è ſucco hederæ Unc. iij. Aq. limacum Unc. j. florum ſulphuris Drach. j. miſce, conquaſſando. Doſis cochl. j. veſperi & mane.*

R. *Tincturæ ſulphuris Drach. ij. laudani tartariſati Drach. j. ſyrup. è ſucco hederæ Unc. ij. Aquæ cinnamomi Drach. ij. doſis cochl. j. horâ ſomni, & ſi ſomnus deficiat, inſtante mane.*

Syrupus Diaſulphuris.

R. *Sulphuris noſtro modo parati Unc. ß. vini canarini opt. lib. ij. digerantur clauſ. in B. M. vel arenâ per xxviii. horas; quo facto,* R. *ſacchari albiſſimi lib. ij. diſſolve & ad tabulat. coque in parum aq. florum ſambuci; dein huic ſenſim affunde vinum ſulphure tinctum calide, paulliſper effervеſcat ſuper ignem deſpumando, & per colum laneum trajice. Habebis ſyrupum aurei coloris elegantiſſimum, & ad tuſſim altoſque affectus pulmonares, (modo abſit præcordiorum æſtus & febris hectica) valde proficuum. Doſis cochlear j. veſperi & mane per ſe, vel cum aliis pectoralibus.*

Syrupus de Allio.

R. *Allii bulbos x. vel xii. pelliculis denudatos, & in talcolas inciſos, ſeminis aniſi, contuſ. Unc. ß. rad. enula campan. inciſ. Drach. iij. liquiritiæ Drach. ij. digerantur clauſe & calide in ſpiritus vini lib. jß. per ii. vel iii. dies; colaturæ claræ & ferventem inde diſculo argenteo, adde ſacchari albiſſimi lib. jß. vaſe prunis ardentibus ſuperpoſito liquor flammâ admotâ accendatur, & dum efflagrat, cum*

radicula agitetur; trajiciatur per colum laneum, & usui servetur.

Syrupus de raparum radicibus.

R. *Radices raparum in taleolas incisarum, & sacchari albissimi, ana lib. ß. ponantur in olla vitreatâ S. S. S. Vas, chartâ coopertum, indatur clibano cum panibus coquendis; quando eximitur, liquor exprimatur, & usui servetur. Dosis coch. j. mane & vesperi.*

Syrupus limacum.

R. *Testudines recentes cum testis n. xl. mundificentur cum panno lineo; dein singulis cum subula trajectis, testa apertura pulvere sacchari candi impleantur; atque sacculo lineo imposita, suspendantur in cella, vase vitreo ad syrupum, qui per deliquium destillabit, excipiendum supposito. Dosis hujus cochl. j. bis aut ter in die, in vehiculo idoneo, sc. aquæ lactis, aut decocti pectoralis.*

2. 3. Linctus & Eclegmata.

R. *Conserv. rosarum rubr. Unc. iij. tincturæ sulphuris nostri Drach. ij. misceantur subigendo in mortario vitreo. Dosis qu. nucis moschatæ, vesperi, & primo mane. Huic aliquando, ad tussim molestam sedandam, adde pulv. Olibani Drach. ß. ad Drach. j.*

R. *Conserv. rosar. rubr. Unc. iiij. florum sulphuris Scrup. iiij. olei terebinthin. purissimi Drach. j. speciei è pulmon. vulpis Drach. iij. syrup. è succo hederæ terrestris q. s. f. Eclegma molle, sumendum eodem modo, sc. vesperi & mane; etiam aliis temporibus lambatur cum bacillo liquiritiæ.*

R. *Sacchari candi pulv. Drach. iiij. tinctur. sulphuris Drach. ij. misce subigendo in mortario vitreo. Sumatur eodem modo.*

Loco tincturæ sulphuris adhiberi possunt tincturæ aliæ balsamicæ, sc. Balsam. peruv. opabalsam. gummi hederæ guiaci, succini, cum multis aliis, quæ vel in conserv. rosar. rubr. vel cum conserv. florum farfaræ, vel cum saccharo cando misceantur.

4. 5. *Tincturæ* & *Balsama* ejusdem naturæ ac compositionis, verum in dosi paulum majore, conveniunt in phthisi, ac supra præscripsimus tussi incipienti.

R. *Picis liquidæ Unc. j. Aq. calcis vivæ ter cohobat. lib. ij. destillentur in balneo ad medietatem; dein liquor filtratus abstrahatur in Balneo ad consistentiam mellis; cui*

affunde

affunde tinctur. salis Tartari lib. ß. digerantur in vitro clauso ad tinctura extractionem. Dosis gutt.xx. ad xxx.cum vehiculo idoneo. Simili modo tinctura paratur ex oleo nigro fuliginis,ex liquidambra, styrace liquida, & multis aliis.

R. *Sulph. nostr. præparat. cum additione myrrh. aloes, & oliban. in subtripla quantitate Unc. j. extrahatur tinctur. cum oleo terebinth. item cum spir. vini rectificat. Dosis hujus gut. xv. ad xx.*

6. 7. 8. *Trochisci, Tabulæ, & Pulveres,* quia tussim imprimis respiciunt, fere ejusdem sunt naturæ & compositionis cum illis quos supra affectui isti recenti præscripsimus; nisi quod ad pulmonis exsiccationem & consolidationem sulphurea & traumatica in majore proportione requirantur.

R. *Pulv. folior. hedera terrestris Drach. j. flor. sulphuris Drach. ij. sacchari penidiati Drach. iß. succi glycyrrhiz. cum aq. hyssopi dilut. q. s. f. Trochisci ponderis Drach. ß.*

R. *Pulv. millefolii contus. ac in sole fervente exiccat. Drach. ß. florum sulphuris,olibani,pul. ana Drach. j. pulv. florum rosar. rubr. exiccat. Drach. ß. sacchari solut. & ad tabulat. cocti Drach. vj. olei Anisi Scrup. j. ß. s. a. f. Tabula ponderis Drach. ß. Sumatur una ter aut sæpius in die, & præsertim vesperi & mane primo.*

9. Pilulæ.

R. *Succi hedera terrestris per insolationem depurati lib. j. florum farfara siccat. summitatum hyssopi, salvia, pulegii, ana M. j. sem. anisi, carvi, fœnicul. dulc. contus. ana Unc. vj. ß. destillentur in B. M. ad medietatem; dein fiat colatura qua destil. ad consistentiam pilular. addendo succi glycyrrhiza Drac. ß. pulv. rad. enula campan. flor. sulp. ana Drach. iij. flor. Benzoin. Drach. j. Balsami Peru. Drach. ß. tinctur. sulphuris Drach. iij. Laudani Tartarisati Drach. ij. f. Massa, formetur in pilulas exiguas sumend. iij. vel iiij. vesperi, & primo mane.*

10. *Decocta,* qualia tussi pertinaci suprà præscripsimus etiam contra phthisin incipientem commodè sumantur. In casu fere deplorato decoctum sequens bis in die, ac insuper loco potus ordinarii, sumendum interdum magno cum fructu præscripsi.

R. *Ligni sancti Unc. iiij. chinæ, sassaphras, ana Drach. ij. santalorum omnium an. Unc. j. rasuræ cho-*

ris

ris C. C. ana Drach. iij. ſ. a. infunde & coque in aq. fontan. lib. xii. ad medietatem addendo liquiritiæ Unc. j. paſſularum exacinat. Unc. iiij. f. colatura.

11. *Aquæ deſtillatæ*, quales ſuprà præſcribuntur, etiam hic conveniunt: quibus addatur aqua Solenandri è ſanguine porcino cum terebinthina; item Aquæ Balſamicæ ex terebinthina cum ingredientibus pectoralibus deſtillatæ.

R. *Foliorum hederæ terreſtris, marrubii albi, hyſſopi, pulegii, ana M. iij. radic. enulæ, iridis florentin. ana Unc. ij. terebinthin. cum oleo Tartari diſſolut. Unc. iiij. Aquæ hyſſopi lib. iiij. vini malagani lib. ij. deſtillentur Balneo arenæ; liquor totus miſceatur, oleo ſeparato. Doſis cochl. ij. vel iij. bis in die cum ſyr. è ſucco hederæ cochl. j.*

12. *Ultimo in loco*, vaporationum & ſuffituum formulas hic deſcribere oportet; cujuſmodi adminiſtrationes interdum in phthiſi nondum deplorata, plus quam alia quævis remedia prodeſſe ſolent, quatenus nempe pulmonem ipſum attingunt, adeoque affectione immediata expurgant, exſiccant, à putredine vendicant, corroborant, ejuſque ductus aperiunt. Primo igitur vaporatio humida juxtà modos ſequentes inſtituatur.

R. *Folior. hyſſopi, hederæ terreſtris, marrubii albi, ana Mij. radicum Enulæ campanæ Unc. ij. calami Aromatici Unc. ſ. ſem. aniſi, carvi, ana Unc. j. inciſ. & contus. coq. in ſ. q. aq. fontanæ: colaturæ efferventis vapor per foramen chartæ in conum convolutæ in pulmones haxiatur: adhibeatur mane & veſperi per horæ* $\frac{1}{4}$.

2. Suffitus ſive vaporatio ſicca, modo lenior ex meris balſamicis, modo fortior ex ſulphureis, ac interdum arſenicalibus confici ſolet.

R. *Olibani, ſuccini albi, Benzoin ana Drach. ij. gum. guaici. Balſam. Tolutan. ana Drach. iſſ. pul. roſar. rubr. ſantal. rubr. ana Drach. j. f. pulvis prunis ardentibus aſpergendus.*

R. *Gum. hederæ, thuris ana Drach. ij. florum ſulphuris Drach. iſſ. maſtichis Drach. j. cum ſolutione gum. tragacanth. f. Trochiſc.*

R. *Succini albi, olibani, ana Unc. ij. Auripigmenti præparati Unc. ſ. ſtyracis calamit. labdani, ana Drach. iſ.*

cum

cum ſufficiente quantitate ſolutionis gum. tragacanth. f. trochiſci pro ſuffitu.

Empirici ordinarie præſcribunt, Auripigmenti, inſtar nicotianæ in tubulo accenſi, fumum ore hauriendum, adeoque interdum bono cum ſucceſſu. Porro apud vulgus in praxi eſt, panni cum Auripigmento picti (quo ſc. cauponarum parietes obducuntur) fruſtula minutim inciſa, inſtar nicotianæ in tubulo accendere, & fumum in pulmones tabidos curationis ergo haurire.

III. His ita de Tuſſi & Phthiſi incipiente, tum quoad Pathologiam, tum Therapeiam explicatis; reſtat nunc ultimò de Phthiſi graviore confirmatâ, & Iæpius deploratâ, verba facere, & conſulere quid agendum ſit, quando pulmones plurimum vitiati, atque ulcere ſordido uno aut pluribus affecti, nec aerem, neque ſanguinem rite trajiciunt; quin hujus maſſam, tabum impurum ei continue ſuggerendo, inquinant ſive corrumpunt; proinde ut febris hectica, & ob nutritionem fruſtratam Atrophia, cum facultatum omnium proſtratione ægrotantem infeſtent, & vires indies labefactando verſus ſepulchrum præcipitent. Morbi hujus ita deplorati facti ſignum certiſſimum haberi ſolet dolor admodum moleſtus cum phlogoſi in gutture: hîc enim affectus arguit magnam pulmonis putrefactionem, unde effluvia ὀπισθονάρια exhalantia gutturis iſthmo impinguntur, quæ fibras illic teneras lancinant & graviſſimè irritant. In hoc caſu pulmonis mundificatio, nec non ulceris abſterſio & exſiccatio fruſtra incenduntur: nam medicamenta quæque calidiora, in eos fines deſtinata, & in phthiſi incipiente ſatis commoda, in confirmatâ intolerabilia exiſtunt; quatenus nempe, pulmonis phlogoſin augentia, febrem hecticam, ſitim, vigilias, aliaque Symptomata perquam moleſta intendunt, aut de novo accient. Quin verò in tali morbi hujus ſtatu, ubi tantum vitæ protractio cum ἰυθυμίᾳ, & ἰυθανασίᾳ, proponitur, ea potiſſimùm remedia conducunt, quæ ſanguinis fervorem compeſcunt, præcordia æſtuantia contemperant, atque ſpiritus inſtaurant, & blande demulcent. Hinc pro victu lac aſininum, item juſcula avenacea, hordeacea, cremor hordei, & pro potu ptiſana, emulſiones, aqua lactis cum limacibus & pectoralibus temperatis deſtillata maximo ex uſu eſſe ſolent. Syrupi & linctus, quæ gutturis & pulmonis phlogoſin leniunt, & expectorationem faciliſtant, imprimis verò hypnotica mitiora, quibus moderata quies procuretur,

curetur, crebrò, aut quotidie exhibeantur. Horum formulæ satis vulgò prostant: utcunque ex more nostro quasdam cujusque generis selectiores subdemus.

R. *Hordei Unc. ſſ. radicum eringii condit. Drach. vj. corticum pomorum M. j. Paſſularum exacinat. Unc. ij. liquiritiæ Drach. iij. coquantur in aq. fontan. lib. iij. ad ij. ſ. piſsana ad ſitim reſtinguendam, quæ ſumatur ter vel quater in die; item uſurpetur loco potus ordinarii, ſi congruat.*

R. *Caudæ xx. gammarorum, radicum eringii condit. Unc. j. cruſtam panis albi, paſſularum exacinat. Unc. ij. liquiritiæ Drach. iij. coque in aq. fontan. lib. iij. ad ij. ſ. colatura. Sumatur ad Unc. iij. aut iiij. ter in die. Eodem modo paretur decoct. limacum.*

R. *Limacum ſemicoctorum inciſ. lib. iij. folior. hederæ terreſtris M. vj. nuces Moſchatas inciſ. n. vi. micæ panis albi lib. ij. lactis recentis lib. viij. deſtillentur organis communibus. Eodem modo deſtilletur aqua è caudis gammarorum. Doſis Unc. iij. vel iiij. ter in die, edulcorand. cum ſaccharo perlato vel roſaceo.*

R. *Ariſtarum tritici viventis q. ſ. deſtilla in organis roſaceis. Propinetur ad Unc. iij. vel iiij. ter in die edulcorando cum ſaccharo perlato.*

R. *Syrupi de meconio Unc. iij. Aq. tritici virentis Unc. vj. miſce. Propinetur ad cochlear. ij. vel iij. hora ſomni noctibus ſingulis vel alternis.*

R. *Conſerv. florum malvæ ſilveſtris vel hortenſis Unc. iij. loboch de pino Unc. ij. ſyrupi jujubini Unc. ij. ſ. eclegma, de quo ſæpe ſumat ad Drach. iſſ. vel ij.*

Quæ hactenus de tuſſi cujuſque generis (ſive hæc ſolitaria & ſimplex, ſive phthiſeos anteceſſor aut comes fuerit) item quæ de medendi methodo in ſingulis caſibus adhibenda diſſeruimus, facile eſſet per curationum hiſtorias, aut per obſervationes ab eo morbo defunctorum Anatomicas illuſtrare. Hujus enim farinæ inſtantiæ & exempla quamplurima jam proſtant & quotidie paſſim eveniunt. Ex horum ampla farragine libet hic pauca ſelectiora, tuſſis ac phthiſeos ſpeciebus præcipuis accommodata, ſubjicere. Et primò Tuſſis ſimplicis, & quæ per ſe incipit, & phthiſeos ſuſpicione vacat, typum per hiſtoriam unam, aut alteram illuſtrare ſatagam.

A pluribus nunc annis ſtudioſi cujuſdam, tuſſi uſque

ab

ab ephebis obnoxii, ejuſque non rarò affectiones graviores, & diuturnas ſubire ſoliti, valetudinem curavi. Hic temperamenti melancholici, ingenii acris, & ſpiritus indefatigabilis, conſtitutione mediocriter firmâ præditus videtur, niſi quod pulmones originaliter imbecilles, ſanguinis in ſeroſitates fluorem quemvis luunt. Tempore æſtivo, quamdiu liberè tranſpirat, ſatis ſanus degit; vere autem ac Autumno, cum ſanguis temperiem immutans fluxiones ſeroſas aut ſponte, aut à levi quavis occaſione patitur, facilè in tuſſim cum ſputo copioſo & craſſo incidit; qui tamen affectus ſæpenumero intra ſex aut ſeptem dies, quamprimum cruoris maſſa per pulmones expurgatur, ſine magno remediorum uſu ſenſim evaneſcit. Sin verò prædictæ morbi hujus προφάσεις cauſæ aliæ fortiores, uti imprimis pororum conſtipatio, & errata circa victum acceſſerint, tuſſis nonnunquam immanior & pertinacior, remediis nec ſtatim nec facilè cedens, nihilque minùs quàm phthiſin minitans, accietur: tunc plane Ægrotans primis diebus in toto corpore leves rigores, inque larynge catarrhi ſenſum patitur; dein tuſſi crebrâ, cum ſputo tenui, ſimulque vertigine, ſenſuum torpore, & narium ſtillicidio moleſtatur.

Id hoc ſtatu remedium ejus optimum, & ſæpius cum ſucceſſu expertum, eſſe ſolet, ut vinum generoſum paulo liberius, & alium quemvis liquorem parciſſimè bibat: Ita namque ſanguinis aciditate & fluore ſuppreſſis, & διαπνοὴν liberiore procuratâ, plurimùm alleviatur, & brevi interdum reconvaleſcit. Inſuper hora ſomni & primo mane capere ſolet tincturæ ſulphuris gut. ſeptem vel octo in cochl. Syrupi violacei, vel de ſucco hederæ terreſtris. Vel

R. *Conſerv. roſar. rubr. Unc. iiij. ſpiritus terebinthina Drach. ij. miſce. Doſis qu. nucis caſtaneæ veſperi & mane.*

Quod ſi hæc remedia una cum Antidoto canarino, & victu tenui minus efficient, morbus ita non ſanatus, inde in periodum longam excurrit, & per plures ſeptimanas, imò interdum menſes, acriter pertinens, ægrotantem ad marcorem inſignem, atque ipſius ſepulchri oras redigit. Enimveto tuſſis, indies ingravescens & admodum moleſta, ſomnum valde impedit, ac interrumpit, vires laguent, appetitus dejicitur, æſtus ac ſitis urgent; interea

ſputum quotidie augetur, & copia ingente rejicitur; inde ut non modò ſanguinis ſerum, & recrementa, ſed ſuccus nutritius, & partium ſolidarum deliquia pulmonibus jugiter ſuffuſa, in tabum, quod abunde extuſſitur, faceſſant: ceterum reſpiratio fit difficilis, artus valde debiles, & carnes plurimùm contabeſcunt.

Quando nuper hunc in modum Ægrotans noſter laboraret, methodum & remedia ſequentia, quorum longo uſu tandem convaluit, præſcripſimus. Imprimis diæta tenuiore inſtituta, & potu cerviſiali ferè in totum interdicto, cepit Apozematis ſequentis circa Unc. vj. bis in die calidè, & tantillum aliis temporibus frigidi ad ſitim reſtinguendam.

R. *Radicum chinæ Unc. ij. ſarſaparillæ Unc. iij. ſantali albi, citrini, ana Unc. j. raſur. eboris C. C. ana Drach. iij. ſ. a. infund. & coqu. in aq. fontan. lib. viij. ad medietatem, addendo paſſularum ſolis Unc. ij. liquiritiæ Drach. iij. fiat colatura, quæ uſurpetur pro potu ordinario.*

R. *Tinctur. ſulphuris Drach. iij. Sumat gutt. vij. ad x. horâ ſomni & primo mane in cochl. j. ſyrupi violacei, vel ſyrupi è ſucco hederæ terreſtris.*

Quando hoc medicamentum uſu diuturno tædio eſſe cœpit, ejus loco eclegma ſequens ſubſtituebatur. R. *Conſerv. roſar. rubr. Unc. iiij. ſpiritus terebinthini Drach. ij. miſce ſimul terendo, Doſis circiter Drach. j. iiſdem horis.*

Dein hujus vice quandoque pulvis ſequens ſumebatur.

R. *Pulv. foliorum hederæ terreſtris æſtivo ſole præparat. Unc. iij. ſaccari candi Unc. ſſ. miſce, Doſis cochl. ſ. bis in die cum aqua deſtillata ſequentis Unc. iij.*

R. *Foliorum hederæ terreſtris M. vi. hyſſopi, marrubii albi, ana M. iij. pulmones agninos ſemicoctos, & minutim conciſos; affunde ſeri lactis cum alla tenui facti lib. viij. deſtillentur organis communibus, liquor totus miſceatur, & inter utendum edulcoretur ad placitum cum ſaccharo candi, vel Syrupo violaceo.*

Ad ſedandam ferè continuam tuſſis moleſtiam, trochiſcos ſequentes, vel parum extracti de liquiritia ſubindè deglutiebat. R. *Spec. diatraganth. frigid. Drach. iij. pulv. ſem. Aniſi, carvi, fœnicul. dulc. ana Drach. ſ. flor. ſulphuris Scrup. ij. florum Benzoin Scrup. j. extracti liquiritiæ dilut. in aq. hyſſopi q. ſ. f. paſta, qua formetur*

Trochiſci

Trochiscos. Vel R. *Spec. diatreos, è pulmon. vulpis, ana, Drach. ij. florum sulphuris, radicum enulæ campan. ana Drach. ß. olei anis Scrup. ß. sacchar. soluti in s. q. aq. pulegii & ad tabulat. cocti Unc. vi. s. a. f. tabulæ ponderis Drach. ß. Comedat. j. sapius ad libitum sensim deglutiendo.*

In medio hoc cursu, quamvis pulsu ille debili & temperamento frigidiore præditus fuerit, sanguis è brachio mittebatur; insuper his remediis, maximum ei juvamen accrevit ab aere aprico, quem ferè quotidie, aut per equitationem aut vectionem in curru captabat; hinc enim primo appetitum, digestionem, ac somnum recuperare cœpit; quibus deinde ceterorum symptomatum relaxatio sensim obsequebatur, ut tandem integre convaleseeret. Simili huic methodo, quoties ante hæc sæpe tussi diuturnâ & pertinace affligebatur, & cum pari successu usus est: jamque licet affectu isto prorsus immunis degat, sedulo tamen vitare cogitur occasiones sive προφάσεις omnes, quibus aut pori constipentur, aut sanguinis fluor sive in serositates præcipitatio excitetur; cujusmodi potissimum solent esse remigatio super Thamesin Londinensem, & liquorum acidorum, uti pomacei, vini Gallici aut Rhenani potus.

Ex prædicta historia tussis, quæ, sanguinis vitio excitata, citra phthiseos limites subsistit, & typum & medelæ rationem concipere licebit: sequitur altera quæ ejusdem affectus, quando potissimum à liquore nerveo procedit, naturam illustrat.

Puer in ætate 10 circiter annorum, temperamenti calidi, & vultus floridi, cum ab ipsa infantia tussi crebræ obnoxius fuisset, à sequioribus annis istius affectus insultus sive paroxysmos quosdam graviores & diuturnos perpessus est: nimirum per vices tussi alta & clangosa sine sputo laborare solet, quæ ipsum dies & noctes ferè continuè molestat, adeoque plures dies imo hebdomadas infestans, ægrotantem ad summam imbecillitatem perducit: dein morbi periodo exacta (quæ non nisi absumto materiæ νοσερᾶς penu contingit) rursus brevi satis sanus ille, & ægritudine quavis thoracica perquam immunis evadit: donec, materia morbifica (uti videtur) denuo ad plenitudinem aggesta, sine causa quavis evidente, idem affectus redit, & cum solita ferocia Tragœdiam suam peragit. Circa prima ejus initia, tussis ferè tantum mane, & vesperi molesta esse solet; dein malo sensim ingrave-

ſcente, totos ſæpe dies ac noctes ferè continue tuſſit, & ſi quando ſomnus, aut ſponte aut Anodynorum uſu contingens, quaſdam inducias præbet, evigilanti ſtatim atrocior tuſſiendi paroxyſmus ſuccedit. Ad hunc modum creberrimè & acerrime, ſine ullo ſputo tuſſiens, per tres aut quatuor ſeptimanas laborat, donec ad marcorem inſignem ſummamque imbecillitatem redigitur; & tunc ægritudo paulatim remittit, ut paulo rarius tuſſiat, & ſomnos moderatos ducat; dein propediem valde eſuriens, cito ἐυσαρκὴς & vegetus factus valetudinem priſtinam brevi recuperat. Hujuſmodi paroxyſmi in æſtate rarius infeſtant, verum in reliquo anno tertia nonnunquam aut quarta vice repetunt, & laborantem uſque in magnum vitæ periculum adducunt.

Si de natura, cauſis & ratione formali hujuſmodi tuſſis inſolitæ, & quaſi Anomalæ inquiratur, imprimis conſtat hanc, ſicut aliam quamcunque, ab irritatione pulmonum procedere; attamen de materia irritante, ejuſque ſede, & afficiendi modo valde ambigitur: quia ſc. nec ſputum craſſum, nec tenue copioſum, (prout in aliis affectibus aſſolet) hic omnino rejicitur; neque patiens de catarrhi ſenſu, aut de pulmonum gravamine queritur. Itaque non uti in tuſſi vulgari, humor ſeroſus, aut lentè aut aſſatim è vaſis trachealibus vel pneumonicis, in tracheæ veſiculas aut tubulos exudans, prædicta ſymptomata inducit. Quinimo aſperæ arteriæ ductus ſero, aut humore craſſo prorſus vacuos eſſe inde liquet, quia tuſſis ſemper profunda & ſonora nihil excernit. Porro nec à ſanguine pulmonum membranis impacto hanc tuſſim oriri, quia ſc. neque febris, nec ſitis aut dolor, prout in peripneumonia, hic adſunt. Porro neque materies morbifica nervis, aut muſculis reſpirationis operi dicatis, inhærere videtur; quia tunc, præter tuſſim, paroxyſmi Aſthmatici, aut alias convulſivi, cum præfocationis ſenſu quandoque urgerent; qui tamen ægrotanti noſtro minimè contingunt.

Circa caſus hujus perquam difficilis Ætiologiam ſæpe ac ſerio meditatus, tandem opinari ducor, materiam quandam ſeroſam & acrem, utpote labe ſcorbuticâ refertam, à capite nervorum ductu prolapſam, pulmonis ſive tracheæ fibras nerveas & membranas ſubire; quæ illis penitus inhærens, ſenſim ad plenitudinem aggeritur, & tandem commota, & turgeſcens irritatione ferè perpetuâ, tuſſim adeo moleſtam creat. Alibi declaravimus hujuſmodi materiem inteſtinorum tunicis, partibuſque

buſque circumcirca vicinis impactam, non rarò colicam ſcorbuticam, per plures dies, imo interdum ſeptimanas, cum vomitu & cruciatu acerrimo infeſtantem excitare: quid ni pariter hæc tuſſis pulmonum affectio quædam ſpaſmodica fuerit, cujus tamen labes, juxta partis laborantis capacitatem, potentiæ motivæ potius & plus quam ſenſitivæ imprimitur. Namque pulmones, ut ut læſi & vellicati, parum aut vix omnino dolent; attamen à brevi quavis occaſione, in tuſſiendi impetus & paroxyſmos accientur. Profecto hanc tuſſiendi affectionem eo potius colicæ comparamus, quoniam utriuſque ſubjecta, nempe trachea ac inteſtina, quoad tunicas, vaſa, fibras, & glandulas, ſimili modo conformantur.

Tuſſis modò deſcriptæ acceſſio à materia morbificâ intra fibras aſperæ arteriæ ad plenitudinem irritativam aggeſtâ dependet; quâ cum iſtæ aggravantur, primò reſpiratio crebra & anhela, cum tuſſi ſolum matutinâ infeſtat; quoniam ab initio iſtius materiæ portio tantum exigua commota partem irritat: poſtea cum tota ejus maſſa turgeſcens fibras continentes ferè perpetuò vellicat, tuſſis moleſtiſſima exoritur; quæ, item crebrâ vice repetens, tempore longo perſtat; quoniam minera morbifica, partibus affectis impacta, nec ſtatim naturæ viribus diſcutitur, nec quibuſvis remediis facilè cedit.

Enimvero in ſingulis hujus morbi paroxyſmis varias medendi methodos & diverſimoda medicamenta, uſque tamen ſine magno fructu expertus ſum. Affectus iſte uſpiam incipiens periodum ſuam nimis longam, invitis quibuſque remediis, peragere ſolet. Medicamenta, pectoralia vulgò dicta, uti Syrupi, linctus, eclegmata, morbo huic ſanando parum aut nihil opis contulerunt: ea tamen quandoque in hunc finem adhibere viſum eſt, ut pulmones lubricent ac humectent, ne forſan à tuſſi violenta dilacerari, eorumque vaſa diſrumpi periclitarentur: quippe nonnunquam urgente paroxyſmo atrociore, etſi nihil ſputi craſſi, minutulum tamen ſanguinis Ægrotans noſter extuſſire ſolebat.

Purgatio lenis in morbi initio, item in declinatione ſæpius profuit. Apozemata aperientia & diuretica ſemper cum fructu ſumuntur, quibus utriſque ſatis in toto ægritudinis curſu pro potu ordinario utitur. Veſperi & mane Tincturæ Sulphuris guttas aliquot cum aqua limacum lacteata ſumit; ſera nocte mixturæ ex Diacodio vel ex laudano liquido doſin nonnunquam exhibere cogebar: alvus ut plurimum ſatis reſpondet, ut raro ene-

matis opus fuerit: in binis paroxysmis phlebotomia celebrata fuit, à quâ nihil commodi cessit.

In novissimo paroxysmo, qui sub Æquinoctio Autumnali incipiens paulo levius ac mitius pertransiit, sequens medendi methodus observata fuit.

Imprimis hoc Catharticum exhibitum, & post iiij. dies iteratum fuit. R. *Calamelanos Scrup. ß. resin. jal. gr. iiij. misce, f. pulv. sumatur in cochl. j. Syrupi violacei.*

R. *Radic. chinæ incis. Drach. j. rad. graminis Unc. iij. cherefolii Unc. j. cringis condit. Drach. vj. ras. eboris C. C. ana Drach. iij. passularum sulis exacinat. Unc. iij. coque in aq. fontan. lib. iij. ad lib. ij. f. colatura; sumatur pro potu ordinario.*

R. *Syrup. Jujubini Unc. ij. diacod. Unc. j. sp. salis armoniac. cum gum. ammoniac. Drach. j. misce, Dosis cochl. j. hora somni & primo mane. Hoc remedio plurimum allevebatur, cepit tamen diebus tantum alternis aut tertiis, & loco ejus nonnunquam substituebatur Dosis tincturæ sulphuris, cum Syrupo violaceo.*

Morbo declinante purgatio per duas vices iteratur, & postea sensim convalescens intra duas septimanas satis sanus evasit. At vero cum cernerem hunc non modo crebris tussiendi recidivis obnoxium, sed quemque paroxysmum quando ingrueret irresistibilem esse, ejusque moram non obstante remediorum usu usque diuturnam, nihil minus quam phthisin minari; consului tandem ut tum præservationis, & si affectus rediret, tum curationis facilioris gratia ad regionem climate nostro calidiorem peregrinaretur. Super hoc non multum deliberabatur, sed dictum factum, circa medias Calendas Novembris in Galliam navigat, indeque recto itinere Montem pessulanum proficiscitur; ubi sesquiannum diversatus bis tantum & utraque vice leviter ægrotavit: dein Angliam reversus tussi prorsus immunis integra valetudine Deo gratias fruitur.

SECT.

SECT. I. CAP. VII.

De Sanguinis Sputo.

HActenus de Tussi, & Phthisi, tum incipiente, tum confirmatâ; qui pulmonum affectus communissimi, & maxime periculosi existunt. Insuper his plures alii partium istarum morbi occurrunt, qui cum minime, aut non tempestive curantur, plerumque in Phthisin degenerant. Sunt autem pathemata ista, aut saltem ex iis præcipua, (uti supra innuimus) Hæmoptoe, Pulmonum abscessus, vel ulcus, Peripneumonia, Empyema, Pleuritis, Pulmonum tumor, & obstructio propter concreta diversimoda, sc. modo tubercula & scirrhos, modo tophos & lapillos, & modo aliusmodi materiam præternaturalem, & denique huc pertinent Asthma, & pectoris Affectus convulsivi. *Super* his ordine dicemus, & primo de Sanguinis sputo.

Sanguinis è pulmone sputum & per tussim modo leviorem & fere nullam, modo fortiorem ejectio, Affectus satis frequens (& mirum est quidem, quod non frequentior) existit. Quippe cum vasa sanguifera in surculos & propagines innumeras, & perquam exiles dividantur; cumque per illas omnes, inter se multifariam complicatas, & varie intortas, sanguis usque immanitur æstuans rapidissime deferatur; vix concipere licet, quomodo circulatio ejus, adeo perplexa & tortuosa, simulque impetuosa, absque impedimento aut interruptione quavis peragatur. Et quidem in viventibus hanc difficillimam esse concludimus, quoniam in defunctis per injectiones ægre succedit: quippe liquor, Arteriæ pneumonicæ per embolum immissus, haud promte statim & facile per venas redibit; quin diutius in transitu hærens, & ductus usitatos transiliens, in vesiculas aliosque trachææ canales, inque lobulorum interstitia aliosque hiatus varie excurret.

Circa Hæmoptoen considerare oportet, primo è quibus vasis, & quali eorundem affectione, sanguis erumpat; secundo in quibus locis sæpissime deponatur; dein tertio quot modis, ut per os excernatur, sursum duci, aut ejici soleat.

Quoad prius, ex circulationis lege ſupponendum erit, ſanguinem, ſponte erumpentem, omnino ex arteriis prodire: nam venæ, donec integræ manent, eum verſus cor reducunt, ac minime effundunt; quamvis inficias non eamus illas interdum, à vulnere, caſu, contuſione, alioque accidente violento, quoad unitatem ſolutas, ſanguinem extra ſinus ſuos dimittere. Veruntamen ſæpiſſime ſanguis, Hæmoptoen faciens, ab arteriarum oſculis reſeratis, aut diſruptis procedit; & tunc in culpa eſſe ſolet, aut ipſius ſanguinis dyſcraſia, aut vaſorum mala conformatio.

Utriuſque horum variæ ſunt ſpecies, ac differentiæ; quæ item ad ſanguinis ſputum excitandum diverſimode concurrunt. Enimvero ſanguis quandoque tenuior, ſimulque acris exiſtens, arteriolarum oſcula reſerat, aut exedit; quandoque item craſſior, & ad coagulandum aptus, cum à venis ſatis promte excipi nequeat, extravaſatur. Propter hujuſmodi ſanguinis vitia, Scorbuto aut febre peſtilente laborantes, etiam qui venena quædam biberunt, frequenter in Hæmoptoen cadunt. Nec minus ex vaſorum culpâ hic Affectus exoriri ſolet, quatenus nimirum iſta vel tenera nimis vel gracilia, nonnunquam à motu violentiore, uti à tuſſi, vociferatione, ſaltu, alioque exercitio vehementi diſrumpuntur; vel in quantum ea laxa nimis & humida quoad oſcula ſua dehiſcunt, & ſanguinem è circuitu erumpere ſinunt: porro interdum quatenus venæ à frigore conſtrictæ & corrugatæ cruorem non promte trajiciunt, iſte reſtagnans arteriolas diſtendit, & ex earum oſculis erumpit.

Circa Arterias, è quibus ſanguis Hæmoptoen faciens erumpit, multum intereſt cujuſmodi illæ, ac ubinam loci conſitæ fuerint; præterquam enim quod ſputi cruenti differentiæ inſignes oriantur, juxta quod cruor vaſe perexili, aut magno; ac alterutro aut in pulmonis ſummitate prope laryngem, aut in regione ejus mediâ inter vaſorum ramos majores, aut denique in extrema inter veſiculas orbiculares conſito erumpit: inſuper advertimus Arterias ſanguinem exp uere ſolitas, vel ex earum numero eſſe, quæ è ſtirpe pulmonari oriundæ trachææ ramos ubique comitantur; vel quaſdam ex illis eſſe, quæ, originem ſuam Aortæ debentes, trachææ tunicam denſâ ramificatione obducunt.

Quippe manifeſto liquet (prout ſupra declaravimus) ex harum, uti & glandularum, oſculis, humorem unctuoſum ad trachææ ſuperficiem interiorem lubricandam exudare

exudare: porro, quatenus ex iisdem humor ſeroſus aſſatim in aſperæ arteriæ cavitatem deſtillat, catarrhum exoriri. Quapropter minime dubitamus aſſerere, etiam ex harum oſculis reſeratis, merum cruorem in ductus trachealis quandoque exudantem, in perexigua licet quantitate, ſputum cruentum parere. Obſervavi plures ſine tuſſi, aut pulmonum indiſpoſitione quavis, ſemel aut bis in die ſputum unum forſan aut alterum cruentum excreviſſe; quod quoties ingruit, patientes in imo gutture, aut ſummitate pectoris, quandam quaſi deſtillationem perſentiunt; unde ſtatim mera fibrarum trachealium contractione, ſive motu velut cochleari, parum ſanguinis fluidi pituitâ permixti, ac minime ſpumoſi, expuitur: cumque interdum per plures menſes talis affectio perdurâſſet, exinde nihil incommodi, aut quod Phthiſin inferret aut minaretur, inſequutum eſt: quod minime fieret, ſi quædam ex vaſis pneumonicis aperta fuiſſent.

2 Hæc de vaſis Hæmoptoicis, eorumque in ſputo cruento Affectione diverſimodâ. Quod ſpectat ad loca in quibus ſanguis extravaſatus deponitur, hæc præcipue, & fere tantum ſunt Aſperæ Arteriæ, ejuſque partium cavitas interna. Quippe in hanc, velut in cloacam, ductuum quorumque ceterorum recrementa quæque, aut ſuperfluitates, per ultimos, qua licet, naturæ nixus, foras ſtatim amandanda derivantur. Quod ſi in lobulorum interſtitia ſanguis extravaſatus impingatur, vel membrana extima exudans in thoracis cavitatem decidat, hic empyema, & illic frequenter abſceſſum creat. Ut plurimum vero cruor à circuitu pulmonari deciduus, varias ſputi cruenti ſpecies producit; juxta quod nidum ſuum vel ſuperius intra laryngis cavitatem, vel paulo inferius circa intermedios ductus tracheales, vel denique ulterius intra veſiculas orbiculares nanciſcitur. Prior Affectus ſolummodo procedit ab Arteriæ cujuſdam, quæ tracheæ truncum obducit, oſculis reſeratis; proximus quandoque forſan ab hac cauſâ, ſæpius tamen ab ipſis Arteriis pneumonicis apertis, aut diſruptis, quæ vaſa, cum majora fuerint, ſanguinis quantitatem ſæpe horrendam profundunt; cujus item expuitio, & totius pectoris muſculis, ſimulque ipſius tracheæ fibris multum irritatis, & valde contractis, copioſa & violenta exiſtit. Sin vero ſputi cruenti ſcaturigo in ultimis veſiculis conſiſtat, ſanguis in minore quidem copia, ſed cum tuſſi profundâ, ſæpius iteratâ, & valde moleſtâ rejicitur.

3. Atque hinc, (quod tertio erat propoſitum) excretionis

tionis è pulmonibus sanguineæ differentiæ, & multiplices sputi cruenti ritus sive modi innotescant. Nam cruor in laryngem exudans, post levem in gutture titillationem, sine tussi aut screatu, facile & fere insensibiliter in os ascendit: &, si hujusmodi cruoris extravasatio in somnis contingat, evigilantibus Hæmoptoes vix consciis statim ore effluit; quatenus nimirum tracheæ fibræ motrices, etiam inter dormiendum contractæ, sanguinem recens extillatum jamjam in sauces exantlârunt. Sin vero à vase majori, circa medios pulmones dehiscente, aut disrupto, sanguis (qui semper spumosus est) affatim in ductus tracheales erumpat, iste mox tussi concitatâ exinde sursum cum impetu & copiâ ingenti ejicitur; ut videantur affecti cruorem evomere potius quam extussire. Quod si denique cruor ex vasorum plexibus, quibus vesiculæ orbiculares cinguntur, erumpens in cellulas istas deciderit, inde per vices in quantitate minore, non nisi per tussim profundam & sæpius repetitam, excernitur.

Hæc de Hæmoptoseos ratione formali, causis conjunctis, & differentiis: quod ad causas procatarcticas & evidentes spectat, utræque harum multiplices & variæ existunt. In priore censu habentur, imprimis pulmonum indispositio hæreditaria, uti cum ipsi debiles & teneri cum pectoris angustiâ originaliter fuerint. Porro illorum à tussi, empyemate, aut pleuritide prægressis mala affectio, & præsertim obstructio, aut mala conformatio, ad Hæmoptoen valde disponunt; ac ita potius, si tali Diathesi sanguinis acrimonia, sive dyscrasia, à mala victûs ratione, aëre insalubri, aut aliis modis contracta accesserit. Fluxûs menstrualis, Hæmorrhoidalis, aut è naribus effluentis suppressio, quosvis fere ad sputum sanguineum inclinat. Secundo inter causas evidentes referri debent, imprimis caloris aut frigoris excessus: quippe cum sanguis supra modum æstuat, aut transpiratio ejus per poros cutis impeditur; immaniter exinde turgescens, frequenter è vasis pneumonicis erumpit. Hinc notavit olim Hippocrates, & etiamnum vulgi observatio est, [illegible] sæpissime in hyeme flante Boreâ accidere. Nec minus raro Thermarum usus multis, antea satis sanis, hoc malum intulit. Quinimo hoc plures à vini, aut aquarum ardentium potu, ab ictu, lapsu, exclamatione, vomitu, tussi, aliâque violentâ totius corporis aut pulmonum agitatione passim contrahunt. Porro venena quædam, & juxta Heurnium radii lunares, (cujus ratio

ratio non facile patet, neque fides conſtat) hunc Affectum excitare perhibentur.

Morbi hujus prognoſis ſatis vulgo nota eſt; cum nullus fere è plebe ſit, qui non ſanguinis ſputum protenus ſuſpectum & periculo plenum habeat. Attamen cum variæ hujus ſpecies exiſtant, alia quidem aliâ plus, aut minus periculoſa deprehenditur. Sanguis è tracheæ vaſis exudans malo ſæpe vacat: porro è vaſis pulmonaribus extremis & minoribus erumpens, curationem ſæpenumero admittit; ſaltem multo tutior eſt, quam Hæmoptoe copioſa ab Arteriæ ramis majoribus, in tracheam apertis, contingens. Ceterum patientis prædiſpoſitio magnam circa morbi hujus prognoſin differentiam facit: nam ſi Hæmoptoe propter cauſam evidentem ſolitariam excitetur, atque corpori prius ſano & quadrato accidat, longe major ſalutis ſpes erit, quam ſi affectus ſponte exoriens, Cachectico, Phthiſico, Scorbutico, aut alias valetudinario contigerit. Utcunque hunc morbum minus tutum, & ſemper curatu difficilem exiſtere communis obſervatio eſt: cujus item ratio liquido patet, in quantum ſc. pulmonum munus, in motu perpetuo conſiſtens, continui ſoluti therapeiæ, ad quam imprimis ſedatio & quies requiruntur, omnino contrarium eſt. Cui etiam medelæ impedimentum hoc majus accedit, quod moles pulmonaria non (uti putabatur) parenchyma eſt, ſed vaſorum innumerabilium textura, ſive tela admodum ſubtilis; cujus unitas ſi quando ſolvatur, impoſſibile prorſus erit vaſculorum disjunctorum fines rurſus coire, aut ſpatium, uti in aliis partibus, carne aut callo adimpleri. At vero unicum hoc ſupereſt, ut, dum vaſorum extremitates incongrue ſemper & imperforate coaleſcant, ſanguinis circulatio, in parte affectâ ceſſans, per aliam vicinam ſuppleatur: quod quidem raro ſine totius pulmonis noxâ, aut incommodo, ſuccedit.

Quod ſpectat ad Hæmoptoes Therapeiam, Indicationes curativæ erunt potiſſimum hæ duæ, viz. primo ſanguinis effluxum protenus ſiſtere & cohibere; dein ſecundo continui ſolutionem abſque tabe in pulmonibus relictâ ſanare.

I. Circa priorem hæc duo erunt imprimis procuranda, primo nempe ut ſanguis ad partem affectam non confluat; ſecundo atque interea ut vaſis apertura quoquo modo claudatur.

1. Ut ſanguis ad partem affectam non confluat, plures medendi Intentiones ſimul in uſum veniunt; viz. ſanguinis

guinis copiam minuere, æstuationem ejus compescere, intemperiem alterare, atque motum deprimere, aut alio divertere oportebit: in quos fines phlebotomia, ligaturæ, & frictiones sæpissime conveniunt: porro Julapia, decocta, emulsiones, & succulentæ herbarum expressiones propinari debent. Quinetiam Hypnotica moderata, & imprimis Diacodiata, cum fructu exhiberi solent: hæc enim, cordis motum sufflaminando, sanguinem deferbescere cogunt.

2. Ut vasis apertura claudatur, remedia astringentia & agglutinantia imprimis conveniunt. Horum præcipua in forma linctûs exhiberi solent, ita ut inter deglutiendum, quædam ex iis particulæ, asperæ arteriæ illapsæ, virtutem suam parti affectæ immediatius communicent. Verum hæc ἐνεργείας ratio haud magni momenti esse videtur; quia medicaminum ipsorum efficacia potissimum, ac fere tantum, sanguinis commeatu ad morbi sedem pertingit. Quare non solum eclegmata, sed etiam decocta, pulveres, & pilulæ ex traumaticis & balsamicis, cum fructu præscribuntur. Horum formulas infra subdemus.

II. Indicatio secunda, quæ & Præservatoria, continui solutionem, absque residuâ pulmonum noxâ, sanandam respiciens, duo malorum genera præcavere debet, viz. ne Hæmoptoe (in quam affecti postea fere semper erunt proclives) subinde repetat; & ne Phthisis, quæ Hæmoptoicos quosque minatur, succedat. Propter hos fines circa morbi hujus prophylaxin, & sanguini & pulmonibus cura assidua, sive medendi ratio constans, adhiberi debet.

1. Quoad sanguinem, massa ejus in debitâ semper quantitate, rectâ temperie, motu leni & æquabili, contineri debet. Hinc ne superabundet, aut dyscrasiâ affectus turgescentias ineat, aut impuras fæculentias in pectore deponat, phlebotomiam, & blandam catharsin interdum celebrare oportet. Exacta victus ratio semper necessaria est. Porro ad cruorem depurandum & edulcorandum, lactis Asinini, aut acidularum potus nonnunquam egregie conferunt. Ceterum decocta, aquæ destillatæ, herbarum succi, quæ sanguinis dyscrasias tollunt, atque serum, aliasque impuritates à pulmonibus derivant, & per Diapnoen aut urinam foras deducunt, sedulo erunt propinanda. Præterea in hanc rem fontanellæ summe conducunt.

2 Nec minus ipsius Pulmonis ratio haberi debet, quo nimirum

nimirum tota ejus compages, & imprimis locus affectus, in debita conformatione, & recto tenore, præservari queant. Hinc motus quisque violentus, à quo unitas magis dissolvatur, aut restitutio ejus impediatur, sedulo vitetur. In aëre nitido & perflato, attamen haud aspero nimis & acuto, degatur: à cibis crassioribus, somno meridiano, cœnâ lautiore, aliisque in victu erratis, quæ præcordiis repletionem, aut obstructionem inducant, abstineatur. Ceterum remedia, quæ vi peculiari, seu virtute quadam specificâ pulmones curare perhibentur, in crebro sint usu.

Adumbratâ ad hunc modum medendi methodo ad Hæmoptoen requisitâ, restat adhuc quoad singulas indicationes therapeuticas, & juxta varias, quæ ad eas pertinent, medendi intentiones, Remediorum formulas quasdam selectiores subjicere; quarum agmen merito ducant, quæ symptomati plurimum urgenti occurrentes, sanguinis per tussim, aut alias è pulmonibus ejecti effluxum subito cohibeant. In hujusmodi Medicamentorum primipilo habeantur ista, quæ impediunt, ne sanguis ad partem affectam confluat, simulque virtute quadam astrictivâ, simulque agglutinativâ, quâ vasis apertura claudatur, pollent; atque, post alvum per enema subductam, & Phlebotomiam (nisi per pulsum debilem & caloris defectum prohibeatur) celebratam, protenus exhiberi solent in forma Julapii, decocti, emulsionis, succulentæ expressionis, pulveris, pilularum, aut eclegmatis. Singulorum ex his, uti etiam Hypnoticorum, præscripta quædam elegantiora, & maxime efficacia subjiciemus; quæ tamen non passim & indifferenter, sed juxta prudentis Medici consilium unaquæque methodice & tempestive, pro varia patientis constitutione, & morbi conditione usurpari debent.

1. Julapia, & Aquæ destillatæ.

R. *Aq. portulacæ, papaveris Rhœados, ana Unc. vj. sanguinis Draconis tenuissime lavigat. Dracb. ß. syrup. papaveris rhœad. Unc. ij. ſpirit. vitrioli Martis Scrup. ß. misce. Dosis Unc. iij. repetendo intra v. vel vj. horas.*

R. *Aq. plantaginis lib. j. gum. tragacanth. Arabic. pulv. ana Drach. ß. misce & dissolve; dein adde Syrup. e Kosis siccis Unc. jß. f. Julapium. Dosis Unc. iij. vel iiij. horâ quaque tertia vel quarta.*

R. *Aq. gemmularum quercûs, rosarum rubrarum, Nymphæa, ana Unc. iiij. lapidis hæmatit. tenuissime la-*

lavigat. Bol. armen. pulv. ana Drach. ß. syrupi de Nymphaa Unc. ij. misce. Dosis Unc. ij. vel iiij. ter aut quater in die.

R. *Roris vitrioli, sive phlegmatis fere insipidi lib. j. syrup. Myrtini Unc. ij. misce. Dosis Unc. ij. aut iij. sapius in die vel nocte.*

R. *Summitatis cupressi M. viij. foliorum aut florum salicis M. vj. radic. Symphyti majoris, Nymphaa, an. lib. ß. balaust. M. ij. omnibus simul concisis, affunde lactis recentis lib. viij. destillentur organis communibus. Dosis Unc. iij. vel iiij. ter aut sapius in die.*

R. *Hujus aq. destillatæ, & aq. plantaginis, ana lib. ß. gum. tragacanth. Arabici, ana Drach. ij. dissolve. Dosis Unc. iij. tertia quaque hora.*

Sequens mixtura in Hæmoptoe cochleatim à *Frederic. Derkero* præscribitur, & remedium utile videtur. R. *Aq. plantaginis Unc. ij. cinnamomi Drach. ij. confect. de hyacinth. Drach. jß. acet. stillat. Unc. ß. coralii rubr. præparat. Drach. ß. florum Balaust. sang. Draconis, ana Scrup. ß. laudan. opiat. gr. iij. syrupi Myrtini Unc. j. misce.*

R. *Aq. plantaginis, rosarum rubr. portulacæ, ana Unc. iiij. lapidis hæmatitis, & sanguinis draconis in pollinem redacti, ana Drach. ß. sacchari candi Drach. vj. f. Julapium.*

Solutio vitrioli communis, vel vitrioli Martis in aq. fontanâ facta, & cum pecia vulneri applicata, hæmorrhagias quascunque egregie sistit: eam vero intus exhiberi haud convenit.

2. Decocta, tincturæ, & Emulsiones.

R. *Foliorum sanguinariæ, pervincæ, pilosellæ, plantaginis, bujulæ, bellidis utriusque, ana M. j. florum rosarum rubr. M. ß. hordei Unc. ß. passularum Unc. ij. coque in aquæ extinctionis ferri lib. iij. ad ij. colaturæ adde syrup. è succo hyperici, Unc. ij. vel de pilosella, f. Apozema. Dosis Unc. iiij. ad vj. ter in die.*

R. *Foliorum hyperici, tormentillæ totius, Pimpinellæ majoris, ulmariæ, ana M. j. sem. portulacæ, plantaginis, acetosæ, ana Drach. j. conserv. rosarum rubr. lib. ß. aq. fontan. lib. iiij. ebulliant clausæ in B. M. per horas xij. colaturæ adde spir. vitrioli Martis Scrup. ß. Sumatur eodem modo.*

R. *Aq. hordei, cum radicibus rubiæ tinctorum incoctis, lib. jß. affunde tepide florum rosar. rubr. M. j. adde spiritus vitrioli Scrup. j. f. infusio clausa & calida per horas*

iij.

iij. ſ. tinctura ; colaturæ adde ſyrupi e ſucco hyperici Unc. jß. ſumatur Unc. iij. vel iiij. ter vel quater in die.

R. *Decocti radicum urticæ recentis lib. jß ſem. papaveris alb. hyoſcyami, ana Drach. ij. ſem. meloncum excoriat. Drach. vj. ſ. a. f. emulſio edulcorat. cum ſaccharo penidiato. Doſis Unc. iij. ter vel quater in die.*

3. Herbarum ſucci, & expreſſiones ſucculentæ.

R. *Succi folior. plantaginis lib. ſſ. ſume ad Drach. ij. vel iij. ter in die cum aq. deſtillatâ ſuperius præſcript. Unc. ij. edulcorand. ad placitum.*

R. *Foliorum urticæ recentis, plantaginis, bellidis minoris, ana M. iij. ſimul contuſis affunde aq. portulacæ Drach. vj. f. expreſſio fortis : ſumatur eodem modo.*

4. Pulveres & Pilulæ.

R. *Pulv. lapid. hæmatit. ſanguinis draconis, cum aq. roſar. in marmore triti, margarit. ana Drach. ſ. bol. armen. terræ Lemniæ, ana Drach. ſſ. trochiſc. de Alchekeng. Drach. ij. f. pulv. divide in xij. partes, capiat j. ter in die cum aq. deſtillatâ ſuperius præſcript.*

R. *Sem. hyoſcyami, papaveris albi, ana Drach. x. terræ ſigillat. corallii rubr. ana Drach. v. ſaccharo roſat. Unc. iij. f. pulvis. Doſis Drach. j. mane & veſperi. Compoſitio hæc, cum ſyrupo idoneo in conſiſtentiam mollem redacta, Electuarium Helidæi olim in Germania percelebre vocatur.*

Prædicti pulveres etiam poſſunt in Pilulas *&* Tabulas *idoneas, adjiciendo ſolummodo tragacanth. vel ſyrupum idoneum, redigi.*

Exeſcentia ſpongioſa cynorrhodii fructibus adnaſci ſolita, in pulverem redacta, ad Drach. ſſ. bis in die exhibita in Hæmoptoe remedium valde proficuum eſt.

R. *Millefolii contuſi & æſtivo ſole ſiccat. q. v. redigatur in pulverem ſubtilem, & in vitro ſervetur ad uſum. Doſis Drach. ſſ. ad Drach. j. bis in die in vehiculo idoneo.*

Pulvis Julii Cæſaris Scaligeri, ſeu potius Serapionis, valde commendatur. Doſis Drach. iij. bis vel ter in die.

Eclegmata & Electuaria.

R. *Conſerv. roſar. rubr. cynorrhodii, ana Unc. ij. pulv. Sem. papaveris albi, hyoſcyami, ana Drach. ij. ſpec. diatragacanth. frigid. Drach. jſſ. lapid. hæmatit. ſang. draconis præparat. ana Drach. ſſ. Syrup. papaveris Rhœad. q.*

s. f. electuarium. Capiat qu. nucis castaneæ vesperi & mane; aliis temporibus lambat cum bacillo liquiritiæ.

R. *Conserv. florum symphyti majoris, nymphæa, ana Unc. jss. trochisc. de Alchekengi, diatragacanth. frigid. ana Drach. jss. syrupi Jujubin. q. s. f. eclegma molle, de quo sæpe lambatur.*

R. *Albuminis ovi fortiter agitati Drach. ij. sacchari rosacei Drach. j. amyli Drach. iij. f. lohoch. sumend. sæpe ex cochleari.*

R. *Conserv. rosar. rubr. Unc. iij. balsami Lucatellæ Drach. ß. trochisc. de Alchekeng. Drach ij. syrupi papaveris rhæad. q. s. fiat eclegma molle. Qu. nucis castaneæ mane & vesperi sumatur.*

II. Secunda Indicatio Præservatoria, ejusmodi remedia suggerit, quæ sanguinem in recta temperie, & pulmones in debita conformatione continendo, & Hæmoptoes recidivam, & Phthiseos successionem præcaveant. Talia quæ respiciunt sanguinem, vel, sunt blande evacuantia per sedem, urinas, & diapnoen; vel mere alterantia. Unaquæque horum præscribi solent, vel in forma *Potus, Pulveris, Electuarii,* aut *Pilularum*: quorundam ex iis præcipuorum typos selectiores hic subjiciemus.

1. Quoad evacuantia, lenis purgatio ad hunc modum quandoque instituatur. R. *Senn. opt. Drach. iij. cassiæ cum fistula contus. Unc. j. tamarind. Drach. iij. sem. coriandri Drach. jss. coquantur in aquæ fontan. s. q. ad Unc. vj. colaturæ adde syrup. de cichorio cum Rhabarbaro Unc. j. clarific. cum ovi albumine. Vel,*

R. *Decocti sennæ Gereonis Unc. iiij. syrup. de pomis purgant. Unc. j misce, f. potio.*

2. Ut sanguinis εὐκρασία præservetur, ejusque recrementa, à pulmonibus derivata, continuo per diapnoen & urinas amandentur, Alterantia sequentia, aut quædam ex iis, fere in constanti sint usu; quæ item virtute sanativâ pollentia pulmonibus infirmis, aut quoad unitatem solutis, succurrunt.

Pro potu ordinario, Aqua simplex, præsertim in constitutione calidâ, aut aq. vino clareto parum tincta bibitur. Quibus hic potus haud congruit, *Bochetum ex china, sarsâ, cum rasura eboris, C. C. & santalo albo; vel cervisia sive alla tenuis, cum foliis linguæ cervinæ, botryos, ac similibus infusis bono cum fructu usurpari solet.*

Decocta pectoralia, aut hydromelita cum herbis trau

maticis

maticis temperatis ſumantur bis, aut ter in die, ad Unc. vj. vel vij.

R. *Radicum urticæ recentis, cherefolii, ana Unc. j. foliorum linguæ cervinæ, veronicæ, pilioſellæ, hederæ terreſtris, hyperici, ana M. j. coque in aq. fontan. lib. iij. ad ij. addendo paſſularum exacinat. Unc. iß. liquiritiæ Drach. ij. colaturæ adde ſyrupi Byzantini Unc. ij. clarificentur cum albumine, f. Apozema ſamend. ad Unc. viij. vel vj. bis aut ter in die per menſem.*

In conſtitutione frigidiore, aut phlegmaticâ, omiſſis liquiritiâ & paſſulis cum ſyrupo, adde circa finem mellis optime deſpumat. Unc. ij. coletur, & uſui ſervetur. Doſis eadem.

Horum uſus interdum intercaletur cum aq. deſtillatâ in eundem finem appropriatâ, quæ item in nonnullis, quibus Apozemata nauſeæ & tædio eſſe ſolent, crebrius uſurpetur.

R. *Summitatum cupreſſi, foliorum hederæ terreſtris, ana M. vj. limatum ſemicoct. lib. jſs. ſantalor. omnium contus. ana Unc. j. meiſſis & contuſis affunde lactis recentis, lib. viij. deſtilla organis communibus. Doſis Unc. iij. vel iv. cum cochlear. j. Syrup. è ſucco hederæ terreſtris bis in die.*

2. Reſpectu pulmonis, nempe ut ſine vaſorum obſtructione vel apertione, partium unio, & totius debita conformatio præſerventur, Balſamica temperata imprimis conducunt. In hunc finem balſam. Lucatellæ Hæmoptoicis quibuſque aſſiduo & longo tempore ſumendum etiam vulgo præſcribitur. Chymici, & feminæ quædam illuſtres oleum balſamicum deſtillatione prolicitum, Balſami matrem ab iis dictum, ſummis laudibus prædicant.

Facile hic eſſet alia complura remedia Hæmoptoica, tum ab antiquis, tum à Neotericis plurimum celebrata huc referre; attamen horum meſſis modo congeſta jam-jam ſatis locuples videtur. Supereſt vero hujus morbi tum Theoriam, tum Therapeiam ſupra traditam, per Ægrotantis hiſtoriam unam aut alteram illuſtrare.

Juvenis inſignis, cum poſt Cachexiam ſcorbuticam paralyſi afficeretur, atque pro hoc morbo ſinando, remedia non ſolum magna, ſed & ſanguini & ſpiritus improportionata, viz. Salivationem & Thermarum uſus expertus eſſet, Hæmoptoen contraxit, cujus paroxyſmi

(omnium

(omnium quos unquam novi non ſtatim lethales) atrociſſimi fuerunt.

Statim à prima hujus morbi apparentiâ, pulveris Huſiani Operationem (à qua ſc. oris fluorem aliquandiu paſſus, ſine paralyſi curatâ ad magnum languorem redigebatur) Hæmoptoe inſequuta eſt: tunc catarrho & tuſſi perquam moleſtâ afflictus, ſputum diſcolor & ſanguine modo tinctum, modo interſperſum excernere incepit. Verum hic morbus ab initio mitis, remediorum uſu cito evanuit, & deinceps rus profectus, & aerem puriorem hauriens, melius habuit; & propediem in pectore ſatis ſanus viſus, Bathoniam paralyſeos ſanandæ gratiâ adiit; ubi per ſeſquimenſem in aquis calidis quotidie balneatus, denuo tuſſim, & paulo poſtea Hæmoptoen horrendam contraxit, adeo ut Nycthemeri ſpatio ſanguinem, creberrime & copioſe extuſſiens, in vaſta quantitate effunderet.

In hoc ſtatu eum primo inviſens, facta totius proviſione, ſtatim revulſionis gratia phlebotomiam præſcripſi: à qua tamen adminiſtratione (& tunc & poſtea ſemper) ſputum ſanguineum aut repetebar, aut exacerbabatur. Porro Julapia, eclegmata, decocta, quinetiam Hypnotica exhibui; quibus parum aut nihil juvantibus, ligaturæ circa brachia & crura adhibitæ, primo hujus morbi Tyrannidem coercebant. Cumque ſubinde malum recrudeſceret, ſuaſi demum, ut potu cervinali relicto, conſtanter biberet decoctum chinæ, & ſarſæ, cum pectoralibus. Hujus uſu fere continuo, inſuper exactam victus rationem obſervans, atque vino, alimentis calidioribus, & ſale & ſaccharo omnino abſtinens, ſupra biennium ſatis recte valuit.

Poſtmodum vero cum in cœtu forenſi ſtipatus valde incaleſceret, rurſus in Hæmoptoen terribilem incidit. Medico aſcito ſtatim phlebotomia in brachio celebratur; unde ſanguinis ſputum atrocius factum eſt: cumque die dein ſecundo ac tertio ſanguinis miſſio repeteretur, quaque vice malum exacerbabatur: tandem ligaturis (uti primo) adhibitis, atque decocto pectorali, & linctu ſedulo aſſumtis, morbus illico remiſit, & brevi penitus ceſſavit; nihilominus decocti pectoralis uſum, atque diætam tenuem, ſc. prorſus excarnem, ſupra ſeſquimenſem continuabat; indeque per tres annos ab hoſte ſuo inducias obtinuit; cumque poſtea interdum à vini potu, aut victu lautiori ſanguis turgeſcens è pulmonibus erumpere cepiſſet, ſtatim à ligaturis,

ligaturis, ac insimul decocti, & linctus usu & diæta tenui impetus ejus reprimi solebat.

At vero non ita securus evasit, quin necesse habuit contra morbum istum usque insidiantem, excubias fere perpetuas agere. Etenim haud diu abhinc, propter intemperiem anni catarrhum valde molestum, cum tussi, sputo copioso & subinde cruento contraxit; & tunc medicamenta priora minus effecere. Quare ex proprio consilio, ad nova se contulit; atque imprimis cepit vesperi & mane cochlear j. syrupi è succo hederæ terrestris, indeque juvamen insigne consequutus est. Sed cum syrupus iste ob saccharum brevi tædio fuerit, sumsit herbæ istius pulverem bene præparatum ad Unc. ss. vel Unc. j. bis in die in cochleari cujuslibet liquoris; quo remedio diu usurpato quoad catarrhum & tussim multo melius habuit. Sed cum sanguinis sputum etsi in perexigua quantitate subinde erumperet, medicamentum rursus mutavit, cepitque bis in die pulverem è summitatibus & præsertim è pilosis excrescentiis Cynosbati; quo quidem unico fere remedio, medicus quidam propter curationem Hæmoptoes olim insignis, magno cum successu usus fuerat. Nec minus secundum ab isto pharmaco effectum patiens noster retulit; nam exinde statim tussi, catarrho, & sputo cruento prorsus immunis evasit, adeoque perquam diu perstitit: donec tandem hunc pectoris morbum penitus subjugatum, proindeque contemnendum existimans, contra alterum antiquiorem, viz. paralysin arma sumeret. Itaque dum Hæmoptoe neglecta ad affectum istum debellandum medicamenta calidiora, sc. aquas Magistrales cum vino destillatas, spiritum C. Cervi, salis Armoniaci, & pulveres ac confectiones Aromaticas, in dosi largâ quotidie sumeret, insuper victui lautiori cum Allæ & vini potui moderato indulgeret, Leo Rugiens prius sopiri visus denuo excitatur. Viz. methodo isti Antiparalyticæ haud diu insistebatur, quin sputum sanguinis cum maxima atrocia rediret, adeo ut nychemeri spatio supra tres lib. sanguinis spumosi extussiret. Deinde vero cum medicus accersitus illico phlebotomiam præscriberet, à sanguine misso Hæmoptoe remitti incipiens (uti prius semper assolebat) rursus exacerbabatur: quæ tamen à ligaturis adhibitis, atque linctu, & decocto pectorali sedulo assumtis, statim mitigabatur, & propediem penitus cessabat. Cumque exinde supra tres menses decocto pectorali & diæta prorsus tenui, nimirum excarni, & ex meris

herbaceis, frumentaceis, & lacticiniis uteretur, brevi priſtinam valetudinem recuperabat; jamque in eo ſtatu vivit, contra morbum iſtum crudelem adeo triumphans, ut plures Hæmoptoici hunc velut oraculum conſulant, & curationis gratia hujus methodum & vivendi genus, poſthabitis medicorum conſiliis, imitanda proponant.

In hoc caſu mirari ſubeſt, quod poſt magnas continui ſolutiones in pulmone toties habitas, vir egregius per intervalla non tuſſi afficeretur, nec demum in Phthiſin incideret; cum plurimi poſt vaſa quævis minutula in præcordiis aperta, deinceps aliquandiu tuſſi cum ſputo copioſo & craſſo laborent, & tandem ſæpe tabidi fiant. Quod autem ſecus Hæmoptoico noſtro contigit, imprimis attribuendum cenſeo ſanguinis ejus conſtitutioni balſamicæ, viz. in cujus maſſa recrementa ſeroſa aut minus congeruntur, aut adeo ſtricte immiſcentur, inde ut rurſus non facile abſcedant; quare poſt vaſa diſrupta, ſive unitatem ſolutam, ichor copioſus (tuſſim & ſputum procreare ſolitus) non uti in pleriſque aliis exudat. Porro quod obſervavit ille, contra ac in plurimis aliis, Hæmoptoen ſibi nunquam in hyeme, ſed tantum in æſtate contigiſſe, etiam ob hanc rationem ita habuit: quippe cum ſanguis recrementis vaporoſis minus ſcateret, pororum apertio aut conſtipatio ei nec commodo vel incommodo ceſſere; attamen cruor plus debito incalescens cum minus exhalaret, neceſſe habuit è vaſis erumpere; cumque iſte rurſus in quantitate diminutus, ichorem ſeroſum è vaſis orificio parum aut minime ablegaret, Hæmoptoe abſque tuſſi reſidua ceſſabat. Ratio eadem tenet de pleriſque aliis Hæmoptoicis, quare nimis alii plus aliis in Phthiſin proclives reperiantur. Decocti pectoralis uſum vir inſignis ſemper ſibi proficuum invenit: quare cum alia Medicamenta ſubinde variaret, eandem iſtius compoſitionem ſemper retinuit: quin & eam multis aliis Hæmoptoicis cum fructu commendavit. Præſcriptionis formula hæc erat.

R. *Santalorum omnium ana Drach. vj. infundantur per horas xii. in aq. fontan. lib. vii. deinde coque ad tertiæ partis conſumtionem, poſtea adde foliorum Tuſſilaginis, Capil. veneris, viloſellæ, verenicæ, florum hyperici, ana M. ij. ſem. fœnicul. dulc. Drach. vj. liquiritiæ raſæ Unc. ſs. paſſularum exacinat. lib. ſs. coquantur ad lib. unj. dein. f. colatura, uſurpanda pro potu ordinario.*

Porrò

Porro ſanguinis ſputo urgente vel imminente cepit ter aut ſæpius in die electuarii ſequentis quantitatem nucis moſchatæ, ſuperbibendo Julapii cochlearia ſeptem.

R. *Conſerv. roſarum rubr. Unc. iij. cynosbat. ſymphyt. ana Unc. iſſ. ſang. dracon. Drach. j. ſpeciei. de hyacinth. Scrup. ij. coral. rubr. Drach. j. cum ſ. q. ſyrup. papav. Rhaad. miſce, f. electuarium molle. Sumat veſperi & mane primo circiter Drach. iſſ. ſuperbibendo hauſtum Julap. ſequentis. Aliis temporibus lambat cum bacillo liquiritiæ.*

R. *Aq. Plantag. ſperm. ranar. ana Drach. vj. ſyrup. è coral. è rub. ſicc. ana Unc. j. ſang. dracon. Scrup. ij. miſce, f. Julap.*

Inter Hæmoptoicorum exempla præteriri non debet caſus viri Reverendi D. D. *Berwick*, S. T. P. & nuper Eccleſiæ Divi Pauli Decani, quem partim ab ipſo patiente olim didici, partimque frater ejus D. D. *Berwick* Medicus peritiſſimus mihi amiciſſimus communicavit.

Inſigniſſimus ille Theologus ante quindecim priuſquam obiret annos, tuſſi pertinaciſſima, & ſubinde ſputo cruento & ſalſo cum gravi anhelitus fœtore cocyten propemodum æmulante laborabat; unde maximo corporis marcore emaciatus, parum aberat quin plane tabidus extingueretur. Quoties Hæmoptoe aliquamdiu intermitteret, etiam ſputi & anhelitus graveolentia ceſſabat; dein hujus reditus alterum iſtum affectum mox affore conſtanter prænunciabat. In languido hoc ſtatu cum vir egregius regiis partibus, tunc temporis gravi Tyrannide oppreſſis, ſaviſſe deprehenſus eſſet, ac in arctiſſimum Carcerem conjectus loco potus ordinarii meram aquam biberet, præter omnium ſpem & expectationem revaluit, adeoque ſupra decennium mediocriter ſanus perſtitit. Poſtea tamen, neſcio propter quam occaſionem, niſi forſan ob hyemis frigidioris inclementiam, non ſolum prædicta mala, ſc. tuſſis cum ſputo cruento, ſalſo, & graveolenti recrudeſcebant, ſed inſuper ſuperpondii loco, ventriculi debilitas, inappetentia, & febris nocturna accedebant. Deinde vero haud multum temporis præteribat, quin ſymptomatis hiſce paululum remittentibus ſudum denuo affulgere videretur; donec quodam die cœlo derepente in frigidiſſimum mutato, ſub noctem magna pectoris anguſtia, cum reſpiratione difficillima, pulſu

pulſu celeri & imbecilli, cumque ſpirituum omnium (quaſi jam moribundus fuiſſet) fatiſcentia inceſſeretur. Attamen ex hoc diſcrimine, per diacriſes, ſc. primo Hæmoptoen copioſam, & mox diaphoreſin ſatis uberem, cito evaſit: verum ex eo tempore ſputum ejus multum de ſolito fœtore, & nonnihil de ſalſugine remittebat; cumque brevi poſtea ultimus & graviſſimus immineret Hæmoptoes inſultus, ſolitum iſtum ab anhelitus graveolentia præſagium omnino deerat; ſubſequens vero ſanguinis ſputum valde copioſum vires adeo deprimebat, ut exinde ſenſim declinans, intra menſis ſpatium expiraret: cumque paulo ante obitum, propter acutum lateris dolorem vena tunderetur, cruor adeo deficere videbatur, ut fere nullus efflueret ſanguis. Porro in cadavere poſt obitum diſſecto ſanguinis quantitas perquam minima reperiebatur: nec quidem ulla ſymptomatum aliorum maxime notabilium, viz. Hæmoptoes, atque Sputi & anhelitus fœtidiſſimi veſtigia comparebant; quippe nulla fuit in pulmonibus aut cavitas ab ulcere aut ſolutione continui facta, nulla uſpiam puris, aut materiæ putidæ vel fœtentis collectio; ſed tantum viſceris hujus lobus, ceu potius totum latus ſiniſtrum, à tumore ſcirrhoſo adeo obriguerat, ut ſanguis molem iſtam ita conſtrictam, & quaſi lapideam, non facile, aut minime pertranſierit; quare non mirum eſt, ſi cruor rapidiſſime per pulmones trajiciendus, alicubi è vaſis, quæ ob ſcirrhoſitatem minime cohærebant, aut circulationem ſuſtinebant, ſubinde erumperet.

Attamen hic major difficultas oritur, nempe cum pulmones ulcere quovis, aut notabili ſolutione continui prorſus immunes reperirentur, undenam iſte ſputi, & anhelitus odor teterrimus, ſputi cruenti ſemper præcurſor & comes (exceptis tantum ultimis hujus morbi inſultibus) procederet. Super his alibi advertimus, Phthiſicorum ulcera pulmonaria, & ſputa purulenta, raro aut nunquam, materiem vero è pulmonis vomicâ ejectam ſæpius fœtere; quod autem in ægrotante Domino pulmones utroque affectu immunes anhelitum adeo terrum expirarent, ratio optime conſtabit, ſi inquiramus de cauſa & productionis modo fœtoris in genere. Hunc autem excitari obſervamus, quando ſulphur impurum, à ſale lixiviali, aut acido, ſc. alterutro diſſolvitur, ac ab altero præcipitatur. Sulphur commune, aut Antimonii ab oleo Tartari, aut ab aqua Stygia diſſolvitur; dein ſi huic ſolutioni, ſalis fixi deliquium, ac iſti acetum infundas, fœtor

fœtor teterrimus emanabit. Pariter in caſu propoſito opinari ſubeſt, ſanguinis valde impuri particulas ſulphureas, è ſale fixo, quo latex ejus abunde ſcatet, corrodi; dein quando humor acidus fluorem paſſus, è partibus nerveis in maſſam ſanguineam redundat, ſulphur ſolutum præcipitat, proindeque è pulmonibus fœtorem iſtum exhalari facit, ac inſimul dum ſanguinem in turgeſcentiam adigit, paulo poſtea Hæmoptoen accieri cogit. Novi quoſdam pectore ſatis firmo præditos, atque tuſſi omni ac diatheſi tabida liberos, anhelitum valde tetrum fere ſemper expirare: quod equidem à nulla alia cauſa, præter eam quam modo notavimus, procedere poſſit. Sanguis impurus & ſulphure à ſalibus diſſoluto ſcatens, ſi forſan dum intra pulmones rarefit ac in compage laxatur, humori acido occurrat, inter expirandum effluvia putida & tetra exhalabit. Propter conſimilem ſanguinis alias diſpoſiti rationem, accidit, quod uti quorundam anhelitus valde putens, ita aliorum ſuaveolentus exiſtit. Revera ſpiritus ſive aër per reſpirationem reciprocatus, quatenus ſanguinis intra præcordia maxime rarefacti effluvia ſecum foras evehit, vaporem modo gratum, modo ſumme ingratum diſpergit.

SECT.

SECT. I. CAP. VIII.

De Peripneumonia.

PEripneumonia definiri ſolet, inflammatio pulmonum cum febre acutâ, tuſſi, & reſpiratione difficili. Hoc affectu laborantes in pectore phlogoſin inſignem, cum pulmonum intumeſcentia, & dolore interdum pungitivo, perſentiunt; anhelitum laborioſum & brevem, ſive, uti Hippocrates ait, ſublimem ducunt; febris cum ſiti immani, vigiliis & tuſſi moleſta urget; cui etiam ſputum ſanguineum, aut ſanguine interſperſum, ſuccedit. E quibus ſignis manifeſto liquet, morbum hunc oriri, in quantum ſanguis, febriliter effervescens, vaſa pneumonica minora non facilè trajicit; ſed intra ductus eorum hærens, primo obſtructionem, dein plus aggeſtus & extravaſatus, phlegmonen cum calore, tuſſi, & ſputo diſcolori parit. Porro quatenus ſanguis ita coacervatus, & ſtagnans ductus pulmonares hos inflat, & illos comprimit, reſpirationis difficultas & anguſtia; & quatenus iſte fibras nerveas vellicat, aut diſtendit, ſæpe dolor excitatur.

Quod ſi inquiritur, quomodo phlegmone in pulmonis compage mere veſiculoſa & excarni concreſcere poſſit; & qua ratione ab affectu iſto in carne muſculoſa, aut viſceris parenchymate, excitari ſolito differat? Dicendum erit, quamvis prædictæ partes quoad texturam varient, tamen affectus rationem in iis ſingulis prorſus eandem eſſe. Nam vaſa ſanguifera perexilia, tum in pulmonibus ductus omnes tracheales, tum in muſculis fibras carneas, tum denique in parenchymatis fibrillas & ſtamina nervea, cum plexibus denſiſſimis, velut corymbis, ubique pariter amplexant, vinciunt, & varie circumligant. Quod autem phlegmonen parit, ipſe eſt ſanguis; qui dum valde effervescit, ſimulque in tranſitu ſuo impeditur, ubique loci, ac præſertim in pulmone, cujus vaſa in plexus minutiſſimos ramificantur, primo obſtructionem, & conſequenter inflammationem ciet.

Itaque Peripneumoniæ ratio formalis, & cauſa conjuncta, in hiſce duobus conſiſtunt, viz. quod ſanguis febriliter effervescit, ſimulque quod intra pulmonum ductus

ductus angustiores hærens, obstructionem ibi inflammatoriam creat. Nisi bina hæc concurrant, à morbo isto immunitas est; namque in febribus plerisque aliis, ac imprimis in causone, sanguis, ut ut vehementissimè æstuans, & tota præcordia inflammans, quinetiam in pica, malacia, & hydrope pectoris, iste lentus admodum, & intra ductus pulmonares plurimum hærens, peripneumoniam haud concitat; ad hanc producendam opus est ut utrique affectus conveniant, & vires jungant. Attamen cum utriusque diathesis jacta est, modo hæc, modo ista prior in actu est, & quodammodo alterius causa, aut saltem occasio exstitit. Nam interdum sanguis, in febrem concitus, obstructionem pulmonarem facit; quandoque item iste, in pulmone remoram offendens, à propria obstructione efferveſcentiam febrilem concipit. Attamen ad morbi hujus procatarxin constituendam sanguis unà ad efferveſcendum, simulque ad vasa pulmonaria obstruenda, aptus esse debet.

Cujusmodi hæc liquoris sanguinei diathesis ad peripneumoniam inclinans fuerit, etsi non facile designatu fuerit, ejus tamen ratio ex phlebotomia in hoc morbo, semper cum successu optimo celebrata, nonnihil eluceſcit. Enimvero sanguis è quibusque hoc morbo, prout etiam pleuritide laborantibus, detractus, postquam refrixit, in superficie sua loco cremoris coccinei, pellisculam subalbidam aut alias discolorem, quæ item tenax admodum & viscida est, succrescentem habet: unde conjicere licebit, massam sanguineam in compage sua nimis strictam, dum inter circulandum recrementa sua non dimittit, nimis incrassari, & quasi lenteſcere, proindeque tum ad efferveſcendum, tum intra vias angustiores & præsertim pulmonares hærere, nimis proclivem fieri.

Quod si amplius inquiritur, undenam hæc sanguinis dispositio, quâ instar vini penduli fit tenax & viscosus, procedat; hujus ratio generalis hæc est, viz. quod cruoris partes crassiores à subtilioribus non satis comminuuntur; ita ut, omnibus æqualiter mixtis & mutuo subactis, demum humores utiles in munia quibusque appropriata secedant, atque inutiles per cloacas idoneas continue amandentur. Verum è contra in quantum sanguinis particulæ sulphureæ, una cum salinis & terrestribus nimis evectis combinatæ, ceteras quasque irretiunt, & inviscant; proinde liquor ejus, recrementa quæque & impuritates intra se continens, instar glutinis lenteſcit, & propterea diathesin peripneumonicam concipit.

Enimvero unicuique obvium eſt, ſanguinem quatenus ita lenteſcit, ad vaſorum ductus anguſtiores (qui certe in pulmone perquam anguſti ſunt) obturandos aptum reddi; inſuper ob eandem rationem, etiam ad effervescentias febriles ineundas inclinari: viz. in quantum iſte, fæculentias quaſque & recrementa ſua intra proprium ſinum pertinaciter retinens, ab iiſdem ſubinde in plenitudinem aggeſtis, in turgeſcentiam immanem (à quâ neceſſe eſt pulmonis obſtructionem inflammatoriam incipi, vel augeri) cogitur.

Inſuper ad morbi hujus procatarxin, non raro pulmonum vitioſitas accedit, atque ad hanc partem afficiendam, generalem iſtam ſanguinis dyſcraſiam determinat. Nam ut cruor lenteſcens effervescat, præcordia firmiora & robuſta ſæpe noxam ab illo intentam evadunt, atque labe in pleura, aut circa habitum corporis defixâ, pleuritis, aut rheumatiſmus potius quam Peripneumonia excitatur. Attamen pulmones teneri, tuſſi obnoxii, aut propter hæmoptoen, aut alios pectoris affectus in conformatione prius læſi, à ſanguine (dum in compage ſuâ nimis ſtrictus & tenax eſt) ebulliente, oppilationem φλεγμονώδην facillimè concipiunt.

Hæc de Peripneumoniæ cauſis conjunctis & procatarcticis: ad evidentes, quod ſpectat, huc referri debent quæcunque ſanguinis craſin ſubito pervertunt, aut diapnoen liberiorem cohibent; uti imprimis ſunt caloris & frigoris exceſſus, vini aut Aquarum ardentium potus immodicus, vehemens exercitium, aquarum quarundam & præcipuè glaciatarum potus. Porro nonnunquam maligna aëris temperies hunc morbum pluribus accerſit, & Epidemicum facit.

Authores medici paſſim adnotant (quod etiam vulgaris obſervatio eſt) Peripneumoniam ſæpenumero pleuritidi ſuccedere, aut ſupervenire; ceterum nihil uſitatius eſt, quam in pleuritide, ſputum ſanguineum & craſſum, & quaſi purulentum excerni. Hinc magna diſquiſitio orta eſt, quo tranſitu, vel quibus viis materies ſputo rejecta à pleura ad ductus tracheales feratur. Alii hanc in cavitatem thoracis delapſam, à pulmonibus tanquam à ſpongiâ imbibi; atque alii per membranas adnatas, quibus ſæpe pulmo pleuræ cohæret, eam exinde ſæpe huc transferri putant. Verum uterque modus valde improbabilis, ſi non impoſſibilis videtur. Primo enim pulmones ſpecus thoracici contenta non exugere, inde conſtat,

conſtat, quoniam in hydrope, aut vulnere pectoris, quando pulmone intacto contingunt, neque aqua, neque ſanguis omnino per tuſſim rejicitur; tametſi humoris hujus aut illius copia ſæpe magna ſubeat, quæ è Thorace per ſectionem aperto ſtatim ſponte effluit. Ceterum pulmoni quandoque membranas adnaſci, ipſumque pleuræ annectere, ex obſervatione Anatomicâ ſatis liquet; quinimo hac commeatus via, materiem purulentam, in latus tranſlatam, ibidemque per fontanellam ab arte, vel natura excitatam, cum criſi ſalutari evacuatam fuiſſe, aliquoties novi: attamen tales membranæ pulmonis cum pleura conjunctivæ raro præexiſtunt, inque Pleuritide, qui morbus peracutus eſt, haud, tuberis inſtar, unius aut alterius diei proles eſſe poſſunt: inſuper licet interdum præſto ſint cæci illi ductus, qui, forſan admirabili naturæ inſtinctu, quiddam è pulmonibus verſus Thoracis pomœria exportant; attamen contra naturæ Oeconomiam videtur, ut corruptelam quamvis exterius genitam, intus ad nobiliſſimam hanc partem, quæ revera vitæ & caloris fons eſt, derivent.

Super hoc, ut ſententiam noſtram proponere liceat, opinari ducor Peripneumoniam & Pleuritin affectus eſſe modo ſingulares & ſeparatos, modo connatos & primitus coexiſtentes, & modo invicem ſucceſſivos, aut ſuccedaneos eſſe. Enimvero cauſâ procatarcticâ in actum concitâ, adeo ut ſanguis lenteſcens, ſimulque efferveſcens vaſa minora alicubi obſtruat: morbi nidus interdum in pleura, aut pulmone ſeparatim, quandoque in utriſque ſimul, & nonnunquam primo in hoc, & denique in illa defigitur: plerunque vero pleurâ imprimis ſalutatâ, mox eadem cauſa morbifica etiam vaſa pneumonica invadit. Porro novimus diverſimodam hujus affectus metaſtaſin; eum viz. primo latus dextrum, vel ſiniſtrum, mox eo relicto pulmones, & dein utriſque deſertis cerebrum occupaſſe, & non raro ſedem inde in priora loca tranſtuliſſe. Ceterum ob rationem prædictam Peripneumonia non tantum pleuritidi, ſed frequen er etiam Anginæ, & aliis interdum affectibus ſuccedit: quippe dum ſanguis lenteſcens, ſimulque efferveſcens, febrem in toto continuat, obſtructionem phlegmonodem huc illuc variè tranſfert. Atque hinc obſervationis iſtius, viz. quod peripneumoniæ interdum paralyſis aut hemiplegia lethalis ſuccedat, ſolutio, quæ interpretes ita plurimum torſit, liquido patet; in quantum ſanguis, qui lenteſcens modo

vasa pneumonica obstruxit, postea vasorum plexus quosdam carotidas infarciens, spirituum animalium in hac aut illa ἐγκεφάλου regione genesin, indeque in partes nerveas respectivas affluxum inhiberet. Ex prædictis Peripneumoniæ differentiæ præcipuæ innotescunt, quod nempe sit affectus vel simplex, aut cum pleuritide, angina, aut alio quodam conjunctus; & tunc vel primarius, vel secundarius existat. Porro distingui solet quoad febrem, & respirationis tenorem: nempe juxta quod hæc plus, aut minus lædatur; atque illa intensior, aut remissior fuerit; etiam morbus hic plus aut minus acutus dicitur.

Quod ad Prognosin spectat, morbum hunc valde periculosum esse communis experientia testatur, quatenus plurimi ex eo decumbentes aut moriuntur, aut ægre convalescunt. Nec minus ex Ætiologia ejus hoc concludere licebit; nam solutio continui, cum multa sanguinis extravasatione, aut stagnatione in pulmone facta, difficillime sanatur; atque locus affectus nunquam pristinæ conformationi restituitur. Signa prognostica, quæ præcipuæ sunt notæ, desumuntur ex symptomatum apparentiâ, ab excretorum naturâ, & virium statu.

1. Peripneumonia pleuritidi aut Anginæ superveniens plerunque deterior est, quam per se exorta, aut alterutri ex iis succedens quod si morbum hunc, quocunque modo exortum, mox febris acuta cum siti immani, vigiliis & orthopnœâ excipiant, male; multoque adhuc deterius habet, si insuper deliriuni, phrenitis, motus convulsivi, aut hemiplegia accesserint. Porro haud minus in discrimine peripneumonicus versatur, si valde anhelus, vomitu immani, aut crebra lipothymia, cum pulsu debili, & sudore frigido afficietur. Quippe dum hæc symptomata urgebunt, sanguinis in pulmone obstructio minimè expeditur, nihil coquitur, aut sputo rejicitur, quin sanguinis circulatione magis & magis impedita, ejusque accensione per respirationem inhibita, spiritus animales perturbantur, & demum satiscunt, donec una cum virium omnium prostratione flamma vitalis extinguitur.

2. Quoad prognosin ab excretis, observamus periculosam esse Peripneumoniam, in qua nihil expuitur; proxime huic, quando sputum tenue & crudum est, cum sanguine permixtum; longe melius habet, quando sputum flavum & crassum est, cum pauco sanguine interspersum. Urina ab initio flava, bonæ consistentiæ, cum

enæoremate

enæoremate, indicat ſanguinis recrementa fere tota in loco affecto deponi; cum ab eo ſtatu in craſſum & turbidum mutatur, indicat materiam morbificam ex ea parte rurſus in cruorem reſorberi; ſin ejuſmodi urina ſubito in tenuem mutatur, delirium aut mors impendet. Sudor copioſus, urinæ profluvium, Diarrhæa, hæmorrhagia narium, fluxus menſium, aut hæmorrhoidum, ſæpe bonum in hoc affectu denotant; imo quælibet harum evacuationum, tempeſtive eveniens, non raro morbum ſolvit.

3. Virium ſtatus ad prognoſin in hoc morbo rite faciendam magni ſemper momenti eſt: ſæpenumero enim cum ſymptomata horrenda, uti febris intenſa, reſpiratio ſummè laborioſa, cum tuſſi, vigilia, aliiſque ſignis infauſtis urgebit; ſi pulſus adhuc fortis & ſpiritus animales in vigore perſiſtant, melior ægrotantis ſpes erit, quam ſi rebus iſtis plus ſedatis pulſus debilis, & ſpiritus torpidi aut oppreſſi fuerint.

Circa Peripneumoniæ Therapeiam primaria indicatio eſt, ut ſanguis vaſis pneumonicis impactus, & obſtructionem phlegmonæ efficiens, inde diſcuti & circulationi priſtinæ reſtitui poſſit. Quod ſi fieri nequit, ſecunda indicatio erit, ut materies iſta ritè coquatur, aut ſuppuretur, & per ſputum citiſſimè educatur.

1. Dum prior indicatio prævalebit, medendi intentiones erunt hæ ſequentes. Imprimis ut ſanguinis ad partem affectam uberior affluxus reſcindatur, aut quoquo modo inhibeatur. Secundò annitendum erit, ut materies in pulmone ſtagnans, vel extravaſata, à venis in reliquam maſſam reſorbeatur, & circulationi reddatur. Quod ut melius fieri poſſit, tertio ſanguis lentore ſive viſcoſitate ſua, quâ fluiditas ejus impeditur, liberari debet. Quarto item ſymptomatis valde urgentibus, ſc. febri, tuſſi, vigiliis, & dyſpnœa, per idonea remedia occurrendum erit. Sin vero his non obſtantibus indicatio altera in uſum venerit, remediis modo citatis maturantia, & expectorantia vulgo dicta accenſere oportebit.

1. Ut primæ & ſecundæ inſimul intentioni ſatisfiat, phlebotomia ferè in omni Peripneumonia requiſita eſt, imo interdum ſæpius iterari debet; nam vaſa ſanguine depleta non ſolum morbi ſomitem ſubtrahunt, ſed & materiem loco affecto impactam reſorbent. Quapropter, ſi vires conſtabunt, & pulſus ſatis robuſtus erit, ſanguinis miſſio liberalior ſtatim ab initio convenit; ſecus vero ea

in quantitate modica celebretur, ſubinde tamen pro data occaſione repetenda. Suprà innuimus ſanguinem in Peripneumonia, item in Pleuritide detractum, poſtquam refrixit, in ſuperficie ſuâ pelliculam viſcoſam & diſcolorem habere: porro obſervare eſt cruorem modo totum, modo tantum portionem ejus, mutationem hanc ſubire. Si quando enim ſanguis intra tres aut quatuor diſculos recipiatur, interdum in omnibus, ſæpius vero in ſecundo & tertio vitioſus, atque in primo & ultimo ſatis laudabilis apparebit. Quare vulgo præcipitur ſanguinem eouſque ſemper emittendum eſſe, donec qui ita depravatus eſt, exire incipiet; & ſi vires ferant, emiſſionem ejus continuandam eſſe, donec iterum bonus effluat. Profecto hanc praxin uti frequens experientia, ſic etiam ratio ſatis comprobat; quippe in hoc morbo, ſiquidem haud totus illico ſanguis lentorem iſtum acquirat, portiones primo depravatæ circa obſtructionis locum maximè aggregantur, & circumcirca in vaſis minoribus hærent. Quare ſanguis per phlebotomiam primo exiens ſæpe culpâ vacabit; dein vaſa depleta alterum morbificum prius ſtagnantem excipient, & circulationi reddent; cumque portiones ejus juxta conſitæ juncto velut agmine ferantur, ad venæ orificium delatæ ſimul effluunt, & poſtquam iſta ſanguinis vitioſi aggeries tota effluxit, reliquus ſtatim purior ſuccedit. Quare in hoc caſu vena ſemper cum orificio ampliore ſecetur, atque ſanguis è ſcatebra non tantum pleniore, ſed & continuata detrahatur: ſecus enim ſi in media phlebotomia, ſanguine vitiato effluente, foramen (uti quorundam mos eſt, ne ſpiritus exolvantur) digito occludatur, cum denuo aperitur, cruor ſatis purus proximè effluet, vitioſo, ſi quod ejus reliquum erit, præterlapſo, & non ſtatim ad orificium iſtud redituro. Præter phlebotomiam multa alia remedia, viz. quæcunque ſanguinis turgeſcentiam reprimunt, & ductus ejus, quo materies morbifica reſorbeatur, deplent, hic in uſum veniunt. Quare victus tenuiſſimus ex meris ferè hordeaceis & avenaceis præſcribitur: & ſi cathartica, quia ſanguinem exagitant inque partem affectam impetuoſius adigunt, omnino prohibentur, attamen clyſteres, qui alvum blande ſubducunt, & ſanguinis recrementa verſus alvum ſolicitant, quotidie exhiberi debent. Inſuper Julapia & Apozemata attemperantia, quæ ſanguinis fervorem compeſcunt, & ſeroſitates ejus ſuperfluas prolectant, quin & pectoris vias blande aperiunt, cum fructu ſumuntur.

3 ti Me-

3ti. Medendi intentio, quæ ſanguinis lentorem, ſeu viſcoſitatem obſtructivam adimendam reſpicit, per remedia, quæ compagem ejus nimis ſtrictam reſerant, & ſalium combinationes diſſolvunt, omnino perficietur. Et quidem ejuſmodi remedia, quæ ſub hoc reſpectu ratio & Analogia dictitarent, per longam experientiam jam jam in uſu adhibentur. Enimvero pulveres teſtacei, dens Aprugnus, mandibulum piſcis Lucii, aliaque ſale Alcali prædita, item ſal prunellæ, à practicis ferè omnibus tum Antiquis, tum modernis præſcribuntur. Sp. ſalis Armoniaci, C. C. in hoc morbo inſigne juvamen ſæpius contuliſſe novi: & propter eandem rationem eſt, quia nempe ſal volatilis prodeſt, quod infuſio ſtercoris equini, etſi vulgare ſit remedium, opem ſæpe egregiam præſtat.

4° Quoad ſymptomata eorumque medelas, pleraque remedia his appropriata cum prioribus coincidunt; nam contra febrem eadem Julapia & Apozemata, quæ ſanguinis æſtum ſedant, ſimulque ſpiritus animales recreant, communiſſimi ſunt uſus: quibus inſuper, reſpectu tuſſis & dyſpnœæ, remedia pectoralia temperata adjunguntur. Maxima difficultas eſt quid contra vigilias, ſi quando gravius urgebunt, exhiberi oportebit; quippe opiata, quia reſpirationem, quæ in hoc morbo jam jam impedita eſt, amplius lædunt, vix tuto ſumuntur, imo interdum pernicioſa evadunt. Quapropter laudana, & fortiora Opii præparata, in Peripneumonia cane pejus & angue vitentur; interea tamen Anodyna, & hypnotica mitiora, uti imprimis aqua & ſyrupus papaveris Rhœados, non tantum conceduntur, verum in hoc morbo, & pleuritide, remedia ſpecifica habentur: ceterum Diacodiatis, dummodo vires conſtent, & pulſus ſatis fortis & laudabilis fuerit, interdum uti licebit. Ad dolorem pectoris, ſi quando moleſtus fuerit, linimenta, fotus, & cataplaſmata interdum exhiberi expediat.

Indicatio Therapeutica 2dæ, cujus intentiones ſunt materiam pulmonibus impactam (ſiquidem ea diſcuti aut reſorberi nequeat) concoquere, & per ſputum excernere, medicamenta vulgo maturantia & expectorantia requirit; quæ tamen utraque temperata ſint oportet, quæ nempe ſitim & æſtum febrilem ſedant potius quam exaſperant. Hujuſmodi remediorum, pectoralium proprie dictorum, ſpecies in capite de Tuſſi ſuprà recenſuimus; præſcripta ſelectiora, & ad hunc affectum maximè accommoda, infrà ſubdentur.

Remediorum Formulæ.

1. 2. Medicamenta ad primam & ſecundam intentionem conducentia juxta formulas ſequentes præſcribuntur.

R. *Aq. Cardui Mariæ Unc. x. papaveris Rhœad. Unc. iij. ſyrup. ejuſdem Unc. j. Margarit. præparat. Drach. j. f. Julapium. Doſis cochl. vi. quarta quaque hora.*

R. *Aq. Ceraſorum nigrorum, Cardui benedicti, meliſſæ, ana Unc. iiij. pulv. dentis Aprugni Drach. j. ſyrup. violac. Drach. x. f. Julapium, ſumend. eodem modo.*

R. *Radic. graminis Unc. iij. raſur. eboris, C. C. ana Drach. iij. paſſular. exacinat. Unc. jſſ. liquiritiæ Drach. ij. coquantur in aq. fontan. lib. iij. ad ij. colaturæ addè ſyrup. violacei Unc. j. ſalis prunell. Drach. j. f. Apozema: ſumatur ad Unc. iij. vel iiij. ter in die.*

Propter eandem intentionem, viz. ut vaſa depleta morbi fomitem ſubtrahant, aut ipſammet materiem morbificam reſorbeant, etiam Catharſis à multis præſcribitur. In veterum praxi contra hunc morbum, ſicuti & pleroſque alios, poſt phlebotomiam, præparantia & purgantia, ritu conſtante inſtitui ſolent; atque nuper Chymici cum majori audaciâ vomitoria propinant, & præ ceteris quibuſque remediis in Peripneumoniâ prædicant. Quinimo phlebotomiâ neglectâ, aut interdictâ, præcipuum ſanationis cardinem in Emeticis ſtybeatis collocant: quo temerario illorum conſilio neſcio an quidnam pernicioſius excogitari poſſit. In ruſticis & robuſtis corporibus interdum hæc pharmacia impune celebratur, plerunque tamen haud minus infructuoſe; in teneris vero conſtitutionibus, vix veneno inferius cenſeri debet. Quod vero ad catharſin ſpectat, etſi non ſtatim ab initio conveniat, quin fere ſemper officit; attamen finitâ materiæ morbificæ fluxione, & ſedatâ ſanguinis effervescentiâ, cum pharmaco ſolutivo corpus blande evacuare licebit.

R. *Decoct. Sennæ Gereonis Unc. iiij. ſyrup. roſarum ſolutiv. Unc. j. miſce f. potio. Vel,*

R. *Sennæ opt. Drach. iij. Caſiæ totius, Tamarindorum, ana Unc. ſſ. ſem. Coriandri Drach. ij. coquantur in aq. fontan. ſ. q. ad Unc. vj. colaturæ addè ſyrup. violacei Unc. j. clarificetur cum ovi albumine, & exhibeatur.*

Purgantia

Purgantia non ſemper, nec unquam temere in hoc morbo propinentur: verum Enemata crebro, imo plerunque quotidiano ſint in uſu; hæc autem lenia tantum ſint, & emollientia, quæ, ſine magna humorum aut ſanguinis agitatione, alvum blande ſubducant. In hunc finem lac, aut ſerum lactis, cum ſaccharo rubro, aut ſyrupo violaceo ſæpe convenit: vel, *R. Folior. Malvæ utriuſque, meliloti mercurialis, ana M. j. ſem. lini, fœnicul. dulc. ana Unc. ſſ. pruna dulcia n. vi. coquantur in aq. fontan. ſ. q. ad lib. j. cui adde ſyrupi violacei Unc. j. ſaccharı Drach. x. ſalis prunellæ Unc. j. f. enema.*

3. Medicamenta propter tertiam intentionem, viz. ſanguinis lentorem diſſolvendum, exhiberi ſolent ſub forma pulveris, ſpiritûs, hauſtûs, vel boli, juxta modos ſequentes.

1. Pulveres.

R. *Oculor. Cancri pulv. Drach. ij. ſalis prunellæ Drach. ſſ. ſaccharı perlati Drach. j. f. pulvis, dividatur in vi. partes, ſumatur una ſexta quaque hora, cum Julapio, vel Apozemate appropriato.*

R. *Pulv. dentis Aprugni (vel mandibul. piſcis Lucii) oculor. Cancri ana Drach. ſſ. florum ſalis Armoniaci, pulv. florum papaveris Rhaad. Drach. ſſ. miſce pro iij. doſibus.*

2. Spiritus & Liquores Chymici.

R. *Spir. ſalis Armoniaci cum olibano deſtillat. Drach. iij. Doſis gutt. xii. ad xv. vel xx. ter in die.*

R. *Spiritus Urinæ vel fuligınis Drach. iij. detur eodem modo.*

R. *Spiritus nitri dulcis, viz. cum ſpiritu vini ſæpius cohobati Drach. iij. Doſis gutt. vi. ad x. eodem modo.*

R. *Spiritus Tartari Unc. ſſ. Doſis gutt. xv. ad xx. vel xxv. cum vehiculo idoneo.*

R. *Mixtura ſimplicis Unc. j. Doſis Scrup. j. ad Drach. ß. eodem modo.*

3. Hauſtus.

R. *Aq. Cardui lib. j. ſtercoris equini recentis Unc. iij. diſſolve calide, & filtra. Doſis Unc. iij. vel iiij. bis aut ter in die, addendo ſyrup. violacei vel papaveris Rhaad. Unc. ſſ.*

R. *Folior. Taraxici, M. ij. contuſ. affunde aq. Cardui*

Mariæ

Mariæ lib. ſſ. Theriacalis Unc. ſſ. f. expreſſio ; cui adde pul. Oculor. cancri Drach. j. ſum. cochl. iij. ad vj. ter in die.

Quarta medendi intentio reſpectu Symptomatum maxime urgentium diverſimodos medicamentorum apparatus ſuggerit. 1. Reſpectu febris Julapia & Apozemata ſuperius deſcripta conveniunt Porro Chryſtalli mineralis uſus valde frequens eſſe debet. 2. Ad tuſſim & dyſpnœam linctus, eclegmata, & decocta, vel Julapia pectoralia cum fructu exhibentur.

R. *Syrupi Jujubini, Capillorum veneris, ana Unc. jſſ. violacei Unc. j. florum nitri Scrup. j. f. linctus, ſumendus ſubinde lambendo.*

R. *Syrup. Dialthææ Unc. j. diacodii, papaveris Rhaad. ana Unc. ſſ. oculor. cancri tenuiſſimè pulv. Scrup. ij. f. linctus ſumend. eodem modo.*

R. *Syrup. de hyſſopo, liquiritiæ, ana Unc. jſſ. pulv. florum papaveris rhaad. Scrup. j. oculor. cancri Drach. j. Lohoch de pino Drach. vj. miſce f. Eclegma : de quo ſumatur qu. nucis Moſchat. quatuor aut ſæpius in die.*

R. *Radic. graminis, cherefolii, Althea, ana Unc. j. ficus iiij. jujub. ſebeſten. ana n vj. paſſularum ſolis Unc. j. liquiritiæ Drach. iij. hordei Unc. ß. coquantur in aq. fontan. lib. iij. ad ij. f. colatura : cujus Doſis Unc. iij. vel iiij.*

R. *Paſſularum exacinat. Unc. jſſ. corylos iiij. inciſæ, liquiritiæ inciſ. Drach. iij. aq. hyſſopi lib. jſſ. f. infuſio clauſa & calida per ſex horas ; colatura adde ſyrup. de Althæa Unc. jſſ. f. Julapium, Doſis cochl. iij. vel iiij. ſæpius in die ſenſim deglutiendo.*

3tio Contra vigilias. R. *Aq. papaveris Rhaad. Unc. iij. ſyrup. ejuſdem Drach. vj. Aq. Epidemic. Drach. ij. f. hauſtus horâ ſomni ſumendus.*

Si pulſus ſit fortis, & vires conſtiterint, R. *Aq. flor. paralyſeos Unc. iij. ſyrup. de Meconio Unc. ſſ. f. hauſtus horâ ſomni ſumendus.*

4. Si dolor circa locum affectum moleſtus erit, R. *Unguent. dialthææ Unc. ij. olei Amygdal. dulc. Unc. jſſ. miſce, f. linimentum cum charta emporeticâ tenuiore adhibendum.*

R. *Unguent. Dialthææ, pectoralis, ana Unc. jſſ. olei lini expreſſi recentis Drach. j. cui* R. *emplaſtr. de mucilaginibus*

bus q. ſ. f. emplaſtrum pro pectoris regione ſupra locum affectum applicandum.

5° Propter ultimam medendi intentionem, quæ, indicationi adhuc ſuccurrens, medicamenta maturantia, & expectorantia præſcribit, formulæ ſequentes conveniunt.

R. *Olei lini recenter expreſſi Unc. iij. ſyrupi violacei Unc. ij. aq. hyſſopi lib. ſſ. miſce in vitro. Sum. Unc. ij. vel iij. ter in die, vas prius conquaſſando.*

R. *Olibani pulv. Drach. j. ponatur in pomo excavato, & coquatur cineribus calidis; comedat horâ ſomni repetendo per tres aut quatuor vices.*

R. *Olei Amygdal. dulc. recentis, Syrup. capill. veneris, ana Unc. ſſ. ſacchari candi Drach. ij. terantur in mortario vitreo ad perfectam mixtionem, f. linctus cum bacillo liquiritiæ ſapius in die ſumendus: item cochl. j. ter in die in hauſtu liquoris poſſeuci capiatur.*

Quoad cetera, remedia ad Phthiſin incipientem præſcripta etiam in hoc caſu proſunt.

Facile hic eſſet Peripneumoniâ affectorum Hiſtorias, ac inſtantias plurimas congerere: ſed cum ſimili ritu & morbi typus, & ſymptomatum rationes pene in omnibus habeant, ſufficit hic exemplum ſolummodo unum aut alterum notare. Itaque dum hæc ſcriberem, ad Peripneumoniacum graviter ægrotantem accerſor. Hic in Ætate 50. circiter annorum, corporis macilenti & temperamenti bilioſi, à frigore ſuſcepto in febrem cum tuſſi, dolore pectoris & reſpiratione difficili incidit. Cum ita quatriduò ſine ullo remedio aut adminiſtratione medica laboraſſet, reperi inſigniter febricitantem, cum ſiti & immani præcordiorum phlogoſi, difficillime & cum Thoracis nixu & Bronchiorum ſtrepitu ægre reſpirantem, ut plane in ipſo mortis agone poſitus videretur. Huic cum pulſus (etſi celer, & perturbatus) ſatis tamen fortis eſſet, illico phlebotomiam præſcripſi, ad Unc. viij. vel x. à quâ cum parum levaminis recepit, poſt tres horas immiſſo prius clyſtere repetendam ad Unc. xij. præcepi: inſuper *Spiritus C. cervi* gut. 12. 6 quaque horâ cum Julapio appropriato, & intermediis temporibus pulveris ſequentis Doſin exhibendam curavi. R. *Pulv. oculorum canceri, ſalis prunellæ, ana Drach. jſſ. Margaritarum Drach. j. ſacchari candi Scrup. ij. f.* Pulvis, dividatur in

octo

octo partes. Porro cepit hauſtum Apozematis pectoralis ſæpius ad libitum. Horum uſu intra tres horas ſymptomata omnia remittere ceperunt, atque nocte inſequenti ſudavit, & aliquantulum dormivit; poſtridie phlebotomia iterabatur, & deinceps iiſdem remediis continuatis intra quatuor aut quinque dies intergrè convaluit. Sanguis è vena detractus in ſuperficie viſcoſus ſemper & decolor fuit.

Vir quidam generoſus temperamento ſanguineo & habitu corporis Athletico præditus, poſt vini potum immoderatum febrem cum Peripneumonia graviſſima contraxit, adeò ut ſiti & calore ſummè urgentibus, erectus uſque in lecto aut Cathedra ſedens, & creberrimè anhelans, aërem flammæ vitali ſuſtinendæ parem vix ac ne vix introducere potuerit. Cum phlebotomiam copioſam ferre nequiret, ſanguinem bis aut ter de die in diem detraxi; enemata crebrò injiciebantur: inſuper Apozemata, Julapia, item ſpiritus Armoniaci, ac pulveres teſtacei per vices exhibebantur. Intra quatuor aut quinque dies febris remiſit nonnihil, item melius reſpirare, & ſomnos interdum breves capeſſere cepit, uſque tamen de pectoris gravamine inſigni & ſpirabilium oppreſſione intolerabili querebatur: Quare cum phlebotomia non amplius tuta foret, veſicatoria perampla brachiis & cruribus applicui: ulcuſcula in brachiis brevi ſanabantur, in Tibiis vero excitata, non tantum aperta manebant, verum poſt quinque vel ſex dies in immenſum fluebant, & deinceps ferè per menſem ichoris acerrimi copiam ingentem quotidie profundebant; interea pulmones ſenſim melius habuere, & demum ſarcina omni immunes evaſere; denique ulcuſcula veſicatoriis excitata ægrè admodum, & non ſine crebra pharmacia perſanari potuerunt.

SECT.

SECT. I. CAP. IX.

De Pleuritide.

QUanta inter Pleuritin & Peripneumoniam ſit affinitas, ſupra innuimus; nimirum quod, licet uterque affectus interdum ſolitarius, & ab altero ſeparatim exiſtat, ſæpius tamen aut coincidunt, aut alter, modo hic, modo iſte, alteri ſupervenit, aut ſuccedit. Utriuſque eadem Procatarxis, viz. ſanguinis ad lenteſcendum, ſimulque efferveſcendum Diatheſis; quinimo eadem cauſa conjuncta eſt, nempe vaſorum alicubi minorum, ob talem ſanguinis diſpoſitionem obſtructio phlegmonώδης; porro à Medicis pleriſque neotericis ad utrumque morbum eadem præſcribitur medendi methodus: potiſſima diſcriminis ratio, quâ ab invicem diſtinguuntur, à locis affectis, quæ nomina eorum denotant, deſumitur. Enimvero ſanguis, ad obſtructionem inflammatoriam alicubi acciendam prædiſpoſitus, morbi nidum ideo ſæpius in pectore dedigit; quoniam hic, propter incendii vitalis focum, immanius efflagrat; ac inſimul effluviis vaporoſis aliiſque recrementis, quæ circulationem præpediunt, minime liberatur. Quibus accedit, quod regione hac clauſa, ſanguinis compages, per ductus anguſtiores tranſitura, non, uti in viſceribus imi ventris, aut fermento quopiam reſeratur, aut ſucco aquoſo recens diluitur: itaque ſi forſan cruor, per arterias vertebrales in membranam coſtas ſuccingentem provectus, in tranſitu ſuo circa vaſorum anguſtias aut intercapedines hærebit, affectus, de quo nunc agitur, ſuccedet: pariter ſi quando intra ductus pulmonares obſtructio contingat, Peripneumonia, prout ſupra oſtenſum eſt, excitabitur. Quamobrem juxta morbi hujus Pathologiam ſuperius traditam, quæ ad pleuritidis tum Theoriam, tum Therapeiam ſpectant, facili negotio deſignari poſſunt.

Morbi hujus (quoties primarius & ſolitarius exiſtit) ſedem in pleura ſeu membrana coſtas internas ſuccingente conſiſtere, tum doloris ſenſus, tum obſervationes Anatomicæ Pleuriticorum defunctorum habitæ plane teſtantur. Eſt autem Pleuritis vera & ſingularis, inflam-

matio ipſius pleuræ, ex affluxu ſanguinis efferveſcentis, ſimulque lenteſcentis, per arterias vertebrales excitata, cum febre continuâ & acutâ, dolore lateris pungente, tuſſi, & difficultate ſpirandi.

Cauſa hujus proxima, eſt ſanguis in membranæ iſtius vaſis minoribus ac interſtitiis (pariter ac in Peripneumonia) ob lentorem obſtructus, aut extravaſatus, dein ob turgeſcentiam copioſius ibidem aggeſtus, proindeque phlegmonen excitans. Huic ſupervenit dolor acutus, ob ſolutionem continui in parte maxime ſenſili; item tuſſis oritur, propter irritationem muſculis intercoſtalibus impreſſam; inſuper & reſpiratio difficilis, ob fibras muſculares quoad actionem ſuam læſas; quæ ſiquidem contractiones longas & validas perficere nequeant, debiles, ſed & crebriores inire coguntur: ſecus ac in Peripneumonia, in qua ſymptoma iſtud à pulmone nimis oppleto & infarcto oritur. Febris à ſanguinis efferveſcentiâ cietur, & Pleuritidis fere ſemper comes potius quam effectus eſt. Enimvero ſanguis, à quacunque cauſâ in turgeſcentiam febrilem actus, ſi inſimul in compage ſuâ conſtrictus ad lenteſcendum aptus fuerit, una cum febre ſæpiſſime Pleuritin, vel Peripneumoniam, vel utramque inducit. Hinc obſervare eſt morbum hunc ſpeciem ſæpe variare, & locum mutare, viz. de Pleuritide in Peripneumoniam, ac vice verſâ; dein ab utroque, aut alterutro in Phrenitin, aut Anginam migrare: in quantum ſc. cruor inter efferveſcendum exuvias ſuas viſcoſas modo in hac parte, modo in illa, modo ſimul in pluribus deponit, dein iterum reſumit, ac varie tranſfert.

Cauſæ Pleuritidis remotiores eædem prorſus ac Peripneumoniæ, viz. quæcunque ſanguinem ad lenteſcendum, ſimulque efferveſcendum prædiſpoſitum exagitant, inque turgeſcentiam febrilem concitant. Huc ſpectant caloris & frigoris exceſſus, pororum conſtipatio ſubita, crapula, vini aut liquorum ardentium potus, exercitium immodicum; quandoque aëris conſtitutio maligna hunc morbum fere quibuſvis inducit, & epidemicum reddit: cui accedit, quod nonnullis à conſtitutione ſuâ, aut conſuetudine, hic morbus admodum familiaris exiſtat; proinde ut ſanguinis intemperies, per quamvis fere occaſionem inducta, mox in Pleuritida tranſeat.

Ex prædictis morbi hujus ſigna, quibus tum quoad eſſentiam ſuam dignoſcitur, tum ab aliis morbis, & præſertim à Pleuritide nothâ, & Peripneumoniâ diſtinguitur

guitur, ſatis manifeſta apparent. Notandum vero lateris dolorem quandoque valde moleſtum exoriri; qui cum Pleuritin mentiatur, pro ea interdum, licet perperam, ſumitur. Enimvero in quibuſdam ſcorbuto, & affectibus nervoſi generis obnoxiis, nonnunquam accidit humorem acrem, & ſumme dolorificum in pleuram, aut muſculos intercoſtales deſcendere, ibique defixum, cruciatus acerrimos inferre; quæ tamen affectio à Pleuritide diſcriminatur, quatenus ea febre ac ſiti vacat, pulſus uſque moderatus & laudabilis periſtat, non raro appetitus, imo & vires conſtant; porro dolor haud diu fixus eſt, aut uni limitatur loco, ſed ſenſim huc illuc in partes vicinas repit, juxta quod materies, per fibrarum ductus, è loco in locum dilabitur.

Morbi hujus differentiæ haud plures occurrunt; attamen diſtingui ſolet, quod nempe ſit vel exquiſita & vera, qualem modo deſcripſimus; vel notha, quæ ſedem in muſculis intercoſtalibus vel in eorum interſtitiis habens, à flatu, vel humore ſeroſo & acri ibidem aggeſto procedit; atque ſine phlegmone, aut febre, dolorem minùs acutum excitat; cumque dolor exteriùs conſitus ſit, ægrotantes plerunque in latus oppoſitum meliùs quàm in affectum decumbunt, ſecus ac in pleuritide verâ. Secundò Pleuritis aut ſimplex eſt, vel cum Peripneumonia, aut alio quodam affectu complicata; & ſic vel primaria vel ſecundaria eſt, vel cum altero affectu connata.

Quod ſpectat ad morbi hujus prognoſin, Hippocrates pleura tecmeria notavit, quibus Pleuriticis bonus aut malus eventus ſignificatur. Singula hæc percurrere, & commentariis adjectis explicare, nec otium erit, neque operæ pretium videtur. Quod rei ſumma eſt, de Pleuritico expectatur, vel ut morbus ſtatim ſolvatur, partim crebrâ & liberâ phlebotomiâ, & partim ſudore critico die quarto vel citra octavum exorto: vel ut his non rite ſuccedentibus, diutius protrahatur; & tunc ſæpiſſime huic morbo peripneumonia, aut empyema, vel utrique affectus ſuperveniunt; è quibus ſequitur morbi ſolutio non niſi lenta & incerta, & ſæpiſſime aleæ periculoſæ plena.

Peripneumonia Pleuritidi non ſtatim judicatæ (uti ſæpius aſſolet) ſuperveniente, tota ſpes in ſputo maturè concoquendo & cito expectorando conſita eſt: hoc enim ſi laudabile & copioſum fuerit, atque facilè & feſtinè excernatur, ſæpe morbum utrumque in totum ſolvit.

Attamen haud propterea ſequitur materiam pleuriticam è latere in pulmones per ductus neſcio quos cæcos derivari, aut eandem, è pleura in cavitatem pectoris exudatam, à pulmonibus imbibi, & demum per ductus ſurſum attrahi, & foràs excerni. Sed cum Peripneumonia Pleuritidi ſupervenit, atque materies, pulmonibus impacta, per ſputum evacuari incipit, adeo ut loca affecta pulmonaria continue depleantur; ſanguis ſaburram alteram in pleura defixam reſumit, eamque ad pulmones, ubi exportationis loca patefiunt, ſputo ejiciendum defert. Quod ſi Pleuritis neque per ſe, neque per Peripneumoniam adſcitam judicabitur, tandem vel abſceſſu in pleura, aut etiam in pulmone facto, Empyema ſuccedit; vel materies omnis, in pulmonem delata, ibidemque putreſcens, & viſceris unitatem ſolvens, Phthiſin ægre ſanabilem, aut exitialem parit.

Circa Pleuritidis curationem, quandoquidem hujus morbi ſtatus, criſis & tendentiæ multiplices fuerint, pro vario ipſorum reſpectu indicationes Therapeuticæ diverſimodæ occurrunt; & pro re natâ, juxta prudentis medici conſilium, primitus inſtitui, & ſubindè alterari, aut continuari debent. Enimvero alia convenit methodus ad Pleuritin ſimplicem, & ſolitariam, atque alia ſi cum Peripneumonia complicetur; inſuper aliam atque aliam ordinare oportet, ſi forſan aut per ſputum criſis expectatur, aut, rebus in pejus euntibus, morbus vel in empyema tranſiturus, vel ad phthiſin inclinat. Quod ad tres caſus poſteriores, viz. quando Pleuritis primò incipiens in Peripneumoniam, vel Empyema, aut denique diatheſin phthiſicam tranſit, ratio medendi appropriata in cujuſque horum morborum pathologiis particulatim traditis deſignatur. Quod itaque ad præſens inſtitutum pertinet, ad Pleuritin primariam, & ſimplicem tres indicationes ſe offerunt, ſc. Curatoria, Præſervatoria, & Vitalis.

I. Prima Indicatio Phlegmonen, ſive ſanguinis in pulmone obſtructionem, omni modo quàm citiſſimè tollendam curat; in quem finem Phlebotomia omni ſemper ævo à medicis quibuſque (exceptis tantum fanaticis quibuſdam aut pſeudo-chymicis) velut remedium præcipuum præſcribi ſolebat. Cujus ratio prorſus eadem eſt, ac in Peripneumonia, & pleriſque aliis affectibus, propter ſanguinis alicubi remoram, & proinde aggeſtionem excitatis: nimirum quòd vaſa ſanguifera multum inanita, non tantum morbi fomitem reſcindant; ſed

ſed & materiem, quæ cauſa ejus conjuncta eſt, reſorbeant & alio deferant. Quamobrem ſanguis in Pleuritide, modo vires conſtant, & pulſus ſit fortis, liberrimè detrahatur. Et quidem longè præſtat eam primâ, & quaque deinceps (quoties repetere opus erit) vice plenius emitti, quàm phlebotomias parciores ſæpius iterare. Quippe ſanguinis lenteſcentis, ac in viſcoſitatem degeneris, portiones quamplurimæ circa locum affectum aggregantur; quæ niſi vaſis per phlebotomiam copioſam valde depletis, illinc avocentur, & magna ex parte foràs effluant, ſanguinis miſſio effectu deſiderabili fruſtrabitur. Quare quod medici quidem præſcribunt, ſanguinem in pleuritide uſque ad lipothymiam hauriendum eſſe, rationi haud incongruum videtur: quamvis ea praxis haud temere facienda ſit; quoniam omnis evacuatio virium tenori & tolerantiæ proportionari debet, quam regulam talis phlebotomia excedit.

Quanquam autem de ſanguine in pleuritide mittendo generalis ferè omnium medicorum fuit conſenſus; attamen circa locum, quæ vena aperiri debeat, maxima ſemper lis erat. Hippocrates & Galenus è directo latere laborantis venam ſecabant; poſtea Arabes & eorum aſſeclæ Itali, ac Galli, aut ſaphenam aut baſilicam lateris oppoſiti aperiebant, phlebotomiam ejuſdem lateris ſub piaculo damnantes. In ſequiore tamen ævo Græcorum antiquorum praxis paululum revixit, ut nonnulli venam ejuſdem lateris ſecare auderent; uſque tamen alteri alteros oppoſitæ ſententiæ authores, quoties infauſtus contigit eventus, quaſi homicidii reos judicabant. Dumque adeo inter medicos circa phlebotomias haud minor quàm inter Judæos & Samaritanos circa latrias ſacrum locum decertatio eſſet, tandem circulationis ſanguineæ doctrina à Cl. Harveo, novæ inſtar facis prodita, controverſiæ hujus nebulas omnes diſcuſſit; ſtatim ut liquido appareret perinde fere eſſe, ſive in pleuritici latere affecto, ſive oppoſito vena ſecetur; quamvis noſtro ſeculo mos invaluerit, primò & potiùs venam affecti lateris aperire. Attamen vena brachii ſive hujus ſive iſtius aperta, immediate nihil omnino ab arteria vertebrali aut à pleura detrahit; tantum venæ Azygi aut vertebralis rami ſunt, quæ ſanguinem è loco affecto excipiunt: hoc autem ut faciant, non alio modo deplentur illi, niſi quod totius ſanguinis quantitas per phlebotomiam ubicunque factam minoratur. Pro vena lateris affecti potius ſecandâ tantùm hoc dici poteſt, quod vena baſilica de-

pleta, arteriæ brachiales uberiorem ſanguinis penum excipiunt; hinc Aortæ rivus ſanguineus, ex iſto latere rapidiùs versùs ramos brachiales decurrit, ac interea forſan in celeri iſto tranſitu ſuo, paulo minus ſanguinis arteriis vertebralibus pro morbi fomite infundit. Quod ſpectat ad opinionem iſtam, ſanguinem κατ' ἐξιν è loco in locum quandoque uberius deferri, hinc ut, pulmone dextro aut hepate phlegmone aut obſtructione obſeſſis, pars dextra capitis doleat, & faciei plus rubeſcat; dico interdum ita fieri, quoniam ægrotantes ſuper latus affectum conſtanter in lecto decumbunt; proinde ob vaſa compreſſa, ſanguis in partibus aliis ejuſdem lateris inter circulandum diutius moratur. Super his, cum phlebotomiæ Hiſtoriam, & Ætiologiam trademus, altius inquiretur.

Quod ſi phlebotomia, ob pulſum debilem, & functionis Animalis languorem, nec primo celebrari, neque dolore licet plurimum urgente, iterari debeat; hujus vicem cucurbitæ cum ſcarificatione, loco dolenti adhibendæ, bene ſupplent. Riverius & Zacutus Luſitanus notabilia curationum hoc remedio effectarum exempla citarunt. Et quidem hæc praxis rationi ſatis firmæ innixi videtur; nam ſanguine è latere affecto detracto, qui in vaſis vicinis aggeſtus, morbi cauſa conjuncta eſt, commovetur, & partim extrahitur, partimque circulationi redditur. Porro ad tollendam pleuræ phlegmonen, præter ſanguinem phlebotomiâ liberâ aut ſcarificatione detrahendum, etiam humores ſeroſi, aliique recrementitii, tum è maſſa ejus, tum è viſceribus per ſedem, urinam, ac ſudorem ſolicitari, ac blandè excerni debent. Cathartica fortiora jurè interdicuntur, quia ſanguinem exagitant, inque loca affecta altius impingi faciunt. Quod autem chymici quidam celebres, viz. Ang. Sala, Hartmannus, M. Rulandus, cum multis aliis, vomitoria ſtybcata Pleuriticis quibuſque audacter exhibent, & pro remedio optimo prædicant, mihi ſanè nec tutum hoc, nec rationi congruum videtur; unica, ut opinor, juvandi ratio, eaque valde incerta & diſcriminis plena poteſt eſſe, viz. ut pharmaco vehementius operante, dum laborantes ſpirituum exolutiones, aut lipothymias patiuntur, ſanguinis vigor omnis & turgeſcentia concidant, proindeque fibræ nerveæ corrugationes aut contractiones ſuas dolorificas remittant, atque vaſa ſanguifera plurimum inanita materiam morbificam reſorbeant: interea periculum

culum eſt ne humores violenter commoti, ad partem affectam impetuoſius ruant; ſaltem ne ſpiritibus nimium dejectis, & naturæ opere circa materiæ morbificæ coctionem, aut ſecretionem, perturbato, vires ſuccumbant, antequam morbus judicabitur. Interea tamen enemata crebri aut quotidiani ſint uſus: quinimo pharmaca interdum ſolutiva mitiora, modo febris non admodum intenſa ſit, concedantur. Julapia, & decocta attemperantia, atque ſudores, vel urinas blande moventia, quàlia ſupra ad Peripneumoniam præſcripſimus, hic etiam conveniant; calidiora quæque acria, ſive aromatica, aut ſpiritu vinoſo prædita, ſedulo vitentur.

II. Secunda Indicatio Præſervatoria, contra ſanguinis lentorem, & efferveſcentiam deſtinata, ejuſmodi medicamenta præſcribit, quæ, cum ſale volatili aut Alcaliſato conſtent, ſalium acidorum, fixorum, aut alias νοσερῶν cum aliis particulis craſſioribus combinationes initas deſtruunt. In quem finem oculi, aut chelæ cancrorum, dens apri, lapis carpionum, mandibulum piſcis Lucii, os cordis cervi, priapus cervi, ſal prunel. Sal coralliorum, ſal urinæ, aut C. C. volatilis, pulvis ſanguinis hircini, infuſio ſtercoris equini, Sp. C. cervi, ſalis Armoniaci, Sp. Tartar. Mixtura ſimplex, Bezoarticum minerale, Antimonium diaphoreticum, flores ſalis Armoniaci in Pleuritide remedia perquam celebria exiſtunt.

III. Tertia Indicatio vitalis, quæ proſpicit, ut vires, & calor vitalis durante morbi curſu in debito tenore ac ſtatu præſerventur, præſcribit, imprimis aptam victus rationem, ac inſuper remedia Cardiaca, & Anodyna, quæque aliis, ſi forſan emergant, ſymptomatis tempeſtivè occurrunt. Primò in pleuritide vera victus tenuiſſimi ratio, ex meris ſc. avenaceis, ac hordeaceis inſtitui debet; & pro potu ordinario ptiſana, aut cerviſia lacteata potius, quam cerviſia ſimplex convenit: quanquam in ſiti immani etiam hæc in quantitate moderata concedenda ſit. Inſuper ad ſitim reſtinguendam Julapia, Apozemata & emulſiones per intervalla ſumantur: quibus omnibus ſal prunellæ adjiciatur. Secundò Cardiaca ſolum temperata adhibeantur, quæ ſpiritus animales blandè retocillent, & ſanguinis, plus debito efflagrantis, accenſionem minimè intendant. Propter has intentiones *Aq. Cardui Mariæ, card. benedicti, meliſſæ, boraginis, paralyſeos, ceraſorum nigrorum*, cum fructu exhiberi ſolent: quibus margaritarum & coralliorum pulvis adjiciatur.

Tertio Anodyna tum intus ad ſomnum, ſi quando valde deficiat, conciliandum, tum extus ad dolorem lateris leniendum adhibere oportet. Prioris generis uſitatiora ſunt papaveris Rhœados aqua deſtillata, ſyrupus, & pulvis, quæ in Pleuritide æquè ac Peripneumonia, Specifica æſtimantur. Porro cum dolor valde acutus, & vigiliæ plurimum urgebunt, etiam Diacodiata propinare licebit. Contra dolores linimenta, fotus, cataplaſmata, ac interdum animalium recens mactatorum viſcera calentia applicanda conveniunt. Hæ ſunt præcipuæ medendi intentiones quæ ad exquiſitam & ſimplicem Pleuritida, antequam Peripneumoniam ſibi conciſcat, vel in ipſam aut empyema tranſeat, ſanandam requiſitæ videntur. Reſtat modo ſingulis hiſce ſelectiores medicamentorum formulas adaptare.

Primo igitur circa morbi initium, ad phlegmonen tollendam Julapia, Apozemata, Pulveres, Clyſteres, & blandè ſolutiva præſcribi ſolent. R. *Aq. Cardui Mariæ Unc. viij. Papaveris Rhaados Unc. iiij. Syrup. ejuſdem Unc. j. ſalis prunel. Drach. j. f. Julap. Doſis Unc ij. vel iij. tertia quaque hora.*

R. *Radic. graminis Unc. iiij. hordei Unc. ß. corticum pomorum M. j. paſſularum ſolis Unc. j. liquiritiæ Drach. ij. coquantur in aq. fontan. lib. iij. ad ij. colaturæ clarificatæ adde ſyrupi violacei Unc. j ß. ſalis prunel. Drach. jß. f. Apozema. Doſis Unc. iij. vel iiij. ſæpius in die.*

R. *Salis prunel. Drach. ij. florum nitri Drach. j. pul. florum papaveris Rhœados Scrup. ij. ſacchari candi Scrup. iiij. f. pulvis; Doſis Drach. ß. ter vel quater in die.*

R. *Decocti malvæ totius cum prunis dulcibus lib. j. Syrup. violacei Unc. iij. prunel. Drach. j. f. enema.*

R. *Caſſiæ totius contuſ. Unc. ij. tamarindorum Unc. j. florum roſarum pallidarum M. j. ſem. coriandri Drach. ij. coquantur in ſ. q.ª aq. font. ad lib. j. colaturæ adde Syrupi de cichorio cum Rhabarbaro Drach. ij. clarificetur cum ovi albamine; Doſis Unc. v. vel vj. mane per duos vel tres dies continuos.*

Secundo, ad ſanguinis lentorem ſive viſcoſitatem coagulativam diſſolvendum ſequentia ex uſu erunt, ſc. formâ potus, pulveris, & ſpiritus.

R. *Stercoris equini recentis Unc. iiij. Aq. cardui lib. jß. infuſio clauſa & calida per horas ij. dein liquor filtretur;*

tur; cui adde ſyrup. è ſucco Taraxici, vel cichorii Unc. ij. ſp. ſalis Armoniaci Drach. j. detur ad cochl. v. vel vj. ter aut quater in die.

In hunc finem aq. ſtercoris equini egregiè convenit.

R. *Stercoris equini lib. iiij. foliorum cardui benedicti, Mariæ, Scabioſæ, Anagalidis, ana M. iij. ſimul concisis & commixtis affunde lactis recentis lib. vj. deſtillentur organis communibus; Doſis Unc. ij. ad iij. vel per ſe, vel cum aliis aq. deſtil. in forma Julapii.*

In eundem uſum tincturæ, aut ſolutiones aliorum ſtercorum à medicis quibuſdam exhibentur, & ſummis laudibus prædicantur. Helmontius jure *ſtercus Jumenti*, Panarolus *ſtercus columbinum*, alii *ſtercoris gallinacei album* in pleuritide commendant. Epiphanius Ferdinandus *decoctum Nicotiana* cum *ſapa diſſolutæ* pleuriticis cum fructu exhibere ſolebat; Valeriola *Decoctum florum papaveris Rhaados* pro experto, & familiari remedio habuit: Cl. Sylvius mixturam ſequentem, cochleatim per brevia intervalla ſumendam, præſcribit.

R. *Aq. petroſelini, hyſſopi, ana Unc. ij. fœnicul. Unc. j. theriacalis ſimpl. Unc. ß. laudan. opiat. gr. iiij. ſalis armoniaci Drach. ß. ſyrup. papaveris erratici Unc. j. miſce.*

Huic compoſitioni Fredericus Deckers addit *pulv. Oculor. cancri, & Bezoartici mineralis, ana Scrup. j.*

Medicamenta, in hunc uſum maximè efficacia, formâ *pulveris* exhiberi ſolent. Exempli gratia,

R. *Pulveris oculorum cancri Drach. ij. ſalis prunel. Drach. jß. florum papaveris Rhaad. Drach. ß. miſce f. pulvis; Doſis Drach. ß. ter aut quater in die cum vehiculo idoneo.*

Loco oculorum cancri, pulvis mandibulæ piſcis Lucii, aut dentis aprugni, aut priapi cervini, vel taurini uſurpari poſſunt; & ſi iſtis ſucceſſus defuerit, tentari debent ſequentia.

R. *Antimonii diaphoretici, vel ceruſſæ ejus, aut Bezoartici mineralis Drach. ij. ſalis volatilis C. C. Drach. ß. pul. florum papaveris Rhaados Scrup. ij. f. pulvis. Doſis Scrup. j. ad Drach. ß. ter aut ſæpius in die.*

Propter

Propter eandem medendi intentionem eſt, quod Riverius *pulv. fuliginis camini à Drach. ſſ. ad Drach. j.* alii pulverem *ſtercoris columbini* aut *gallinacei* exhibent. Quinimo propter analogiam hanc, quâ animalium ſtercora ſale volatili referta, in hoc morbo juvant, probabile eſt, quod *ſtercus caninum pleuritidi* haud minus quam *Anginæ* ſanandæ conferat; ac ita potius, quoniam hi morbi ſæpe Typos invicem commutant, atque alter alterutrius ſpeciem aſſumit. Liquores chymici, ſale volatili præditi, etiam in Pleuritide interdum inſigniter juvant. R. *Sp. ſanguinis Drach. ij. aq. papav. Rhœad. Unc. iij. ſyr. ejuſdem Unc. j. miſce, detur cochleatim per brevia intervalla.*

R. *Sp. ſalis armoniaci cum cibario deſtillat. Drach. iij. Doſis gut. xij. ad xv. vel xx. ter aut quater in die in vehiculo idoneo. Eodem modo ſp. urinæ, fuliginis vel C. C. exhiberi poteſt.*

R. *Spiritus Tartari Drach. iij. Doſis Scrup. j. in vehiculo idoneo.*

R. *Mixturæ ſimplicis Drach. iij. Doſis Scrup. j. ad Drach. ſſ.*

3. Quoad indicationem tertiam, præter victum tenuem, remedia cardiaca & Anodyna præſcribuntur. Prioris generis formulæ per Julapia & Apozemata pro indicatione prima; per ſpiritus & pulveres pro ſecunda præſcripta ſuppleri poſſunt. Anodyna interna in vigiliis & dolore admodum intenſo exhibenda, juxta modos ſequentes, præſcribuntur.

R. *Aq. papaveris Rhœad. Unc. ij. ſyrupi ejuſdem Drach. vj. ſp. C. C. gut. xij. f. hauſtus, ſumendus hora ſomni.*

Si ad altiora procedendum ſit, R. *Aq. cardui Unc. ij. diacodii Drach. iij. ad Unc. ſ. vel Drach. vj. ſp. ſalis armoniaci cum thur. Scrup. ſ. f. hauſtus. Quandoque, tametſi rarius, ad Laudana aſcendere expedit; quæ tempeſtive exhibita, quatenus ſomnum concitant, & ſudores & urinas movent, inſigniter proſunt.*

R. *Aq. florum paralyſeos Unc. ij. Laudani tartariſati gut. xvi. ad xx. ſp. ſanguinis Scrup. ſ. ſyrupi violacei Drach. ij. miſce f. hauſtus.*

Anodyna exteriora in formâ linimenti, fotus & cataplaſmatis præſcribi ſolent.

R. *Unguent.*

R. *Unguent. Dialthæa Unc. ij. olei Amygdal. dulc. Unc. j. albi Græci Drach. ij. misce, simul terendo.*

R. *Emplastr. de mucilagimibus Unc. ijß. malaxetur cum oleo lini, & applicetur supra chartam emporeticam.*

R. *Summitatum Malvæ utriusque, foliorum Mercurialis, Betæ, an. M. iiij. coquantur in aq. fontan. ſ. q. colatura usurpetur pro potu.*

R. *Magma herbarum post liquoris expressionem contus. adde farinæ avenaceæ Unc. vi. sem. lini, fænugraci, an. Unc. ij unguent. dialthæa Unc. ij. f. cataplasma.*

Pleuriticorum hiſtorias & inſtantias non eſt ut longe perquiram, hujus enim morbi exemplum notabile jam ſub manibus verſatur: nimirum virgo lectiſſima affectui iſti frequentiſſime, & velut habitualiter obnoxia, curæ noſtræ committitur. Hæc juvenis, admodum pulchra, temperamenti ſanguinei ſed conſtitutionis valetudinariæ, à leviſſima quavis occaſione, viz. à frigore ſuſcepto, aut erratis in quolibet ſex non naturalium, quinimo interdum à mera anni aut aëris mutatione, in febrim (cui mox dolores pleuritici cum tuſſi, & reſpiratione difficili, & plerunque dein convulſiones horrendæ ſuperveniunt) à multis nunc annis incidere ſolebat: cujuſmodi pathematis adeo graviter olim ſuccumbebat, ut non raro quotannis per aut ſupra ſex menſes intra cubiculum ſe continere cogeretur. Nuper autem etſi ab hac plaga non abſolvitur, rarius tamen ea plectitur. Superiori anno per totam æſtatem, & fere Autumnum mediocriter valuit, ſub initium hyemis ab eo morbo decubuit, jamque circa finem ejus denuo ægrotat. Dolor pleuriticus latus dextrum conſtanter occupat, ubi ſanguine circa muſculos intercoſtales in tranſitu hærente & extravaſato, fibræ irritatæ ſenſum moleſtiſſimum, ſimulque motum tuſſiendi convulſivum ineunt, & fere perpetuo iterant: interea pulmones ſatis firmi, & quoad ductus aperti, ſanguinem, ut ut lenteſcentem, ſine remora (quæ peripneumoniæ ſæpe parens eſt) expeditè trajiciunt. Huic nulla remedia ſine phlebotomia prodeſſe ſolent; quæ ſemper adeo potiſſimum neceſſaria eſt, ut unaquaque ægrotationis vice, invitis omnibus eam ter aut quater, imo interdum ſæpius repetere cogeremur: cruor emiſſus in ſuperficie pelliculam viſcidam & albicantem conſtanter habet. Hic morbus ſemper fuit Pleuritis ſimplex, Peripneumoniæ expers, & pro curatione ejus methodo ſequenti conſtanter cum ſucceſſu uſa eſt.

R. *Spiritus*

R. *Spiritus ſalis Armoniaci cum gum. Amoniac. Drach. iij. capiat gut. xv. ad xx. ter in die cum julapio ſequenti.*

R. *Aq. cardui, ceraſorum nigrorum, ana Unc. vi. hyſteric. Drach. j. ſaccbari Drach. vi. Intermediis temporibus cepit doſin pulveris cum Apozem. Unc. iij.*

R. *Tul. oculorum cancri, dent. aprugni, ſalis prunel. an. Drach. j. f. pulv. divide in ſex partes.*

R. *Radic. graminis Unc. iij. eringii condit. Unc. j. ras. eboris C. C. an. Drach. ij. cortic. pomorum M. j. paſſularum ſolis Unc. j. coquantur in aq. fontan. lib. iij. ad ij. colaturæ adde ſyrup. violacei Unc. j. ſalis prunel. Drach. j. miſce, f. Apozema.*

Enemata ex lacte cum ſyr. violaceo diebus modo ſingulis, modo alternis fuerunt injecta. Si quando ad ſopiendum dolorem opiata ut ut mitiora fuerant exhibita, dolor & torpor capitis atque affectus convulſivi graviſſime eam exinde infeſtare ſolebant.

SECT.

SECT. I. CAP. X.

De Empyemate.

PLeuritin, & Peripneumoniam morbos non tantum affines, ſed invicem commutabiles, & alterutrinque ſucceſſivos eſſe, e ſuperioribus manifeſto liquet. Porro tum hæc, tum illa, & nonnunquam utræque ſimul non bene judicatæ, in Empyema tranſeunt: ſi quando enim phlegmone circa pleuram excitata ſuppuratur, tandem Apoſtemate diſrupto, pus in thoracis cavitatem decidens, hunc morbum producit. Pariter ex pulmone inflammato interdum ſuccedit; nimirum ichor circa locum affectum aggeſtus, diutina coctione in humorem craſſum & flavum abit, qui niſi per tuſſim ejicitur, aut pulmonis ſubſtantiam interiorem ſenſim labefactans, diatheſin phthiſicam infert; vel unitatem pulmonis totius ſolvendo, tandemque membranam extimam corrodendo in pectus dilabitur, adeoque empyema parit. Unuſquiſque pulmonis abſceſſu aut ulcere laborans, etſi pus copioſum & fœtidum (uti in pulmonis vomica ſæpe contingit) expuat, non ideo dicatur Empyematicus. Enimvero vocabuli hujus acceptione communi denotatur, puris intra cavitatem thoracis collectio, quâ ſcilicet reſpirationis organa opprimuntur: illuc vero pus iſtud confluere ſolet vel ex Pleuritide, vel Peripneumonia (& quandoque forſan ex Angina) ſuppuratis, & diſruptis.

Quandoquidem igitur empyema nunquam primario & per ſe incipit, ſed aliorum morborum haud rite judicatorum, fere ſemper effectus ſive productum eſt, circa cauſas ejus non opus erit multum inquirere. Ratio formalis ſive cauſa conjuncta ejus ſatis innoteſcit. Ea ſc. eſt materia purulenta, è pleura, aut pulmone, aut larynge, in thoracis cavitatem effuſa. Cauſæ autem reliquæ affectuum præviorum propriæ, ad cujuſque iſtorum Ætiologias pertinent.

Circa materiam morbificam quædam diſceptatio eſt; quippe alii hanc merum pus, aliique non hoc, ſed materiam purulentam eſſe contendunt, in qua opinione eſt Joh. Heurnius, qui materiam purulentam pro Empye-

matis cauſa conjuncta ſtatuens, inter hanc & merum purumque pus diſtinguit; aſſerens hoc fieri, *ab humore nutritio ſanguineo*, hoc eſt *ab ipſo ſanguine aliquatenus corrupto ſed pepaſmi capaci*, *materiam vero purulentam humorem excrementitium*, viz. *ſerum*, aut *ichorem* eſſe, qui à ſanguine inter circulandum alicubi præpedito & obſtructo provenit. Hinc obſervare eſt de abſceſſu qui pus verum & laudabile exhibet, eum plerumque compactum, undique concluſum, & vel cyſti, vel privatis quaſi mœniis obvolutum eſſe; dein poſtquam maturatus & diſruptus humorem contentum effundit, cito ac facile ſanari. Verum abſceſſus materiam purulentam præbens, nidum ſuum non ita conſtipatum & parietibus obſeptum, ſed plerumque inæqualem & ſinuatum obtinet, atque diſruptus saniem potius quam pus effundit; dein ob perennem humoris excrementitii ſcaturiginem ægre ſanatur.

Porro advertere eſt, utrumque humorem, ſc. tum pus, tum materiam purulentam interdum inſigniter fœtere, quandoque item odore quovis tetro prorſus immunem eſſe. Quædam apoſtemata maturata, & diſrupta pus fœtidum, alia inodorum effundunt. Pulmonum vomicas, quin & partium aliarum phlegmonas, ita diverſim habuiſſe ſæpius notavi. Materies purulenta è pleriſque ulceribus effluens grave olet; phthiſicorum ſputa, quæ multo magis periculoſa exiſtunt, ut plurimum inodora ſunt. Uſitatum eſt è latere propter Empyema perforato, materiem primo haud inſuavem exundare, dein poſt duos vel tres dies aëre orificium ſæpius ſubingreſſo, eam horrende putuiſſe: quæ tamen putiditas poſt injectionem ſpiritus cujuſvis vinoſi aut aromatici rurſus brevi evanuit. Sed multi tædii res eſſet, ſingulorum hujuſmodi accidentium & alterationum rationes particulares deſignare, in quantum perexigua tantum puris, aut materiæ purulentæ alteratio, iis fœtorem inducit admixtque. Cum particulæ ſulphureæ æqualiter coctæ, & ſalinis ſubjugatæ in mixto continentur, graveolentia abeſt; quamprimum vero illæ ſolutæ avolare incipiunt, ſecumque ſalinas (è quibus aculeantur) auferunt, odorem valde tetrum quaqua verſus diſpergunt. Quod autem ulceri putido, aut Empyematis nido, lotio vel injectio cum liquore vinoſo aut aromatico aliquoties adhibita ſæpe fœtorem tollit, in cauſa eſt, quoniam ulceris haud ſecus ac teſtæ putentis latera quodam quaſi fermento liquorem contentum inquinant, adeoque fœtorem imprimunt: cumque adeo à liquore bene temperato & potente,

tente, illud vasis aut visceris fermentum eluitur aut sub-
igitur, deinceps fœtoris propagatio ista cessat. Hinc se-
quitur indicium non semper malum, nec itaque vald[e]
bonum esse, siquando phthisicorum sputa, & empyema-
ticorum abscessus cum, vel sine graveolentia excernuntur;
quoniam utriusque generis casus quosdam salubres, alios-
que funestos extitisse cognovi. Adhæc non certius indi-
cium inde sumitur, quod phthisicorum quorundam
sputa aquæ injecta supernatant, aliorumque submer-
guntur.

Quanquam autem istam puris & materiæ purulentæ
distinctionem haud multum improbamus, attamen nec
solummodo hanc, nec semper istud Empyematis causam
conjunctam esse statuimus. Quando hic morbus pleu-
ritidi simplici succedens, ab apostemate in latere suppu-
rato & disrupto oritur, sæpissime purum merumque pus
est, quod in pectoris cavitatem decidens morbum istum
parit. Sin vero empyema Peripneumoniæ soboles sit
(nisi pulmonis vomica intercedat) materies ichorosa,
circa phlegmones locum aggesta, & postea mera coctione
crassescens, pulmonis unitatem solvit, & tandem mem-
branam investientem perforans, inque thoracem exun-
dans, Empyema producit. Ista materia purulenta potius,
quam merum pus dicatur.

Empyematis signa, vel ipsum dum in fieri est prænun-
tiant, vel plane factum indicant. Prioris generis haben-
tur morbi alii, quorum hoc proles esse solet, prægressi;
cujusmodi sunt Pleuritis, Peripneumonia, Angina, quan-
doque item pectoris plaga aut vulnus, quin & alii inter-
dum ejus affectus, non bene judicati, aut soluti: è qui-
bus empyematis secuturi major erit suspicio, si post unam
aut alteram septimanam sine sputo copiolo, rigores &
febris & spirituum languores superveniant. Dein post
xiv. aut xx. dies empyematis plane facti signa erunt, re-
spiratio difficilis, pectoris gravitas, materiæ fluctuatio, &
molestiæ sensus è corporis situ mutato, sitis & febricula
fere constans, genarum rubor, totius inquietudo & vi-
giliæ.

Empyema multifariam distingui solet, sc. [i]mprimis
juxta affectionem præcedaneam cujus soboles est; item
quoad sedem ejus in thoracis latere modo dextro, modo
sinistro, modo in tota capacitate ejus; & denique quoad
materiam morbificam, quæ vel merum & laudabile pus
est, vel materia purulenta, atque hæc modo mitis & be-
nigna, modo acris & fœtida.

Morbi hujus Prognoſis tum ante, tum poſt ſectionem inſtituitur; prior determinat utrum latus aperiri debeat nec ne; item prædicit, cujuſmodi cum, vel ſine apertione morbi eventus futurus ſit. Si empyema tardius poſt primarium affectum, ſc. non ante 30 aut 40m diem, quando vires plurimum attritæ, atque pulmones vitiati ſunt, eorumque conformatio læſa, ſuccedet; ac inſimul ſi febris velut hectica perſiſtet, reſpiratio brevis ac laborioſa, pulſus debilis & celer, cum ſudore frigido, cumque diarrhea velut colliquativa, & crebris ſpirituum deliquiis; tunc empyici ſtatus plane deploratus ſectionem minime admittit: medicus eum ſinat incruente mori, ne videatur occidere. Sin vero è contra, poſt manifeſta empyematis maturius facti indicia, pulmonum aut lateris moleſtia, nec non febris aliaque ſymptomata remittent, atque pulſus & ſpirituum robur conſtabunt, licebit tuto ad ſectionem procedere, indeque ſucceſſum felicem ſperare. Sectione factâ ſi pus album, verum bene coctum, aut alias laudabile cum euphoria exilit, & exinde pectoris gravitas, & dyſpnœa remittit, & ægrotans quoad alia pathemata melius habet, de therapeia minime dubitandum erit: ſin vero pus nullum aut malum, ſi tenue, ſubcruentum, aut fœtidum ex latere aperto effluet, perexiguam exinde ſalutis ſpem concipere licebit.

Hippocrates inter ſigna empyematis funeſti prænuncia recenſet ſpecillum à pure velut ab igne coloratum; ſive quod ſæpe advertimus & nonnunquam abſque malo eventu, ſi ſpecillum argenteum lateris aperti orificio inditum, ſtatim colore tanquam aureo aut cupreo tingeretur: quod certe nihil aliud ſignificat, niſi quod puris aut materiæ purulentæ particulæ ſulphureæ adeo exaltantur, & à mixtionis vinculo laxantur, ut facilè abſcedentes, corpori cuilibet alteri, & imprimis argenteo (cui affines ſunt) affigantur. Vidi aliquando ferinam à longa & laborioſa venatione occiſam, ſtatim ob epulas in clibano coctam, non modo tenerrimam ut cochlearibus eximi potuerit evaſiſſe, ſed etiam cochlear argenteum nitidum primo contactu deauraſſe. Cujus ratio prorſus eadem ac prioris eſt; nempe carnes iſtas à nimio dum viveret animal exercitio adeo ad putredinem diſpoſitas fuiſſe, ut ſulphuris particulæ à concretione liberatæ, & ad avolandum aptæ, ſubjecto ſtatim alteri capaci adhærerent. Verum hæc in parergo.

Quod autem ſpectat ad Empyematis Therapeiam, imprimis conſiderare oportet, utrum morbi hujus, utpote jam

jam facti, indicia certa sint vel dubia. In priori casu pharmacia haud multum opus erit; sed tantum corpore præparato, illico ad lateris apertionem procedatur. Itaque si à pleuritide, aut Peripneumonia non rite judicatis, aut à sanguine post plagam, casum, aut vulnus intus suffuso, puris, aut materiæ purulentæ, vel sanguineæ intra thoracis cavitatem fluctuatio, cum sputo nullo, aut diminuto percipitur; non opus erit ut medicamentis maturantibus, aut expectorantibus amplius immoremur; verum alvo soluta, & sanguine ac humoribus per Julapia, Apozemata, & Anodyna rite contemperatis, aut nuda sectio instituatur; aut in teneris & meticulosis cauterium imprimis inter sextam & septimam vertebram applicetur; dein eschara excitata, scalpellus oblique posteriora ac superiora versus sensim, ac paulatim adigatur, donec in cavitatem thoracis penetret; dein cannula argentea indita, materies intus contenta per vices emittatur; ita tamen ut quantum vires ferent, totius humoris evacuatio acceleretur; nam portio ejus intus relicta intra paucos dies (propter aërem prout supra dictum est) sæpius intus admissum, fœtorem horrendum contrahet: quod malum ut præcaveatur aut cito tollatur, liquor traumaticus & absterſivus bis terve in die per syphonem injiciatur. Non opus erit reliqua ad operationem hanc, ejusque processum spectantia particulatim describere; quoniam hæc singula chirurgis quibusque peritioribus planè innotescunt, & in praxi familiari habentur. Post sectionem ejusque administrationem appendicem rite institutam, medico haud multum præterea agendum supererit. Ratio victus idonea, crebra alvi (quoties opus erit) per enemata solutio, insuper & remedia vulgo dicta traumatica, quæ sanguinis dissolutionem, ejusque in serositates pectori injurias profusionem impediunt, præscribere oportebit.

Quod si morbi hujus indicia minus certa, ac (uti à Peripneumonia ac pulmonis vomica præviis plerumque assolet) prorsus dubia sint, ad sectionem haud cito nimis, aut temere procedatur. Novi enim in aliquibus materiam purulentam, imo pus fœtidum cum insigni dyspnœa & pectoris gravitate expuentibus, thoracis pancentesin & frustra, & non prorsus innoxie celebratam fuisse. Itaque dum per signa pathognomonica de empyemate plane facto constabit, medicamentis (qualia pro Peripneumonia curanda supra præscribuntur) expectorantibus, nec non evacuationem per urinas & sudores

blande moventibus, aliquandiu insistendum erit: quibus tandem nihil proficientibus, & empyemate adhuc manente, vel aucto (quia dummodo vires constabunt, præstat remedium anceps experiri, quam nullum) ad paracentesin procedatur.

Quod spectat ad medicamentorum pro empyemate curando requisitorum formulas, ante sectionem eadem remedia quæ ad Peripneumoniam præscribuntur conveniunt; paracentesi autem facta, sequentia potissimum ex usu erunt.

Contra languores, & spirituum deliquia quæ in operatione ista, vel postea contingunt, Julapium sequens præsto sit, subinde ad iiij. vel v. cochlearia sumendum. R. *Aq. Melissæ, Cerasorum nigrorum, ana Unc. vi. Aq. mirabilis Unc. j. margaritarum pulv. Drach. j. Syrup. caryophyllorum Unc. j. misce, f. Julapium.*

Decoctum sequens propinetur ter aut quater de die.

R. *Folior. lingua cervina, veronica, eupatorii, tussilaginis, pilosella, sanicula, ana M j. radic. Rubia tinctor. cheresolii an. Unc. j. hordei Unc. ß. cicerum rubr. Unc. ß. passul. solis Unc. jß. coquantur in aq. fontan. lib. iiij. ad medietatem, edulcoretur inter sumendum ad placitum cum melle despumato, vel cum syrupo de pilosella. Si absit febris pilulæ seq. sumantur vesperi, & primo mane ad Scrup. j. vel Drach. ß.*

R. *Pulv. oculor. cancri Drach. ij. flor. sulphuris Drach. j. salis prunellæ Drach. ß. spec. diarrhod. abbatis Scrup. j. Terebinth. Venet. lotæ q. s. f. massa, formentur in pilulas exiguas: vel omissa Terebinthina idem medicamentum sumatur in forma pulveris Drach. ß. ad Scrup. ij. bis in die.*

Empyematicorum exempla non ita passim & crebro prostant, atque ab eo morbo curatorum multo rarius. Novi duos lateris sectionem à medicis omnimodo præscriptam admittere nolentes fatum obiisse, eorumque cadavera diflecui. Item binis aliis operationem istam adhibitam vidi, quorum unus convaluit, alter tabidus interiit; cujus tamen ratio erat, quod pulmone insigniter vitiato, & viribus prostratis, laterisapertio serius facta nullum isti juvamen contulit; sed spiritus prius imbecilles depressit valde, eorumque copias absumsit. Iste cujus latus aperiebatur, pulmonem satis firmum habuit; sed à lateris abscessu intus rupto, materies in thoracis cavitatem

vitatem decidens ſeptum adeo comprimebat, ut vix reſpirare potuerit. Chirurgus ſine cauſtico, inter vertebram ſextam & ſeptimam ſcalpellum intruſit, & carne penitus perforata cannulam indidit. Ichor cruentus primò efluxit, & dein per vices in modica copia exemtus per triduum ſine fœtore quovis effluxit; poſtea vero quoties foramen aperiretur, odor teterrimus, cloacæ cujuſvis maxime putentis fœtorem ſuperans expirabat, totamque cameram graveolentia intolerabili inficiebat: quinetiam ita per plures dies perſiſtebat, donec per injectiones ex myrrha, & herbis amaricantibus aqua & vino incoctis factas, & ſæpius quotidie adhibitas, tandem extingueretur; quorum uſu diuturno, materia morbifica, & ſorditie omni demum abluta, effluxus omnis ceſſavit; & denique foramine clauſo patiens integrè convaluit. Illorum, qui cum lateris apertionem nullo medici aut amicorum ſuaſu admittere vellent interibant, cadavera diſſecui. Unius alibi mentionem feci; cujus ſumma erat, quod pus ab Apoſtemate in pleura, & muſculis intercoſtalibus excitato, intuſque diſrupto emanans, loci affecti & pulmonis contigui partem ſphacelo affecerat, indeque diaphragma corrodens, & foramine in dextro ejus latere facto, in viſcera imi ventris deſcenderat: ibidemque toto ductu ventriculi, & inteſtinorum tunicæ exteriores, in quas materies purulenta deciderat, corroſæ & diſcolores apparebant; & demum materies purulenta inteſtinum rectum corrodens, & perforans, una cum excrementis per anum foras prodibat. Dⁿ Ægrotans robuſtus & medicinæ cujuſque impatiens, morbi hujus Tyrannidem per duos circiter menſes ſuſtinuit; ſed interim febricula, ſiti, inquietudine, ventriculi moleſtiâ, & crebrâ ſubverſione, & ἀγρυπνίᾳ fere continuâ miſerrime afflictus degebat. Cadavere poſt obitum aperto, odor fœtidiſſimus cloacam omnem ſuperans per totam cameram diffundebatur. Alterius ab Empyemate defuncti Anatome, non ita vaſtam materiæ purulentæ diffuſionem exhibebat. Illa quidem in latere nidum habuerat, unde in thoracis cavitatem decidens, ibidemque in copia ingenti aggeſta, & pulmones continue immerſos polluens, febrem lentam & quaſi hecticam, à qua ægrotans valde ſenex interiit, excitabat.

SECT. I. CAP. XI.

De Pulmonis Vomica.

EMpyemati & Peripneumoniæ nonnihil affinis eſt Pulmonis Vomica, utpote cujus materies morbifica ſemper pus merum eſt; quod tamen ſine febre, aut phlegmone, imo ſine tuſſi immani, aut ſputo, tacite ac velut improviſo in pulmone generatur; & non raro malum hoc non prius ſe prodit, quam patientem interimit. Galenus hujus meminit lib. 3. *de locis affectis*; apud Authores qui medicinæ ſyſtemata & praxes ſcripſerunt, mentio ejus raro aut vix omnino occurrit. Tulpius lib. 2. cap. 10. affectum hunc ita deſcribit, *vitium hoc* (pulmonis vomicam innuens) *latet inter initia ita clanculum, ut vix ulla ſui proferat indicia, præter tuſſiculam primo ſiccam, mox humidam; qua aliquandiu continuante, trahitur difficulter ſpiritus, deficit anima, & emarceſcit paulatim corpus, licet interim nec pus, nec ſanguinem præ ſe ferunt ſputa; ſed ſi rumpatur nec opinanti vomica, occiditur (dictum ac factum) homo.* Ita interdum ſolet contingere; verum novi plures qui ex pulmonis vomica inſenſim orta, maturata, & demum rupta, pus copioſum & fœtidum expuiſſent; cumque tale ſputum per multas hebdomadas imo menſes quotidie excernentes, debiles adeo & velut tabidi evaſerint, tandem medicamentorum ope, cum ulcus detergeretur & ſiccaretur, integre convaluiſſe.

Hic morbus, ſi ratio formalis, & cauſa ejus conjuncta inquirantur, revera eſt abſceſſus alicubi in pulmone genitus; cujus materies etſi heterogenea, & naturæ inimica, haud tamen ab initio nimis acris aut irritativa exiſtit. Quippe cum primum hæc à ſanguine ſecreta, alicubi in pulmonis ſinu, forſan intra cellulam quandam veſiculærem deponitur, nec tuſſim excitat, nec febrem inducit; poſtea vero cum ſenſim aucta, vaſa ſanguifera vicina comprimit, quin & ipſi ſanguini juxta tranſeunti effluvia incongrua inſinuat, proinde febricula cum inquietudine quadam & marcore ſuccedit; & tandem illa ad plenitudinem aggeſta, & diuturna coctione in pus ſincerum maturata, cyſtim ſive nidum ſuum prius valde diſtentum rumpens, quaqueverſus exundat. Quod ſi ad puris

puris exitum viæ non patent, ſtatim ſanguini ſe immiſcet, ipſumque aut venenat, aut à circuitu præpedit; vel in ductus tracheales confertim irruens, ſimul plurimos eorum implet, adeoque infarcit, ut aëri pro ſanguine inſpirando aditus ſufficiens denegetur, & illico flamma vitalis expiret: ſin vero materies iſta exitum inveniens, & paulatim in tracheam influens, inde ſurſum continenter ferri, & expui poſſit, propterea vitæ induciæ, & therapeiæ opportunitas, & ſpes conceduntur. Et quidem multos ab hoc morbo curatos novi.

Vomicæ pulmonaris materies proxima merum pus eſt, quod ſæpiſſime inſigniter fœtet, eoque differt à ſputo quod in Peripneumonia aut phthiſi ejicitur. Undenam vero materies iſta ab initio provenit, & cujuſmodi indolis antequam in pus maturetur fuit, determinare non licet: quoniam morbi hujus ſeminia ſecreto jacta, & clanculum adulta, originem prorſus occultam ducunt: quapropter cauſæ ejus procatarcticæ ſive remotiores latent; quinimo dum incipit, & accreſcit, neque per ſigna ulla pathognomonica dignoſci, neque prognoſis inſtitui poteſt, antequam ictu ferali ſe prodit; ſed tota ejus res in inſidiis eſt.

Quod ſi poſt vomicam diſruptam, & puris ſputum cum εὐφορίᾳ, & virium conſtantia inceptum, methodo cuipiam therapeuticæ locus dabitur, Indicationes primariæ, juxta communem in pleriſque morbis ritum erunt hæ tres, ſc. *curatoria, præſervatoria,* & *vitalis.* Prima abſceſſus materiem celeriter expuendam, ejuſque latera detergenda, & quantum fieri poſſit conſolidanda eſſe præcipit. Secunda novæ materiæ ad nidum iſtum, aliave pulmonis loca vicina (unde phthiſis gigneretur) confluxum præcavet. Tertia ſpirituum languor.s ſanat, atque vires collapſas, & nutritionem fruſtratam inſtaurat.

1. Propter Indicationem primam, remedia expectorantia vulgo dicta, ex iis quæ calidiora & aſperiora, plus detergent & exſiccant, atque imprimis (ſiquidem febris plerunque hic deeſt) ſulphurea conveniunt: quæ item juxta formulas ſequentes præſcribantur.

R. *Tinctur. ſulphuris Drach. iij. ſumantur gut. vij. ad xx. hora ſomni, & primo mane in cochlear. j. ſyrup. è ſucco hedera terreſtris. Vel,*

R. *Syrup. diaſulphuris noſtri Unc. vj. ſumatur cochlear j. iiſdem horis.*

R. *Folior.*

R. *Folior. ſiccat. hedera terreſtris, chamædryos, Adianthi, tuſſilaginis, hyſſopi, marrubii albi, ſaluciæ, ana M. j. radic. enulæ, Ireos florentin. cherefolii an. Unc. j. ſem. aniſi Unc. ſſ. coquantur in Aq. fontan. lib. vj. ad iijſſ. adde circa finem vini albi Unc. vj. mellis opt. deſpumati Unc. iij. colatura clarificetur, & ad uſum ſervetur, doſis Unc. vj. ter in die, calide. Vel,*

R. *Aq. calcis viva lib. vj. pone in vitro ampli orificii cum ſacculo ſequenti.*

R. *Folior. ſiccat. chamedryos, hedera terreſtris, marrubii albi, ana M. j. radic. enulæ, Ireos florentin. inciſ. ana Unc. jſſ. ſem. aniſi contuſ. Unc. ij. liquiritiæ Unc. jſſ. paſſul. exacinat. Unc. iij. ſtent frigide & clauſe. Effundatur inter utendum, ſaccule uſque relicto.*

R. *Lobech ſani Unc. iij. ſpec. diaireos Drach. ijſſ. flor. ſulphuris Drach. jſſ. oxymelitis ſimpl. Unc. ij. f. linctus, de quo lambatur, cum bacillo liquiritiæ.*

R. *Pul. folior. eryſimi, hedera terreſtris ana Unc. ſſ. flor. ſulphuris Drach. jſſ. ſyrup. dia-ſulphuris (vel è ſucco hederæ) q. ſ. f. Eclegma molle pro linctu.*

R. *Myrrhæ opt. ſuccin. albi an. Unc. ſſ. ſulphuris vivi, auripigmenti an. Drach. ij. corticum piſtachiorum Drach. jſſ. f. pulvis pro ſuffitu, uſurpetur cum infundibulo charta-ceo mane, & veſperi.*

Secunda, indicatio præſervatoria, materiem morbificam reſcindens, adeoque phthiſin ſuccedere aptam præcavens, ſanguinis depurationem, & pulmonis corroborationem molitur; in quos fines purgantia, decocta traumatica, aq. deſtillatæ, & potus medicatus conveniunt.

R. *Decoct. ſennæ Gereonis (cum Agarici Drach. jſſ.) Unc. iiiſſ. ſyrup. de pomis purgant. Unc. j. Aq. mirabilis Drach. ij. f. potio ſumenda cum regimine ſemel in hebdomade.*

R. *Decoct. traumatici, formula ſit eadem ac qua pro empyemate poſt ſectionem præſcribitur, vel decoctum illud officinarum, (quia febris hic deeſt.) exhibeatur ad Unc. iiij. vel vj. ter in die.*

R. *Summitatum Abietis M. vj. folior. hedera terreſtris recentium, hyſſopi, ſaluveriæ, eruca, eryſimi, Barbareæ, ana M. iiij. ſem. flor. ſolis Unc. vj. fœnicul. dulc. Unc. ij. radic. enulæ, Ireos florentin. an. Unc. iij. inciſis & contuſis affunde cervi ſiæ Brunſvicenſis, vel Sprucenſis lib. viij. de-*

ſtil.

ſtil. organis communibus. Liq. totus miſceatur, & edulcor. ad placitum inter utendum, cum ſyrupo è ſucco hedera terreſtris, doſis Unc. iij. vel iiij. ter in die.

R. *Radic. ſarſaperil. Unc. vj. chinæ Unc. ij. ſantal. omnium ana Drach. vj. ras. eboris C. C. ana Unc ß. ligni lentiſcin. Unc. j. inciſa & contus. ſ. a. infundantur & coquant. in aq. fontan. lib. xij. ad medietatem, addendo liquiritiæ Unc. j. paſſularum ſolis Unc. iiij. colatura uſurpetur pro potu ordinario.*

Tertia indicatio vitalis, præſcribit remedia *Cardiaca*, *Anodyna*, & idoneam victus rationem. Medicamentorum formulæ eædem fere ac pro Empyemate poſt ſectionem præſcriptæ, hic conveniunt; item diæta eadem, ac in Phthiſi incipiente inſtituatur: etiam in hoc caſu lac Aſininum ſæpe prodeſt. Circa morbi hujus curationem obſervavi fontanellam in latere excitatam, non raro inſigniter profuiſſe. Memini duos affectu iſto laborantes, & poſt ruptam pulmonis vomicam, pus merum & fœtidum copioſe expuentes, ab hoc remedio brevi ſanatos fuiſſe. Curationum hiſtoriæ infra ſubdentur; in utriſque ex foramine cutaneo per ſectionem in latere facto intra tres aut quatuor dies purum pus effluere, & perinde ſputum diminui cœpit; & poſtquam effluxus iſte indies auctus aliquandiu continuaretur, ſputum omnino ceſſavit, & ægrotans integre convaluit.

Effectus hujus admirandi ratio videtur eſſe quod pulmonis pars affecta, aut quæ huic contermina eſt, dum morbus erat in fieri, aut prius ipſo, lateri accreverat: itaque natura imprimis hac via, puris vomica contenti excluſionem molita fuerat; atque id propter ductus forſan ſecretos, uſque ad lateris fere ſuperficiem excuderat; quare poſtea exitu per cultrum penitus patefacto, materiæ morbificæ excretio illuc dirigitur. Probabile eſt item lobi pulmonaris partem quandam prius morbo lateri accreviſſe, & propter adhæſionem ejus, vomicam deinceps ſubortam fuiſſe, quippe cum pars ea fere immobilis, non uti reliquus pulmo agitare potuit, illuc materies morbifica deponi, & reſidere, ſive nidum ſuum melius efformare valuit.

Quamvis Vomica pulmonis à pleriſque medicis affectus admodum rarus, & à *Tulpio* adeo lethalis cenſeatur, ut quando rumpitur *dictum factum interimat*; tamen novi plures hoc morbo laboraſſe; & medicamentorum ope, ab

eo

eo convaluiſſe. Libet eorundem hiſtorias duas, vel tres inſigniores hic deſcribere.

Generoſus mediæ ætatis, & antea robuſtus & ſemper ſanus, abſque cauſa manifeſta non bene habens, valetudinem quaſi neutram contraxit; nam ſine dolore, vomitu, tuſſi, aut febre notabili, brevi languidus, inappetens, ad ſomnum difficilis, ſitibundus, ac circa præcordia æſtuans fiebat; hic diu à medicis quibuſdam pro ſcorbutico, & ab aliis pro hectico tractabatur; & poſtquam variæ medendi methodi incaſſum tentarentur, tandem morbus velut è latebra erumpens apertè ſe prodebat: dum enim nocte quadam ſolito irrequietior, in lecto ſe valde jactaret, ſubito abſceſſu intra pulmonem diſrupto, puris teterrimè fœtentis copia ingens per tuſſim rejiciebatur; ita ut intra iv. aut v. horas duas circiter libras excreverit: porro deinceps tuſſi ſupra duos menſes continuata, ejuſmodi materiem purulentam, craſſam & ſummè fœtidam quotidie expuebat; donec carnibus abſumtis, & viribus proſtratis, ad languorem, una & marcorem inſignem redigeretur. A ſputi & anhelitus fœtore, totum conclave afficiebatur adeo, ut graveolentiam ejus famuli, aut miniſtrantes diu ſufferre nequirent.

A vomica ita diſrupta, ipſe & bini alii celebres Medici, in conſilium adſciti, medicamina quæ abſceſſum abſtergeant & ſanent, ſanguinem & pulmones mundificent, ipſoſque à Tabe imminenti vendicent, ſedulo exhibuimus. *Tinctura* & *ſyrupus* noſter *diaſulphuris*, una cum *decoctis*, & *deſtillatis pectoralibus* & *traumaticis*, item *linctus* & *pilula Balſamica* de die in diem methodo conſtanti capiebantur: cum his *enemata*, item blande *cathartica*, & *diuretica* intercalabantur; *vaporationes* primo, dein *ſuffitus*, tum *ſulphurei* tum *Arſenicales* mane & veſperi adhibebantur, Poſtquam hæc diu & ſedulo uſurpata nihil juvarent, thoracis apertionem ſæpius proponebam, attamen dominus Ægrotans hanc ἐγχείρησιν obſtinatè renuens, ſe mori quam occidi malle profitebatur: tandem vero cum hoc remedii genus, aut nullum amplius tentandum inculcarem, deliberare cepit; & ſtatim pectus denudando, me locum ubi cauterium applicarem indagare ſinebat: Hoc ſtatim extra dubium fuit, nam è læva ſterni parte, intra quintam & ſextam vertebram tumor apparebat. Vice cauterii huic emplaſtrum ſuppurativum admovi, atque intra tres dies moleculæ iſtius ſummitas, rubrâ & mollis evaſit; è qua poſtridie apertâ,

apertâ, primo ichor tenuis, & paulo poſtea pus flavum & concoctum effluxit, & poſtea quotidiè uberius emanare perſtitit: exinde ſputum fœtidum diminui cepit, & intra XIV. dies penitus ceſſabat, materia morbifica per foramen iſtud exitum & facilem, & congruum magis obtinente. Quamvis ab effectu conſtabat orificii iſtius ductum internè in pectus, mediumque forſan pulmonem patere, attamen nullus per ſyphonem liquor injectus, illuc penetrare, aut adigi potuit: adeo ſecreti ſummeque intricati ſunt meatus, quos natura in ultima ſua ſubſidia efformat, ut eadem via qua materia morbifica exterminatur, nihil amplius noxium ingredi poſſit. Iſta lateris apertura tandem in fontanellam mutabatur, & piſo aut pilula lignea quotidie indita, per ſeſquiannum, ichorem copioſum quotidie profundebat; ac interea Dominus inſignis, labe quavis pectorali penitus excuſſa, & toroſa corporis habitudine recuperata, quoad omnia ſanus evaſit; denique fontanella iſta ad Brachia tranſlata, circa pectus nec morbum iſtum, nec amplius munimentum gerit.

Poſt curationem hanc ita caſu peractam, ad hujus imitationem contigit me alteram huic ſimilem, ex conſilio non minus feliciter perficere; nam propediem ad feminam illuſtrem accerſebar, quæ cum tuſſi, & præcordiorum æſtuatione à multis annis fuerat obnoxia, quodam die inter tuſſiendum, in pulmone aliquod diſruptum perſenſit, ſtatimque puris puti, ac putidi copiam excrevit; poſtquam ejuſmodi ſputum cum tuſſi, non obſtante remediorum uſu, per ſeptimanam perſiſtens, augeri potius, quam diminui videretur; conſului, ut fontanellam in latere, prope locum unde pus aſcendere percepit, ſecari pateretur: cum hoc facile admitteret, intra triduum ex foramine aperto merum pus quale per tuſſim expuebat, effluere cœpit. Dein poſtea materia morbifica per fontanellam iſtam exitum ſatis uberem oſtendente, & tuſſis, & puris ſputum penitus ceſſabant, atque intra ſequimenſem ægrotans integre convaleſcebat.

Poſt hæc ad alium, viz. Virum Robuſtum, & potatorem ſtrenuum accerſebar, qui etiam pulmonis vomica affectus, pus copioſum & maxime fœtidum expuebat. Hic rudi quadam pervicacia fontanellam quamcunque abhorrebat, quare non paſſus eſt ullam in latere excitari; nihilominus cum medicamina quævis oblata libentiſſime ſumeret, longo remediorum uſu, tandem morbo iſto immunis evaſit. Pharmaca à quibus potiſſimum juvamen

vamen recepit ſulphuris erant præparata; quare *ſyrupus noſter* & *tinctura* quotidie, & crebro ſumebantur. His pro vehiculis adjecimus modo *decoctum*, modo *hydromel pectorale*, modo *aquam calcis* cum infuſione ingredientium tum pectoralium, tum traumaticorum. Porro *fumigationes* & *ſuffitus*, præſertim ex *ſulphureis* & *Arſenicalibus* opem egregiam præſtitere.

SECT.

SECT. I. CAP. XII.

De Asthmate.

INter affectus, quibus pectoris regio infestari solet, si illorum Tyrannidem,& feritatem spectes,Asthma (quæ ob peculiare interdum symptoma, etiam Orthopnœa dicitur) locum non ultimum meretur; hujus enim paroxysmis vix quidquam asperius,aut terribilius occurrit; respirationis organa, quinimo & præcordia, quæ ipsius vitæ fundamenta & columnæ sunt, ab hoc morbo tanquam à terræ motu concutiuntur adeo & nutant, ut nihil minus quam totius fabricæ Animalis ruina imminere videatur; quippe respiratio, per quam potissimum vivimus, hujus morbi insultu valde impeditur & tolli periclitatur.

Asthma dicitur ab ἀσθμαίνειν (quod est anhelare,sive difficulter respirare) & describi potest,quod sit respiratio difficilis, crebra, & anhelosa, cum magna pectoris agitatione, & plerunque citra febrem.

Respirationis actus dependet, tum à pulmone movendo, cujus conformatio ejusmodi esse debet, ut ductus ejus, & meatus omnes, pro aëre libere inspirando, & expirando semper pateſcant; tum à partibus sive organis ipsum moventibus, quæ per alternas συστολῶν & διαστολῶν vices, pectoris cavitatem,& consequenter ipsos pulmones dilatari,& contrahi faciant. Cum itaque plures,& diversimodæ sint afficiendi rationes, quibus respiratio læditur, ad bina hæc capita fere omnes reduci possint; nempe quod vitium sit vel in pulmone movendo,vel in partibus sive instrumentis quæ ipsum movere debent. Atque hinc morbi istius differentiæ, & species optimè designantur; nam juxta variam causæ morbificæ naturam & situm, Asthma dicatur vel mere pneumonicum, omnino à ductibus aëriferis obstructis,aut non satis patentibus procedens; vel mere convulsivum, quod tantummodo ob defectum, aut culpam in organis motivis exoritur; vel mixtum,quando utræque partes in vitio conspirant, cujusmodi originem Asthma quodvis immane.& inveteratum habere solet, super his singulis ordine dicemus.

1. Medici veteres, & plerique adhuc moderni primam solummodo Asthmatis speciem agnovere, morbi hujus causam usque proximam, & fere unicam statuentes, Bronchiorum angustiam: viz. quod ductuum illorum spatia vel per obstructionem, vel compressionem coarctata, quoties respirationis usus augeatur, aërem in copia satis idonea non admittunt: quare ob pleniorem aëris quantum opus erit εἰσπνοὴν, respirationis organa nixibus creberrime repetitis difficillime laborant. Quod autem nonnulli sine manifesta pulmonum labe paroxysmis Asthmaticis obnoxii reperiuntur, totum hoc vaporibus à liene, utero, mensenterio, aut alio quodam viscere satis immerito adscribi solebat: at vero Pathema istud, absque bronchiorum angustia, aut viscerum istorum culpa, à partium motricium spasmis oriri alibi satis evicimus, & mox clare ostenderur. Porro interim quo ritu etiam à tracheæ ductibus obstructis vel compressis oriatur, declarare incumbit.

Bronchiorum angustia primam Asthmatis speciem inducens, per obstructionem fieri supponitur, quoties aut humores crassi, & viscidi, vel materies purulenta, vel sanguis extravasatus iis impingentur, aut tubercula, scirrhi vel calculi eorum ductibus insidebunt, vel denique humoris serosi catarrhus in eos confestim depluet. Porro idem affectus per compressionem excitari putatur, quoties ejusmodi (cujusque illorum generis) materies Arteriæ aut venæ pneumonicæ ductibus inhærebit. Profecto à variis hisce causis & afficiendi modis diathesis Asthmatica dependet: verum morbi insultus quique, aut saltem paroxysmi majores, propter accidentia quædam, aut occasiones excitari solent. Quippe dum sanguinis rivus dimissus, & leniter decurrens, respiratione modicâ contentus esse potest, præcordia sine magno pulmonis, aut pectoris labore pertransit. Sin vero effervescens iste, & pulmones impetuosius trajiciens, pleniorem aëris εἰσπνοὴν desiderat, propter hunc per vias angustas uberius admittendum, organa pneumonica statim omnia in nixus creberrimos accientur. Quicquid igitur sanguinem effervefacit, inque orgasmum concitat, uti motus violentus corporis, aut animi, frigoris, aut caloris externi excessus, vini potus, venus, quinimo interdum merus lecti calor, prædispositis insultus Asthmaticos accersit. Usitatum est huic morbo obnoxios sæpe lectum ingredi non ausos, tantummodo in Cathedra, aut super cubile vestibus

vestibus indutos dormire posse. Cujus ratio est, quod corpore stragulis cooperto & concalfacto, sanguis proinde, in motum paulo citatiorem concitus, & ferveſcens, uberiorem aëris inspirationem requirit, quam per tracheæ ductus coarctatos suppleri queat: nam quo plus sanguinis quaque syſtoles & Diastoles vice pulmones trajicit, eo propter accensionem, simulque eventilationem ejus, aër copiosius & celerius ingeri, regerique debet: cui penso (cum propter impedimenta non facile absolvitur) tamen quoquo modo peragendo, partium omnium respirationi dicatarum, cum magna totius pectoris contentione, conatus ultimi exeruntur. Porro sanguis agitatus, in prædispositis non tantum Asthmatis occasio, sed aliquatenus etiam causa exiſtit: nam proinde vasa sanguifera intra pulmones magis impleta & distenta, ductus tracheales jamjam anguſtos comprimunt, & multo arctiores reddunt.

II. Asthma convulsivum (quod secundam hujus morbi speciem esse, & sine magna Bronchiorum obstructione, aut compressione, à meris fibrarum motricium spasmis excitari statuimus) non uni loco, aut peculiari cuipiam organo limitatur, sed ἐνεργείας valde diffusæ, ad partes fere omnes respirationi dicatas (quarum modo hæc, modo illa, vel alia in culpa est) extenditur. Enimvero affectio spasmodica insultum asthmaticum ciens, ad vasorum pulmonarium fibras motrices, ad diaphragma, ad musculos pectoris, ad nervos, qui è pectoris aut pulmonis ditione sunt, quinimo ad nervorum istorum origines intra ἐγκεφαλον consitas spectat, atque singulis hisce in locis dum materies morbifica hospitatur, respirationis opus inhibens, aut pervertens, morbi istius paroxysmos infert: prout in alio tractatu olim plane ostendimus. Quippe spiritus animales ad respirationis munus destinati, si quando molestantur valde, inque motus irregulares urgentur, organorum spirabilium fibras tum nerveas, tum motrices inordinate subeunt, easdemque proinde irregulariter modo contrahi, modo distendi, nec non solennes & æquabiles syſtolῶν & Diastolῶν vices varie perturbari, aut impediri faciunt.

Causa morbifica sive materies spiritus operi pneumonico accinctos irritans, cum variis in loci, tum præcipue in bis tribus, vim sive potentiam suam exerere solet; viz. 1. aut in ipsis fibris muscularibus, aut 2. in ramis

vel propaginibus nerveis, vel 3. denique intra ἐγκέφαλον juxta nervorum origines. 1. Quoad prius interdum materies hecerogenea & ſpiritibus inimica ab ἐγκέφαλος in nervorum truncos excuſſa, exinde per eorum ductus & propagines, ſi forſan in quantitate perexigua fuerit, abique noxa magna, aut multum ſenſibili, in fines ultimos dilabitur. Cumque dein fibris nerveis inciderit, & ſenſim indies aggeſta demum in molem accreverit, ſpiritus incolas moleſtare, inque ſpaſmos Aſthmaticos concitare incipit: qui ſubinde inteſtant, & pro ratione cauſarum evidentium, augentur, nec plane ceſſant, donec penus materiæ ſic aggeſtæ diſcutiatur penitus, & & abſumatur; dein quando renovatus iſte ad plenitudinem aſſurgit, morbi iſtius paroxyſmi repetunt, proindeque, uti obſervationi communi patet, ſæpenumero periodici exiſtunt. Juxta hanc afficiendi rationem Aſthmatis convulſivi cauſam nonnunquam in vaſorum pneumonicorum tunicis muſcularibus, quandoque item in ſepti aut proceſſuum ejus lumbarium fibris delituiſſe merito ſuſpicamur. Haud multum probabile eſt, morbi iſtius nidum, intra hujus aut iſtius muſculi pectoralis fibras conſiſtere; quanquam in ſcorbuticis etiam ab his materia ſpaſmodica obſeſſis, dolores & ſpaſmos leviores cum reſpiratione læſa aboitos novimus.

2 At vero (prout alibi non tantum ratiocinio, ſed per obſervationes & Ægrotantium hiſtorias plane oſtendimus) Aſthma convulſivum ſæpius infertur, quoties materies morbifica, in nervos pneumonicos delapſa, alicubi intra ductus eorum, & præcipue circa plexus hæret: unde quoties ad plenitudinem aggeſta, diſcuti & moveri incipit; propterea ſpiritus ibidem ſcatentes, & ad reſpirationis organa affluentes perturbati, in Anomalias adiguntur, illique mox ſpiritus alios fibrarum pectoralium aut pulmonarium incolas afficiunt, inque ſpaſmos irregulares & Aſthmaticos excitant. Propter hujuſmodi cauſam & afficiendi rationem, non tantum morbi hujus inſultus, ſed inſuper, & præcordiis proinde perturbatis, paſſiones cardiacas accieri declaravimus.

3. Aſthmatis convulſivi cauſam nonnunquam in occipite juxta nervorum origines conſiſtere, per obſervationes Anatomicas plane deteximus. Nimirum adverſi, quoſdam Ægrotantes, qui cum ab aliis morbis deploratis decumbentes, inſuper Aſthmatici fierent, neceſſum habuerunt, intra lectum aut cathedram cum capite ſemper erecto,

erecto, aut prono detineri; reclinati autem, aut supinati statim anheli ac velut moribundi, difficillime respirabant; cujus causa (prout per dissectionem apparuit postquam obierunt) tantum erat, quod cum intra cerebri cavitates seri acris colluvies ingens aggereretur, si ob caput reclinatum, illa in nervorum octavæ paris originem recideret, illico præcordia, ac imprimis spirabilia spasmis horrendis tentabantur. Porro interdum ob hanc rationem videtur esse; quod Orthopnoici in lecto absque suffocationis periculo decumbere nequeunt, quin corpore erecto sedere coguntur.

III. Quamvis Asthma nonnunquam ab initio simplex, sc. vel Pneumonicum mere, vel Convulsivum existat, attamen postquam alteruter morbus aliquandiu increbuit, plerunque alterum sibi conscivit: hinc ut concludere liceat, Asthma quodvis inveteratum, affectionem mixtam esse, & partim pulmonis male conformati, partimque nervorum & fibrarum nervearum ad spirabilia pertinentium vitio excitari. Quippe cum ductus pneumonici à qualibet causa coarctati, vel obstructi, liberam aëris inspirationem, exspirationemque non admittunt, propterea etiam sanguis, quinimo & humor nerveus à cursibus suis præpediti, atque lente procedere & stignare coacti, fæculentias suas, & recrementa partibus nerveis affigunt; unde spirituum meatus obstruuntur, aut pervertuntur, ipsisque demum labes spasmodica accrescit. Porro sanguis, siquidem intra præcordia haud debite inspiratur, eventilaturque, tandem in crasi sua vitiatus, cerebro & nervoso generi succum non nisi depravatum suppeditat, cujus delicta respirationis organa, utpote prius læsa & debilitata, maxime luunt. Pariter etiam è contra reciprocatur malum, quoties hic morbus nervosi generis culpâ incipit; nam quatenus pulmonum motus, propter fibrarum muscularium spasmos crebro sistitur, aut impeditur, tum sanguis, tum liquor nerveus à motibus solitis exercitii, recrementa & fæculentias congerunt, eaque partibus continentibus affigunt, à quibus non tantum humores viscosi & ductuum obstructivi, sed & tumores, aliaque solidiora concreta, pulmonis conformationem vitiantia, producuntur.

Si quando igitur Asthma aliquandiu confirmatum, & habituale factum, paroxysmos crebros & quavis occasione emergentes habuerit; causa ejus conjuncta, quin etiam procatarctica tum intus in ipso pulmone, tum forinsecus in fibris ac nervis, inque spiritibus ad respiratio-

nis munus destinatis collocanda erit. Nec difficile erit, singula hæc pervestigando, in quolibet Ægrotantis casu materiæ morbificæ tum nidos præcipuos, tum fomites reperire. Quod vero ad causas Evidentes spectat, etiam hæ multiplices admodum & diversimodæ existunt. Huc enim referri debent quæcunque aut sanguinem, aliosque humores exagitant, aut spiritus Animales perturbant, inque ἀπραξίας adigunt. Asthmatici nihil violentum, aut inassuetum ferre possunt: à frigoris vel caloris excessu, à vehementi quovis corporis aut animi motu, ab aëris aut anni mutationibus quibusque magnis, ab erratis vel levioribus circa res non naturales, imo propter mille alias occasiones in dispnœæ paroxysmos incidunt.

Quod ad prognosin spectat, Asthma inveteratum difficillime aut vix unquam curatur, veruntamen medicamentis & medendi methodo rite institutis, magnum sæpe juvamen affertur, viz. paroxysmorum ferocia minuitur, induciæ longiores procurantur, quinimo ipsius vitæ discrimina frequenter imminere visa tolluntur.

Morbus iste in deterius vergens, aut Phthisin, aut hydropem, aut affectum quendam soporosum, vel convulsivum minatur; juxta quod serum propter διαπνοὴν præpeditam (quia Ægrotantes in lecto satis dormire nequeant) copiosius aggestum, aut in pulmone defigitur, aut in habitum corporis, aut ad cerebrum transfertur. Propter hanc rationem, Affecti melius in æstate quando liberius transpirant, quam in hyeme degunt; melius item in regione calida quam frigidiori, flantibus Austro aut Zephyro, quam Euro vel Borea.

Circa Asthmatis Therapeiam duæ erunt primariæ Indicationes, seu potius tot distinctæ medendi methodi; sc. Curatoria & Præservatoria. Prima docet, quid agendum sit in paroxysmo, ut laborans à præsenti periculo liberetur; altera quid extra paroxysmum, pro causæ morbificæ sublatione, ne affectio istæc sæpius aut gravius repetat, moliri oporteat.

1. Itaque paroxysmo urgente duæ erunt præcipuæ medendi intentiones, viz. 1. Ut ratione tum aeris, tum pulmonis habita respiratio uberior, saltem quantum pro vita sustentanda sufficiat, procuretur; & secundo ut respirationis organa à spasmis initis, & pervicaciter continuari solitis, quam primum avocari, & compesci queant.

Ad

1. Ad priorem quod spectat, imprimis Ægrotans situ corporis erecto, in loco apertiori & modice perflato, à fumis & adstantium halitibus libero collocetur; deinde navetur opera, ut pulmones ab omni infarctu, & oppressione interna, nec non compressione externa immunes facti, spiritum altius ducere & reciprocare possint. In hos fines ne viscerum inferiorum ὀγκοι præcordia comprimat, aut anguster, alvus ab enemate subducatur, vertimenta & alia quæque Thoracem operientia, aut succingentia laxentur; cumque insuper in hoc casu, aut à sanguine intra vasa pneumonica supra modum turgescente, aut à sero in ductus tracheales ex arteriis & glandulis depluente, opprimi solent, utriusque humoris orgasmi & impetuositates compesci, ac sedari debent; hinc si vires ferent, & pulsus satis robustus fuerit, phlebotomia sæpe convenit. Porro quæ sanguinis æstuantis serum ac superfluitates per urinas, & sudores amandant, sedulo exhibeantur: cui intentioni *Julapia*, *Apozemata*, *Pectoralia* vulgo dicta, egregie inserviunt: quinimo *Pulveres testacei*, *Millepedarum præparata*, *Spiritus* & *Sales volatiles* cum fructu sumuntur. Interim præterea exhibeantur, quæ tracheæ ductus aperiant, lubricent, & expectorationem cieant, quæque insuper si opus fuerit, catarrhum in eos depluentem sistant; in quos fines *linctus*, *Eclegmata*, *decocta pectoralia*, & *suffumigia* conveniunt.

2. Quoad alteram in paroxysmis Asthmaticis medendi intentionem, viz. ut respirationis organa à spasmis initis avocata, ad pensa sua ordinaria tranquille redeant (nisi hoc sponte post sedatas sanguinis & seri intra pulmonem æstuationes succedit) remediis Antispasmodicis & Anodynis utendum erit: etenim medicamenta in passionibus hystericis exhiberi solita, etiam in Asthmate convulsivo conveniunt.

Spiritus C. C. fuliginis, & imprimis *Sp.* salis Armoniaci cum gum. Ammoniaco destillat. item Tinctura gum. Ammoniac. Sulphuris, Castorei. Asæfœtidæ, Syrupi exAmmoniac. de Sulphure, Oxymel scilliticum, & similia, quæ, cum ingrati saporis aut odoris sint, Spiritus quasi dissipant, & à tumultibus retrahunt, nonnunquam egregie juvant. Quod si hoc modo spiritus debacchantes sedari nequeunt, ad *narcotica* perveniatur, ut quibusdam profligatis ceteri in ordinem redeant: enimvero nisi obstat pulmonum infarctus cum insigni præcordiorum oppressione, *Opiata* nonnunquam insigniter prosunt. In horrendis

horrendis morbi hujus paroxysmis cum alia medicamina minus effecissent, sæpe bono cum fructu, *Diacodium*, imo *Laudanum Tartarisatum* exhibui. Verum hæc non sine magna cautione propinentur; quia cum respirationem (quæ jamjam difficilis & præpedita est) amplius & nimis impediunt, non raro in vitæ discrimen adducunt. Insuper his, ut spiritus pneumonici à spasmis suis avocentur, nonnunquam expedit spiritibus aliis in locis molestiam inferre; nam aliquibus ullibi afflictis, ut plurimum ceteri quique perculsi inordinationes suas dimittunt: quapropter *vesicatoria*, *cucurbitæ*, *ligaturæ*, & *frictiones* dolorificæ juvamen conferunt; imo ob hanc rationem *vomitoria* in medio paroxysmo sumta prosunt. Medendi scopis, quomodo Asthmatici urgente morbi insultu tractari debent, modo designatis, adhuc restat remediorum in eos fines appropriatorum formulas quasdam selectiores proponere.

Primo igitur ad sanguinis ac seri fluxiones sedandas, eorumque superfluitates, à pulmone derivatas, per Diaphoresin, ac Diuresin amandandas, sequentia præscribantur.

℞. *Aq. folior. hedera terrestris Unc. viij. Ruta, Pulegii, Dracomii, ana Unc. ij. salis prunel. Drach. jß syrup. Byzantini, papaveris Rhoados, ana Unc. j. misce, f. Julapium, sumatur ad Unc. iij. vel iiij. ter aut sapius in die.*

℞. *Radic. graminis Unc. iij. Ruscі Bruscі Unc. ij. Enulæ campanæ condit. Unc. jß. hordei Unc. ß. passularum solis Unc. j. coquantur in aq. fontan. lib. iij. ad ij. colatura adde solis prunel. Drach. jß. edulcoretur, si opus fuerit, cum q. s. syrup. Byzantini, aut Violacei.*

℞. *Tinctur. Sulphuris Drach. iij. Dosis gutt. vj. ad x. vesperi & primo mane in cochleari uno syrup. è succo bederæ, vel violacei.*

℞. *Faculæ Aromis, Bryonia, ana Drach. jß. flor. Sulphuris Drach. j. flor. Benzoin. Drach. ß. sacchari candi Unc. j. liquiritiæ Drach. ij. f. pulv. sumend. ad Drach. ß. vel Scrup. ij. bis in die cum Julapio, vel Apozemate superiori; vel,*

℞. *Pulv. præscript. Unc. ij. mellis vel oxymelitis q. s. f. linctus, capiat hora somni & primo mane circiter cochl. ß. aliis temporibus lambat cum bacillo liquiritiæ.*

℞. *Syrup. de Praßio, de Allio, ana Unc. jß. tinctur. Croci,*

Croci, Castorei, ana Drach. ij. misce, sumat circiter cochl. parvum in agonibus.

R. *Sp. salis armoniac. cum gum. ammoniac. Drach. iij. Aq. limacum, lumbricorum, ana Unc. iij syrup. de prassio Unc. ij. misce, sumat cochleatim repetendo intra iv. vel v. horas.*

R. *Pulveris de Erysimo, vel ex hedera terrestri æstivo sole collect. Unc. j. Oxymelitis simpl. q. s. f. linctus.*

II. Hæc de methodo, & medicamentis in paroxysmo Asthmatico requisitis. Indicatio altera præservatoria causæ morbificæ, & totius προκατάρξεως νοσερῆς sublationem intendens, duas habet partes sive distinctos medendi scopos: qui ambo plerunque in usu adhiberi & complicari solent. Unus horum pulmonis conformationem, si quovis modo læsa aut vitiata fuerit, emendandam, atque alter partium motricium, & spirituum ad eos destinatorum Anomalias tollendas molitur. Utrisque his intentionibus optime satisfiet, si remedia vulgo dicta pectoralia cum Antispasmodicis conjungantur, atque horum usus cum medicamentis aliis, totius corporis præparationem, & symptomata emergentia respicientibus intercaletur: in quos fines methodus & remediorum formulæ sequentes adhiberi possint.

R. *Aloes rosat. Drach. jss. flor. sulphuris Drach. j. salis succini Drach. ß. picis liquidæ q. s. f. pilul. xxiv. sumantur iv. vesperi noctibus singulis, vel alternis aut tertiis. Vel,*

R. *gum. ammoniac. & Bdellii in aceto scillitico solut. ana Unc. ß. flor. Sulphuris Drach. iij. pul. foliorum erysimi, & satureiæ, ana Drach. ss. cum s. q. syrup. Diasulphuris vel Oxymelitis scillitici, f. massa, formetur in pilulas exiguas sumend. iij. omni vesperi. Vel,*

R. *Millepedarum præparat. Drach. ij. flor. Benzoin. Drach. ß. salis succini Scrup. ij. extract. Elenii Drach. ss. Castorei Drach. ß. croci Scrup. j. Terebinth. Venet. q. s. f. massa in pilulas exiguas efformanda, capiat iiij. omni vesperi & mane exceptis purgandi temporibus.*

Quod si formula pilularis non arridebit, aut Pharmaca prædicta minus juvabunt, sequentia deinde pro pulmonibus ab infarctu liberandis tententur.

R. *Sp.*

R. *Sp. gum. Ammoniac. cum ſale Armoniaco deſtill. Drach. iij. Syrup. è ſucco hederæ Unc. iij. Aq. limacum Magiſtral. lumbricorum, ana Unc. j. tinctur. croci Drach. ij. miſce, ſumat cochlear j. horâ ſomni & primâ mane. Vel,*

R. *Tinctur. gummi Ammoniac. Drach. iij. Doſis gutt. xv. ad xx. in cochl. j. Oxymelitis, aut ſyrupi ex hederâ terreſtri. Vel,*

R. *Tincturæ Sulphuris Drach. iij. Doſis gutt. vii. ad xii. aut xx. iiſdem horis medicis, cum vehiculo idoneo.*

Pari inſuper modo Spiritus alii ſale volatili præditi, cumque ſyrupis pectoralibus, & aquis Cephalicis permixti, veſperi & mane utiliter præſcribi poſſint.

Loco mixturæ vel Julapii Aſthmatici ex aquis deſtillatis officinalibus ſequens magiſtralis in uſum crebrum & multiplicem paretur.

R. *Radic. Helenii, Ireos Florentini, Angelica, Imperatoriæ, ana Unc. iiij. Bryonia lib. j. ſolitor. Marrubii alb. hyſſopi, ſatureia, pulegii, beder. terreſtris, ana M. iiij. baccarum Juniperi, hederæ recentium, ana lib. j. laur. lib. ſ. ſem. fœnicul. dulc. Carvi, Aniſi, Leviſtici, Anethi, ana Unc. j. cubebarum Unc. ij. piperis longi, caryophyl. macis, ana Unc. j. inciſis omnibus, & contuſis affunde cerviſiæ Brunſvicenſis lib. viij. deſtillentur organis communibus, liquor totus miſceatur, & inter utendum edulcoretur ad placitum cum ſaccharo, vel ſyrupo de ſucco hederæ, vel cum Oxymelite.*

Porro loco Oxymelitis, vel ſyrupi pectoralis cujuſpiam vulgaris, ejuſmodi medicaminum in Aſthmate magis appropriatorum formulæ ſequentes præſcribantur; atque imprimis ſyrupus de Helenio ab Horatio Augenio inventus, eoque nomine inſignitus; dein à Platero, Sennerto, Riverio, aliiſque practicis celebrioribus commendatus hic notari, inque uſum crebrum adhiberi debet.

R. Radic. Helenii & polypodii, quer. præparat. ana Unc. ij. paßularum Corinth. Unc. ij. Sebeſten. n. xv. Farfar. pulmonariæ, ſatureiæ, calamenthæ, ana M. j. fol. unum Magnum Tabaci, liquiritiæ raſæ Drach. ij. ſem. urticæ, bombacis, ana Drach. jß. coquantur in mulſa diluta, ad lib. jß. & cum ſacchari tantundem f. Syrupus: ſumatur

tur vel per ſe in forma linctus, aut cochleatim veſperi, & mane, vel addatur cochlear j. doſi aqua deſtillatæ aut Apozematis.

R. *Rad. Ireos Florentin. Elenii, ana Unc. ſſ. Allii excoriat. Drach. iiij. Caryophyl. Drach. ij. Benzoini albiſſimi Drach. jß. croci Scrup. j. inciſa & contuſa digerantur calide in ſpiritus vini rectificat. lib. j. per 48. horas; colatura adde ſaccharı albiſſimi lib. j. pone in ſcutella argentea ſuper prunas ardentes, dein liquor accenſus agitetur quouſque flagrabit, dein flamma extincta in ſyrupum abibit. exhibeatur eodem modo ac ſuperior.*

Porro huc referri debent *decoctagalli veteris*, à medicis celebribus tum Antiquis, tum modernis pro curatione Aſthmatis tantopere laudata; quæ licet Septalius velut craſſa & effœta damnavit, Riverius tamen poſtliminio vindicat; atque ad teſtandam remedii hujus efficaciam, experientiam ſuam alterius experientiæ opponit. Jura hæc bini generis, viz. cum vel ſine purgantibus, & utriuſque varia & diverſimoda apud Authores practicos Recepta extant; quæ ſingula cum tædio hic eſſet recenſere, libet unam aut alteram ſolummodo formulam proponere.

Sine purgantibus exemplum vulgare hoc eſt. R. *Radic. enulæ & Ireos flor. ana Unc. ſſ. folior. hyſſopi, & praſii ſiccat. ana Drach. vj. ſem. carthami Unc. j. ſem. Aniſi & Anethi ana Drach. ij. liquiritiæ raſa, & paſſular. mundat. ana Drach. iij. præparentur & infuantur ventri galli veteris, qui decoquatur in aq. fontan. lib. xv. donec caro oſſibus abſcedat. colatura per ſubſidentiam depuretur; liquoris clari doſis Unc. vj. cum oxymelitis ſimpl. Unc. j. vel ſi remedium hoc ſolutivum deſideratur, in unoquoque hauſtu diſſolve caſſiæ recentis & mannæ an. Unc. ß. ſumatur per plures dies continuus, quandoque per menſem integrum.*

Juſculi hujuſmodi purgantis formulam idoneam Riverius præſcribit.

R. *Radic. enulæ & ireos florentin. ana Drach. jſſ. folior. hyſſopi, tuſſilaginis, ana M. j. liquiritiæ ras. paſſular. mundat. ana Drach. ij. ficuum pinguium n. iiij. ſennæ mundat. Drach. iij. radic. polypodii quer. ſem. carthami ana Unc. ſſ. ſem. Aniſi Drach. jſſ. coquantur cum tertia*

vel quarta parte galli veteris ſ. a. & fiat Juſculum pro una vice mane ſumendum, continuetur per xii. vel xv. dies.

E plurimis quæ ſubſunt Aſthmaticorum exemplis, libet hic caſus tantum duos rariores proponere, viz. unius qui morbi hujus mere convulſivi, atque alterius qui ipſius partim convulſivi, & partim pneumonici paroxyſmis fuerunt obnoxii, hiſtorias deſcribere. Vir illuſtris, procerus, toroſus, & antea ſatis ſanus, poſtquam à caſu latus ſiniſtrum ſolido cuipiam alliſiſſet, exinde tunc noxam, & poſtea labem Aſthmaticam contraxit. Enimvero ſuſpicari fas eſt, nervorum ad præcordia ſpectantium, plexum quendam juxta conſitum per accidens illud læſum fuiſſe, proindeque poſtea à tali cauſa affectum hunc originem duxiſſe; viz. ut quibuſdam temporibus haud certis, primo dolor circa locum iſtum ingraveſceret, & ſubinde ſtatim dyſpnœa graviſſima, cum ſpirabilium omnium contentione laborioſâ & diuturnâ inſequeretur; adeo ut durante paroxyſmo ægrotans in ipſo mortis agone verſari putaretur. Ad hunc primo accerſebar, poſtquam per duos dies tali inſultu Aſthmatico laborans, pene pro deplorato haberetur; cognito tamen pulmones fuiſſe illæſos, prognoſticon noſtrum adhuc bene ſperare juſſit, & ſtatim inito cum aliis medicis conſilio, juxta modum ſequentem præſcribebatur.

R. *Spiritus gum. Ammoniaci, cum ſale Armoniaco deſtillat. Drach. iij. ſumat gut. xv. ad xx. in cochl. j. Julapii ſequentis, ſuperbibendo cochl. v. repetatur ſexta quaque hora.*

R. *Aq. flor. ſambuci, chamomeli, pulegii, ana Unc. iiij. aq. limacum Unc. ij. ſacchari Unc. j. miſce. Intermediis temporibus capiebat doſin pul. ſequentis cum eodem Julapio, vel Decocto pectorali.*

R. *Pul. oculor. cancri Drach. ij. ſalis prunellæ Drach. jſſ. ſalis ſuccini Drach. ſſ. miſce, dividatur in viij. partes pro totidem doſibus.*

Veſicatoria ampla internis brachiis prope axillas applicabantur: enemata quotidie, & frictiones crebro adhibebantur. Horum uſu levamen ſubitum ac inopinatum recepit, atque intra paucos dies paroxyſmo iſto prorſus immunis evaſit. Poſtmodum vero quoties morbi iſtius velitationem quandam perſentiſceret, illico ſpiritus iſtius doſin largam, cum eodem Julapio, ter aut quater in die ſumebat

ſumebat; quo remedio modo præſervationis, modo curationis gratiâ frequenter ſumto, ſupra biennium Aſthmatis antea habitualis inſultu quovis immani & terribili caruit, ejuſdem interea leviores quoſdam attactus facile difflabiles ſubinde paſſus.

Senex perhonorificus, multis magniſque titulis inſignitus, iiſdemque omnibus major, poſtquam per aliquot annos unaquaque hyeme tuſſi cum ſputo moderato, & ſatis benigno obnoxius degiſſet: ſub finem noviſſimi Autumni, à longo itinere domum reverſus (à frigore uti putabatur ſuſcepto) minus recte valebat: querebatur enim de dolore in medio pectore juxta ſternum excitato, qui veſperi quamprimum lecto incaleſceret ingraveſcens, ſomnum perturbabat, & plurima nocte valde moleſtus erat; ſine quavis tamen dyſpnœa, aut Aſthmatis ſigno evidenti. Ad dolorem hunc tollendum, & purgatio, & phlebotomia celebrantur, pectoralia & & Antiſcorbutica quotidie exhibentur, loco dolenti linimenta, & fotus applicantur, ſine magno tamen fructu aut levamine: nam quæ deinceps alteratio contigit, potius in deterius ceſſit; nam dolori paulo remiſſius habenti, reſpiratio difficilis & impedita ſupervenit, ita ut à primo ſomno aut appulſu ejus ſtatim Aſthmaticus fieret, atque anhelus, & circa præcordia laborans in lecto erectus ſedere cogeretur. Porro hujuſmodi dyſpnœa, & ſpirabilium agitatio convulſiva non modo quovis veſperi redibant, ſed indies immaniores facti longius durabant; proinde ut nocte quadam à primo ſomno evigilans, Aſthmatis paroxyſmo graviſſimo, qui ipſum tantum non interemit, per plures horas afficeretur. Medici longe abſentes, quamvis circa μεσονύκλιον deſiderati, non ante auroram ſequentem advenerunt: interea propter phlebotomiam à Barbitonſore celebratam, Dominus illuſtris ab ipſo ſepulchri ore revocatus revixit; deinde vero initis medicorum conſiliis, iſto die diæta tenuis, & alvi per enema ſubductio præſcribuntur: veſperi & primo mane cepit ſpiritus gum. Ammoniac. cum ſale Armoniaco deſtillati gut. xii. cum vehiculo appropriato, ejuſque uſum poſtea per plures dies continuabat; veſicatoria internis brachiis prope axillas applicabantur; inſuper Julapia & decocta pectoralia, eclegmata, enemata, quin & blande cathartica interdum vices ſuas habuerunt; item phlebotomia poſt biduum iterabatur. Cum prius pro hauſtu matutino cervifiæ cum abſinthio & cochlearia circiter

libram bibere solebat, loco hujus circa horam octavam cepit Elixiris proprietatis Tartarisati gut. xv. cum hausto Coffee ex decocto salviæ parati. His remediis paroxysmi Asthmatici de solita ferocia statim remiserunt, in tantum ut cujusque noctis initium & finis satis tranquilla fuerint, circa mediam vero leves circa præcordia perturbationes eum insomnem, & erectum, per horam unam aut alteram detinebant. Medicamenta quædam alia à medicis fuerunt proposita, aliaque diversimoda ab amicis clanculum oblata, quæ tamen vir Honorabilis aut penitus respuit, aut cito fastidivit; idque potius quia vergente tunc hyeme, à veris appropinquantis adventu, & auræ agrestis fruitione, citra multæ pharmaciæ opem, reconvalescentia speratur. Quare è medicamentis supra citatis modo hæc modo illa per vices tantum breves usurpavit, & interdum à quibusque feriari solebat: interim vero licet insultus Asthmatici parum aut minime eum uti prius noctu incesserent, tamen ob pulmones plurimum infarctos, & humorem serosum in pedes delapsum, citatius incedere, aut loca acclivia ascendere, sine gravi dyspnœa, & præfocationis periculo nequibat; jamque (dum hæc scribo) deinceps non tam Asthma, aut Phthisis, quam hydrops timetur.

Casus hujus Ætiologia ex supra dictis satis liquet, viz. Asthmatis hujus procatarxis una in pulmone valde obstructo versabatur, proinde ut cum sanguis effervescens præcordia impetuosius pertransiret, aër ad ipsum eventilandum requisitus non satis uberi copia admitti potuerit; quare ad hunc defectum supplendum necesse fuit pulmones, eorumque organa motiva, in nixus crebriores & vehementiores incitari. Postea dein huic accessit fibrarum pectoris motricium diathesis spasmodica: quippe materies heterogenea unà cum succo nerveo in eas partes descendens, & ad plenitudinem aggesta, primo dolorem, & postea in organis pneumonicis spasmos atroces, & periodicos excitavit: jamque diathesi hac posteriori quamvis cessante (quia scil. materies elastica & spasmodica à serosa illuvie obtunditur, aut obruitur) adhuc tamen procatarxis altera manet, alterumque comitem, viz. cacodæmonem seipso deteriorem, sc. hydropem consciv it.

SECT.

SECT. I. CAP. XIII.

De Pectoris Hydrope.

PEctoris regionem Hydrope nonnunquam affici, & certo & multiplici indicio plane conſtat: namque illud in viventibus aquarum fluctuantium ſenſus ac ſonitus, inque defunctis αὐτοψίαι Anatomica evidentiſſime demonſtrant. Attamen circa morbi hujus cauſam, & fiendi modum, quibus nempe viis, & quali ritu diſpoſitis, aquarum intra Thoracis ſpecum aggeſtio primo incipiat, dein ſenſim augeatur, & ſæpenumero inſenſim donec morbus deploratus evadit continuetur, res adhuc in abſtruſo latet. Si quando hydropis aut Anaſarcæ affectus generalis exiſtens, & carnes, & viſcerum cavitates, ubique, aut pleriſque in locis occupaverit, nihil mirum eſt, ſi aquarum iſtarum illuvies etiam pectoralia occupabit; attamen præterea interdum accidit regionem Thoracicam, aut primo, aut ſolummodo inundari, ceteris interim partibus ubique ſatis ſanis, aut ſecundario tantum læſis.

Circa morbi hujus ortum, & generationis modum valdè ambigitur, undenam & per quos ductus, aquarum illuvies, uſpiam intra Thoracis ſpecum reperta illuc perveniat. Authores nonnulli eam deſuper, viz. à capite per tracheam deſcendere, aliique ſcaturiginem ejus ab infra derivantes, à cavitate abdominis, quandoque item ab hepate vel liene, aquas iſtas in pectoris cavitatem per vias neſcio quas cæcas deferri ſtatuunt. Verum neutra ex his ſententiis aut aſſenſum noſtrum vendicat, aut elenchum meretur: nullus enim ſanguinis, & humorum in corpore tranſitus perpendens, aut hanc, aut iſtam commeatus viam agnoſcet; quin vero ſtatuere oportet, humorem ſeroſum hydropem pectoris excitantem, illuc pervenire aut ſpecie vaporis, qui à præcordiis & Thoracis parietibus exhalatus, in aquam facile condenſatur; vel ſecundò ſerum illuc deponitur ſub propria formâ, quatenus nempe è vaſorum, ſc. Arteriarum oſculis reſeratis, in cavitatem iſtam exudat. Utrum lymphæductus, aut chyliferi alicubi aperti, aut diſrupti, morbum iſtum quandoque pariant, mox diſquiretur.

Quoad prius, in tantum probabile est, Hydropem pectoris, à vaporibus intra specum ejus condensatis nonnunquam oriri, ut mirum videatur quomodo uspiam secus habeat, aut quispiam à tali affectu immunis degat. Quantum enim vaporis est, quod à sanguine ebulliente decedit? cumque in præcordiis iste insignius defervet, qui fieri potest, quin vapor copiosus in claustro hoc, velut sub Alembico conclusus in aquam condensetur? Et quidem non facile erit determinare, cum halitus vaporosi intra pectoris specum ita perpetim aggerantur, quid de iis fiat, quomodo absumantur, aut exinde foras ablegentur. Profecto dicendum erit, eos vel Thoracis parietes penetrare, vel (quod potius videtur) in pulmonum poros insinuari, adeoque inter expirandum avolare. Utraque sane via vapores Thoracici exhalare possunt: & forsan si alterutra deficiat aut præpediatur, propterea hydrops pectoris accietur.

2. Verum insuper opinari subest morbum hunc etiam modo altero, (viz. quatenus serum sub propria forma è vasis exudat) interdum contingere. Enimvero in constitutione corporis cacochymica, aut valde scorbutica, ubi sanguis aquosus & debilis serum superfluum è compage sua passim dimittit, & ab arteriarum osculis etiam laxis & patentibus ubique ejiciens circulationis filo excludit, nihil usitatius est, quam cavitates viscerum, necnon & præcordia, imo & cerebrum ipsum illuvie aquosa inundari. Porro in tam generali ad hydropen diathesi, regionem modo hanc, modo istam vel alteram, primo & nonnunquam fere tantum occupari; quandoque item penetralibus intactis, carnes exteriores, sc. musculos eorumque interstitia, ab illuvie serosa inundari.

3. Inter vasa materiem hydropicam in pectoris cavitatem infundentia, lymphæductus, & Tubi chyliferi merito in suspicionem veniunt. Ad priores quod spectat, ἀνατομία Anatomica constat, ingens horum satellitium totos pulmones perreptare, atque ab exterioribus eorum oris citerius latos, versus ductus Thoracicos tendere, iisque laticem suum, quem à sanguine arterioso superfluum ubique absorbent, maxima ex parte infundere. Si quando igitur hæc vasa obstruantur, aut quoquo modo à munere suo defungendo impediantur, necesse erit aquarum in pulmone aggestionem fieri; quæ postea in pectoris cavitatem decidentes, regionis istius hydropem excitabunt. Enimvero hac lympha in compagem pulmonarem restagnante,

ſtagnante, ſæpenumero accidit veſiculas hydatidas dictas, in extima hujus viſceris ſuperficie excitari, quæ poſtea diſruptæ, & aquas in thoracis cavitatem dimittentes, ibidem Aſcitem producunt. Hujuſmodi affectio in ovibus, quando ob tempeſtatem humidiorem, & paſcua aquoſa ab hydrope gregatim intereunt, paſſim cernitur. Et quidem nonnunquam in homine, pectoris Aſciten à tali cauſa procedere ſequens Hiſtoria (cujus ſubjectum morbi hujus ſpirans exemplum exiſtit) plane arguere videtur. Nuper Adoleſcens ſatis ſanus & robuſtus venationi, equitationibus improbis, aliiſque corporis exercitiis quantumvis immodicis, dudum impune aſſuetus, tandem in Thorace plenitudinem ſeu velut inflationem quandam perſenſit: in tantum ut pulmonis latus ſiniſtrum intumeſcere, & cor extra locum ſuum dextrorſum protrudi videretur: ea namque ex parte pulſatio ejus maxime percipiebatur. Poſtquam in hoc ſtatu aliquandiu perſtiterat, quodam die cujuſdam quaſi vaſis intra Thoracis cavitatem diſrupti ſenſum habuit, indeque per ſemihoræ ſpatium in regione iſta humoris velut ab alto in pectoris fundum cadentis, ſtillicidium non tantum ab eo percipi, ſed etiam ab aſtantibus audiri potuit. Quanquam affectus hujus raritate primo attonitus eſſet, quia tamen exinde quoad vires, appetitum, ſomnumque, aliaque naturalia ſatis recte valeret, mox denuo ſecurus, & medicinæ negligens evaſit: poſtmodum vero à corporis motu, inclinatione, aut agitatione quavis in latere ſiniſtro aquæ intus aggeſtæ fluctuatio ab ipſo perſentiebatur; quin etiam ab aliis motus, & ſonitus evidentiſſime, tum tractatu tum auditu percipiebatur. Hinc cum extra dubium fuerit Dominum inſignem pectoris hydrope tunc affici, ita veriſimillimum videbatur morbum iſtum ex eo originem duxiſſe, quod lymphæductus ad pulmonis latus ſiniſtrum ſpectantes prope inſertiones ſuas in ductum chyliferum primo obſtructi, ad molem ingentem intumeſcerent, & poſtea diſrupti humorem ſuum in Thoracis cavitatem extillarent.

Quando nunc præcordiorum, arciſque adeo vitalis inundatio immineret, tandem vir egregius ſibi proſpiciendum ratus medicinam adiit, & curationis ergo pharmaca quædam ruri ſumſit, ſine ullo tamen fructu notabili. Deinde Londinum adveniens primo D. D. *Lower* ſibi prius notum conſuluit. Hic Thoracis apertionem quaſi unicum remedium proponens D. D. *Micklethwait*, meque in conſilii partes adſciſci curavit. Dein communi

ſtatim omnium conſenſu lateris ſectio decernitur: itaque poſt factam totius proviſionem, chirurgus inter ſextam & ſeptimam vertebram cauterium applicuit, & poſtridie foramini in pectoris cavitatem ſecto canalem indidit, quo facto ſtatim liquor craſſus, ac inſtar chyli albeſcens & quaſi lacteus effluebat. Hujus prima vice tantum ſex circiter unciæ detrahebantur, & poſtridie tantundem. Die tertio cum paulo major quantitas exire ſineretur, magno ſtatim languore affectus, & deinde febricitans per diem unum aut alterum male habuit. Quapropter donec temperiem & vires recuperaret, materiæ iſtius exitum inhibere, viſum eſt: poſtea vero ejuſdem evacuatione tantum parcâ quotidie factâ, pectoris cavitas ferè in totum inaniebatur: adhac vero canalem cum epiſtomio in foramine gerit, quo ſemel nychemeri ſpatio aperto humoris uſque tantillum emanat; interim ſtomacho vultu & viribus valens, foras obambulat, equitat, aliaque exercitia prius aſſueta ſatis vegete obit. Pharmacia haud multa uſus eſt aut opus habuit. Poſt ſectionem cardiaca temperata, ſc. pul. perlarum, Julapia, & quandoque hypnotica, & poſtea decoctum traumaticum quotidie bis ſumendum præſcripſimus.

Hac methodo, & medicamentorum formulis aliquandiu continuatis, vir inſignis temperiem, vires, corporis habitum, imo & pectoris immunitatem recuperare viſus erat, uſque tamen cannam argenteam in lateris foramine (è quo ichor quotidie effluxit) gerebat: cumque poſt aliquot menſes hac ſubtracta fontanella iſta occluderetur, intra pectoris ſpecum ejuſdem humoris, per ſonitum & fluctuationem perceptibilis aggeſtio fiebat: deinde vero cum recurrente morbo idem recurreret remedium, proindeque lateris apertio decerneretur forte (natura hoc chirurgi munere defungente) ea ſponte obveniens, materiæ ad erumpendum aptæ exitum præbebat. Jamque neceſſe incumbit ad præcavendam pectoris illuviem, foramen iſtud quaſi lacunam conſtanter patefieri.

Ex his ſatis conſtare arbitror, pectoris Aſciten quandoque ob vaſa lymphica intra pulmonem diſrupta exoriri; nec minus dubito quin idem affectus etiam à ductibus chyliferis intra thoracem diffractis excitari poſſit; attamen hic caſus tam raro contingit, ut eum hactenus neque ex propria obſervatione nec aliorum relatione cognoverim. Porro minime refert talis morbi Ætiologiam inquirere, quia non tantum incurabilis, ſed brevi lethalis

lethalis exiſtit, quia ſc. à chyli inundatione præcordia ſtatim obruentur, ſimulque ſanguis & ſpiritus animales ſucci nutritii vectigali ſolito defraudati illico exolventur.

Ex variis hujus morbi cauſis modo deſignatis, facile erit differentias ejus colligere: nam primo pectoris hydrops aut affectio ſimplex & primaria eſt, regioni huic peculiaris; aut ſecundaria, ſc. hydropi generali ſuperveniens, uti in cachecticis crebro aſſolet. Secundò hic morbus diſtinguitur quoad loca affecta, nempe quatenus aqua vel in toto pectore colligitur, vel tantum in altero ejus latere. Tertio quoad materiam in Aſcite pectorali aggeſtam, quæ modo limpida & plane aquoſa eſt, modo craſſior, albicans & quaſi lactea, qualis in præcedenti hiſtoria deſcribitur.

Signa diagnoſtica ſatis manifeſte hunc morbum produnt: nimirum aquarum fluctuatio tractatione, & corpore inclinato ſenſu percipitur, ejuſque ſonitus plane auditur. Porro affecti tuſſi ſiccâ & inani plurimum moleſtantur, nec non dyſpnœâ fere continuâ & gravi, præſertim dum loca acclivia aſcendunt, afficiuntur: inſuper adſunt ſitis cum febriculâ, & noctu poſt primum ſomnum, propter vapores à calore tunc intenſiori elevatos, magna inquietudo, & corporis jactatio. His interdum accedunt cordis palpitatio, pulſus intermittens, aut perturbatus, & crebra animi deliquia. Quoad prognoſin, morbus hic ſanatu ſemper difficilis exiſtit, & ex opinione vulgi incurabilis habetur. Et revera ſi abdominis Aſciti aut Anaſarcæ in toto corpore excitatæ ſuperveniat, deploratus jure cenſetur; attamen ſi affectio ſit primaria, & corpori alias ſano contigerit, de curatione haud protenus deſperetur.

Quod ad morbi hujus Therapeiam ſpectat, indicationes primariæ, juxta communem in pleriſque aliis affectibus medendi methodum, erunt tres: ſc. *curatoria, præſervatoria, & vitalis.*

Prima aquas in pectoris cavitate aggeſtas quoquo modo evacuandas reſpicit. Secunda ne ſubinde nova ibidem illuvies colligatur, præcavet. Tertia vires inſtaurandas, & ſymptomata eas lædentia quamprimum tollenda procurat.

Ut primæ Indicationi ſatisfiat, atque ut pectoris Aſcites inaniatur, duæ tantum viæ ſeu evacuationis modi, quibus aquarum illuvies iſta educatur, occurrunt: nimirum

mirum vel ut pectoris vasa & humorum ductus inaniti lympham istam rarefactam resorbeant, & dein aut sanguinis aut aëris commeatu foras convehant; vel secundo ut per lateris sectionem aquæ istæ in propria specie affatim educantur.

Prior iste modus etsi rarius, quandoque tamen succedit: quod equidem ex propriâ observatione testari possum. Enimvero pulmonum compages, intus spongiosa, & extus porosa admodum, aquis substratis dum quaque diastoles vice immergitur, eas in vaporem conversas nonnunquam imbibit; adeoque vel sanguini remandat, vel cum aëre jugiter expirato ore exhalat. Hujusmodi effectus pro morbo isto sanando ut facilius contingant, subsidia medica hic in usum adhibentur: itaque propter intentionem istam sanguinis, aëris, & humorum ductus quantum licebit inaniri, & vacui servari debent. In hunc finem purgantia diuretica, & diaphoretica mitiora methodice, & per vices exhibeantur; item remedia Thoracica & expectorantia locum vendicant; victus sit tenuis & calfaciens, & ejusmodi quoad omnia regimen instituatur, quod sanguinem plus exhalare, & humores quosque superfluos evaporare faciat. Medicamentorum in hos usus accommodorum libet hic formulas quasdam subjicere.

R. *Radic. cherefolii, Rusci Bruscі, polypodii qu. ana Unc. j. folior. eupatorii, Adianthi, Botryos, hedera terrestris, ana M. j. sem carthami Unc. j. radic. Ireos florentin. Unc. ß. sem. ebuli Drach. v. rad. calami Aromatici Unc. ß. coquantur in aq. fontan. lib. iiij. ad tertiæ partis consumtionem, dein colatura adde foliorum sennæ Unc. jß. Agarici Drach. ij. mechoac. turbith, an. Unc. ß. santal. citrin. Drach. jß. rad. galang. minoris Drach. j. ebulliant clausè per horas ij. dein coletur. adde mellis opt. Unc. ij. & clarificetur cum ovi albumine, f. hydromel purgans, dosis Unc. vj. ad viij. mane bis, vel ter in septimana.*

Vel, R. *Calamelanos Scrup. j. resin. Jalap. Scrup. ß. Balsam. peru. q. s. f. pilul. nij. sumantur mane repetendo intra v. vel vj. dies.*

R. *Tinctura sulphuris Drach. iij. capiat gut. vii. ad x. hora somni & primo mane in cochl. j. mixtura sequentis superbibendo cochl. iij.*

R. *Aq. limacum, lumbricorum, Raphani composit. ana Unc. iiij. Aq. è succo baccarum sambuci fermentat. lib. j. Syrup.*

ſyrup. è ſucco hederæ terreſtris Unc. ij. miſce, f. Julapium.

Vel, R. *Tinctur. gum. Ammoniac. vel galbani; exhibe ad gut. xx. veſperi & primo mane cum eadem mixtura.*

Vel, R. *Millepedarum præparat. Drach. ij. flor. ſulphuris Scrup. ij. florum Benzoin. Scrup. ſ. pul. ſem. Dauci, bardanæ, an. Drach. ſ. Terebinthinæ Venet. q. ſ. f. maſſa, formetur in pilulas exiguas, ſumantur iiij. veſperi, & primo mane ſuperbibendo hauſtulum ejuſdem Julapii.*

Hora nona matutina & quinta p. m. ſumatur hauſtus aquæ calcis vivæ compoſit. ad Unc. iiij. per ſe, vel cum alio medicamine appropriato.

Pro potu ordinario ſumatur bochetum ſequens.

R. *Radicum ſarſaparil. Unc. vj. chinæ Unc. ij. lign. ſantal. albi, citrin. ana Drach. vj. raſ. eboris, C. Cervi an. Drach iij. rad. calam. aromat. Unc. ſſ. paſſul. exacinat. lib. ſſ. liquir. Drach. iij. ſ. a. infundantur & coquantur in aq. fontan. lib. xij. ad vj. f. colatura.*

Olim ante xxv. annos cum *Oxonii* degerem, ad Juvenem ſcholarem accerſebar, qui per tres hebdomadas de dolore Thoracis, & dyſpnœa graviſſima veſperi conſtanter, inſuper à corporis motu citatiori, aut greſſu acclivi ſupra modum infeſtante, laborarat: in neutrum latus diu potuit diſcumbere, verum neceſſe habuit in lecto ſupinus uſque jacere, & cum capite erecto; ſi forſan in latus alterutrum diſcumbere niteretur, corporis ſitum iſtum illico dolor aſſequebatur; & ſi forſan à latere uno in alterum ſe devolveret, etiam dolore ſtatim tranſlato, perſenſit velut aquas è loco in locum fluctuare. Hinc merito Aſcitis pectoralis ſuſpicio incidit, de quo ut certior fierem, præcepi ut ſupinus ſupra lectum jacens, caput à margine ejus uſque ad pavimentum reclinari ſineret; illico perſenſit aquæ verſus claviculas decurſum, ſimulque illuc doloris metaſtaſin: inſuper his ſi quando à motu, calore lecti aut foci corpus plus ſolito æſtuaret, illico in Thorace tanquam aquæ ſupra ignem ebullientis ſenſum habuit, ſimulque de vertigine, & levi ſpirituum defectione conqueſtus eſt. Quandoquidem ex his rite perpenſis colligere liceret, eum pectoris Hydrope affectum fuiſſe, methodum & medicamenta ſequentia cum ſucceſſu præſcripſi.

R. *Cala-*

R. *Calamelanos gr. xv. resin. Jalap. Scrup. ss. syrup. rosar. solut. q. s. f. pilul. iij. cepit mane primo, & duodecim habuit sedes cum magno levamine, dein die tertio ab eodem medicamine tantum quater alvus dejiciebatur, sed cum majori adhuc fructu; cepit postea per plures dies Apozematis diuretici & pectoralis Unc. vj. bis in die, denique ultimo cathartico eodem repetito integre convaluit.*

SECT.

SECT. II.

De Medicamentis Splanchnicis, ſive quæ viſcera imi Ventris reſpiciunt.

CAP. I.

De Ictero ejuſque remediis, eorumque operandi modis & Ætiologiis.

HActenus Thoracis Pathologiam, ſimulque Pharmaceuticen ſatis fusè explicavimus, jam proximè ſequitur circa imum ventrem ejuſmodi penſum abſolvere. Verum medicamina ad hanc regionem pertinentia, eorumque operandi modos, & rationes, unà cum ventriculi & inteſtinorum Anatome, in ſuperiori tractatu jam jam maxima ex parte deſcripſimus: remedia ſtomachica, dyſenterica, aliaque inteſtinalia, imo & diuretica, una cum ſingulorum Ætiologiis tractavimus; porro de remediis Hypochondriacis, & Hyſtericis alibi ex profeſſo egimus. Quod itaque ſuperest, de affectibus Hepaticis tum propriis, tum ei vulgo aſcriptis, eorumque medelis in hac ſectione diſſeremus; attamen in his ſingulis, circa partem pharmaceuticam, potius quam pathologicam plus operæ impendemus.

Morbi præcipui quibus Hepar, ejuſque appendix, implicari ſolent, ſunt Ictерus, & Tumor, atque ſub poſteriori hoc, plures alii affectus, ſc. Obſtructio, Inflammatio, Induratio, & ſcirrhus accenſentur: quibus omnibus remedia vulgo Hepatica dicta, quæ & magnam pharmacopeiæ partem conſtituunt, vulgo deſtinantur.

Ictерus aut per ſe morbus eſt, primario incipiens, de quo hic proprie agitur: aut alterius morbi effectus,

sive productum; uti cum febri intermittenti supervenit, quam & sæpenumero judicat, de quo etiam mox obiter dicemus.

Icterica Affectio ex communi plurimorum consensu exoriri statuitur, in quantum flava bilis, è venæ portæ finibus, in pori bilarii ductus non omnino, aut non satis excepta, in massam sanguineam restagnat, eamque virore suo (unde etiam cutis inficitur) inquinat.

Obstructio ista multis modis, & variis in locis contingere solet. Quandoque enim fit juxta extremos utriusque generis vasorum, sc. venæ portæ & pori bilarii fines; quorum intercapedines ob hepatis parenchyma intumefactum, aut alias vitiatum, nonnunquam comprimi, & obturari accidit; quapropter humor felleus è portæ vasis secretoriis, in vasa altera exceptoria minime traductus, in sanguinem regurgitat. Secundo humoris fellei transitus interdum in mediis pori bilarii ductibus intercipitur; in quantum sc. horum cavitates materia aut viscosa, aut fabulosa, & nonnunquam lapidea implentur; uti passim cernitur in jecinoribus jumentorum, hyberno tempore, dum fæno ac stramine vescuntur. Tertio ex observatione Anatomica etiam constat, obstructionem Icteri causam nonnunquam in ipsa vesicâ felleâ, aut in meatu cystico fieri; si quando enim illa lapidibus impleta bilem non recipit, aut hic obturatus aut coalescens, bilis versus intestina descensum inhibet, humor iste quamvis à sanguine bene secretus, in massam ejus refluere cogitur, adeoque morbum regium parit.

Contra receptissimam hanc opinionem, quâ statuitur Icteri causam plerunque citra vesicam felleam, aut circa ipsam versus hepar consistere, Cl. *Sylvius* omnino ultra hanc, viz. in meatu cystico aut ductu communi eam collocat. Quippe bilem non è sanguine intra ductus hepaticos secerni, sed in ipsa cysti fellea, ex humore per arterias illuc advecto progigni supponens; partem ejus maximam per pori bilarii ductus superius latam, sanguini propter insignes quosdam usus suffundi, partemque alteram etiam ob fines necessarios, inferius ad intestina descendere statuit: quamobrem si posteriori hoc emissario occluso, bilis tota sursum in sanguinem evehatur, eum humore isto nimis saturans à crasi genuina in Ictericam pervertet.

At vero ne meatus cystici, aut ductus communis occlusio (cujus neutra facile, aut à levi occasione contingit) ad Icterum quemcunque excitandum minus efficax videatur

deatur; idcircò *sive talis obstructio locum habet, sive non,* insuper ingeniosè supponit Vir Clariss. *bilem dum in cystide generatur, quandoq; mutationem notabilem subire, propter quam moveatur, & feratur impetuosius, & copiosius,* versus sanguinem, *cui tamen solito minus permisceatur, sed ipsi duntaxat confundatur, adeoque facilius ab eodem recedat, partesque solidas colore suo inficiat, & tingat.*

Quod autem *bilis in Ictero cum ceteris humoribus permisceri, aut intime uniri inepta reddatur*; fieri statuit, *à spiritu nimis volatili ei copiosius admisto, ipsamque proinde spirituosiorem, aliisque immiscibilem faciente.* Assertionem hanc binis instantiis confirmat, in quantum sc. *venenum à viperæ morsu* spirituosissimum, atque *potus generosior,* sc. *vini,* aut *aquarum ardentium* aliquamdiu usurpatus, Ictherum accersit. Insuper hypothesi huic fidem astruere nititur, eo quod morbus iste non tantum à medicamentis deobstruentibus, verum ab iis quæ salis volatilis ferocientis vim retundunt, (cujusmodi sunt *decoctum seminis cannabini, item sapo Venetus,* cum multis aliis ejusdem farinæ) curari solet.

Non hujus loci, neque ad propositum nostrum est, ad hanc litem dirimendam descendere, neque temere nunc determinare ausim (postquam tot egregia recentiorum ingenia res fatigavit) utrum bilis revera conficiatur in cystide fellea, vel annon à sanguine intra hepar, magnum secretionis organum, duntaxat separetur; fateor posteriorem hanc sententiam mihi potius arridere. Et quidem hæc serio perpendens opinari ducor, icteri causam in eo potissimum consistere, quod bilis in hepate secreta, ob vias obstructas non omnino, aut non satis ad vesicam felleam transferatur, quin necesse habeat in massam sanguineam regurgitare; interea tamen haud inficias imus, affectum hunc (etsi rarius) à meatu cystico, aut ductu communi obstructis interdum exoriri posse. Ceterum in causæ morbificæ partem, & forsan aliquando totum, etiam sanguinis vitium accedere putamus; quando nimirum ob particulas ejus sulphureas, & salino-fixas supra modum exaltatas, bilis in cruoris massa uberius, ac ocius progignitur, quam per vias ordinarias secerni, aut foras amandari queat; quare hæc à sanguine cum sero ubique decedens, partibus solidis affigitur, iisque tincturam suam imprimit. Et proculdubio ob hanc rationem est quod venena quædam, & imprimis viperarum morsus, atque potus generosior diutine usurpatus, in corpore prius sano morbum Arquatum inducit, pro cujus The-

peia interdum phlebotomia, & medicamina sanguinem ad rectam crasin reducentia, plus quam deobstruentia prodesse solent. Porro ob hanc causam esse videtur, quod febris tertiana intermittens, ita frequenter in Icterum terminatur; quippe haud suspicari licet, postquam in singulis paroxysmis tanta sanguinis & humorum agitatio, per frigus, & æstum, eorumque tanta per vomitum aut sudorem evacuatio contigerit, ductus hepaticos quoquo modo obstrui posse; ac vero sicuti paroxysmi febriles accientur, in quantum sanguinis pars sulphurea nimis evecta, succum nutritium primo in materiam morbificam pervertit, & dein accensa eandem absumit, & exterminat; ita postea cum sal fixus eandem in sanguine una cum sulphure exaltatur, ideoque bilis pura puta copiose progignitur, propter salis fixi vim restinctivam sanguinis accensio febrilis cessat, ejusque loco dyscrasia Icteritia succedit Quemadmodum autem sanguis ad dyscrasiam sulphureo-salinam nimis evectus, Icterum quibusvis ut ut minime prædispositis accersit, ita in aliis quantumvis prædispositis, viasque bilarias obstructas habentibus, cruoris sulphur nimis depressum, morbi istius immunitatem parit; enimvero cognovi plures cachecticos, & phlegmaticos, tametsi hepatis quoad plurimos ejus ductus obstructione & induratione laborarint, Icteros caruisse.

Circa morbi hujus Ætiologiam, non est operæ pretium amplius ut disquiramus; ad Therapeiam quod spectat, tres erunt primariæ Indicationes, quas omnes (siquidem quæ sit potissima, & primo adhibenda fere semper latebit) simul persequi oportebit. Itaque medendi intentiones erunt, primo ut ductuum obstructiones, siquæ forsan aut in poro bilario, in meatu cystico, aut alibi circa hepar, vel vasa choledocha fuerint, aperiantur. Secundo ut sanguis, ne bilem supra modum progignat, aut secretioni ineptum reddat, ad justam temperiem & crasin reducatur. Tertio demum ut vires sustententur, & symptomatis eas præcipue lædentibus occurratur.

1. Ut primæ Indicationi satisfiat, evacuationes cathartice, tum per vomitum, tum per sedem, quibus bilis versus intestina descensus irritetur, simulque vasa obstructa, magna eorum succussione facta, ab infarctione liberentur, egregie conducunt. Secundo Medicamenta acria, amara, salsa, aliaque incitatione quadam prædita, quæ bilis in hepate aggestæ, & stagnantis motum stimulent, adhiberi debent; huc etiam referre oportet, quæ ex

ex ſimilitudine ſubſtantiæ velut ſignatura, quatenus nempe ſucco flavo prædita ſunt, contra Ictérum juvare creduntur; attamen pleraque ex his quoniam urinas, aut ſudores cient, ſub eadem qua priora, ſc. evacuantium claſſe, ſatis apte recenſeri poſſint.

Secunda Indicatio alterantia omnino requirit, medicamina ſc. quæ ſulphuris ac ſalis fixi exaltationes ſive efferationes deprimunt, atque ſalis volatilis interim depreſſi reſtitutionem promovent; propter hos fines remedia ſale acido, aut volatili prædita, inſuper chalybeata adprime conducunt; hinc ſpiritus ſalis, vitrioli, ſuccus limoniorum, item ſpiritus C. Cervi, item ſtercus ovinum, anſerinum, crocus martis, aliaque diverſimoda ejus præparata, in Ictero ſæpe cum fructu prælcribi ſolent.

Tertia Indicatio vitalis vires inſtaurandas, & ſymptomata quibus lædantur tollenda procurans, plures & diverſimodas medendi intentiones ſuggerit, quas omnes aut præcipuas ſpeciatim enumerare, & præſcribere operis ac tædii immenſi foret; quapropter regulas quaſdam circa diætam generales, & remedia quædam Cardiaca & Anodyna in hoc caſu appropriata ſubdemus.

Deſignatis ad hunc modum Indicationibus Therapeuticis, jam proxime incumbit quibuſque modo propoſitis medendi intentionibus, medicamenta ſelectiora, viz. tum ſimplicia, tum compoſita accommodare, & remediorum, quæ ad hunc morbum præcipuæ notæ habentur, operandi modos, & rationes explicare. Primo igiter pharmacorum Evacuantium in Ictero appropriatorum formulas proponemus.

1. *Vomitoria.*

Pharmaca Emetica in Ictero recenti, dum viſcerum tonus & vires conſtant, ſæpiſſime juvare ſolent; quatenus nimirum & ventriculum phlegmatis viſcoſi ſaburra in hoc morbo fere ſemper aggravatum alleviant; inſuper & vaſa choledocha irritando, atque ductus omnes hepaticos valde ſuccutiendo, infarctiones eorum expediunt, & bilis per vias prius aſſuetas tranſitum ſolicitant.

R. *Infuſionis croci Metal. Unc. ſs. ad Drach. vj. vini ſcillitici Unc. j. Oxymel. ſimpl. Unc. ſſ. f. vomitorium cum regimine ſumendum.*

Veſperi præcedente, interdum exhibere convenit

mixturam ſequentem pro facilitanda vomitione præparatoriam.

℞ *Pul. radicum Aſari, facula Aconiti, ana Scrup. j. Tartari vitriolat. Scrup. ſſ. Oxymelitis ſimplicis Unc. j. miſce.*

℞. *Sulphuris Antimonii gr. vij. ſcammonii ſulphurat. gr. viij. cremoris Tartari Scrup. ß. f. pulvis, detur e cochl. j. panatella.*

℞. *Fol. Aſari 9. inciſis & contuſis affunde vini albi Unc. iij. exprimatur ſuccus, detur mane cum regimine.*

℞. *Gum. gut. præp. gr. viij. Tartari vitriolat. gr. vij. f. pulvis.*

2. Cathartica.

℞ Medicamenta purgantia in hoc morbo ſive recenti, ſive inveterato locum habent: viz. tum ut uberior excrementorum proventus ſubinde è primis viis ſubducatur, tum ut vaſa choledocha ad excretionem ſtimulentur.

℞. *Electuarii è ſucco roſarum Drach. iij. Rhabarbari Drach. j. ſalis abſinthii, cremoris Tartari, ana Scrup. ß. ſyrup. de Rhabarb. q. ſ. f. bolus.*

℞. *Radic. lapathi acuti præp. Unc. j. ſummitatum abſinthii pontici, centaurii minoris, ana P. ij. rad. gentian. curcumæ, ana Drach. vj. ſantal. citrin. Drach. j. coqu. in aq. fontan. lib. jſſ. ad lib. j. circa finem adde ſennæ opt. Drach. vj. Rhabarb. opt. Drach. iij. Agarici Drach. jß. ſem. coriandri Drach. ij. vini albi Unc. ij. effervefiant clauſe per horas ij. dein f. colatura per ſubſidentiam deparanda: Doſis Unc. iv. adv j. cum ſyrupi de Rhabarbaro Unc. j. aq. lumbricorum Drach. iij. f. potio repetenda per tres vel quatuor dies continuos, vel alternos.*

In conſtitutione debiliori.

℞. *Rhei electi Drach. ij. Agarici Trochiſcat. Drach. ß. cinnamom. Scrup. ſſ. zinz. Scrup. ß. f. infuſio in vini alb. & aq. Cichorei, ana Unc. iij. clauſe & calide per ij. horas, in colatura diſſolve ſyrup. de Rhabarbaro Unc. j. aq. lumbricorum Drach. ij.*

℞. *Pul. Rhabarb. Drach. ſſ. ad Drach. j. ſalis abſinthii Scrup. j. f. pulvis.*

℞. *Pilul.*

R. *Pilul. Ruffi Scrup. j. extract. Rudii Scrup. ſſ. f. pilul. iv. ſumantur mane cum regimine, repetendo intra iv. vel v. dies.*

Tertio ſequuntur *Deoppilativa*, quæ item *Diuretica*, vel *Diaphoretica* exiſtunt, quorum etiam nonnulla ob ſubſtantiæ ſimilitudinem *ſpecifica* habentur: hujuſmodi medicamina & bilis à ſanguine ſecretionem promovent, ejuſque ſecretæ, per ductus & meatus in hepate minus patentes, tranſitum urgent. Porro interim ea ſanguinem fundendo, & ſeroſitates & recrementa ejus bilioſa aliquatenus per ſudores, aut urinas amandari faciunt.

R. *Elixir. proprietatis Unc. j. ſumat gut. xx. mane, & hora quinta p. m. cum vehiculo idoneo. Eodem modo tinctura Antimonii, aut ſalis Tartari, item mixtura ſimplex in majori doſi ſæpe cum fructu exhibentur. Pro vehiculis etiam propter eandem medendi intentionem Apozemata, Aquæ deſtillatæ & Julapia conveniunt.*

R. *Radic. chelidoniæ Majoris, urticæ urentis, rubiæ tinct. ana Unc. j. ſummitatum abſinthii pontici, marrubii albi ſiccat. Agrimoniæ, chamædryos, ana M. j. ſem. ſantonici Drach. ij. raſ. eboris ℈. C. an. Drach. ij. ſantali citrini Drach. jß. ſem. coriandri Drach. ij. coq. in aq. fontana lib. iij. ad ij. adde vini albi Unc. iv. & f. colatura, adde ſyrupi e cichorio cum Rhabarbaro Unc. ij. Aq. lumbricorum Unc. jſſ. f. Apozema, doſis Unc. iv. ad vj. bis in die.*

R. *Folior. Marrubii albi ſiccat. centaurii minoris, an. M. j. rad. gentian. curcuma, an. Drach. iij. cinnamomi Drach. j. croci Drach. ſſ. inciſa ponantur in vitro cum vini albi vel Rhenani lib. ij. f. infuſio clauſa, doſis Unc. iij.*

Huc ſpectat celebre iſtud Geſneri Antidotum. R. *Radic. urticæ majoris lib. j. croci Scrup. j. contundantur probe, & cum vino albo extrahatur tinctura. doſis Unc. iij. mane per iv. vel v. dies.*

Huic ſimile eſt illud Fr. Joelis. R. *Radicum chelidoniæ majoris inciſ. M. ij. granorum Juniperi M. j. contuſis affunde vini Rhenani lib. j. & extrahatur ſuccus, doſis Unc. iv. bis in die.*

Succus Marrubii albi à Diaſcoride, & ſyrupus ejus à Foreſto pro curatione morbi regii valde commendatur.

Loco elixiris, aliorumque liquorum chymicorum, qui ad nauſeam evitandam, in quantitate perexigua ju-

mendi præſcribuntur, aliis fortiori conſtitutione præditis *electuaria*, *pulveres* & *pilulæ* cum meliori fructu exhiberi poſſint.

R. *Conſerv. abſinthii pontici, flavedinis Aurantii, limonii, an. Unc. ij. ſpec. diacurcumæ Unc. jſſ. pul. eboris, ſantali citrin. ligni Aloes, ana Drach. ſſ. trochiſc. de capparibus Drach. j. de Rhabarb. Drach. ſ. ſalis abſinthii Drach. ij. cum ſ. q. ſyrupi de cichorio cum Rhabarbaro, f. electuarium, doſis qu. nucis caſtaneæ bis in die ſuperbibendo Julapii ſequentis Unc. iij.*

R. *Aq. chelidoniæ majoris, fumariæ, abſinthii ſimpl. flor. ſambuci an. Unc. v. Aq. limacum magiſtral. lumbricorum compoſit. ana Unc. ij. ſacchari Unc. ſſ. miſce, f. Julapium.*

Vel R. *Rad. Urticæ majoris, Angelic. gentian. ana Drach. iv. chelidon. majoris totius M. vj. Abſinthii, Tanacti, Abrotani, utriuſque, ana M. iv. cortices exteriores xii. Aurantiorum & iv. limoniorum, lumbricorum prap. limacum, an. lib. j. Caryophyllorum contuſ. Unc. ij. inciſis & contuſis affunde vini albi lib. viij. deſtil. organis communibus; liquor totus miſceatur.*

Vel R. *Limaturæ Chalybis lib. j. fragrorum recentium lib. vj. ponantur in olla vitreata ſimul agitando, & ſtent per diem, dein adde radicum Rhabarbari Anglicani inciſ. lib. j. cortic. iv. Aurantiorum inciſ. affunde vini albi lib. vj. & deſtil. ſ. a. liquor totus miſceatur, doſis hujus prioris Unc. iij. bis in die poſt electuarium, vel aliud Medicamentum.*

R. *Pul. rad. curcumæ, Rhabarb. ana Drach. jſſ. cortic. radicum capparis rad. aſari, ana Drach. ſſ. extracti gentian. centauri, an. Drach. jſſ. ſalis abſinthii Scrup. iv. ſem. naſturtii Drach. ſſ. eruca Scrup. ſ. elixir. proprietatis Drach. j. gum. Ammoniac. ſolut in aq. lumbricorum q. ſ. f. maſſa pilularis, formetur in pilulas exiguas; doſis Drach. ſſ. veſperi, & mane ſuperbibendo aquæ deſtillatæ Unc. iij.*

Sylvius pro curatione Icteri valde prædicat *decoctum ſem. cannabini in lacte*, & *ſolutionem ſaponis*, indeque (prout ſupra innuimus) hypotheſin ſuam, qua Icteri Ætiologiam à bilis alienatione potius, quam à meatuum ejus obſtructione deducit, ſtabilire nititur.

II. Indicatio ſecunda ſanguinis alterationem ſive æquationem

tionem reſpiciens, quo ſc. bilem modice tantum progignat, & ritè ſecernat, ejuſmodi medicamina requirit, quæ ſulphur & ſal fixum nimis evecta deprimant. In hos fines, neſcio quo caſu, aut ductu, pharmaca tale volatili prædita, uti lumbrici, limaces, millepedæ, imo pediculi, quadrupedum & volatilium ſtercora, pro Ictero ſanando in praxin introducta, non tantum ab empiricis, ſed etiam à medicis celebrioribus præſcribi ſolent: hæc interdum per ſe, verum ſæpius evacuantibus, & deoppilativis adjuncta, præcipuas Antictericorum compoſitiones ingrediuntur.

Fonſeca præſcribit *ſtercus Anſeculi* verno tempore collect. & ſiccat. etiam *pullorum excrementum album*, quorum utriuſque pulvis detur ab Drach. ſſ. ad Drach. j. in idoneo vehiculo.

R. *Pul. lumbricorum terreſtrium præp. ſtercoris anſerini ana Drach. iij. eboris, ſantali citrin. pul. an. Drach. ſſ. croci Scrup. j. f. pulvis, dividatur in vj. partes pro totidem doſibus matutinis cum liquore appropriato. Apozemati, & tinctura Antictherica ſuperius deſcriptis*, lumbrici terreſtres, *item* ſtercus anſerinum, *quin &* ovinum *aliter addi ſolent.*

R. *Millepedarum recentium & vivarum n. 50. ad 100. croci Scrup. ſſ. nucis moſcat. Scrup. j. ſimul contuſis affunde Aq. chelidoniæ Unc. iij. lumbricorum Unc. ij. f. expreſſio fortis, & ebibatur: ad hunc modum ſumatur primo ſemel, dein bis in die per ſeptimanam.*

Remedium vulgare, & empiricum apud noſtrates eſt, ut *novem pediculi vivi* ſumantur mane, per v. vel. vj. dies, quo remedio (cum alia minus efficerent) plures ſanatos audivi: quod certe nullo alio modo juvare poteſt, niſi quod ſalem volatilem in ſanguine depreſſum reſtituat.

Propter eandem juvandi rationem, etiam in hoc morbo flores ſalis Armoniaci, ſales volatiles ſuccini, C. C. fuliginis, item horum ſpiritus, ſæpe magno cum fructu exhibentur.

R. *Pul. lumbricorum præp. Drach. ij. ſpec. diacurcum. Drach. j. florum ſalis Armoniaci Drach. ſſ. ſalis ſuccini Scrup. j. extract. gentian. Drach. j. croci Scrup. j. gum. Ammoniaci ſolut. in aq. lumbric. q. ſ. f. maſſa, formetur in pilulas exiguas, doſis iij. vel iv. mane & veſperi ſuperbibendo Julapii ſuperſcripti Unc. iij.*

R. *Spi-*

R. *Spiritus C. Cervi cum croco tincti Drach. iij. Dosis gut. iv. ad xx. cum aq. destillata superius descripta.*

In hac medicaminum, quibus sanguis dyscrasia Icterica emendanda intenditur, classe, etiam *remedia chalybeata* jure locum vendicant; hæc enim non tam viscerum obstructiones reserando, quam sulphuris, & salis fixi efferationes deprimendo, & cruorem volatisando, in morbo regio, haud minus quam in aliis cachexiæ affectibus, insigne juvamen præstant.

Itaque Decocto, item Tincturæ sive infusioni superius præscriptis, ferri limatura, aut pulvis ejus (compage minerali quoquo modo resolutâ) præparatus, aut sal vitriolicus extractus, commode adjiciantur: enimvero hinc est, quod *Acidula* Ictericos prognostico relictos, interdum usque ad miraculum sanant; quanquam & hæ prælarga quantitate epotæ, quatenus vasa omnia permeant, etiam ductus hepaticos quantumvis occlusos aperiant.

Idcirco etiam Electuario, pilulis, & pulveribus, supra præscriptis etiam Chalybis præparata, modo hoc, modo illud, in debita proportione addantur. Porro syrupus ejus ad cochlear j. in Apozematis vel in Aq. destillata antictericæ Unc. iij. detur bis in die, item tinctura chalybis ad gut. xii. vel xv. eodem modo cum fructu exhiberi possit.

Ultimo in loco huic pharmacorum alterantium classi, accenseri debent ea quæ non intus sumta, sed exterius aut per contactum applicata, Ictericorum urinis adhibita morbum hunc curare perhibentur.

Quoad prius, remedium apud vulgus satis tritum habetur, ut *Tinea piscis vivens*, cujus squamæ & exterior superficies nonnihil flavescunt, Ictterici hypochondrio dextro aut ventriculo juxta quosdam, & plantis pedum juxta alios applicetur, unde morbi evanescentia subita expectatur; hinc licet multi certam medelam promittunt, mihi tamen aliquoties idipsum experto successus defuit.

Ictteri curatio altera ad distans, nescio qua sympathia aut secreto operandi modo fieri perhibetur.

R. *Urinam ictericam recentem qua una vice mingitur, cineris lignorum fraxini cribrati q. s. misce & redige in pastam, qua formetur in tres pilas aquales, in loco clauso prope focum aut hypocaustum collocandas; quando pila hæ exiccata*

exiccatæ indureſcent, Icteritia evaneſcet. Hoc ritu morbum hunc inveteratum, & multis aliis remediis ſurdum, feliciter curatum novi. Praxis hæc apud vulgus familiaris exiſtit.

Si effectum hunc plerumque aut ſæpius eventurum pro certo conſtaret, hujuſque ratio inquiretur; imprimis ſupponere oportebit, conſenſum ſive ſympathiam, inter ſpiritus aliaſque particulas in cruore animato, cum aliis ſymbolis urinæ recentis incolis; quodque illi pari ſtatim ritu cum his afficerentur. Attamen ſatis conſtat, ſal lixiviale urinæ commixtum, ſalem volatilem prius ſubjugatum, aut aliis particulis implicitum, illico manumittere; uti plane cernitur in deſtillatione urinæ: quam ſi per ſe arenæ calore urgebis, nihil præter phlegma aſcendet; ſin tartari calcem, aut cineres addas, è veſtigio ſpiritus & ſal volatilis prodibunt: quapropter adminiſtratione iſtac empirica adhibita, eodem tempore quo in urina icterica, etiam in ægrotantis ſanguine, ſal volatilis à ſalis fixi & ſulphuris dominio evadet; proindeque Ictærica cruoris dyſcraſia evaneſcet. Hac etiam ratione innititur curatio altera morbi regii ſympathetica, cujus Phil. Grulingius, & Felix Platerus mentionem faciunt: *ſc. mictionem ſupra ſtercus equinum dum calet, ab Ægro factam, plures ictericos ſanaſſe*; in quantum ſc. urinæ, proindeque ſanguinis icterici ſal fixus, à ſtercoris recentis ſale volatili alteratur, inque craſin debitam reducitur.

III. Indicatio Therapeutica tertia vitalis, idoneam victus rationem inſtituit, & inſuper cardiaca, & anodyna, quibus utriſque ſæpe opus eſt, præſcribit.

Ad priorem quod ſpectat, alimenta in hoc morbo pluſquam alio fere quocunque medicata eſſe ſolent. Etenim vegetabilia, eorumque partes, remedia Hepatica vulgo dicta, ictericorum juſculis incoquuntur. Hæc etiam loco aliarum carnium è lumbricis aut limacibus (qui morbi regii antidota habentur) confici ſolent. Porro cerviſia, aliique potus ordinarii pharmacorum infuſione impræ gnantur.

R. *Radic. urticæ majoris, fragrariæ, ana Unc. ſſ. eringii conditi Unc. j. ras. eboris C. C. an. Drach. ij. lumbricos mundatos n. xx. cruſtam panis albi, maceris Drach. ij. coq. in aq. fontanæ lb. ij. ad lib. j. colatur per manicam Hippocratis, cui impone ſpec. diatrion ſantal. Drach.*

Drach. ſſ. f. Juſculum, cujus Unc. iv. ad vj. ſumatur bis in die: pro potu ordinario doliolum iv. congiorum impleatur cerviſia, cui poſt fermentationem imponatur ſaccul us ſequens.

R. *Summitat. abſinthii pontici, Marrubii albi ſiccat. ana M. ij. rad. lapathi acuti ſiccat. Unc. vj. corticis fraxini, Berberorum an. Unc. iij. cortices exteriores viij. Aurantiorum, & iv. limoniorum, inciſa & contuſa præparentur ſ. artem.*

Icterici plerique ſiquidem magno languore, & crebris ſpirituum deliquiis ſolent affici, etiam remediis cardiacis opus habent.

R. *Aq. mirabilis tenuioris Unc. viij. lumbricorum Unc. iv. ſyrup. è corticibus Aurantiorum Unc. ij. miſce, doſis Unc. ij. vel iij.*

Porro hoc morbo laborantes doloribus nonnunquam valde moleſtis qui noctu potiſſimum deſæviunt, ac inſuper vigiliis ſæpe obnoxii reperiuntur; quapropter etiam Anodyna in uſum adhibenda veniunt.

R. *Aq. mirabilis, lumbricorum, an. Unc. j. diacodii, Unc. vj. tinctura croci Unc. ſſ. miſce, doſis cochl. j. vel ij. ſera nocte ſiquando ſomnus deficiet.*

R. *Laudani Tartariſat. Drach. ij. Aq. mirabilis Unc. ij. ſyrup. Caryophyl. Unc. j. miſce, doſis cochl. j. eodem modo.*

SECT.

SECT. II. CAP. II.

De Remediis aliis Hepaticis.

HEpar, ſiquidem colatorii, & juxta nonnullos, viſceris mixtorii munus obit, raro aut nunquam Atrophiæ, aut extenuationi obnoxium reperitur; quin è contra plures ob cauſas & occaſiones quoad molem augeri, & diverſimodis ingeſtis, & concretionibus infarciri, ac intumeſcere periclitatur. Hinc ſanitatis ratio haud levis in hoc conſiſtit, ut jecur rite conformatum, ſanguinem uſque liberè abſque tributo, ſeu vectigali nimio ſibimet arrepto, trajiciat.

Profecto multa huic viſceri, uti & lieni, & quidem haud prorſus immerito vitia imputantur: quorum genera præcipua attingemus. Hepar ſæpe ac potiſſimum in his duobus, uno ſc. aut altero ſolet delinquere: viz. Primo quod ſuccum nutritium aliis partibus deſtinatum intercipiens proprio impertit uſui. Hoc paſſim cernitur in pueris Rachitide affectis, quin & multis aliis vitam deſidem & otioſam agentibus. Olim apud Romanos ars fuit Anſerem ita paſcere, ut hepar in immenſum accreſcens totum præterea corpus præponderet. Secundo aliud Hepatis vitium eſt, quod ſanguinis depravati fæculentias, & recrementa quæque oblata in receſſus ſuos intimos facile nimis ſuſcipit, eaque retinendo, non modo grandeſcit, ſed quoad ductus ſuos obſtruitur; unde ſæpenumero icterus, aut hydrops, quinetiam tumores, & concretiones præternaturales varii generis contrahit.

Ad geminum hunc cenſum plures & diverſimodi jecinoris affectus referri debent: de quibus ſingulis pathologias particulares inſtituere haud noſtri propoſiti eſt. Quod ſpectat ad generalem hujus viſceris pharmaciam, unus erit principalis medendi ſcopus, nimirum ut fiſcus ejus quantum fieri poſſit diminuatur, aut omnino præſcindatur. Itaque hæc duo procurare oportebit, viz. ne jecur ſuccum nutritium ſibi nimis accipiendo ſupra modum accreſcat, & ne ſanguinis fæculentias retinendo, obſtructionibus & tumoribus præternaturalibus afficiatur.

Utraque hæc viſceris hujus delicta, multo facilius erit præcavere quam curare. Enimvero prius efficietur, habitâ tantum ratione ut ſanguis in craſi ſua bene conſtitutus, & circulatione libera potitus, & ſuccum nutritium ad partes & præſertim extimas diſpenſet, & recrementa quæque ſua ad peculiaria cujuſque emiſſaria propellens, ibidem deponat. Et quidem medicamina Hepatica vulgo dicta, virtutem ſuam per ſanguinis luſtrationem, potius quam hepatis emendationem, prius & immediatius exerunt: iſta nimirum ejuſmodi particulis conſtant, quæ cruorem ſubingreſſæ, cumque eo non miſcibiles, maſſam ejus adeo exagitant, inque minutias frangunt, ut coagulationibus & concretionibus quibuſque inhibitis, fæculentiæ & impuritates omnes facile abſcedant, inque propriis emunctoriis depoſitæ foras convehantur.

Remedia enimvero omnia quæ dicuntur ſplanchnica, primo in ſanguinem operantur, ejuſque partes conſtitutivas in efferveſcentiam quandam incitant, adeoque comminuunt, dividunt, & huc illuc rapidius adigunt, ut effluvia vaporoſa in habitum corporis, recrementa ſeroſa in renes, bilioſa in hepar, atrabilaria in lienem, aliaque in alia emiſſaria quibuſque adaptata, ſine impedimento aut adhæſione ſecludantur.

Quapropter eadem pharmaca quæ hepar, etiam lienem, renes, pulmones, & reliqua viſcera in ſecretionibus ſuis juvant, & plerumque diaphoreſin & diureſin movent. Siqua unam aliquam præ aliis partem virtute quadam ſpecifica reſpicere deprehendatur, ideo eſt, quia eorum particulæ, recrementis intra viſcus illud ſecernendis magis affines, & proinde aſſociatæ, una cum ipſis illuc ferantur. Propter hanc rationem, Rhabarb. curcuma, chelidonia major, cum multis aliis, humoris bilioſi adjuncta, facillime ductus felleos petunt, & in ictero prodeſſe ſolent. Hujuſmodi medicamentorum energias, & operandi modus ſupra notavimus. Quod ad reliqua Hepatica vulgo dicta ſpectat, primo eorum quæ hepatis accretionem nonnaturalem, dein quæ obſtructionem & tumores ejus præternaturales præcavere, aut tollere perhibentur, formulas quaſdam breviter ſubdemus.

1. Contra hepatis accretionem nimiam ſive nutritionem improportionatam, imprimis diæta parcior & tenuior, ſomnus brevior, & exercitia crebra & moderata conveniunt: quare infantibus & pueris, ſiquando huic affectioni, uti & Rachitidi obnoxii deprehenduntur, ut lac tenue & ſeroſum ſugant, nutricum brachiis quotidie agitentur,

agitentur, & huc illuc ocius rotentur, aut in curru aut cathedra rapide vehantur, & quam primum pedibus uti ac incedere diſcant, præſcribimus.

R. *Aq. limacum, lumbricorum, ana Unc. iij. ſyrupi è cichoreo cum Rhabarbaro Unc. ij. ſpir. ſalis Armoniac. cum gum. Ammoniaci Scrup. j. miſce, ſumatur cochl. j. veſperi, & primo mane.*

R. *Radicum filicis maris, cherefolii, eryngii condit. ana Unc. j. folior. Agrimoniæ, linguæ cervinæ, veronicæ maris, ana M. j. ras. eboris C. C. ana Drach. ij. ſantali albi, citrin. ana Drach. j. paſſul. exacinat. Unc. jſſ. hordei Drach. iij. coquantur in aq. fontan. lib. iij. ad ij. colaturæ adde Aq. limacum, lumbricorum, ana Unc. jſſ. ſyrupi de cichorio Unc. ij. f. Apozema, ſumatur ad Unc. ij. vel iij. in die.*

R. *Pul. ſantal. alb. citrin. oculor. cancri, ligni aloes, ana Drach. ſſ. ſalis abſinthii Scrup. j. f. pulvis, doſis Scrup. ſſ. ad Scrup. j. bis in die.*

R. *Emplaſtri diaſaponis, cerati ſantalini, ana q. ſ. f. emplaſtrum hypochondrio dextro applicandum.*

R. *Unguent. ſplanchnici Unc. ij. olei abſinthii Unc. j. miſce, f. linimentum pro regione hepatis.*

Poſſint hic plura alia medicamenta tum methodica, tum empirica ad Rachitidem uſitata referri; verum ad alia feſtinamus.

2. Remedia ad pleroſque alios hepatis affectus dicata, ſimplicia ſunt vel compoſita. Prioris generis quamplurima ab authoribus quaſi in hunc uſum peculiarem procreata recenſentur. Dicit Heurnius *ſummum Deum hujuſmodi remediorum magnam copiam, ob inſignem eorum neceſſitatem mundo intuliſſe.* Ad hunc cenſum referri ſolent, imprimis cichoracea omnia, oxalides, oxylapathi, & vegetabilia fere cuncta amarore, & nonnihil acredine (in quibus virtus deoppilativa conſiſtere perhibetur) prædita, uti ſunt abſinthium, chamædrys, chamæpytis, fumaria, tanacetum, agrimonia, hepatica, lignum aloes, ſantala omnia, cortex tamariſci, fraxini, radices capparum, cum pluribus aliis, quæ Botanices maximam fere partem conſtituunt; adeo cum hepar quaſi diva quædam Hæmatoſei præficeretur, quamplurima in ejus ſatellitium aut ſubſidium pharmaca conſcribi ſolebant.

Sales herbarum fixi, & ſpiritus mineralium acidi per deſtillationem proliciti, jure optimo ad hunc cenſum pertinent; utpote qui maſſam ſanguineam ſumme exa-

gitant, concretiones ejus dissolvunt, infarctiones expediunt, ipsamque quoad omnes ejus partes ubique permeabilem faciunt.

Chal. beata si hic præteream, chymici plerique me hepati valde iniquum censebunt, nam siquidem Veneris prærogativa, ita ut amare cogat, huic visceri vulgo attribuitur, hinc certe expectare licet, Martem ei semper benignum fore; quin vero tum ratione, tum experientia constat ferri præparata, in affectibus hepaticis, uti imprimis Ictero, & hydrope sæpius convenire; quare hæc & veterum & modernorum recepta, & compositiones pharmaceuticas ingrediuntur; qua ratione chalybis præparata, uti etiam acidulæ ferratæ, tum naturales, tum artificiales, massam sanguineam purificant, & per consequens affectibus plerisque hepaticis vulgo dictis succurrunt, alibi à nobis satis fuse ostensum est, ut non opus sit hic repetere.

Pharmaca ab Authoribus medicis jecinori destinata, in varias classes, imprimis vero in calida, & frigida, insuper in humectantia, & exiccantia dividuntur; juxta quod visceris istius temperies variis modis habere supponitur; cum revera sanguinis tantum dyscrasia est, quæ ita diversimode peccans, ita variam medicaminis energiam desiderat. Nec minus error vulgaris est, quod in æstimandis hominum constitutionibus varium cujusque temperamentum sanguini debitum, hepati imprimis, uti calido aut frigido, aut alias dispositio ascribitur.

In Veterum Antidotariis plures extant compositiones officinales in solius Hepatis gratiam designati visæ, cujusmodi sunt *electuarium è scoria ferri Rhasis. crocus ferri Balchusis, qui* Theriaca mixtus ad affectus hepaticos commendabatur; *species Diatrion santalon, Diarrhodon Abbatis, Trochisc. de Rhabarbaro, de eupatorio, de cappariis, Diacurcumæ, Dialacca, syrupus de absinthio, de cichorio, de v. radicibus, Byzantinus*, cum multis aliis, quorum omnium formulis, virtutum pro curandis quibusque jecinoris morbis, catalogus ingens subjicitur: his autem posthabitis libet modo juxta recentiorum praxin, pharmacorum quæ deoppilativa habentur species & exempla quædam proponere.

Itaque pro decocto aperiente.

℞. *Radicum filicis, cherefolii, urticæ majoris, Taraxici, ana Unc. j. foliorum Agrimoniæ, lingua cervinæ, veronicæ, Botryos*

Botryos, Hepatica, ana M. j. ſantali albi, citrini, ana Drach. iij. raſur. eboris, Unc. ſſ. cicerum rubr. Unc. j. ſem. coriandri Drach. iij. paſſul. Unc. ij. coq. in aq. fontan. lib. iiij. ad ij. addendo ſub finem vini albi Unc. iv. f. colatura per manicam Hippocratis, cui impone ſpec. diarrhod. Abbatis Drach. j. chalybis noſtri prap. Drach. ij. colaturæ adde ſyrupi de cichor. cum Rhabarbaro Unc. ij. Aq. limacum, lumbricorum, ana Unc. j. doſis Unc. vj. bis indie poſt doſin electuarii ſequentis.

R. *Conſerv. flavedinis Aurantii, limonii, ana Unc. ij. abſinthii, fumaria, ana Unc. j. pulv. radicum Ari ſimplic., ſantali citrini, ligni aloes, radic. capparis, an. Drach. ſſ. oculor. cancri Drach. j. ſalis abſinthii, Drach. ij. Syrupi de fumaria q. ſ. f. electuarium, doſis qu. nucis juglandis bis in die ſuperbibendo hauſtum Apozematis modo deſcripti, vel aq. deſtillat. ſequentis.*

R. *Folior. abſinthii, centaurii, Tanaceti, Abrotani utriuſque, comarum Tamariſci, ana M. iiij. Juglandium virid. lib. iv. lingua avis ſive ſem. fraxini viridis lib. ij. cortices exteriores l o. Aurantiorum, iv. limoniorum, limamacum, lumbricorum prap. ana lib. j. inciſis omnibus affunde vini albi lib. viij. deſtil. organis communibus, liquor totus miſceatur. Doſis Unc. iij. edulcorando cum ſaccharo, vel ſyrupo idoneo.*

Si formula pilularum magis arridebit, extractum ſequens ecphracticum in officinis dictum, utile videtur.

R. *Tartari albi pellucid. & limaturæ ferri recentis, ana Unc. iiij. ſimul terantur in pulverem, dein coq. in aq. fontan. lib. iiij. ad ij. (nonnulli vino albo utuntur.) Colaturæ adde ſummitatum centaurii, abſinthii pontici, cardui, ana M. j. rad. gentian. Unc. ſſ. ſpec. diacurcum. Drach. iſſ. effervefiant clauſe per horas iij. vel iiij. f. colatura, qua leni balnei calore evaporet ad conſiſtentiam pilularum, addendo ſi libet Trochiſch. de Rhabarb. vel ſpeciarum hieræ picræ Drach. ij. doſis Scrup. j. ad Drach. ß. in pilulas redact. veſperi cum vehicule idoneo.*

Propter eandem intentionem, viz. ad præcavendas, vel tollendas hepatis obſtructiones, cervisia medicata purgans, vere & autumno per plures dies ſumenda, à nonnullis valde prædicatur, & à quibuſdam quotannis per totam vitam religioſe obſervatur.

℞. *Radic. lapathi acuti prap. polypodii qu. ana Unc. iij. Rubia Tinctorum Unc. ij. Rhabarbari Anglicani Unc. ij. folior. ſenna Unc. iiij. epithymi Unc. ij. ſantali citrini Unc. j. ſem. carthami, coriandri, an. Unc. jſs. inciſ. & contus. ſ. a. f. ſaculus pro iiij. congiis cerviſia, poſt vj. dies ſumatur ad Unc. xij. plus minus mane, expectando iiij. vel v. ſedes ſine regimine.*

SECT.

SECT. II. CAP. III.

De Remediis ad Hydropem Aſciten.

Poſt Ictterum, ejuſque remedia, methodi ratio ducit jam proxime ad dicendum de Hydrope; non quia juxta vulgi opinionem, ejuſdem viſceris culpa hic ſemper oritur; ſed quoniam morbus iſte prior diu continuatus, plerunque in hunc deſinit: quod ita contingit non tam hepatis, quam totius ſanguinis vitio; hic enim, non illud ſanguificat. Quare cum hujus maſſa recrementis biliariis diu referta, & demum à craſi degener, humores etiam aquoſos congerit, Ictero tandem diatheſis hydropica ſupervenit.

Cum autem tres vulgo ſtatuuntur Hydropis ſpecies, viz. *Aſcites*, *Tympanites* & *Anaſarca*; duas tantum priores ad Pathologiam ſplanchnicam pertinentes, in præſenti tractabimus. Et primo ad Aſcitem quod ſpectat, hic morbus quoad materiem & rationem ejus formalem, vel ſenſuum ſimul plurium indicio manifeſto dignoſcitur: viz. Abdominis tumor eſt, ab humore aquoſo intra cavitatem ejus contento. Aqua tumorem hunc efficiens, interdum ad diluvium ingens, & quantitatem vix credibilem accreſcit. Semel vidi doliolum xv. congiorum capax aquis feminæ ab hydrope defunctæ abdomine exemtis impletum. Undenam vero iſte humor provenit, item quo ritu, & quibus de cauſis aggeſtio ejus in ventre primo incipit, & dein ſenſim augetur; quibus denique viis, & quali remediorum hydragogorum virtute ac operatione in e rurſus demi & evacuari interdum poſſit, explicatu difficillimum videtur.

Quoad prius, ſc. Aquæ proventum, quidam opinati ſunt, eam ab Hepate, aliique eam à liene male affectis, in abdominis cavitatem deſcendere; adeoque viſcus hoc, aut illud vitiatum, ſemper Aſcitis cauſam eſſe. Veruntamen ſecus habere, plurium ab hoc morbo defunctorum Anatomiæ manifeſto declarant: cum poſt ventrem inundatum, Hepar, & lien ſæpe inculpata reperiuntur. Et quidem hæc viſcera haudquaquam illuvieicujuſvis ſcatebræ videntur; utpote nullis quibus aquæ

congerantur cavitatibus donata: quapropter Aſcitis tanquam ſtagni, aut lacus originem ab humoris cujuſdam rivo, aut ſaltem depluvio derivare oportebit.

Humores intra ductus aut vaſa velut rivos, ſcatentes, ſunt imprimis hi tres, viz. *ſanguis*, *humor lacteus*, & *lymphicus*. Aquæ depluvium, aut ſtillicidium fieri poſſit à *liquore nerveo*, qui interdum è fibris & membranis lente, & inſenſim exudat; atque à *vaporibus* intra corporis ſpecum, aut cavitatem aliquam condenſatis. Utrum ex his modis Aſcites potius, ac ſæpius oriatur, modo diſquiremus.

Et primo ad ſanguinem quod ſpectat, extra dubium habetur, ſerum è maſſa ejus diſſoluta nimis deciduum, uti fluxiones & catarrhos varii generis, ita nonnunquam majores aquarum illuvies, ſc. hydropicas excitare: quare cum Anaſarca ab hac cauſa omnino procedat, cumque iſti morbo haud ſtatim ſanato ſæpenumero Aſcites ſuperveniat, inferre licebit, utrumque affectum ab humore aquoſo, arteriarum oſculis ubique effuſo induci. Porro non multum improbabile eſt, ſanguinis diſſoluti ſerum, ex arteriæ cæliacæ, & meſentericæ finibus quibuſdam apertis, in abdominis cavitatem primo & ſolitarie exudare, adeoque Aſciten abſque Anaſarcâ prævia inferre; ac ita præſertim ſi forſan accidat, tumores ſcirrhoſos, ganglia, tubercula, aut aliuſmodi concretiones præternaturales circa meſenterium, lienem, hepar, uterum, aut alia quævis imi ventris viſcera prius excitari: namquandoquidem in iſtis locis ſanguinis circulatio præpeditur, ut cruor per arterias evectus quoquo modo reduci queat, pars ſeroſa è conſortio ejus extruſa, in cavitatem decidit. Enimvero ita fieri, experimento hoc à nobis alibi citato evidentiſſime liquet; viz. ſi in vivo animali venis jugularibus filo exceptis, & ligatis, ſanguinis reductio inhibetur, tota capitis regio aqua intercute, & planè hydropica brevi intumeſcet. Et quidem ſæpius obſervavi, tumoribus privatis & circumſcriptis, alicubi in imo ventre excitatis, Aſciten ſuperveniſſe: quod certe ob rationem prædictam contigit: quando ſanguinis curſu præpedito, pars ejus aquoſa brevi extravaſatur, humor iſte non mere ſeroſus eſt, ſed inſuper liquor nutritius, ſolidis quibuſque partibus alendis deſtinatus, in ventrem profunditur: quare dum hæc regio intumeſcit, membra extenuantur, & lympha Aſcite exemta, inſtar ovi albuminis, à calore inſpiſſatur & albeſcit.

2. Veriſimile eſt etiam, vaſa lactea diſrupta, humorem ſuum

ſuum in abdominis cavitatem effundere. Profecto Cl. Sylvius à tali cauſa, morbum hunc ſæpiſſime progigni autumavit. Et quidem ex vaſis lacteis, vel lymphicis, ſcilicet aut alteris, aut ſimul utriſque diviſis, aut apertis, aquæ aut chyli illuviem ventris imi viſcera nonnunquam inundare, prout ſuſpicari fas eſt, ita ſequens obſervatio id ipſum confirmare videtur. Nuper quidam diu Ictericus, ac interea temperatus, ac à potu (ad quem ſiti minime premebatur) abſtinens, Aſciten in immenſum brevi adauctam contraxit. Poſt medicamina incaſſum adhibita, paracenteſis juxta Sylvii modum cum acu perforata tentatur; è foramine aqua non Icterica, ſed limpida & tenuis copioſe effluxit; unde liceat inferre, humorem iſtum hydropicum non è maſſa ſanguinea profluxiſſe; tunc enim coloratus fuiſſet; ſed è vaſis lymphicis, aut lacteis in abdominis cavitatem extillaſſe. Vaſorum lacteorum, & lymphicorum circa Aſciten progignendam rationes, utpote affines, una conjunximus, quia ſc. utraque vaſa chylum, aut quod ei analogum eſt, ad commune receptaculum deferunt, & plurimi utriuſque generis rami, ſive ductus circa viſcera imi ventris diſtribuuntur; interim non improbabile eſt vaſis alterutrius vitium ſolitarium, quandoque Aſciten producere.

Quoad alios Aſcitis generandi modos ab initio propoſitos, vix opinari ducor, tale ventris diluvium, ab humoris nervei ſtillicidio, aut propter vapores illic condenſatos facile exoriri poſſe: quanquam in Tympanitide forſan, ubi abdominis cavitas ampliatur, & tranſpiratio præpeditur, effluvia exhalare ſolita, intus coercita in lympham vertantur, quapropter morbo iſti Aſcites fere ſemper conjunctus reperitur.

Deſignatis ad hunc modum Aſcitis cauſis immediatis, ſive conjunctis, quæ nimirum videntur eſſe, vel humor aquoſus è vaſis ſanguiferis, vel lympha aut chylus è propriis utriuſque ductibus effuſus; jam proxime inquirendum erit, circa morbi hujus cauſas remotiores, viz. ob quas προφάσις & quo ritu vaſa cujuſque generis affecta ſarcinas ſuas in ventris cavitatem deponant.

Primo igitur quod ſanguinis pars aquoſa in aqualiculum exudat, aut ipſe cruor, aut vaſa continentia, aut ſimul utraque in culpa reperiantur, ſanguinis vitium eſt, qui in craſi depravatus, partes conſtitutivas intra compagem ſuam haud rite continet, quin ad diſſolvendum aptus,

aptus, ſerositates ſuas à mixtione paſſim rejicit; quas vel foras per urinam aut ſudores ablegat, vel intus reſidere permittens, in carnium poros, aut in viſcerum cavitates detrudit. Vaſa ſanguifera ſub ſecunda ratione peccant, quod nempe illorum fines ſive oſcula aut nimis laxa, aut prorſus occluſa exiſtunt. In priori ſtatu circulationis ſanguineæ filum haud integre & firme continuatur, ſed cruoris pars tenuior, & crudior abſcedere apta, juxta arteriarum & venarum intercapedines, aut inoſculationes, effluere ſinitur; pariter è contra, cum vaſorum quorundam oſculis propter tumorem, aut obſtructionem penitus occluſis, ſanguinis curſus præpeditur, huic in coarctato ut tranſitus quoquo modo patefiat, quod tenue & aquoſum eſt, extravaſatur, inque loca vicina amandatur, prout ſupra oſtendimus.

2. 3. At vero Aſcites ſolitarie incipiens, non raro ob vaſa lactea, aut lymphica vitiata exoritur, quare cum morbi iſtius, hujuſmodi cauſam ſæpenumero conjunctam exiſtere ſupponimus; inquirendum erit, quot modis, & propter quas occaſiones, hæc vaſa adeo aperiri aut diſrumpi ſolent, ut liquorem ſuum in ventris cavitatem effundant.

Primo igitur lymphæductus quod ſpectat, vaſa hæc diverſimode in culpa eſſe poſſunt, potiſſimum vero, aut quod juxta origines ſuas obſtructa, aut compreſſa, humorem non excipiant, aut circa medietates vel fines diſrupta eum in aqualiculum profundant; cujuſque horum plures ſunt cauſæ, & efficiendi rationes: fieri enim poteſt, ut materies viſcoſa eorum principia obſtruat, tumores glanduloſi, ſcirrhoſi, aliique præternaturales eos comprimant, necnon lymphæ exundantis diluvium ingens, quin etiam vehementes corporis motus, aut animi paſſiones eos diſrumpant.

Secundo vaſa lactea, haud minus quam lymphica, diſcindi, adeoque liquorem ſuum in ventris cavitatem effundendo, hydropem Aſciten excitare periclitantur: & quidem pari ratione lædi ſolent, quatenus eorum ductus intermedii, aut fines, vel à chylo viſcidiore iis impacto, aut pituita inteſtinali obſtruuntur, vel à tumoribus in Meſenterio adnatis comprimuntur: nam proinde chylus vaſorum initia ſubiens, & tranſitum non inveniens, imprimis ea plurimum diſtendit, & poſtea diſrumpit. Plures ſunt cauſæ & occaſiones, propter quas humores craſſiores & oppilativi in vaſa lactea propelluntur; nam præter diætam irregularem, & plerunque ex

ex cibis dyſpeptis, malum hoc ſæpe incurritur à potu nimio, aut exercitiis immoderatis ſtatim à paſtu habitis, etiam à potu frigido dum viſcera ſumme æſtuant; ita nempe vaſorum ductus prius hiſcentes ſubito conſtringuntur, & poſtea arctius connivent, propterea ut chylus intra rivos ſuos coarctatos hærens, eos brevi penitus oppleat, & obturet.

Quod ſpectat ad morbi hujus differentias, præter eas modo citatas, viz. quod Anaſarcæ ſupervenit, vel ſolitaria accedat; quod etiam hæc multiplex, & diverſimoda fuerit, juxta quod vaſa ſanguifera, aut lymphica, vel lactea, in culpa reperiantur; inſuper advertimus quod hydrops Aſcites, interdum à mero humore aquoſo partes imi ventris implente & diſtendente procedit; quandoque vero huic diluvio membranarum extenſiones, ſive inflationes à ſpirituum incolarum inordinationibus factæ, a cedant, adeoque abdominis intumeſcentiam adaugeant: atque in hoc caſu Tympanites quædam Aſciti ſupervenit, prout ſæpius è contra hæc illius ſobolesexiſtit.

Porro in Aſcite mere aquoſa, quandoque lympha intra cavitatem abdominis ſolummodo fluctuat, interim ut viſcera ei immerſa uſque integra, & moleſua minime aut parum aucta perſtent; interdum vero præter lymphæ in aqualiculo diluvium, ſanguis ibidem tarde circulatus, & ferè ſtagnans, aqua plurimum diluitur; inſuper viſcerum parenchymata, vaſorum & membranarum parietes, ac imprimis glandulæ ubique numeroſæ aqua iniguâ madefactæ intumeſcunt; adeoque ventris tumor ex pluribus velut aquarum ſtagnis, & contentis paludoſis conſiſtens, in molem ingentem aſſurgit.

Morbi hujus prognoſis ſuſpecta ſemper & mali ominis habetur: nullus enim è plebe eſt, quin abdominis tumorem pertinacem, ſumme periculoſum, & curatu perdifficilem pronuntiet. Si quiſpiam hydrope, vel phthiſi affici videatur, apud vulgus ſtatim proxima de hærede ejus quæſtio eſt.

Aſcites Anaſarcæ ſuperveniens (qui ut plurimum à tota maſſa ſanguinea in ſeroſitates fuſa, eaſque arteriarum oſculis in cavitatem abdominis exudante procedit) facilioris curationis, aut ſaltem melioris ſpei habetur, quam morbus iſte ſolitarius propter tumores circa viſcera, vel propter vaſa lymphica, aut lactea diſrupta eveniens: quippe prioris affectus tum cauſa conjuncta, tum procatarctica, ſæpe in totum, aut quoad partem tolli ſolent; verum in altero caſu, utraque ut plurimum incurabilis exiſtit

exiſtit. Urina in hydrope Aſcite rubicunda, lixivialis, & pauca male ſignificat, quippe indicio eſt ſanguinis maſſam, ſale & ſulphure ſcorbuticis ſimul incoctis refertam, in compage ſua nimis ſtrictam eſſe; proinde ut fæculentias non bene ſecernat, & per cloacas idoneas amandet, quas tamen coacte in ventris cavitatem, quatenus ibidem in circulatione præpeditur, perperam deponit. Enimvero in Aſcite, non ſemper cruor ut in Anſarca diſſolutus, ſed in craſi ſua quandoque nimis compactus exiſtit, ita tamen ut ſerum ſalſum poris cutis & viis urinariis denegatum, propter viſcerum obſtructiones intra abdomen exire cogatur.

Si quando in Aſcite, à Cathartico exhibito, aquæ copioſe cum ὑφορίᾳ per ſedem evacuantur, indeque abdominis intumeſcentia quidpiam minuitur, de curatione non deſperandum erit; ſin vero purgantia parum aut nihil ſeri vel lymphæ educant, indeque ob fibras nerveas irritatas, inque extenſiones ſive inflationes viſcerum & membranarum (uti crebro aſſolet) adactas, venter plus intumeſcet, & velut tympaniticus evadet, morbi eventum non niſi funeſtum expectare licebit.

Circa hydropis Aſcitis curationem, imprimis conſiderare oportet quibus viis, & quot modis, aquæ intra abdomen aggeſtæ, illinc educi, & evacuari poſſint, quippe per vias tantum poſſibiles talis evacuatio tentari debet. Atque hic ſtatim occurrit, remedia juxta ordinarias medicinæ praxin pro hydragogis habita, finem iſtum intendere per *catharſin*, per *diureſin*, per *diaphoreſin*, & per *inſenſibilem tranſpirationem*: in quibuſdam Ægrotantium caſibus hac via, inque aliis potius iſtac, vel alia procedatur: & ſi nulla ex his poſſibilis videbitur, aut beſ ſuccedit, de paracenteſi mature deliberetur. Operæ pretium erit ſingula hæc pharmaciæ genera & cujuſque rationes, & operandi modum, quantaque virtute hydragoga pollent, expendere.

Primo igitur quod ſpectat ad Catharſin, alibi oſtendimus, à pharmaci irritatione, in ventriculo & inteſtinis habita, tum viſcerum horum contenta & flatus, tum inſuper humores tunicis, & glandulis eorum impactos, item in partium vicinarum vaſis & ductibus aggeſtos, commoveri, & partim in ductus inteſtinales exprimi, partimque in maſſam ſanguineam relegari; proinde ut tumor abdominis, à partium ejuſmodi infarctu, & affectione velut paludoſa oriundus, à catharticis tempeſtive exhibitis minuatur ſæpe, & nonnunquam penitus tollatur;

tur; verum non ita ſuccedit, ſi quando hic morbus à lympha intra abdominis cavitatem fluctuante, vel à membranarum inflatione, ſive extenſione Tympanitica procedit: quoniam hydragoga aquas iſtas parum aut minime educunt, & ſi fortiora ſint, pathema hoc φυσῶδες exaſperant, & augent.

Cathartica pro *hydragogis* habita, vel ſunt *Emetica* vel *Purgantia*; illa in ventriculo, atque hæc virtutem ſuam potius in inteſtinis exerentia, quatenus fibras nerveas immaniter irritant & vellicant, ſimulque ſanguinem, & liquorem nerveum vi quadam velut ſeptica plurimum fundunt, humores ſeroſos ubilibet impactos ſuccuti, & qua data via copioſe amandari faciunt. Utraque varii generis, viz. vel ſimplicia, vel compoſita, vel leniora, vel fortiora, tum apud veteres, tum recentiores recenſentur; quædam ex iis quæ præcipuæ notæ ſunt hic breviter notabimus.

1. *Hydragoga emetica* maxime celebria, ſunt *gummi guttæ*, *eſula* ſive *cataputia*, eorumque diverſimoda præparata, nec non *Herculis Bovij*, & *pilula lunares*.

2. *Purgantia* ſunt *Sambucus*, & *Ebulus*, *Soldanella*, *Gratiola*, *Succus Iridos*, *Elaterium*. Cujuſque horum aut præparandi, aut componendi, aut exhibendi formulas quaſdam & modos breviter deſignabimus.

1. *Gummi gutta* pharmacum primo Indicum, dein apud noſtrates à pictorum officinis ad pharmacopolia tranſlatum, in uſu eſſe cœpit, & ad ſeroſos humores educendos valde prædicatur. Quatenus vero per ſe exhibitum, ſtomachum vehementer perturbat, & non raro debilitat, idcirco ut vis effera, & violenter emetica nonnihil retundetur, varii ejus præparandi modi excogitantur: omnium optime vere corrigitur, cum ſpiritu acido, aut cum ſale Alcaliſato, aut permiſcendo & ſubigendo cum aromaticis.

Hadrianus à Mynſicht laudat magiſterium ejus, quod fit *diſſolvendo* cum ſpiritu vini, & dein abſtrahendo, & præcipitando cum aqua fontana, item diſſolvendo cum ſpiritu vini vitriolato cumque roſis, ac ſantalo rubro tincto, & dein evaporando: alii præparant cum fumo ſulphuris, ad modum ſcammonii ſulphurati, alii in marmore lævigant, imbuendo cum oleo cinnamomi, aut caryophyllorum, aliiſve chymicis. Mihi potiſſimum in uſu eſſe ſolet, *ſolutio ejus cum Tinctura ſalis tartari facta, cujus dojis à gut. xv. ad xx. vel xxx.*

R. *Gnm. gut. gr. vj. mercurii dulcis gr. xv. conſerv. violarum Drach. jſſ. miſce, f. Bolus.*

R. *Gum. gut. gr. xii. ſalis abſinth. gr. vj. olei macis gut. j. conſerv. roſar. damaſc. Drach. j. f. Bolus. Exhiberi etiam ſolet cum Tartaro vitriolat. vel cremore Tartar. & pul. Rhabarbari.*

R. *Gum. gut. ſulphurati aut vitriolati gr. xv. cremoris Tartari Scrup. ß. extracti. Rhabarb. Scrup. j. olei cinnam. gut. ij. f. pilul. iiij.*

Nuper femina Aſcite graviſſima, ac uti mihi videbatur deplorata laborans, medicamine ſequenti per ſex dies continuos aſſumto, multo melius habuit, & brevi poſtea integre convaluit.

R. *Gum. gut. pulv. gr. xii. olei cinnamomi gut. j. ſyrupi de ſpina cervina q. ſ. f. Bolus, doſis indies augeatur aſcendendo à gr. xii. ad xx.*

R. *Tinctur. noſtr. gum. gut. Scrup. j. Aq. lumbricorum Unc. j. ſyrupi de Rhabarbaro Unc. ß. miſce, detur cum regimine.*

2. *Eſula*, ſive *Tithymali*, cum variæ ſint ſpecies, omneſque propter inſignem irritationem ab iis in viſceribus factam, per vomitum, aut feceſſum violentius operentur, proindeque ſeroſos humores copioſe educant; tamen ob plurium ex iis vim nimis efferam, *Eſula minor* fere tantum nunc in uſu eſt; ejuſque præparata maxime celebria ſunt, *corticis radicum ejus pulvis*, & *extractum*, nos etiam Tincturam ejus reliquis non inferiorem addimus.

R. *Eſula cum radicibus mundat. M. iv. ligni Aloes, caryophyl. ana Drach. j. contuſ. coqu. in aq. fontan. lib. iv. ad medietatem, colatura depuretur per ſubſidentiam in vitro oblongo, dein liquor clarus evaporet Balnei calore ad conſiſtentiam extracti, doſis Scrup. j.*

R. *Hujus extracti Unc. ß. affunde in matracio Tinctur. ſalis Tartari Unc. vj. digerantur Balneo arenæ ad tincturæ extractionem, doſis gut. xx. ad xxx. cum vehiculo idoneo.*

R. *Pul. radic. eſulæ gr. vij. ad x. cinnamomi Scrup. ß. ſalis Tartari gr. viij. ſimul tere in mortario vitreo, detur per ſe, aut cum additione conſerv. aut ſyrupi idonei, f. Bolus aut Pilula.*

2. *Tri-*

2. *Præcipitatum mercurii cum ſole*, ſive *Hercules Bovij*, quod ab Authore pro ſanandis hydropicis ſummopere prædicatur, à nobis in tractatu priori, capite de vomitoriis deſcribitur, ejuſque ibidem parandi, & operandi modus, ac Ætiologia traduntur. Pharmacum hoc quatenus acrimonia ſua fibras ſtomachicas inſigniter vellicat, & ob particulas mercuriales & ſalinas ſanguinem fundit, vomitionem atrocem ciet, proindeque ſeroſos humores in cavitates viſcerum violenter expreſſos, ejici facit.

3. *Pilulæ lunares* dictæ, pariter ob particulas argenti vitriolicas cum aliis menſtruis ſalinis aculeatas ſimilem effectum producunt, ſc. viſcerum fibras plurimum corrugando, ſeroſos humores in eorundem ductus fortiter exprimi, & evacuari cogunt.

Solutio Argenti in aqua ſtygia facta, & bene depurata, parum evaporando in Chryſtallos elegantes redigitur; qui per ſe (aut ſale nitri ad ferociam vitrioli lunaris retundendam adjecto) cum mica panis in pilulas formantur: doſis pilula modo unica, modo duæ, aut tres pro ratione operationis, & virium ultrantia. Hujuſmodi pharmaca in conſtitutione robuſta, & viſceribus adhuc firmis, & bene confirmatis, cum fructu interdum exhibentur; corporibus vero teneris, aut cacheſticis, vix unquam commode, & raro impune ſumuntur.

Hydragoga mere, aut potiſſime purgantia, vel ſunt mitiora, uti *ſambucus*, *ebulus*, *ſoldanella*, & *ſuccus Ireos noſtratis*, quæ rarius per ſe exhibita, acriorum ſtimulis indigent, eorumque vice verſa ferociam nimiam retundunt; vel ſunt fortiora, uti *Gratiola*, *Jalapium*, & *elaterium*.

Sambuci & *Ebuli* ſemina, ſive grana ſiccata in pulverem rediguntur, qui ad Drach. j. pondus exhibitus, ſeroſos humores per ſedem blande educit. E ſucco baccarum utriuſque fermentato, *Aqua* & *Spiritus* deſtillantur, item *Rob*, & *Syrupus* conficiuntur; quæ cum multis aliis vegetabilium iſtorum præparatis, ad affectus omnes Hydropicos valde prædicantur.

Soldanella, & *gratiola* in noſtro hoc ſeculo rarius per ſe in uſu ſunt, nec quidem medicamina ulla ex iſtis ſimplicibus elegantia, & valde efficacia parari ſolent; quorundam aliorum hydragogôn, ac imprimis Apozematum compoſitiones ſæpe ingrediuntur.

Succus Ireos noſtratis pharmacum utile eſt, & quia pro pauperibus facile parabile, pluris æſtimandum: datur à Drach. vj. ad Unc. jſſ. vel Unc. ij. aut per ſe in vehi-

culo idoneo, aut cum aliis appropriatis. *Jalapium* contra omnem hydropem medicina notissima, & satis vulgaris est. Unusquisque è plebe morbo eo laborans, statim radicis Jalapii pulveris quantum denario constabit, cum parum Zinziberis vino albo permixtum assumit; idemque remedium aliquoties per intervalla repetitum effectus desideratus non raro sequitur.

Elaterium hydragogon potentissimum jure habetur, utpote quod fibras splanchnicas gravissime irritans, ac intimul sanguinem & humores virtute quadam velut septica fundens, quicquid viscerum, membranarum, vasorum, tunicæ, nec non glandulæ, & carnes serositatum in se continent, in stomachi & intestinorum cavitates expui cogit: à quo pharmaco feliciter operante, abdominis detumescentia nonnunquam succedit. Profecto *Armamentarii empirici* hoc præcipuum contra *Asciten* quamcunque telum est; quo tamen passim utentes, sæpius ad patientis noxam, quam emolumentum exhibent; dosis à granis iij. ad x. vel xv. sumitur vel per se, additis duntaxat Aromaticis correctivis, vel cum aliis hydragogis, in forma *pulveris*, *pilularum* aut *Electuarii*. *Tinctura* & *essentia* ejus extrahuntur cum spiritu vini, aut cum tinctura salis Tartari.

Hæc sunt præcipua hydragoga simplicia, è quibus rite præparatis cumque aliis adjectis composita, multiplicia, tum officinalia, tum magistralia conficiuntur, & passim in usu sunt; quin & alia quamplurima, pro re nata extempore præscribi possint. Ex iis formulas quasdam paucas selectiores, ac imprimis quæ sub specie *potus*, *pulveris*, *electuarii*, ac *pilul.* sumantur, hic subdemus.

R. *Radic. ebuli. Ireos nostratis, ana Unc. jß. folior. soldanellæ, gratiolæ, ana M. j. radicum Asari, cucumeris Asinini, ana Unc. ij. radic. galangæ minoris Drach. vj. Jalap. select. Unc. ß. elaterii Drach. iij. cubebarum Drach. ij. incisis & contusis affunde spiritus vini tenuioris Tartarisati lib. iij. digerantur clause in furno Arenæ per duos dies, f. colatura clara, quæ per subsidentiam depurata, detur à cochl. ij. ad iij. cum vehiculo idoneo.*

R. *Elaterii, soldanellæ, zinziberis, ana Scrup. j. galang. caryophyl. cinnamomi, ana Scrup. ß. salis Tartari gr. xv. f. pulvis pro duabus dosibus.*

R. *Pul. radic. Jalap. select. Drach. j. zinziberis Scrup. j. cremeris Tartari gr. xv. f. pulvis; detur in haustu vini albi.*

R *Rhabarb.*

R. *Rhabarb. pul. Scrup. j. elaterii gr. v. Tartari vitriolat. Scrup. ß. ſpica gr. iij. cum ſyrupo de ſpina cervina f. pilul. iv.*

R. *Pulul. Aloephangin. Drach. ß. elaterii Srup. ß. olei caryophyl. gut. iij. f. pilul. iv.*

Pilulæ Hydropicæ Bontii dentur à Scrup. ſſ. ad Drach. ſſ. Ad hunc modum parantur.

R. *Aloes opt. Drach. iiß. gum. gut. parat. Drach. iß. Diagridii correct. Drach. j. gum. Ammoniac. ſolut. Drach. iß. tartari vitriolat. Drach. ß. f. maſſa qua formetur in pilulas.*

Electuaria quædam hydragoga nunc paſſim in uſu apud practicos celebrantur, cujuſmodi imprimis ſunt unum à Cl. *Sylvio*, ac alterum à *Zwelfero* deſcriptum. Nobis hoc ſequens arridet.

R. *Reſin. Jalap. Drach. ij. tartari vitriolat. Drach. j. extract. rhabarb. Drach. ij. eſula Drach. iß. rad. galang. minoris Drach. j. iterum tere, ultimoque adde conſerv. flor. Ireos noſtratis Unc. iv. & cum ſ. q. ſyrupi è floribus perſicorum f. electuarium, doſis Drach. ſſ. ad Drach. iß. vel ij.*

Poſſim hic multa alia hydragoga purgantia citare, aut deſcribere, verum *Cathartica* Aſciten non ſemper curant; imo ſæpe exacerbant, & (ſi diutius eiſdem inſiſtitur) incurabilem reddunt; hinc ut neceſſe fuerit, pro hoc morbo ſanando ad alia remediorum genera recurſum habere. Itaque jam proxime inquiramus utrum diuretica hic proſint, nec ne?

Et quidem facile quiſpiam exiſtimet, *medicamenta urinas moventia*, propter aquas è quocunque loco, aut corporis ſpecu educendas, plurimum conferre. Revera hæc Anaſarcam frequenter ſanare, & præ aliis quibuſque remediis juvamen præſtare, experientia ſatis crebra liquet; videamus igitur quid pro abdominis cavitate elutrianda efficiant.

Super hoc imprimis conſtat, nullum ad renes à ſtagno Aſcitico, quamvis vicino, ductum immediatum patere; ſed quicquid aquarum hinc inde transfertur, neceſſe erit primo in maſſam ſanguineam reſorberi, & deinde è ſinu ejus in cloacam urinariam effundi: at vero quantulum

eſt, quod venarum oſcula, circa viſcerum ſuperficies (ſi forſan omnino patent) debiſcentia, excipere poſſunt: atque hoc unicum diuretica efficere queunt, ut ſanguinem fundendo, ejuſque ſeroſitates ad renes copioſius pellendo, ipſum adeo inanitum aquas in ventre fluctuantes ad ſe allicere faciant; interim haud minus periculum eſt, ne diuretica intempeſtive exhibita, dum cruorem nimis fundunt, ſerum abſcedere coactum, in Aſcitis nidum, pluſquam in renes adigant, adeoque ventris diluvium augeant potius quam tollant. Enimvero ita interdum evenire, obſervatione crebra mihi ſatis compertum eſt; quare cum diuretica ad Aſciten curandam præſcribuntur, à tali effectu contrario ſummopere cavendum erit. Profecto ob hanc rationem eſt, quod remediis hydropicis (ex veterum Authoritate & praxi per experientiam inventa) adſtringentia, & corroborantia ſemper admiſcentur; non quod talia Hepatis Tonum (uti vulgo dicitur) confirmant, verum ſanguinis craſin ſive mixtionem, ne fuſione nimia penitus diſſolvatur, præfervent. Itaque in Aſcite quæ propter viſcerum & vaſorum compages, ac imprimis tunicas, glandulas, ipſaſque fibras, earumque interſtitia ab humore ſeroſo infarctas, proindeque ſumme intumefactas, potiſſimum aut ex parte contingit, quemadmodum Cathartica, ita & diuretica conveniunt, & non raro cum fructu ſumuntur; in quantum ſc. horum uſu, maſſa ſanguinea (ſero ad renes copioſius derivato) inanita, aquas iſtas juxta ipſorum oſcula ubique ſtagnantes, facile in ſe recipit, & veſus cloacam urinariam convehit: verum è contra in mera Aſcite, ubi viſcerum texturis à ſeroſo infarctu immunibus, aquarum illuvies ventris cavitatem inundat, diuretica aut fruſtra, aut incommode exhibentur; quatenus nempe nihil è ventris ſtagno exprimunt, & ſæpiſſime cruorem fundendo, aquas illic inſtillari aptas impetuoſius adigunt.

Diuretica in Aſcite non omnia cujuſque generis æquo conveniunt, neque indifferenter exhiberi debent; quippe obſervare eſt morbo iſto affectos, plerunque urinam paucam, rubicundam, & quaſi lixivialem reddere; quod equidem indicio eſt, ſanguinis craſin à ſale fixo & ſulphureo exaltatis, & ſimul combinatis, nimis ſtrictas in iis exiſtere: proindeque ſerum ejus intra renes haud debite ſecerni; quod tamen circa viſcerum obſtructorum anfractus exuitur, adeoque in ventris cavitatem deponitur. Quapropter in hoc ſtatu, ad urinas ciendas ea tantummodo

ſummodo propinare oportebit, quæ ſanguinis conſtitutionem ita reſtituunt & emendant, ut ſalis fixi & ſulphuris enormitatibus ſublatis, pars ſeroſa intra renes ſeparari, & uberius amandari poſſit; in quem finem, non acida, aut lixivialia, verum ſale volatili prædita deſtinantur. Nam ſæpius obſervavi in ejuſmodi ægrotantibus, cum ſpiritus ſalis, aliaque mineralium ſtagmata acida, cumque ſalis Tartari, geniſtæ, aliorumque deliquia, aut ſolutiones, noxæ potius quam commodo extitere, ſuccum plantaginis, Beccabungæ, aliarumque herbarum ſale volatili abundantium, nec non Millepedarum expreſſiones plurimum juvaſſe: propter eandem rationem, ſal nitri ſumme purificatus, ſive Chryſtallum minerale non raro inſigniter prodeſt. Medicaminum in hunc uſum accommodorum formulæ in tractatu priori noſtro extant, ubi ſc. Diureticorum, quibus tum ſal volatilis, tum ſal nitroſus, pro baſi eſt, exempla deſcribuntur. Porro huc referri debet experimentum notabile, quo *Johannes Anglus* Aſciten à cauſa calida ſæpius curatam aſſerit, quod etiam medicamentum Medicus experientiſſimus D. *Theodorus Mayerne* in ſimili caſu præſcribere & magnifacere ſolebat: ſc.

℞. *Succum plantaginis & hepaticæ, & imple ollam terream uſque ad ſummum, quæ cooperta & exacte clauſa ponatur in furno calido, pane extracto, & fiat ignis in lateribus ollæ debilis, ad calorem furni ſuſtinendam, poſt coctionem liquor colatur, & cum ſaccharo dulcoratus potetur mane & ſero, & curat*: ad hujus imitationem, ſæpe cum ſucceſſu, modo ſequenti præſcripſi.

℞. *Folior. plantaginis virentium M. iv. Hepaticæ, Beccabungæ, ana M. ij. ſimul contuſis affunde Aq. Raphani compoſit. tenuis, aut alterius magiſtralis appropriatæ lib. ſſ. ſ. expreſſio fortis, doſis Unc. iij. ter in die.*

Diaphoretica licet in Anaſarca potiſſime, in Aſcite tamen, aut nullius, aut rarioris uſus exiſtunt: quippe intempeſtive adhibita, ſine ullo juvamine magnam ſæpe ægrotanti noxam afferunt; quatenus nimirum ſanguinem excalfaciendo, aquas in ventris cavitate fluctuantes æſtuare, & velut ebullire faciunt: propterea ut ſpiritus & humores à vaporibus exinde elevatis valde perturbentur: adeoque functionum omnium inordinatio conſequatur, ipſaque viſcera velut elixata plurimum lædantur. Porro à diaphoreſi ita perperam inſtituta, cruor in fuſionem, & ſeri præcipitationem coactus, ipſum amplius

in Aſcitis nidum deponit. Quod igitur nonnulli fotus & linimenta ventris tumidi aqualiculo applicanda, & Balneationem præſcribunt, laborantibus fere ſemper in deterius cedit; nam præter febricitatem, cephalalgiam, vertiginem, ſpirituum deliquia, aliaque cerebri, & cordis mala ſymptomata ita ſæpiſſime excitata, etiam venter exinde plus intumeſcit; in quantum ſanguis agitatus & rufus, ſerum ibidem amplius deponit; quinimo & vaſorum ora proinde magis laxantur, & aperiuntur, ut aquas è maſſa ſanguinea abſcedere aptas promtius extillent. Remedia autem quæ prope loca affecta (cum citra paracenteſin morbi curatio intenditur) maxime cum fructu adhiberi ſolent, ſunt *Enemata* ac *Emplaſtra*.

Priora abſque totius maſſæ ſanguineæ fuſione (quam Cathartica fortiora cient) ſerum è vaſis & glandulis inteſtinorum ac meſenterii proliciunt, quæ proinde inanita lymphas extravaſatas aliquantulum imbibunt. In hunc finem Clyſter ſequens, à nobis in hoc caſu præſcribi ſolitus egregie convenit, quatenus nempe una fibras inteſtinales vellicat, atque ſerum à ſanguine imbibitum, aut in eo prius contentum, verſus renes prolectat.

R. *Urinæ hominis ſani & vinum bibentis lib. j. Terebinth. Venetæ cum vitello ovi ſolut. Unc. jß. ſalis prunellæ Drach. jß. f. enema, repetatur quotidie.* Emplaſtra nonnunquam in Aſcite juvamen conferunt: illa tamen ejuſmodi ſint quæ virtute quadam reſtrictiva, & confortativa viſcera corroborant, & vaſorum ora, ne ſerofitates expuant nimis, conſtringunt: in hunc finem *emplaſtrum Diaſaponis* ſæpe cum fructu ventri tumido applicare ſoleo. Vel

R. *Emplaſtri de minio, Paratelſi, ana q. ſ. f. emplaſtrum abdomini applicandum.* Si quando hic morbus cum Tympanite complicatur, aliuſmodi epithemata conveniunt, prout inferius declarabitur.

Magnum & præſentiſſimum Aſcitis remedium eſt, ut *Paracenteſi* facta aquæ extrahantur: quæ tamen adminiſtratio haud ſæpius morbum curat, quam patientem interimit; quapropter ſumma cautione opus eſt cujuſmodi affectis & quo morbi tempore adhiberi debet: cachecticis, & diu invaletudinariis, in quibus viſcerum conformatio & temperies prorſus vitiantur, fruſtra erit ex Aqualiculo perforato lymphas elutriari; nam exinde ſtatim ſpiritus fatiſcunt, atque vires exolvuntur; quin & propediem humoris morbifici nova illuvies ſuccedit.

Porro

Porro qui prius ἐυπαλάξωσι & quoad partes quaſque alias ſatis ſani, à cauſa quadam magna evidenti in Aſciten incidunt, uti paracenteſin non primo ſtatim tentare, ita nec diu nimis, ſi requiſita fuerit, eam differre oportebit: etenim mora longiori viſcerum, dum aquis immerſa, & velut elixata diu perſtant, vitioſitas inemendabilis contrahitur.

Paracenteſeos adminiſtrationem, ſive modo ordinario, ſive *Sylviano* per acum perforatum fiat, non opus, imo extra propoſitum noſtrum erit hic deſcribere; ἐγχείρησιν hanc utpote periculoſam cum medici raro præſcribunt, his ſæpiſſime inconſultis, Agyrtæ, ac empirici eam temere ac infauſte aggrediuntur: libet hic coronidis loco Aſcitis veræ, ac immanis abſque paracenteſi nuper curatæ, hiſtoriam ſubjungere.

Femina Juvenis Mercatoris uxor, tenuis & procera, cum infantem ſuum lactaret, ad lac augendum interdiu & noctu cerviſiam modo ſimplicem, modo lacteatam immodice ingerebat. Poſtquam hac mala victus ratione per ſeſquimenſem uſa fuerat, Aſciten, cujus initia minime advertebat, brevi immanem contraxit; quippe abdomen aqua intus fluctuante gravidum, valde intumeſcebat, ejuſque moles cum è latere uno in alterum ſe devolveret, extra ilia & reliqui corporis oram concidebat: interea membrorum omnium carnes valde abſumebatur, ut non minus tabida ſimul, ac hydropica videretur.

Infante ablactato, & meliori victus ratione inſtituta ad medicinam ſe contulit, cepitque imprimis hydragoga leniora tum Cathartica tum diuretica, abſque ullo tamen commodo; quin à purgatione omni ſemper deterius habuit. Hanc poſtea curæ noſtræ commiſſam, & pene deploratam methodo ſequenti tractabam.

Cerviſiæ & liquoris cujuſque potulenti (pharmacis exceptis) uſu fere in totum interdicto medicamenta hæc præſcribo.

R. *Foliorum plantaginis, Beccabungæ, Aparines, an. M. iv. ſimul contuſis affunde Aq. lumbricorum & Kaph. compoſit. an. Unc. iij. f. expreſſio, cepit bis in die, viz. hora viij. matut. & v. poſtmer. Medicamenti hujus uſum diu continuabat, ſed compoſitionem ſubinde variabat, mutatis modo herbis, modo liquore iis contuſis affundendo.*

R. *Tinctura ſalis Tartari rubicundiſſimæ Unc. jſs.*

cepit

cepit gut. xx. hora ſomni & primo mane in cochlear. ij Julapii ſequentis, ſuperbibendo cochl. vij.

R. *Aq. flor. ſambuci, ſaxifragiæ, ana Unc. vj. aq. Limacum, Lumbricor. Raphani compoſit. ana Unc. ij.*

Super abdomen geſtabat emplaſtrum ex emplaſtro de Minio, & oxycroceo.

Enema ſequens adhibebatur primo quotidie, poſtea diebus alternis aut tertiis.

R. *Urinæ hominis ſani lib. j Terebinthinæ ſolutæ cum vitello ovi Unc. iſſ. ſaccbari Unc. j. ſalis Prunellæ Drach. j. f. enema.*

Horum uſu conſtanti, intra ſeſquimenſem venter detumuit, ſed carne indies contabeſcente Phthiſis metuebatur. Quare hujus præcavendæ gratiâ rus profecta, lac aſininum bibebat; cujus nutrimenti, & auræ purioris beneficio, medicamina uſque prædicta aſſumens, intra tres aut quatuor ſeptimanas integrè convaluit, & etiamnum vivit, valetque.

SECT.

SECT. II. CAP. IV.

De Tympanite.

Tympanites vulgo, etſi minus proprie, hydropis ſpecies habetur, à quo tamen cenſu, *Proſper Martianus* Hippocratis teſtimonium allegans, tum morbum illum, tum *Anaſarcam* rejicit. Verum prior iſte Abdominis regionem infeſtans, inque molem attollens, jam proxime poſt *Aſciten* (cui nonnihil affinis eſt) in conſiderationem venit: ubi primo occurrit, affectum hunc, prout curatu, ſic etiam cognitu difficillimum exiſtere; nam licet exterior ejus ſpecies, ſc. ventris tumor ſubdurus, renitens, & à pulſatione inſtar Tympani ſonitum edens, ſenſuum una plurimum indicio evidentiſſimè percipiatur; attamen quæ ſit materies morbifica tumorem iſtum inducens, quomodo in ventre aut progignitur, aut aliunde illuc advenit, plane neſcitur: ideo Tympanitici quaſi vento revera gravidi, conceptus ſui ποσότητα & modum, & tempus ignorant. Profecto morbi hujus naturam, & cauſas idcirco latere arbitror, quia cum prima ejus initia non advertantur, ſubito in immenſum accreſcit; adeo ut affecti vix prius ſe ægrotare ſentiant, quin pene incurabiles fiant. Dein Tympania, ſtatu ejus peracto, in Aſciten degenerans, ſeu potius hanc ſibi conſciſcens, naturam ſuam amittere videtur: & quidem poſt obitum, inſpectio Anatomica vix quidquam magis in cadaveribus à Tympania, quam ab Aſcite defunctorum detegere ſolet. Quod autem plerique Authores medici, affectum hunc à flatibus intra abdominis cavitatem concluſis, excitari facile pronuntiant, animo veritatis avido minime ſatisfacit; quoniam omnino improbabile videtur, flatus in eo loco tam ſubito, & copia tam ingenti produci; aut ſi producerentur, tumorem adeo durum, immobilem, & conſtantem excitare poſſe.

Porro inter ipſos, de morbi ſede, ubi flatus concludi ſupponitur, non facile convenit; ſtatuunt enim nonnulli, locum hunc in peritonæi concavo, atque ab inteſtinorum, aliorumque imi ventris viſcerum ſuperficie convexa determinari; quomodo autem tanta aggeries ventorum ibi

ibi colligatur, nulla ut opinor ratione, exemplo, aut parallela instantia declarari potest. Præterea si ita res haberet, multo facilius punctura, quam Ascites paracentesi sanari potuit; quod tamen nunquam audivi factum. Refert Helmontius à paracentesi in quodam hydropico flatum putidum editum; repente abdomen sidisse, & virum quamprimum interiisse. Verum Platerus, & Smetius, Authores nihilominus fide digni, se deprehendisse asserunt, *in quibusdam qui Tympanitici putabantur, post mortem sectis, nullum flatum è ventris cavo erupisse, nec ventrem subsedisse, sed intestina præsertim tenuiora, adeo flatibus distenta, & convoluta prosiliisse, ut in eundem ventrem amplius reponi nequirent.*

At vero, neque hæc observatio mihi argumento est, morbi (de quo agimus) causam intra cavitates intestinorum subsistere, atque flatus ibidem aggestos, sæpius aut potissime, ventris intumescentiam Tympaniticam excitare. Præterquam enim, quod affectus à tali σοφάσει oriundus non ita immobilis, & frequenter incurabilis foret; insuper opinari ducor, non tam intestina à flatibus conclusis immaniter dilatari & extendi, verum illa sæpe sponte extumescentia, flatibus quo spatia ampliata implerentur, consequenter & secundario producendis occasionem præbere, prout mox planius ostendemus.

Quuod autem ab aliis asseritur, flatus, qui Tympanitis causa sunt, inter mesenterii, & intestinorum tunicas progigni, multo adhuc improbabilius videtur: quia cum nulla ibidem præexistat cavitas, quomodo flatus eas partes ita divellet, & ab invicem separabit, proinde ut à specubus ita efformatis, & ventorum cumulis illuc reconditis tota ventris regio in molem ingentem accrescat? Certe tot tantæque continui solutiones, absque torminibus continuis, & cruciatibus acerrimis fieri nequeunt.

Quamobrem his opinionibus circa Tympaniten posthabitis, ad pathologiam ejus paulo certius investigandam, alia procedamus via; perpendendo sc. quot modis, & quibus de causis evidentibus, abdomen intumescere solet. Itaque advertimus quatuor esse contentorum genera, à quibus ventris imi ὄγκος in viventibus procedit. (Cur in defunctis abdomen intumescit, ratio inferius explicabitur) sunt autem ista *Solida, Humida, Flatus* & *Spiritus.*

Primo satis obvium est Tumores viscerum internos, sc.

ſc. ſcirrhoſos, ſtrumoſos, cancroſos, glanduloſos, & quoſdam forſan alius generis, quando ad molem notabilem aſſurgunt totum ventrem intumefacere; interea tamen donec ſimplices, & recentes exiſtunt, tactu percipi, & circumſcribi poſſunt; poſtea tamen inveteraſcentes in viciniam ſuam, imo in totam abdominis regionem mala alia accerſunt. Profecto hi interdum Aſcitis, uti & Tympanitis ab initio ſunt cauſa procatarctica, quibus deinde in utriuſque morbi complementum, cauſa alia conjuncta, ſc. aquarum illuvies, aut ſpirituum inordinatio accedit.

Secundo humor aquoſus intra abdominis cavitatem aggeſtus, aut partibus ejus membranaceis, vel glanduloſis impactus, non raro Aſciten producit; cujus rationes, & fiendi modus, ſatis fuſe ſuperius explicantur.

Tertio flatus intra coctionis viſcera à cruditate, dyſpepſia, aut humorum diſſimilium fermentatione excitati, non raro inteſtinorum cavitates inflant, atque ventris ὄγκον, plerunque tamem brevem, & tranſitorium producunt. Quippe ſuccorum ζυμώσει ceſſante, atque flatuum eruptione procurata, ſubinde ſtatim ventris detumeſcentia ſuccedit. Huic cauſæ, & Colica & Tympanites non tantum vulgo, ſed etiam à multis magnæ notæ medicis imputantur; verum noſtra fert ſententia eam ſolitariam neutrum ex iis affectibus producere.

Quarto reſtat adhuc alia ſubita & quidem immanis ventris intumeſcentia, quam ſpiritus Animales (non de nihilo ab Hippocrate ὁρμῶντες dicti) acciere videntur. Si quando enim hi fibras nerveas ad viſcera imi ventris pertinentes ἀθρόως & inordinate irruent, illico partes quas hæ contexunt, plurimum inflari, diſtendi, & quaqueverſus extumeſcere facient. Enimvere ab hac cauſa, ſubitaneum totius abdominis ὄγκον & inflationem velut Tympaniticam in paroxyſmis tum Colicis tum Hyſtericis vulgo dictis crebro accieri, alibi ſæpius oſtendimus. Et quidem hi affectus Tympaniti in tantum affines ſunt, ut in ipſam non raro deſinant: nam frequenter obſervavi, paſſioni Colicæ, aut Hyſtericæ, diu ac graviter obnoxios, niſi curantur, demum Tympaniticos fieri. Et tunc maxima diſcriminis ratio erit, quod affectio iſta, ſc. ventris intumeſcentia, quæ prius *Symptoma* erat, vagum, & cito pertranſiens, demum *morbus* fixus, & permanens evaſerit. Quapropter ex re ſore videtur,

detur, pathematum istorum Ætiologias, à nobis alibi traditas, ad præsentis morbi naturam, & causas explicandas accommodare.

Quod equidem non magni negotii, aut difficultatis res erit. Supposito enim (quod alibi fusius exposuimus) membranarum & viscerum concavorum extensiones φυσώδεις, seu velut inflationes, à spirituum in fibras nerveas (è quibus contexuntur illa) incursibus impetuosis exoriri, satis obvium erit concipere, etiam Tympanitin à tali causa, sed fixiori, & in actu diutius, aut perpetim existente produci; in cujus discriminis rationem mox inquiremus.

Interim opinari ducor Tympaniten non à flatibus intra, vel extra Intestinorum cavitates conclusis excitari; (talis enim in iis locis flatuum aggestio hujus morbi effectus, sed non causa est;) verum exoriri, quatenus, in imo ventre spiritus Animales, ad viscera membranacea spectantes, ab incongruo quodam in ἀπεξίας adacti, fibras ubique nerveas tumultuarie irruunt, inflantque, nec statim denuo ab iis recedunt: hinc peritonæum extumescit, intestina ampliata & distenta velut inflantur, mesenterium, aliaque viscera membranacea spiritu impetuoso turgida, velut in molem attolluntur; porro dum hæc fiunt, ut vacuitates à viscerum concavorum extumescentiis factæ impleantur, humoris statim cujusvis intus contenti portio in vapores rarefacta, illico in flatus spatia istæc inania oberrantes cedit.

Profecto spiritus Animales inordinatione sua partes membranaceas inflare, adeoque affectus quasi φυσώδεις producere, in Pathologia nostra spasmodica, rationibus, & instantiis satis clare ostendimus. Porro idem ex observatione Anatomica per vivisectionem facta apertissime demonstratur; in quantum sc. truncus nervorum octavi paris, per cervicem utrinque descendens, si excipiatur & filo ligetur, totus illico ventriculus, tanquam à vento inflatus, extumescit; quod certe à nulla præterea causa procedere potest, quam quod spiritus fibrarum istius visceris insiti, aliique per ductus nerveos influi (quatenus à fonte suo præscissi, in confusionem aguntur) partes illas tumultuarie subeunt inflantque. Insuper his, ad hypothesin hanc adhuc amplius illustrandam, libet hic Historiam à Clarissimo Smetio citatam referre, de Tympanite (uti appellat) universali in juvene quodam Leodiensi, *qui cum in conflictu subito Axilla dextra vulnus punctim*

punctim factum, in pectoris cavitatem penetrans acceſſiſſet, putride toto corpore poſt unicam noctem, mane turgidus apparebat, non ſolum pectore, ſed & dorſo, ventre, lumbis, imo ſcroto quoque, præterea & Brachiis, humeris, collo, vultuque ut ne palpebras quidem deducere poſſit, quinetiam in vertice ipſo, cute ubique diſtenta, & tumefacta, tumor ubique erat tenſus, & cum dolore non pauco. Affectionem hanc admirandam, Author appellat Tympaniten univerſalem. Caſum huic ſimilem Cl. *Sennertus* ex propria notitia recenſet: quin & ipſe me tale quoddam à vulnere pectoris prope Axillam facto legiſſe, vel audiviſſe memini.

Attamen ſymptomatis hujus ratio à Smetio aſſignata, & à Sennerto comprobata mihi haudquaquam arridet: quippe aſcribunt illi generalis iſtius Tympanitis cauſam, *inſufflationem pectoris, per vulnus axillare, ſubter cute tota illa nocte factam, quo modo veſicam recentem, & flaccidam, inſerto calamo à pueris inflari videmus*: quod equidem non ſolum improbabile videtur, ſed etiam vix poſſibile cenſemus, ut ventus è thoracis vulnere exufflandus, propter foramen unica nocte obturatum, cutem ſubeat, indeque totum corpus permeans, ubique intercus fiat. Præterquam enim quod illinc in partes omnes ventus, etſi per calamum ex ore ſubter cute inſufflaretur, tam ſubito tranſire nequiret; inſuper dum vulneris foramen obturatur, nullus omnino à cavitate pectoris ventus exſufflari poteſt, quia nullus interea poteſt ingredi. At vero ſtupendi iſtius affectus (unde etiam Tympanitis ratio formalis illuſtratur) cauſa proculdubio hæc eſt; in pectore prope Axillas, magni & perquam inſignes (prout in Neurologia noſtra deſcripſimus) extant nervorum plexus, per quos nervi totius corporis inter ſe communicant: viz. Truncus octavi paris, cum nervo intercoſtali, & utrique cum nervis ſpinæ dorſi, per ramos & propagines hinc inde miſſas conveniunt. Quapropter plexu iſtoc nerveo, per gladii puncturam forte transfixo, primo ſpiritus ibidem hoſpitantes irritati, ἀπαξίας ineunt, dein conſenſu per nervos tot eximios ſtatim facto, & quaqueverſus huc illuc tranſmiſſo, ſpiritus alii, & ſubinde alii, pares inordinationes concipiunt, atque membranas, fibraſque nerveas (quas ubique tumultuarie ſubeunt) inflantes, totius corporis Affectionem quaſi Tympaniticam inducunt. Propter ſimilem furorem, ſive œſtrum virulentum ſpiritibus alicubi impreſſum, & inde mox longe lateque diffuſum, toxica quædam epota, telorum aut ferarum ictus, vel morſus venenoſus, ſæpenumero

una plurium, aut totius corporis intumeſcentiam inducunt; cujuſmodi ſpirituum Affectio Typhodes, ab Helmontio dicitur *Indignatio Archæi.* Complures alii ſubſunt caſus, & inſtantiæ, quibus clariſſime evincitur, ſpiritus Animales irritatos, & in excandeſcentias actos, quatenus fibras nerveas impetuoſius ſubeunt, partes imprimis membranaceas intumefacere, & multas ex iis paſſiones excitare, quæ vulgo ſed perperam flatibus aſcribi ſolent: revera ut Tympanitis nulla alia cauſa verisimilior aſſignari poſſit.

Quod ſi objicitur, defunctorum Abdomina, poſt aliquod tempus, à flatu in molem attolli, & quaſi tympanitice intumeſcere: dico hoc omnino ab humorum putredine, & extrema mixtionis diſſolutione, in qua particulæ activæ omnes manumiſſæ ab invicem diſcedunt, & avolantes quaqueverſus exitum quærunt, & obſtacula quæque, ac imprimis cavitatum parietes immaniter diſtendunt, (quod minime in viventibus contingit) procedere; quapropter uti cadavera non omnia ex æquo putreſcunt, in illorum ventres citius aut tardius magis aut minus extumeſcunt: attamen durante vita nulla fit in corpore animato putredo, aut particularum diſſolutio, ζυμωσιν ſive intumeſcentiam ſplanchnicam illatura. Interea non inficias imus, flatus intra pepſeos, hæmatoſeos, & ſecretionum officinas, imo intra ſingulos quoſque corporis noſtri ſpecus & receſſus generari; attamen è ſingulis iſtis (donec ſpiritus fibras tum nerveas tum motrices rite influunt, actuantque, ut viſcerum parietes haud diſtenti ac rigidi teneantur) flatibus ubicunque genitis, æque facilis pateſcit exitus. Atque in Tympanite revera flatum ſpatia vacua implere concedimus, verum ſpiritus ipſi, quatenus inordinatione ſua viſcera extendunt, vacuitates iſtas (in quibus flatus ſecundario & conſequenter progignuntur) primo efficiunt, & illi (quatenus viſcera eadem uſque rigida & diſtenta ſervant) ne flatus iſti ablegentur impediunt.

Jamque ex prædictis ſatis conſtare arbitror, ſpiritus Animales, potius quam flatus, ejuſmodi ventris intumeſcentias, ſaltem breves & tranſitorias, quales in paroxyſmis colicis & hyſtericis contingunt, excitare. Attamen magna adhuc difficultas reſtat, quomodo abdominis cyxog Tympaniticus, qui fixus & permanens, imo plerumque immobilis eſt, à tali cauſa procedit; præſertim quia ſpiritus Animales, ex ſua natura irrequieti & valde mobiles,

mobiles, fere ſemper lationem affectant, ut niſi defeſſi, aut defuncti, vix unquam reſideant.

Ut nodum hunc ſolvere ratiocinando pergam, conſiderare oportet, una cum ſpirituum Animalium hypoſtaſi, *Succum Nerveum*, qui iſtis ubique pro vehiculo ſimulque pro retinaculo eſt: namque ſpiritus hujus fluento ſubtiliſſimo potiti, libere expatiantur, & ne ab invicem diſſipati avolent, in ſerie integra continentur. Si quando igitur latex iſte quoad craſin, aut motum ſuum peccat, exinde ſtatim ſpiritus Animales, in functionum ſuarum exercitiis varie delinquunt, aut pervertuntur: uti in Pathologia noſtra fuſe expoſuimus. Ne iſthæc modo repetendo, longas ambages faciam, quod ad præſens inſtitutum ſpectat paucis contraham.

Itaque imprimis advertere licet, imi ventris contenta, (demtis ſolum hepate, liene, ac renibus) viſceribus membranaceis (quas fibræ nerveæ magna ex parte contexunt) plurimis inſtrui: unde ſequitur ſuccum nerveum (cujus in his partibus major ambitus, ſimulque anguſtior tranſitus eſt) remoras hic plures offendere: quod etiam ab effectu comprobatur, in quantum inſultus ſpaſmodici, in paſſionibus hypochondriacis, colicis, nephriticis, & hyſtericis paſſim excitati, abdomen ita graviter infeſtant. Si quando igitur latex iſte, fibras harum partium nerveas irrigans, vel ex ſe tenax & viſcidus fuerit, vel iiſdem ſæculentias plures impingat, propterea quidem accidet, Spiritus Animales, ſi quando in has fibras quadantenus obſtructas impetuoſe adigantur, exinde non omnes facile redire: cumque ita ſæpius, plenior eorum incurſus, & parcior reditus fiat, tandem eveniet, magnas ſpirituum copias in fibras iſtas magis indies magiſque impactas manere, eaſque diſtentas uſque & plurimum inflatas tenere; demumque propter ituum, & redituum in fibris iſtis vias occluſas, ibidem prorſus immobiles fieri, atque partes continentes ſemper extenſas & rigidas ſervare: interea quoniam hi ſpiritus ibidem intra ductus nerveos impacti, ac denſim ſtipati, cum aliis ad illorum antra influis commercium habent, idcirco pars affecta quamvis rigida, & fere immobilis, uſque tamen ſenſu potitur. Pathologia hæc, ut ut paradoxa ac inſolens quibuſdam videatur, minus dubito quin à pluribus aſſenſum merebitur, ſi perpendatur eos potiſſimum, qui affectibus hypochondriacis, colicis, aliiſque imi ventris ſpaſmodicis diu obnoxii fuerunt, demum Tympaniticos fieri.

Deſignatis ad hunc modum Tympanitis ratione formali,

mali, & causa conjuncta, priusquam ad causas ejus remotiores investigandas procedimus, ex prædictis licebit, morbi hujus *Definitionem*, aut saltem descriptionem quandam tradere: nempe quod sit *tumor Abdominis fixus, & constans, æquabilis, durus, renitens & à pulsatione sonitum edens, à partium & viscerum membranaceorum inflatione* τετανώδης *ortus, propter spiritus Animales in fibras istas copia nimia adactos, ibidemque succi nervei obstruentis vitio, à recessu impeditos; cui affectioni, consequenter, flatuum in locis vacuis aggestio, velut complementum accedit.*

Quod ad morbi hujus causas procatarcticas, & Evidentes spectat, perraro accidit eas omnino adverti, quin tacitis iste initiis obrepens, sæpe consummatus, aut deploratus evadit, antequam percipitur; proinde ut contra affectum hunc vix prophylaxis ulla instituatur: quippe donec functiones ordinariæ haud multum læduntur, ventris intumescentia tantummodo à flatibus exoriri præsumitur; dumque ut sponte evanescat expectatur, sæpe in Tympanitem accrescit. Itaque ut hujus procatarxis tempestive notetur, sciendum est Affectus quosvis prævios ad eum disponere; cujusmodi imprimis sunt Diathesis hypochondriaca, colica, hysterica, imo & nonnunquam Astmatica; quarum paroxysmis frequenter excitari solitis, si demum abdominis tumor ut ut ab initio parvus superveniat, illico Tympanites metuatur. Priorum ex istis affectuum casus passim occurrunt, & vulgari observationi prostant: posteriori refert Scherichius, *virum sexagenarium aliquot menses antequam in manifestum tumorem attollebatur venter, hoc symptomate infestatum fuisse, quod quotiescunque assidens mensæ, cibum mordere aggrederetur, item quando se ad somnum componens, obdormiscere inciperet, tanta corripiebatur anhelandi difficultate, ut pro crebritate respirandi, suffocationis periculum præ se ferret; quo tempore etiam percipiebat circa hypochondria palpitationem quandam, ac si præcordiis aliquid vivi Animalis subesset, cujusmodi affectio postea cessit in tumorem abdominis, à quo interibat.* In hoc aliisque modo citatis casibus, eadem ratio tenet, nempe quod spiritus Animales ad faciendos in fibras imi ventris nerveas excursus irregulares assueti, tandem eas non modo crebrius & copiosius subeunt, sed in iisdem impacti ac impediti resident, adeoque demum viscerum inflationes Tympaniticas inducunt. Quæ quidem ὑποστερὴ Epigenesis citius ac certius evenit, si insuper causæ evidentes accedant, quæ spiritus imi ventris perturbant, inque

ἀταξίας

ἀπεξίας crebras adigunt, ſimulque ſucci nervei intra fibras iſtas ſcatentis, aut motum ſiſtunt, aut craſin pervertunt; in quo cenſu habentur inordinationes in ſex non naturalibus, paſſiones immodicæ, ac præſertim mœroris, evacuationes ſolennes ſuppreſſæ, poſt æſtum ingentem frigidi potus, aut ſubita ab aëre, aut aqua, infrigidatio ventri illata.

Quoad *prognoſin* morbus hic adeo peſſimi ſemper ominis habetur, ut vulgo ejus nomen abhorreatur; in tantum, ut ſæpe cum de ventris tumore nulla fere mali ſuſpicio fuerit, ſi forſan iſte tumor à medico Tympanites pronuncietur, illico de ſpe omni conclamatum ſit. Attamen hic Affectus raro per ſe interficit, quin longo tempore protractus, quo demum certius jugulet, ſibimet Aſciten lethi prænunciam adſciſcit; in cujus rationem ut inquiramus, ſatis obvium erit concipere, dum in imo ventre viſcera omnia diſtenta, & veluti rigida teneantur, inſimul ſanguinis, necnon humoris nervei, ac Lymphici ductus aut nimis extenſos, aut compreſſos plurimum coarctari; proindeque laticem ſuum haud libere & expedite tranſmittere; unde ſequitur unumquemque humorem in tranſitu anguſtatum, ut demum quoquo modo pertranſeat, è maſſa ſua ſeroſum quoddam, qua data via exuere, & denique iſta humorum ſtillicidia, in abdominis cavitatem decidua, hydropem Aſciten excitare.

Quod ſpectat ad morti hujus *Therapeiam*, fere totus medendi ſcopus, contra flatus dirigitur: viz. indicationes ab Authoribus practicis inculcatæ, materiam unde flatus elevantur evacuandam, & cauſam quæ eos attollit removendam, flatus vero qui jam ventrem diſtendunt, diſcutiendos & diſſipandos ſuggerunt.

Propter hos fines, purgantia contra humorem maxime ſuſpectum deſtinata, ſc. modo phlegmagoga ita dicta, modo melanagoga, modo chologoga, quibus inſuper hydragoga (ut teli in quemcunque hoſtem intendantur) cum magna confidentia, etſi minimo plerumque, aut malo cum ſucceſſu, præſcribi ſolent. Namque hic morbus (uti noſtra obſervatione conſtitit) à catharticis præſertim fortioribus, fere ſemper exacerbari, & raro aut nunquam alleviari ſolet. Cujus ratio ſatis evidens eſt, quia fibris nerveis à pharmaco acriori irritatis, Spiritus Animales excurſus ſuos irregulares reiterant, & magis uſque ac magis intendunt, potius quam remittunt; quare licet dejectiones crebræ & copioſæ, cum ſedibus aquoſis & flatuoſis inde procurantur, venter tamen plus intumeſcit.

intumescit. Porro dein ad flatus dispellendos, discutiendos, aut compescendos vis pluſquam Æolia conscribitur; medicamenta carminativa vulgo dicta, cujusque fere generis, vel formæ, intus, ac extus, ſupra, ac infra, ac ſuper partem affectam ſedulo adhibentur; quibus tamen omnibus hic morbus plerunque obſurdescit; unde plurimum ſuſpicari eſt, veram hujus morbi cauſam adhuc latere, quia medicamina per Ætiologiam ejus ordinariam indicata, aut ſuggeſta, minime proſunt.

Quamvis non ego meliorem in hoc morbo ſanando ſucceſſum, aut certiorem medendi methodum, ab experientia comprobatam venditare poſſum; attamen libet hic quendam alium Therapeias ritum, hypotheſi noſtræ accommodum, & rationibus ſatis firmis ſtabilitum, in medium proferre.

Itaque in Tympanite, ſicut in pleriſque aliis affectibus, *tres* erunt *Indicationes* primariæ, quarum prima & maxime ſemper urgens *curatoria*, Spiritus Animales ab affectione πλανώδει revocando, inque ordinem reducendo, abdominis tumorem removendum molitur. Secunda *præſervatoria*, quæ ſpiritus iſtos, aut alios ab inordinatis in fibras imi ventris nerveas excurſibus cohibet, ſimulque liquoris nervei eas irrigantis, quoad craſin aut motum, vitia emendat. Tertia *Vitalis*, ſymptomata maxime urgentia tollendo, functiones quaſcunque, quantum fieri poſſit, oppreſſas aut collapſas ſublevat ac ſuſtentat.

Prima indicatio maximi ſemper momenti eſt, in qua ſc. totius Therapeiæ cardo verſatur, verum difficillime perficitur; quippe non facile occurrit, quibus remediis, aut adminiſtrationum modis tentari debeat, cum pleraque medicinæ tela contra inviolabilem hunc hoſtem parum aut minime valeant. Phlebotomia nullum hic locum habet, quin fere ſemper ut noxia vitatur; item cathartica, quatenus fibras affectas irritant, atque ſpiritus perturbant, inque illas impetuoſius adigunt, ventris ὄγκον adaugent potius quam diminuunt aut curant; pariter etiam diaphoretica, ſpiritus unà, & particulas νοσηρὰς, quas è fibris allici, & evocari oportuit, altius in eas impellunt. Medelæ ratio potiſſima in diureticis, & Enematum uſu conſita videretur; quin etiam à Topicis magna expectantur, quoniam ipſi morbo immediatius, & per contactum adhibentur: & quia tumores in aliis locis optime diſſolvunt, aut diſcutiunt. Attamen non omnia

diſſol-

diſſolventia, nec quidem in aliis tumoribus maxime proſcua, hic conveniant; calidiora enim pro diſcutientibus habita, ſive per fotum, linimentum, aut ſub cataplaſmatis aut Emplaſtri forma applicantur, in Tympanite ſæpius noxam quam juvamen præſtant; nam & fibrarum ductus aperiunt & dilatant proinde ut ſpirituum incurſibus magis pateant; ſimulque particulas impactas rarefaciunt, proinde ut cum ſpatium amplius occupent, ventris inflatio ac intumeſcentia augeantur. Denique ad alterantia quod ſpectat, etiam ex his quæ contra alios nervoſi generis affectus juvant, non niſi pauca quædam in Tympanite conveniunt; nam ubi materies morbifica intra ductus anguſtiores hærens, prorſum, aut penitus impelli nequit, medicamenta elaſtica adhuc materiem altius infigendo, obicem uſque majorem, & fixiorem reddunt; quare Spiritus C. Cervi, fuliginis, Salis Armoniaci, quinimo Tincturæ, Elixires, aliaque medicamina ſale volatili, aut particulis aliuſmodi activis prædita, in Tympaniticis non modo calorem & ſitim valde moleſtum accient, ſed & abdomen plus intumeſcere faciunt, in quantum ſc. ea ſanguinem & ſuccum nerveum fundunt, atque ſpiritus exagitant, proinde ut particulæ ab his ſingulis depoſitæ, in partes affectas cogantur.

At vero licet medicina contra hunc morbum adeo minime valeat, non tamen (quaſi nihil, aut malum tantum efficeret) prorſus negligenda eſt; quin ægrotanti ut quoquo modo ſuccuratur, omnem movere lapidem oportet, ut demum ei aut cura, aut ſaltem alleviatio obtineatur. Itaque imprimis (quoniam mos eſt ab Evacuantibus incipere) etſi cathartica fortiora ſemper obſint, atque tenuiora ad cauſam conjunctam educendam vix unquam polleant; attamen poſteriora hæc quatenus morbi comitem nonnihil ſubtrahunt, etiam, quo medicamina alia energeias ſuas liberius exerant, viam ſternant, in praxi medica vices ſuas, viz. ſemel intra vj. vel vij. dies habere debent; atque aliis temporibus Enemata (quorum uſus multo præſtantior eſt) crebro exhibeantur. Hydroticis interdictis, Diureticis moderatis ſedulo incumbatur; quibus ſimul adjungantur ſpirituum & humorum alterationem, & reductionem reſpicientia, quæ quidem Pharmaciæ Tympanitic partem præcipuam conſtituunt. Porro interea Topicorum uſus haud negligatur. Medicamentorum in ſingulos hoſce fines appropriatorum formulas quaſdam ſelectiores ſubdemus. Pro medicamine blande ſolutivo uſurpetur vinum laxativum

à Cl.

à Cl. Greg. Horſtio in Lib. obſer. iv. Cap. xxx. pro Tympanitico præſcriptum, vel loco ejus ſequens compendio magis præſcribatur.

R. *Flor. perſicorum, roſar. damaſcen. ana p. ij. geniſt. ſambuc. centaurij minoris, ana p. j. foliorum agrimoniæ, abſinth. marini, ana M. j. ſenna opt. Unc. j. Rhabarb. Drach. vj. ſem. carthami Unc. ß. cbuli Drach. ij. ſantal. citrin. Drach. iij. radic. Galang. Drach. ij. inciſa & contuſa includantur ſaccuło ex ſerico, qui vitro indatur, cum vini albi lib. ij. aquæ ſaxifragiæ lib. j. ſalis Tartari Drach. jß. fiant per 48. horas, dein patiens bibere incipiat ſumendo circa Unc. iiij. ad vj. diebus tertiis, aut quartis.*

In conſtitutione calidiori, formula ſequens, in hoc morbo nonnunquam cum ſucceſſu à me probata, adhibeatur.

R. *Aq. mineral. Cathartica lib. viij. ſalis abſinth. Drach. ij. leni Balnei calore evaporet ad lib. ij. Huic addere ſolco Aqu. è Catharticis cum vino deſtillat. Unc. iv. doſis Unc. iv. ad vj.*

Vel liquori iſti ad lib. ij. evaporat. adde rad. mechoac. Turbith, ana Unc. ß. Rhabarb. Drach. vj. ſantal. citrin. Drach. ij. Caryophyl. Drach. j. digerantur clauſæ & calidè per duas horas: filtretur calide per ſcbartam emporeticam tenuem, doſis Unc. iij. vel iv.

Enemata in hoc morbo, quatenus alvum ſine magna fibrarum irritatione ſubducunt, crebrioris ſint uſus.

R. *Aq. infuſionis ſtercoris equini maris cum floribus chamomeli lib. j. mellis mercurialis Unc. ij. Eodem modo etiam ex ſtercore canino, cum carminativis parentur decocta aut infuſiones.*

R. *Decoct. emollientis lib. j. ſalis Prunel. vel ſalis Armoniaci Drach. j. ad Drach. jß. f. enema.*

R. *Urinæ ſanæ lib. j. ſalis prunel. Drach. j. terebinthin. Venet. ſolut. cum vitello ovi Unc. iſſ. f. enema.*

2. Diuretica in hoc morbo ſiqua alia remedia opem promittunt.

R. *Millepedarum vivarum mundatarum Unc. iij. ex-*

cem

cem j. moſchatam inciſam, ſimul contuſis affunde aq. diuretica infra præſcripta lib. j. f. expreſſio fortis, doſis Unc. iij. ad iv. bis in die.

R. Baccar. virid. Juniperi, & ſambuci, ana lib. vj. cortum abietis lib. iv. Jugland. virid. lib. ij. corticis Winterani Unc. iv. cortices exteriores vj. Aurant. & iv. limoniorum, ſem. ammeos, eruca, naſturtii, ana Unc. iſſ. Anesbi Unc. ij. conciſis & contuſis affunde ſeri lactis e vino albo parat. lib. viij. deſtil. organis communibus, liquor totus miſceatur.

R. Chryſtal. mineralis Unc. ſſ. ſalis ſuccini volatilis Drach. ij. pul. ſem. dauci Drach. j. Terebinth. Venet. q. ſ. f. pilul. exigua, ſumantur iij. veſperi, & primo mane ſuperbibendo aq. prædict. Unc. iij.

R. Spiritus ſalis dulcis Unc. ſſ. ſumat gut. vj. ad xij. bis in die cum hauſtu ejuſdem aquæ, addendo ſyrupi violacei cochl. j.

R. Spir. ſalis Tartari Unc. j. ſumat. Scrup. j. ad Drach. ſſ. bis in die eodem modo: ſic etiam ſpiritus nitri, & Tinctura ſalis Tartari exhiberi poſſunt.

R. Folior. plantaginis, eberefolij, Aparines, ana M. iv. contuſis affunde aq. deſtillat. priorislib. j. f. expreſſio fortis, doſis Unc. iij. bis vel ter in die, cum alio medicamine.

R. Radic. graminis Unc. iij. ruſci Bruſci Unc. ij. eberefolij, eringij condit. ana Unc. j. ras. C. C. eboris, ana Drach. ij. Cor. cervi uſſ. Drach. iiſſ. ſem. Bardana Drach. iij. coquantur in aq. fontan. lib. iij. ad ij. colatura fervida effundatur foliorum Aparin. & naſturtii æquat. contuſ. ana M. j. addendo vini Rhenani Unc. vj. f. infuſio calida, & clauſa per horas ij. dein iterum colatur, & adde aq. lumbricorum Magiſtral. Unc. ij. ſyrupi e v. radicibus Unc. iſſ. f. Apozema, doſis Unc. iv. bis in die cum alio medicamine.

Dum hæc intus ſumuntur, etiam Topica, & Applicationes externæ ſedulo adhibeantur, non calida, & diſcutientia, ſed particulis ſalis volatilis, & nitroſis prædita, quæ nempe ſalium aliorum combinationes deſtruunt, & & ſpirituum impactiones diſſolvunt, in quos fines ſequentia proponimus. Si fotus omnino in uſum admitti debent, ne calide nimis applicentur, item non è carminativis vulgo dictis, ſed imprimis è ſalibus & mineralibus parentur. Cabrotius (citante Helmontio) ſe octoagenarium ſanaſſe narrat, cujus ventrem bis in die fomentabat cum lixivio, cui ſal, alumen, atque ſulphur incoxerat; ac inde ſim

vaccino

vaccino, pro cataplasmate utebatur. Ego sequentia præscribere soleo.

R. *Florum salis Armoniaci Vnc. j. Chrystalli mineralis Unc. ij. spir. vini tenuioris multo phlegmate imbuti lib. ij. misce & dissolve in vitro.*

Pannus laneus huic tepide intinctus, super totum abdomen applicetur, & subinde mutetur denuo intingendo: fiat bis in die per horæ semis, dein applicetur vel cataplasma ex fimo vaccino cnm pul. stercoris canini, vel emplastr. sequens.

R. *Emplastri diasaponis h. e. de minio cum sapone Veneto, q. s. extendatur tenuiter super alutam tenuem, toti ventri applicetur renovando intra x. vel xij. dies.*

II. *Indicatio* secunda remedia alterantia potissimum requirit, quæ nempe in visceribus imi ventris humorum fermentationes, & spirituum orgasmos, & excursus irregulares sistunt, quæ insuper chyli & succi nervei mixtiones æquabiles, & motus debitos procurant: in quos fines *chalybeata* imprimis accientur. Et quidem non modo ad hunc morbum, sed & plerosque alios splanchnicos, ad medicamentum ex *ferro*, tanquam inde tela maxime aculeata pararentur, statim accurri solet: cum interea à multis empiricis, aut medicastris, qui hæc confidenter & dogmatice præscribunt, parum, aut minimè attenditur quo ritu talis pharmacia operatur, aut quas in melius alterationes inde expectare liceat: quapropter dum ferrum in medicamentum cedens, etiamsi Goliathi gladius, à cæco arripitur & vibratur, nihil mirum est, si in irritum cedat, imo si loco morbi hostis, ipsa interdum natura percutiatur, ac lædatur: & quidem ita frequenter accidit, cum chalybeata, quorum magna varietas, & operationum diversitas est, sine ullo delectu, aut in patientibus temperamenti, constitutionis, & morbi status respectu, & discrimine exhibentur.

De medicamentis ex ferro ac chalybe præparatis, eorumque virtutibus, & operandi modis, alibi ex professo egimus; ut non opus fuerit hic eadem repetere. Ad morbum hunc, si ulla omnino ex iis, certe non omnia conveniunt; ea namque in quibus mixti compage reserata, sulphur usque remanet, & solutum ceteris prædominatur, ab hoc censu prorsus exulent; quippe

ζυμώσει

ζυμώσει sua insigni viscerum succos valde fermentant, atque sanguinem & spiritus adeo exagitant, ut tota imi ventris regio, quasi à spiritu quodam impetum faciente, in majorem molem attollatur.

Nec minus hic conveniunt, à quibus particulæ sulphureæ una cum salinis prorsus abiguntur; ut fit in Croco Martis, per calcinationem fortissimam, ac diuturnam præparato. Hoc enim medicamen cum ad fluxiones omnes sistendas utile sit, ita & humorum, & spirituum impactiones quasvis figit magis, & obstinatiores reddit.

Verum restat medii generis pharmacum Martiatum, in quo sulphure in totum, aut maxima ex parte abacto, sal vitriolicus remanet ac præpollet: uti quidem habet in ferri limaturæ solutione, aut infusione simplici, aut acidulata; in sale, aut vitriolo martis, in chalybis præparatione nostra, cum multis aliis, ex quibus pharmaca præparata, aut composita, in nonnullis casibus opem insignem contulisse, experientia satis crebra liquet. Hæc enim viscerum fermenta exotica destruunt, & genuina restituunt; obstructiones eorum reserant, sanguinem figunt, ejusque compagem à dissolutione nimia cohibent: quapropter remedia chalybeata, quemadmodum etiam alterantia quædam alia, contra Tympanitis causas procatarcticas, & remotiores, aliquantum forsan prosunt; verum ad causam ejus conjunctam, parum aut nihil opis conferunt.

R. *Chalybis nostri tenuissime lævigati Drach. ij. aq. destillat. superius præscript. lib. ij. syrupi è v. radicibus Unc. ij. misce in vitro, & per subsidentiam clarificetur. Dosis Unc. iij. vel iv, mane & hora quinta P. M.*

R. *Pul. radicum ari, oculor. cancri, ana Drach. iij. chrystalli mineralis Drach ij. vitrioli Martis Drach. iß. sacchari Anthosat. Drach. ij. misce, dosis Drach. ß. bis in die, cum vehiculo idoneo.*

Hartmannus egregiè prædicat, liquorem è floribus Tapsi barbati, quasi remedium in hoc morbo specificum; *flores istos* recentes inde in Alembicum immittendo, & fortiter comprimendo, *dein vas exacte clausum ponatur in clibano dum panes coquuntur, & postea è floribus exemtis liquor fortiter exprimatur, qui in balneo destilletur. Dosis Scrup. j. in Decocto sem. & radic fænicul.* Certe medicamentum hoc, si quid omnino efficiet, in dosi majori exhiberi debet.

Johannes Anglicus commendat electuarium ex *rosata novella cum Diatrion. santal. & ovis formicarum*; quod equidem remedium satis probabile aliquid promittere videtur. In horum imitationem libet hic sequens proponere.

R. *Conserv. florum Cichorii, nasturtii Indici, ana Unc. iij. pul. rad. Ari, ligni Aloes, santal. citrini, ana Drach. j. oculor. Cancri, Drach. iss. salis absinthii Unc. j. ovorum formicarum Unc. j. liquoris Tapsi barbati Drach. ss. cum s. q. syrupi è corticibus citri, f. Electuarium, dosis Drach. ij. bis in die superbibendo aq. destillat. prioris, aut Julapii sequentis Unc. iij.*

R. *Aq. foliorum Ari, è succo Baccarum sambuci, Aq. Juniperi, flor. sambuci, ana Unc. vj. Aq. limacum lumbricorum Magistral. ana Unc. ij. syrupi è succo baccarum sambuci Unc. ij. misce, f. Julapium.*

III. Indicatio tertia vitalis præscribit remedia potissimum contra spirituum deliquia & dyspnœam, & contra vigilias & sitim. Utriusque generis formulas quasdam breviter subjiciemus.

1. Cardiaca.

R. *Aq. Naphæ, florum Calendulæ, Chamomeli, ana Unc. iij. Doctoris Stephani Unc. ij. Tinctur. Croci Drach. ij. sacchari Unc. j. Margarit. Drach. j. f. Julapium. Dosis Cochl. iv. vel v. ter aut sæpius in die in languoribus.*

R. *Conserv. flor. Calendul. Unc. ij. confect. Alchermes, de Hyacintho, ana Drach. ij. margarit. pul. Unc. j. syrup. è succo citri q. s. f. confectio, sumatur quantitas nucis moschat. vesperi & mane superbibendo haustum Julapii.*

2. Hypnotica.

R. *Aq. hystericæ Drach. vj. syrup. de Meconio Unc. ss. misce, sumatur sera nocte.*

Vel R. *Aq. Cinnamomi tenuioris Unc. j. Diacodij Unc. iij. Tinctur. Croci Drach. ij. misce, sumat ad cochl. j. sera nocte si somnus defecerit. Vel,*

R. *Syrupi è floribus Paralyseos cochl. iij. Aq. pæoniæ composit. cochl. j. laudan. Tartarisat. Drach. j. sumat cochl. j. sera nocte si vigiliæ urgebunt.*

3. Αντιδιψώδη

3. Ἀγλεδιψώδη in hoc morbo valde ſiticuloſo frequenter ac in quantitate ſolum perexigua exhiberi debent, ut moleſtiſſimum illud ſymptoma abſque multo potu, qui ſemper pernicioſus eſt, compeſci queat. In quem finem,

℞. *Conſerv. lujula per ſetaceum trajeƈt. Unc. iij. Pulp. Tamarindorum Unc. ij. Salis Prunel. Drach. j. ſyrup. è ſucco lujulæ q. ſ. f. Ecclegma molle de quo ſæpius lambat.*

SECT.

SECT. II. CAP. V.

De Anaſarca.

EXactis modo duabus (juxta vulgi recenſionem) Hydropis ſpecibus, ſc. Aſcite & Tympanite; quamvis tertia, viz. Anaſarca (ſiquidem totius corporis potius, quam imi ventris affectus) proprie hujus loci non eſt, attamen Pathologiam ejus prioribus nonnihil affinem, quin & medelam brevi contractam, etiam hic tradendam cenſemus. *Anaſarca* ad hunc modum deſcribitur, *quod ſit totius corporis exterioris, aut quarundam ejus partium, tumor albus, mollis, tactui cedens, & foveam à compreſſione relinquens.* ab humore aquoſo extravaſato, atque tum intra muſculorum interſtitia, tum intra carnium, cutis, imo glandularum, & membranorum poros aggeſto procedens.

Differt ab Aſcite quoad formam externam, & apparentiam, minimè tamen quoad materiam morbificam, qua in utroque affectu eadem, quatenus intra cavitates majores, aut minores aggeritur, morbi appellationem diverſam ſortitur.

Humor aquoſus Anaſarcam conſtituens, omnino aut maxima ex parte à ſanguine procedit; iſte nimirum Hæmatoſeos defectu & vitio, intra maſſam ſanguineam juge productus, ex Arteriarum finibus in majori copia profunditur, quam ut per venas, & lymphæductus excipi, & reduci, ac per renes, & poros cutis, aliaque ſeroſi laticis Emiſſaria, amandari queat.

Ex his ſequitur, morbi hujus cauſam Materialem eſſe humorem aquoſum, & efficientem eſſe ſanguinem, qui ſc. aquas progignit, inque locis affectis deponit. Utriuſque iſtarum rationes, atque fiendi, aut efficiendi modos perpendemus, & primo de Anaſarcæ cauſa efficiente dicemus.

1. Sanguinis diatheſis, ſeu potius fœtura hydropica, in his duobus conſiſtit; ſc. primo quod ob hæmatoſeos defectum aut vitium, ſuccum nutritium maſſæ ſuæ jugiter infuſum non recte aſſimilat, ſed in humorem aqueum degenerare ſinit: dein ſecundo quod propter mixtionem ejus nimis laxam, humorem iſtum ita degenerem, intra compagem

compagem haud tam diu retinet, donec per emunctoria aut emiſſaria idonea ablegari poſſit, quin ubique juxta Arteriarum fines eum in vaſorum intercapedines exuit, ibidemque relinquit. Utraque hæc ſanguinis vitia paulo amplius perpendemus.

Primo quoad prius, Sanguinem ipſum, & non Cor, aut Hepar ſanguificare, nuper ex quo partium harum munia plane intelliguntur, fere apud omnes in confeſſo eſt; attamen quo ritu ſanguis chylum ſibi infuſum aſſimilat, inque ſanguinem recentem in uſus plures, ac diverſimodos impendendum convertit, non ita facile patet. Quod autem nonnulli aſſerunt, hoc tantum exacta particularum comminutione & commixtione fieri, proindeque utriuſque generis particulas ſimul confuſas, intra anguſtiores hepatis, & pulmonum ductus, velut cum piſtillis ſubigi & pinſitari autumant, nobis certe minus veriſimile videtur; quin è contra putem viſcera hæc (prout ſuperius oſtendi) ſecretionum potius quam miſtionis organa conſtitui; Hæmatoſeos vero rationem omnino in hoc conſiſtere, quod ſanguinis veteris particulæ activæ, nempe ſalinæ, & ſulphureæ, cum ſpirituoſis in vigore poſitæ, illico in ſymbolas chymi infuſi particulas in ſtatu adhuc inferiori exiſtentes agunt, eaſque exuſcitant adeo & fermentant, ut exinde ſtatim hæ craſſiorum involucris extricatæ, in parem cum prioribus exaltationis, aut perfectionis gradum evehantur, ipſiſque demum aſſociatæ, ac inſimul homogeneæ, & ſimiles factæ, eandem ſanguinis naturam induant, particulis interim craſſioribus & heterogeneis à quibus exuuntur & emergunt illuc alio ablegatis. Enimvero Sanguificatio, quemadmodum muſti in vinum aut cerviſiam maturatio, omnino fermentatione peragitur; verum diſcriminis ratio eſt, quod vinum doliolo incluſum uſque in eadem maſſa integre permanens, quoad totam ejus compagem lente fermentatur, & non niſi longo tempore perficitur; ſanguis autem in perpetuo fluxu, & partium quarundam impendio, aliarumque reparatione conſtitutus, per partes uſque recentes fermentatur, & de novo generatur.

Profecto ſanguis vetus erga chymum recentem, fere idem præſtat, ac fermentum è cerviſiæ veteris flore, aut fæce, cerviſiæ novellæ adjectum: ataamen modo quaſi inverſo; quia ſanguinis maſſa ingens prius fermentata, chymi portiones exiguas continue infuſas ſubito fermentat alteratque, in cerviſia vero liquor fermentans in quantitate perexigua alterius maſſæ ingenti fermentandæ

imponitur, quam non nisi longo tempore ad maturitatem perduci t. Post sanguinis rudimenta ita per fermentationem jacta, complementum ejus & perfecta in sanguinem Assimilatio, per Accensionem acquiritur (eum namque revera accendi ἀναδιχτικῶς (uti opinor) olim ostendi, quæ argumenta, per demonstrationem potissimam, scilicet à propria Passione desumtam confecta, etsi multi cavillati sunt, nullus adhuc diluit.) Dum itaque tot sanguinis massa ex cruore & chylo simul confusis constans, inter circulandum fermentatur, eadem insuper in portiones minutissimas divisa, per totos pulmones explicatur, ut ab aëre nitroso inspirato secundum omnes suas partes successive accendatur: ita namque & flamma vitalis perennatur, porro & sanguinis particulæ omnes, velut ignem passæ, deræcatiores, ac inter se magis congruæ evadunt: quin etiam inter efflagrandum adeo disponuntur, ut dum aliæ in spirituum, succi nervei, & partium solidarum nutrimenta abeunt, aliæque minus utiles in viscerum fermenta, aut recrementa secedunt; aliæ interim fixiores, in massa sanguinea diutius permaneant, ejusque compagem sustentant, & succum nutritium fermentando, sanguinem usque novum generant; donec ipsæ demum efflorescant amandantur, & aliis dein adultis locum cedunt.

Ostenso ad hunc modum, quo ritu Hæmatosis per sanguinis tum fermentationem, tum accensionem, perfici debeat; facile erit concipere in quibus vitium ejus, diathesin hydropicam producens, consistit. Viz. hæc omnis solet, si quando alterutra, aut simul utraque ex istis conditio ad sanguificationem requisita, aut deficiat aut perverteratur.

Primò igitur hoc crebrius, & potius contingit, quia sanguis in crasi sua depravatus succum nutritium sibimet in usum non rite fermentat, ut in sanguinem laudabilem mutetur. Si quando enim in massa sanguinea, salea sulphure cum spiritu depressis, particulæ aquosæ cum terrestribus præpollent, uti functiones omnes, tum vitales tum Animales, exinde languent & vacillant; ita imprimis ipsa hæmatosis deficit ac pervertitur. Si quando enim in massa sanguinea, sale ac sulphure cum spiritu depressis, particulæ aquosæ cum terrestribus præpollent, uti functiones omnes, tum vitales tum Animales, exinde languent & vacillant; ita imprimis ipsa hæmatosis deficit ac pervertitur. Etenim chyli succus sanguine commixtus, cum ab hujus particulis dissolvi, ac fermentari nequit,

(liquorum

(liquorum aliorum titu, quoties simul mixta ζυμώσει carent) in humorem aqueum forte acidum aut pendulum, aut alias vitiosum abit, qui postea indies coacervatus, & demum ad plenitudinem assurgens, sanguinem aggravat, ejusque calorem fere tantum non obruit; proinde ut necesse sit eum quoquo modo, & qua data via protenus amandari; deinde vero quia secretionum officinæ (spirituum animalium penu propter diminutum influxus sanguinei tributum languente) in functionibus suis deficiunt, serum exuberans ex arteriolarum osculis ubique in poros, & vacuitates proximas sive minores, sive majores deponitur; à cujus aggestione magna, & diuturna, postquam pori omnes implentur, oritur iste totius corporis externi, aut quorundam ejus membrorum habitus velut paludosus, *Anasarca* dictus.

Secundo nec tantum fermentationis, verum & accensionis sanguineæ defectus, aut vitium, massæ interdum ejus diathesin Hydropicam inducit: quod plane cernitur in quantum nonnulli, loca palustria aut maritima incolentes, sine ulla præterea causa, aut occasione, nisi quod auram crassiorem halitibus incongruis, à quibus nitrum abigitur, aut obscuratur, præditam hauriunt, in hydropem incidunt. Propterea namque sanguis, siquidem intra præcordia rite accendi, & efflagrando perfici nequit, degener factus, & quoad crasin vitiatus, chyli succum non rite dissolvit ac assimilat, sed in laticem aquosum perverti sinit. Quanquam autem sanguis etiam hac ratione primo depravatus, subinde vim suam fermentativam amittit, ac ideo potius & immediatius hydropem accersit; attamen primum ejus vitium, ab aëre insalubri inspirato, & sanguinem non rite accendente ortum habuisse, inde constat, quia tales hydropici habitationem suam in loca aprica & montana transferentes, absque alia medicina convalescunt.

Hæc de Anasarcæ causis proximis, ipsique morbo conjunctis, quæ nimirum sunt massæ sanguineæ, potissimum quoad fermentationem, & aliquatenus quoad accensionem ejus depravatio, aut defectus: quæ posterior vix effectiva esse solet, nisi quando priorem superinducit. Quod vero spectat ad morbi hujus causas remotiores, & procatarcticas, à quibus nempe affectio ejus ἀζυμώδης (ut nihil amplius dicam de accensionis ejus defectu, aut depravatione) oritur; dico has adeo multiplices, & diversimodas existere, ut vix possibile existimem ea

omnes particulatim recenſere; plurimæ tamen, aut ſal tem præcipuæ, ad tria hæc capita reduci poſſunt. Nempe quandoquidem dyſcraſia ſanguinis ὑδαλώδης exoritur, quatenus principia ejus activa, viz. ſpiritus, ſal, & ſulphur, vim ſive virtutem ſuam [illegible] h. e. ſanguificam minime exerunt: dico hoc fieri, vel primo quoniam particulæ iſtæ propter magna impendia nimis abſumuntur; vel ſecundo quia per refectiones idoneas & proportionatas non ſatis reparantur; vel tertio quoniam à particulis aliis hebetioribus, aut heterogeneis in maſſa ſanguinea nimium aggeſtis obruuntur aut obſcurantur. Cujuſque horum rationes & fiendi modos paululum expendamus.

Primo, prius horum evidentiſſime cernitur in crebris aut immodicis hæmorrhagiis, à quibus ſæpiſſime, plus quam ab alio quovis accidente, aut occaſione plerique homines, quantumvis robuſti, & conſtitutionis prius firmæ, illico ad hydropem inclinantur. Cujus ratio eſt, quod ſanguis, particulis ejus nobilioribus in copia ingenti profuſis, depauperatur adeo, ut poſtea ſuccum chyli allatum, nec rite fermentare, nec accendere poſſit. Porro idem interdum effectus, tardiori licet paſſu, à febribus, aliiſque diuturnis ægritudinibus, vel languoribus ſuccedit; quatenus nempe ſanguis longa depreſſione laborans extenuatur adeo & diſpoliatur, demum ut aquoſus & ἀζυμώδης evadat.

Secundo ſanguis nonnunquam ab indole genuina deciſcens, in hydropicam vergit, quia propter alimentum ſolito aut debito tenuius ei ſuppeditatum, particulæ activæ & ſanguificæ intra maſſam ejus non ſatis reparantur; ita namque advertere eſt, quoſdam vino & potui lautiori aſſuetos, poſtea ad aquæ aut cervifiæ tenuioris potum & edulia tantum famelica redactos, ſubito in hydropem incidiſſe. Communis obſervatio eſt, & ſæpenumero ſatis vera, licet mali ominis, bibulos & potatores aſſiduos, ſi forſan more iſtoc veſano relicto, tandem ſobrii ac abſtemii evadunt, multum periclitari, ne propter ſolitam ſanguinis [illegible] depreſſam, morbo iſti obnoxii fiant. Novi Bibonem inſignem, qui ſacerdotem eximie doctum juxta ac pium, necis ſuæ reum pronunciavit, eo quod ipſe monitis ejus obtemperans Temulentiam reliquerat, & exinde paulo poſtea hydropem lethalem contraxerat.

Ceterum

Ceterum tertia cauſa, ſive occaſio ad morbum iſtum diſponens, communiſſima, & maxime notabilis in eo conſiſtit, quod particulæ ſanguinis activæ, aliis hebetioribus, aut heterogeneis obvolutæ, vel ab invicem diſſipatæ, vim ſuam ζωοποιητικὴν amittunt, vel exerere nequeunt. Talis vero earum affectio cum à variis cauſis & accidentibus, ita potiſſimum ab his tribus modo ſolitis, modo ſimul unitis, excitari ſolet: viz. Primo à nonnaturalibus immodice ingeſtis, ſecundo à naturalibus indebite retentis, vel tertio à præternaturalibus in corpore perperam genitis.

Ad primam ex his claſſem, errata in victu (à quibus uberrima ſemper iſtius morbi ſeges eſt) merito referimus. Etenim vulgaris, & fere omnium in ore decantata eſt hæc prognoſis, guloſos quoſvis & valde bibaces deſum ab hydrope incrituros: ad quem inſuper inclinant, non modo crapula & compotationes immodicæ ac aſſiduæ, verum & comeſſationes nimis crebræ ac intempeſtivæ, quin & alimentorum abſurdorum, aut dyſpeptorum frequens ingeſtio. Quippe à victus ratione cujuſque generis mala dietitus uſurpata, ſiquidem chyli ſuccus non niſi crudus ſæpe, incongruus, & plerunque ſupra modum copioſus, maſſæ ſanguineæ infunditur, neceſſe erit eum primo aggravari, dein compage ejus laxata, particulas nobiliores ab invicem divulſas, ab aliis heterogeneis ita obvolvi, aut retundi, ut à virtute ſua fermentativa ſive ſanguifica impeditus deſiſtat; proinde ut viſcerum læſionibus etiam brevi in acceſſum datis, cachexia, & propediem hydrops (cujus illa ſemper prodroma eſt) inſequantur.

Secundo in loco ponantur evacuationes omnes ordinariæ aſſuetæ, aut ſolennes ſuppreſſæ. Satis notum eſt à fluxu menſtruo, aut hæmorrhoidali diminuto aut nullo, haud minus quam à nimio (propter ſanguinis ὑπερβολὴν à particularum heterogeneitate impeditam) cachexiam non raro hydropicam excitari. Porro idem ſæpe effectus, & ob parem rationem à fontanellis occluſis, vel eruptionibus cutaneis ſubito repercuſſis exoriri ſolet. Denique urina ſuppreſſa, & Diaphoreſis multum impedita, affectione immediata & neceſſaria ſanguinem aquoſiorem reddunt, ac ad hydropem inclinant. Satis frequens etiam de ſanis obſervatio eſt, qui aliquamdiu lecto abſtinere coguntur, eorum pedes intumeſcere.

Tertio præternaturalia intus in corpore genita, præſertim

tim vero *tumores*, ac *humores*, ſanguinem ſæpe in mor-
præpediunt, aut in craſi pervertunt, eique adeo diatheſin
hydropicam inducunt. Tumores alicubi circa viſcera
excitati, quatenus ſanguinis circuitum obſtruunt aut
anguſtant, ſerum ejus illic extravaſari & profundi fa-
ciunt; à cujus intra cavitatem aliquam aggeſtione, primo
Aſcites (prout ſupra oſtendimus) & poſtea demum A-
naſarca, iſtius conſequens, ſæpe accientur. Porro *humores*
diverſimodi variis in locis intus geniti, atque in ſangui-
nem traducti, maſſam ejus primo inquinant, & partic-
culis heterogeneis inficiunt, à quibus ea demum infe-
matur adeo & in craſi læditur, ut chyli ſuccum infuſum
(cum amplius fermentare & aſſimilare nequeat) in lati-
cem hydropicum pervertat. Propter hanc rationem,
nihil uſitatius eſt quam phthiſicos, item ulceribus ſtro-
moſis, cancroſis, imo quibuſvis intra renes, meſenterium,
inteſtina, aliaque imi ventris viſcera excitatis labora-
tes, poſtquam diu contabuerunt, tandem hydropici
interire.

Hæc de morbi hujus cauſa efficiente proxima, item
de remotioribus præcipuis tum procatarcticis, tum evi-
dentibus. Quod vero ad *cauſam materialem* ſpectat, ſenſu
patet, hanc meram eſſe lympham intra cutis aliarumque
partium exteriorum poros aggeſtam, quæ quidem è
ſanguine illic depoſita (partim ejus latex ſeroſus, partim-
que ſuccus chyloſus eſt) ſed ab hæmatoſi & corporis
nutritione, quibus deſtinabatur, deficiens, recrementi
inſtar, in ſpatia quævis vacua vaſis interjecta rejicitur.
Quod autem materies hydropica, à ſanguine & chylo
procedens, nec cruenta, nec lactea, ſed limpida exiſtit,
nihil mirum videatur; quoniam urina vel ſanorum po-
potum pleniorem cruda pariter & aquoſa redditur; &
proinde conſtat eam nihil à ſanguine mutuari, verum
quicquid coloris aut conſiſtentiæ craſſioris ad maſſam
ejus attulit, ibidem relinquere. Et quamvis in utriuſque
caſus Ætiologiam referri poſſit, urinam quatenus per re-
nes, & materiam hydropicam quatenus per ſolidarum
partium poros colatur, ita limpidam & aquoſum evade-
re; attamen obſervatione conſtat, chyli partem aquoſam
etiam dum ſanguini confunditur, cum ipſo non intime
miſceri, ſed colore & conſiſtentia ſpoliatam ſub forma
lymphæ intra ſanguinis poros manere: cujus certe in-
dicium eſt, quod ſanguis à quocunque animali per phle-
botomiam detractus, poſtquam infrigidatus in partes
ſeceſſit, laticem aquoſum (qui ſero & ſucco nutritio
conſtat)

conſtat) plane limpidum & à reliquo cruore ſeparatum exhibet. In hujus rationes, & fiendi modos, & quare ſanguis qui aquæ infuſus, ipſam illico tingit, & ſolida quæque ſi quando ipſis inſpergitur, cruentat, proprium ſerum quocum intime confunditur & diu circulatur, nullo colore inficiat, à præſenti inſtituto erit modo altius inquirere.

Ex morbi hujus Ætiologia modo tradita, *differentiæ* ejus facile colligi poſſunt, viz. Primo quod ſit vel univerſalis, cum totus corporis habitus & membra omnia intumeſcunt; vel particularis, in quo plerunque membra tantum inferiora laborant, reliquo interim corpore propter nutrimenti defectum emarceſcente, cujuſmodi affectionem ac minime tympaniten Proſper Martianus vult Hippocratem, *Hydropem ſiccum* appellare; in quo ſc. quod de Syrene fertur, *Siccum Aquoſo* jungitur.

Secundo Anaſarca ſive Univerſalis ſive Partialis, aut ſimplex eſt, aut cum Aſcite complicatur: & tunc vel Anaſarca ſuperinducitur Aſciti, aut hic morbus iſti ſupervenit. Porro Anaſarca reſpectu cauſarum tum procatarcticarum tum evidentium, multifariam diſtingui poteſt, prout ſupra innuimus; & ejuſmodi ejus diſcrimina, circa prognoſin & Therapeiam rite inſtituendas magni ſæpe momenti deprehenduntur.

Itaque ad *Prognoſin* quod ſpectat, morbus hic dum ſimplex, inter omnes hydropis ſpecies minus periculoſus exiſtit; atque Particularis, membra tantum inferiora occupans, modo venter non ſimul intumeſcat, multo tutior eſt quam Univerſalis.

Anaſarca Aſciten ſuperinducens, in quo plerunque urina & ſatis copioſa eſt, & ſitis non admodum intenſa, longe tutior eſt, quam eadem ab hoc morbo inducta; qua laborantes ut plurimum valde ſitiunt, atque urinam paucam, rubicundam, & craſſam aut quaſi lixivialem reddunt. Pariter, aut pejus habet, quando Anaſarca (prout interdum aſſolet) Tympaniti, aut phthiſi ſupervenit. Denique morbi hujus prognoſticon non leve, ab Ægrotantis circa victum & medicinam morigeratione aut obſtinatione deſumitur. Nam utcunque habeat morbi conditio, ſi hydropicus pharmacum recuſans genio indulgebit, nihil inde boni ſperare liceat.

Circa Therapeiam rite deſignandam, duo præcipui hic medendi ſcopi occurrunt, viz. Primo ut aqua intercus quoquo modo evacuetur, & abſumatur; dein ſecundo provideri debet, ne nova continue generetur & aggeratur; in

in quem finem danda erit opera medica, tum ut coctionis viscera recrementis inanita, & obstructionibus liberi chylum usque laudabilem conficiant, ac in debita copia massæ sanguineæ suppeditent; tum insuper ut sanguis (principiis ejus ad δύναμιν ζυμωτικὴν restitutis) chyli succum ei jugiter suffusum, rite fermentet, inque sanguinem assimilet. Indicatio vitalis minime in hoc morbo, uti in multis aliis, necessaria videtur; quoniam raro hic adsunt spirituum deliquia, aut vigiliæ, pro quibus cardiaca & hypnotica requiruntur: atque victu restaurativo parum opus est, quia Jejunium, & abstinentia potius juvant, & sæpissime in magnam curationis partem cedunt: cujus ratio est, quod vasa per inediam inania, aquas intercutes, aut alibi stagnantes resorbent, easque partim per renes, poros cutis, aliaque emissaria foras allegant, partimque succo alibili adhuc turgidas corpori enutriendo utilissime impendunt.

Primo, ut prima *Indicatio curatoria*, materiæ morbificæ evacuationem intendens, perficiatur; adhiberi debent pharmaca hydragoga omnia, tum simplicia, tum composita; quin & medicamentorum formulæ, supra in capite de Ascite recensitæ, & præscriptæ. Porro huc pertinet, non tantum cathartica, & diuretica, sed etiam diaphoretica, quæ licet in aliis hydropis speciebus ut plurimum interdicta, in curatione Anasarcæ sæpe locum habent.

In simplici Anasarca fortiter purgare licet, & non raro multum juvat. Et quidem ab hoc morbo interdum per Catharsin sanato, empirici de medelis suis plurimum gloriari habent; eorumque medicamina quædam pro curandis hydropicis multum decantata existunt; quippe si forte unum aut alterum Anasarca laborantem, specificis hydragogis, aut elateriis, eos usquam sanasse contigit, satis est de quo se & artem suam semper venditent, etsi eodem medicamento centum Asciticos jugularunt. Quapropter licet esulæ aut elaterii præparata, pilulæ lunares, Hercules Bovii, aliaque hydragoga in quibusdam casibus nonnunquam proferunt; tamen si indifferenter hydropicis omnibus, aut omnino ulli constitutione debili & visceribus toni præfracti, aut conformationis læsæ, præpostero exhibentur, sæpius necem quam remedium afferunt. Itaque semper prudentis medici judicio committatur, quando, quousque, & quibus Catharticis utendum erit.

Cathar-

Catharticorum cujuſque generis hydragogôn, ſc. tum ἄνω, tum κάτω vim ſuam exerentium, atque tum lenius tum fortius operantium, formulas ſupra deſcripſimus, unde poſſunt huc referri, & medendi methodo jam propoſitæ accommodari.

Quod ſi ratio inquiritur, quomodo cathartica in hoc morbo operantur, & quare felicius, & multo efficacius, quam in aliis hydropis ſpeciebus aquas educunt, dico in Anaſarca materiem ὑγροῦ (quæ lympha eſt) partim in maſſa ſanguinea, partimque in habitu corporis, intra poros, & vacuitates vaſorum finibus interjectas, ſubſiſtere; quapropter catharticum fortius exhibitum, illico maſſam ſanguineam exagitat, fundit, & ad ſuperflui cujuſvis, aut heterogenei excretionem ciet; ſimulque arteriarum oſcula, verſus inteſtinorum cavitates dehiſcentia irrigat, ut per hæc potius emiſſaria humor è ſanguine rejectus exitum inveniat. Hinc imprimis aquæ intra ſanguinem fluctuantes copioſe elutriantur, dein vaſa inanita aquam mox intercutim reſorbent, & partim illico per ſedem, partimque per urinas, aut diaphoreſin foras amandant; nullus interea metus eſt ne, ut in Aſcite, materies morbifica à ſanguine per medicamentum exagitata & fuſa, in loca affecta, unde non facile remeabilis eſt, amplius adigatur: item ne, ut in Tympanite, propter ventriculi, & inteſtinorum fibras, à pharmaco nimis irritatas, viſcera iſta in extumeſcentias τειχωδεις accieantur. Quippe donec viſcera erunt firma, & bene conſtituta, medicamenti particulæ nullam iis noxam infligunt: verum exinde in ſanguinem traductæ, non modo aquas ex eo eliciunt, ſed maſſam ejus exagitando, particulas activas prias obrutas exuſcitant, & verſus δυσκρασίαν ſuam ζυμωτικὴν diſponunt

Secundo hydragoga per diureſin operantia, tum ſimplicia tum compoſita, nec non medicamentorum ex utriſque paratorum formulas, & exhibendi modos etiam ſupra deſcripſimus, quæ item (ut repetitione non opus ſit) huc transferri poſſunt. Quoniam vero pharmaca hujus generis non omnia pariter in quibuſque affectibus juvant, advertere hic ſubeſt, pro curanda Anaſarca *Lixivialia* (prout noſtra obſervatione ſæpe conſtitit) ceteris diureticis longe præſtare. Enimvero tritum & vulgare nunc remedium eſt, ut quiſpiam membra habens tumida, poſt purgationem præmiſſam, ſumat bis vel ter

in die lixivii ex cineribus abſinthii, vel geniſtæ cum vino albo facti Unc. vj. ad viij. ejuſque uſum per aliquot dies continuet. Medicamentum hoc, uti in pluribus notavi, urinas potenter movet, imo nonnunquam in tanta copia, ut lotio ſupra ſeſquicongii menſuram, intra nycthemeri ſpatium profuſo, Ægrotantes fere ad miraculum uſque brevi convaluerint.

Quo ritu, & quali viſcera, ſanguinem, alioſque humores afficiendi modo, Diuretica cujuſque generis operantur, in priori tractatu explicavimus; quod vero in Anaſarca laborantibus, medicamina ſale fixo, & lixiviali, plus quam ſale acido, Alcali, aut volatili prædita, urinas expellunt, ratio ut opinor hæc eſt, viz. in morbo iſto affectis poſtquam deficiente ſanguinis ζυμώσει & virtute ſanguifica, humores aquoſi & crudi tum in ejus maſſa, tum intra corporis habitum aggeſti, ibidem fere immobiles aliquandiu permanſerunt, tandem illi (prout ſuccorum aqueorum paulo ſtagnantium mos eſt) coaceſcunt; quapropter medicamenti particulæ lixiviales in ſanguinem ſuffuſæ, illico cum aquarum acidis effervescunt, quas inſuper dum exagitant & fermentant, in tota maſſa ſanguinea ζυμώσιν inſignem, & excretivam cient; proinde ut particulis omnibus in motum concitis, non tantum aquoſæ ac recrementitiæ ceteris extruſæ, per renes amandentur, ſed & ipſius cruoris inſitæ & activæ craſſioribus quibus obvolvuntur ſeſe extricent, & denuo emergentes virtutem ſuam fermentativam reſumere, & ſanguificare incipiant.

℞. *Cinerum geniſtæ, vel abſinthii, vel ſarmentorum vitis ad albedinem calcinat. & cribrat. Unc. iv ponantur in lagena vitrea cum vini albi lib. ij. digerantur clauſæ & calide per iij. vel iv. horas, dein colentur. Doſis Unc. vj. ad viij. bis in die.*

℞. *Tartari albi cum nitro calcinati, & dein in crucibulo ad cæruleitatem fuſi Unc. iij. ſpiritus vini tenuioris lib. ij. aq. limacum, lumbricorum, ana Unc. iv. digerantur clauſ. in furno arenæ per duos dies. doſis liquoris olari Unc. ij. ad iij. cum decocti radicum Ruſci, & Bardana, in cruſta facti Unc. iv.*

Pro potu ordinario.

℞. *Cinerum geniſtæ albarum, & mundat. lib. ij. ponantur in ſaccolo cum raſ. ligni ſaſſaphras Unc. iij. radicum*

Galangæ

Galangæ minoris Unc. j. Baccarum Juniperi, & ſem. Dauci, ana Unc. iſſ. fiat ſaculus pro iv. congiis cerviſiæ, poſt 7. vel 8. dies hauriri incipiatur.

3. *Diaphoretica* in leucophlegmatia (quæ ſc. Anaſarcæ proœmium aut declinatio eſt) non raro egregie conferunt: ceterum in hoc morbo confirmato, melius quam in aliis hydropis ſpeciebus convenire ſolent. Et quamvis ab initio propter habitum corporis craſſiori velut palude obſeſſum, ſudores movere nequeant, utcunque dum ſanguinem exagitant, particulas ejus inſitas activas, antea ſopitas, & ſemiobrutas exuſcitari, & verſus ζυμῶσιν diſponi, quin & recrementitias quaſque, & præſertim aqueas in motum accieri faciunt, proinde ſtatim ut illæ è receptaculis ſuis exundantes, promtius ac facilius per ſedem, vel urinam, & ſæpe aliquatenus per διαπνοὴν abſcedant. At vero poſtquam aquis per catharſin elutriatis, materies morbifica in tantum diminuitur, ut corporis moles, & membrorum intumeſcentiæ remittere incipiant, humoris reliquiæ per ἐφίδρωσιν moderatam, & diaphoreſin conſtantem optime abſumentur.

Hydroticorum cenſum, & formulas nuper in alio Tractatu deſcripſimus; quoad præſens inſtitutum, pro curatione Anaſarcæ, ea maxime conveniunt, quæ in doſi paulo largiori exhibentur; quorum enim quantitas perexigua eſt, particulæ eorum activæ aquis immerſæ obruuntur, priuſquam in ſanguinem diffuſæ, vires ſuas exerere poſſint. Quamobrem ſpiritus ſive Armoniaci, ſive vinoſi, nec non Tincturæ, & Elixires, imo ac pulveres contra morbum iſtum rarius in uſum veniunt: quia nimirum in doſi minori minus efficiunt; atque in perampla ſi exhibeantur, efferatione ſua viſcera ſæpe lædunt: quin ea potius ſeligantur, quæ hauſtu pleniori, & calide aſſumta, ſanguinem totum illibata permeare poſſunt; cujuſmodi imprimis ſunt decocta ex lignis, & radicibus, quorum particulæ ſanguini ſatis congruæ, ab eoque indomabiles, totam ejus maſſam pertranſeunt, & vim elaſticam, humores omnes commovendo, exerunt.

℞. *Raſura lign. ſanct. Unc. vj. ſaſſaphras Unc. ij. Santalorum omnium, ana Drach. vj. ros. eboris, C. C. ana Drach. iij. ſ. a. infundantur, & coquantur in aq. fontan. lib. viij. ad medietatem; aldendo radic. calami Aromat. iij. Galang. minoris, Bardan. peraſitidos, ana Unc. j. foliorum*

vie acuta, chamædryos ſiccat. ana M. ij. Colatura ſervetur ad uſum, doſis Unc. viij. ad x. calide bis in die; unicuique doſi addi poſſunt Spir. ſalis Armoniaci ſuccinat. vel fuliginis, gut. xx. ad xxv. vel Tinctur. ſalis Tartari Drachm. ſſ. ad Drach. j.

Hæc de medicamentis hydragogis *internis*, quæ lymphas, vel intus verſus inteſtina eliciendo, vel extus ad renes, aut poros cutis pellendo, foras educi faciunt. Præterea in uſu ſunt Adminiſtrationes quædam *externæ*, quibus aquæ intra corporis habitum aggeſtæ commoventur, adeoque vel generaliter ad egrediendum per diaphoreſin, aut diureſin diſponuntur, vel particulariter, exitu in privatis quibuſdam locis facto, protinus emittuntur.

In prima claſſe *frictiones*, *linimenta*, *fotus*, & *Balnea* tum *ſicca* tum *humida ponuntur*: dein Aquas educentia particularia ſunt, *veſicatoria*, *eſcharotica*, & per acum punctura. Super his ſingulis aut ſaltem præcipuis quatenus ad hunc morbum ſpectant, breviter dicemus.

1. *Frictiones* in leucophlegmatia, & Anaſarca effectum ſæpe utilem præſtant: quippe cum habitus corporis non tantum illuvie aquoſa illic aggeſta adeo impletur ut nihil evaporare poſſit, ſed & partes externæ, propter ſanguinis ad eas appulſum inhibitum frigeſcunt, frictiones crebræ ac validæ aquas ſtagnantes commovent, & aliquatenus inde diſſipant, quin & ſanguinem, vias aperiendo in partes eas unde exulârat, denuo accient, quare non ſolum membra intumefacta ſed & totum corpus ſemel aut bis in die cum pannis aſperis, aut cum vericulo in eum uſum ordinariè nunc parato fricari expedit.

2. 3. Inter, vel poſt *frictiones*, *linimenta* & *fotus* interdum conveniunt. Parantur vel ex ſalibus aliiſque mineralibus diſſolutis, vel ex vegetabilibus calidis, & diſcutientibus, cum vini fæcibus aquæ incoctis: quorum applicatio calida poros aperit, aquas aggeſtas amplius commovet, ac diſcutit, etiam circuitus ſanguinei ambitum aggerie aquoſa aliquatenus diſſipata protendit. Linimenta conſtent ex ſulphure, & ſalibus diverſi generis, vel ex calce viva, aliiſque mineralibus, quæ pulveriſata, & herbarum acrium extractis mucilaginoſis excepta, in unguenti formam redigantur; quibus ob meliorem conſiſtentiam, olei ſcorpion. quantitas idonea adjiciatur. Porro oleum hoc (modo ſit genuinum) per ſe adhibitum, opem non raro inſignem præſtat. Novi puerum ab Anaſarca Univerſali valde tumidum, unico hoc remedio ſanatum

ſanatum fuiſſe: mater enim (neſcio quo conſilio) totum corpus mane & veſperi oleo ſcorpionum illinebat, partes omnes cum manu calida valide fricando; quo facto intra triduum cœpit urinæ copiam ingentem profundere, cumque per aliquot dies ita meiere perſtitiſſet, intumeſcentia ſenſim evaneſcente, ſanus evaſit.

4 *Balnea* hydropi vix ulli præter Anaſarcam, atque huic non niſi in diatheſi, aut declinatione conveniunt. Quippe cum ab hujus calore totum corpus ambiente, ſanguis effervefactus, & incitatus aquas prius ſtagnantes ubique commovet, & in ſe reſorbens varie transfert, periculum eſt, ne (uti frequenter aſſolet) eas è corporis habitu, in maſſam ſuam excipiens, veſtigio in præcordiis, aut cerebro deponat; quippe nihil uſitatius eſt quam partium iſtarum affectus, viz. Aſthma, vel Apoplexiam, hydropicis à balneatione intempeſtiva ſupervenire. Attamen cum morbi cauſa conjuncta (viz. intumeſcentia) moderata, aut non multa fuerit, Balneum ex aqua ſalibus ac ſulphure impregnata, aut etiam laconicum, à quibus blanda ἐφιδρωσις promovetur, non raro cum fructu adhibetur: pro laconico, plus expedit, & inſigniter ſæpe prodeſt ut Ægrotantes in ſalariorum Ædibus, prope furnos in quibus aqua mineralis in ſalem decoquitur, in cellis idoneis collocentur.

5. *Veſicatoria* aquas intercutes copioſe, & non raro profuſe nimis emittunt. De modo quo operantur, infra ſpeciatim dicemus; interim advertimus hæc cautè admodum hydropicis adhibenda, quia ſc. ejuſmodi epiſpaſticum locis tumidis applicatum, emiſſarium nimis patens facit, quo aperto, aqua primo erumpens, ſæpe magnam poſt ſe illuviem è tota vicinia trahit, unde ſtatim ſequitur magna ſpirituum concidentia. Porro nonnunquam locus ita ſubito inanitus, ſiquidem caloris, & ſpirituum orbus, brevi in ſphacelum labitur; quapropter medicamen hoc raro hydropicorum tibiis, aut pedibus, ubi calor debilis, & tumor maximus eſt, ſed interdum femoribus, & brachiis ſecurè (quoties opus erit) applicetur.

6. *Eſcharotica* paulo tutius, quam veſicatoria locis tumidis adhibentur: quoniam ex hoc emiſſario, aquarum fluxus non tam præceps, & copioſus ſtatim ab initio contingit: verum iſte moderate incipiens, deinde paulatim ad fluentum ingens accreſcit; quod natura (poſtquam ei ſenſim aſſuefit) melius tolerat. Porro minor abeſcha-

rotico, quam à veſicatorio, gangrenæ metus eſt, quoniam in iſta applicatione, pars cujus continuitas ſolvitur, contra caloris exolutionem, per eſcharum munitur. Novi olim Empiricum indoctum & rudem, qui hydropicorum membra, ut ut tumida, ſequenti modo per eſcharoticum non raro feliciter evacuabat; viz. Primo Tibias fovebat veſperi & mane cum decocto ebuli, abſinthii, chamomeli, aliarumque herbarum calidarum, cereviſiæ aut vini fæcibus adjectis; atque inter fotus tempora cataplaſma ex decocti iſtius magmate cum furfure paratum applicabat; poſt hæc per triduum uſurpata, utramque tibiam cum pede totam cum emplaſtro ex pice Burgundica tegebat; relicto tantum ſuper utramque ſuram foramine exiguo, ad magnitudinem nucis avellanæ, quibus in locis Eſcharoticum ex cinere corticis fraxini cuti nudæ imponebat: quo poſt xij. horas amoto Eſchara tenuis relinquebatur: è cujus poris, aqua primum lente exudare, dein indies paulo uberius extillare, & poſtmodum (eſchara decidua) tanquam è fonte aperto, copioſius emanare ſolebat, donec è toto infra & ſupra crura elutriaretur.

7 Reſtat adhuc alius (prioribus non inferior, etſi minus uſitatus) aquas intercutes educendi modus, ſc. per *Acus puncturam*; quæ itidem, ne præceps ac nimius accieatur aquarum effluxus, caute admodum ac minutim celebrari debet. Accipiatur Acus ordinaria (quali ſartores utuntur) & ſuper locum maxime œdematoſum, in cutim punctim adigatur, eouſque tantum, ut ſanguis non ſequatur: adeoque fiant uno tempore vj. vel vij. foraminula, pollicem latum ab invicem diſtantia; ex unoquoque foraminulo aqua guttatim erumpet, adeoque continue extillabit, donec circumcirca loca puncta tumor omnis evanuerit: dein proxima vice, poſt horas modo xij. modo xviij. aut xxiv. ejuſmodi punctura in alia cruris ejuſdem, aut alterius parte celebretur, adeoque deinceps ſemel, aut bis in die in membro hoc, aut illo, unico vel duobus, vel ſimul in pluribus, talia aquarum intercutum emiſſaria excitentur. Enimvero hoc modo uberius ac tutius quam ab alia quavis ἐγχείρησι exteriori, illuvies hydropica exhauriri poſſit; cujus interea proventus novus ſi per internam pharmaciam præcavetur, morbus facilius ſanabitur. Porro in hydrope deplorato, optime per adminiſtrationem iſtam vita prolongatur, in quantum ſc. aquis per emiſſaria iſthæc externa continue elutriatis, inundatio interna vitalis diutius protelatur.

Nuper

Nuper ſenex ſeptuagenarius toto corpore, hydrope immerſus, unici hujus remedii ope præter ſpem omnium per plures menſes in vita perſtitit, & caput ſuper aquas extulit.

Hactenus de remediorum generibus & formulis per Indicationem primam ſc. curatoriam ſuggeſtis; quod ad alteram ſc. præſervatoriam ſpectat, quæ nempe ſanguinis craſin, & virtutem ζυμωτικὴν ſive ſanguificam reſtituendam procurat, ejuſmodi illa medicamenta ſuggerit, quæ particulis calidioribus & elaſticis prædita, maſſæ ſanguineæ principia activa aut depreſſa reſuſcitat, aut abſumta reparari facit; in quos fines remedia alterantia vulgo dicta, ſub forma *Electuarii, Pulveris, Pilularum, Aquæ deſtillatæ, Julapii, Apozematis, & Diætæ* præſcribi ſolent; quibus etiam Spiritus, Tincturæ, Elixires, interdum majoris efficaciæ ergo adjiciantur. Cujuſque horum exemplar unum aut alterum proponemus.

℞. *Conſerv. abſinthii marini, Cochlearia, flavedinis Aurantii, ana Unc. ij. Corticis Winteran. Dracc. ij. ſpec. Diacurcum. Drach. iſſ. Chalybis præparat. cum ſulphure Drach. iij. ſalis Abſinth. Drach. ij. ſyrupi e corticibus citri q. ſ. f. Electuarium, doſis Drach. ij. mane & hora quinta p. m. ſuperbibendo hauſtum vel Julapii, vel aq. deſtillatæ ad Unc. iij. vel iv.*

Chalybeata in hoc morbo, uti in Pica Virginum ſæpenumero egregie proſunt; in tantum ut non raro totus aut ſaltem præcipuus medendi ſcopus, in hoc remedii genus devolvatur: attamen advertere eſt, hujuſmodi medicamenta non omnia in iſtis caſibus ex æquo convenire: nam quæ maxime in uſu ſunt, viz. *ſal chalybis* ſive *vitriolum martis*, aliaque cum acidis præparata ac ſulphure in totum ſpoliata, nequicquam juvant, utpote quæ ſanguinis ζυμωσιν minime promovent, ſed potius è contra eum nimis efferum, aut elaſticum figunt. Attamen ad Anaſarcam, & quamcunque in habitu corporis Cachexiam œdematoſam, ejuſmodi chalybeata adhibeantur, in quibus particulæ ſulphureæ relinquuntur, & pollent; ut imprimis ſunt ferri limatura, & ſquammæ in pollinem reductæ, item Chalybs cum ſulphure liquatus, & pulveriſatus. Horum pulveres aſſumti, illico à ſalibus intra corpus noſtrum acidis diſſolvuntur, unde particulæ ſulphureæ metallicæ manumiſſæ, & in ſanguinem tri-

ductæ, totam ejus maſſam fermentant, particulas ibidem ſymbolas, antea ſopitas, exuſcitant, ipſiſque adjunctæ ſanguinem vigorant, ejuſque vim χυμοποιικὴν ſive ſanguificam prius depreſſam redintegrant. Quapropter obſervare eſt ab hujuſmodi chalybeatis, vel pauliſper uſurpatis, faciei χλωρωσιν, in vultum floridum mutari.

2. R. *Pulv. radic. Ari Compoſit. corticis Winteran. ana Drach. iij. radicum galanga minoris, Cubebarum, ana Drach. iſſ. chalybis cum ſulphure prap. Unc. ſſ. ſaccari Antihoſati Drach. vj. f. pulvis divid. in xx. partes, doſi p. j. omni mane & hora quinta p. m. hauſtu Decocti ſudoriferi ſuperius præſcripti.*

R. 3. *Extract gummoſi reſidentis poſt deſtillationem, Elixir. vitæ Quercetan. Unc. ſſ. pul. lumbricorum præp. Drach. ij. radic. galanga minoris, corticis Winteran. ana Drach. iſſ. ſalis Abſinthii Drach. ij. rubiginis ferri Drac. iiſſ. Balſam. peruv. Drach. j. Tinctur. ſalis Tartari Drach. ij. Balſam. Capivij q. ſ. f. maſſa, formetur in pilulas exiguas, doſis Drach. ß. veſperi & primo mane ſuperbibendo Julapii vel aq. deſtillat. ſequentis Unc. iij.*

4. R. *Aq. florum ſambuci, è ſucco Baccarum ejus fermentato, ana lib. j. Aq. lumbricorum magiſtral. Kephani compoſit. mirabilis, ana Unc. ij. ſyrupi è ſucco Baccarum ſambuci Unc. ij. miſce, f. Julapium.*

5. R. *Folior. Cochlearia hortenſis, Erucæ, piperitidis, ana M. vj. radicum Calami aromatici, Galanga minoris, Zedoariæ, Iridis florentin. ſambuci, Ari, ana Unc. vj. Corticis Winterani, piperis Jamaicenſis, ana Unc. iij. baccarum Iuniperi Unc. iv. Caryophyllorum, Zinzib. nucis Moſchat. ana Unc. j. inciſis & contuſis affunde vini Rhenani veteris lib. viij. deſtil. organis communibus, liquor tutus miſceatur.*

6, 7. Decoctum Antihydropicum ſupra inter Diaphoretica deſcribitur. Potus diætericus loco Cerviſiæ ſumendus, juxta formulam ſequentem conficiatur.

R. *Raſur. ligni ſancti, Saſſafræ, ana Unc. iv. radic. Iridis florentin. Calami Aromatici, Galanga minoris, Enulæ Campan. ana Unc. iſſ. Baccarum Juniperi, lauri, ana Unc. ij. ſem. Aniſi, Carvi, fœnicul. dulcis, Coriandr. Anethi,*

Anethi, ana Unc. j. piperis longi, Cubebar. ana Unc. ſſ. Caryophyl. nucis Moſchat. Zinzib. ana Unc. ſſ. piperis Jamaicenſis Unc. ij. foliar. ſiccat. ſalviæ acutæ, ſcordonia, calamenthæ, Agrimoniæ, ana M. j. liquiritiæ Unc. iv. inciſa & contuſa coquantur in aq. fontan. congiis iv. ad medietatem. Colatura frigefacta ſervetur in lagenis vitreis ad uſum; hujus potu conſtanti plures Anaſarca fere deplorata laborantes convaluiſſe novi. E multis hydropicorum ſanatorum exemplis libet modo unicum proponere.

Vir quidam robuſtus, mediæ Ætatis, poſtquam febre quartana Epidemicè contracta, & ab initio male tractata ſupra annum laboraſſet, ac interim mala victus ratione uſus fuiſſet, in hydropem Anaſarcam incidit, quæ deinceps, cum pro ſiti (quæ immanis erat) reſtinguenda potui liberalius indulgeret, brevi in immenſum accrevit; adeo ut membris omnibus à capite ad calcem, ipſoque inſuper abdomine intumefactis, ſe in lecto de latere in latus, ſine miniſtrantium ope devolvere nequiret.

Hunc primo inviſens, & de curatione deſperans (ſicut medicus apud Celſum lib. 3. Cap. 21. *qui Hydropicum quendam intemperatum ſanari poſſe negabat*) *illico prognoſticon hoc* dixi, eum ſc. *ni potu abſtineret, brevi interiturum.* Ad quod reſpondens ille, profitebatur ſe, modo ſalvari poſſit, hebdomadæ ſpatio non omnino bibiturum. Et quidem dictum factum, admodum licet ſiticuloſus per vj. aut vij. dies vix quidquam liquidi, niſi quod medicamentum fuit, ore ingerebat; atque per id tempus, cum interim hydragoga Cathartica, & diuretica, quin & alia quælibet præſcripta ſedulo aſſumeret, multo melius habuit: & poſtea methodo (qualis ſupra deſcribitur) aliquamdiu adhibita, ad ſanitatem integram reſtituebatur, & etiamnum poſt v. circiter annos vivit ac ſanus degit.

Reſtant alii quidam affectus ſplanchnici, de quorum Remediis juxta methodum ſequentem hic agendum eſſet, attamen hoc penſum ſub aliis Titulis magna ex parte jam jam præſtiti; nam, prout ſupra innuimus, medicamenta quæ *renes* concernunt pleraque, ſub *diureticorum* ac quæ *ſtomachum* ac *inteſtina* ſub *emeticorum* ac *purgantium* cenſu explicavimus; quæ ad *lienem* in *Pathologia Hypochondriaca*, & quæ uterum in *Hyſterica* abſolvimus. Quod ad partes genitales,

genitales, eorumque morbos, & medelam attinet, in aliud tempus & locum reservare visum est; jam proxime incumbit, post pharmaciam internam hactenus tractatam, nonnihil de externa, atque administrationum ejus Ætiologia differere, quod in proxima Sectione fiet, cujus initium à *Thlebotomia*, magno sc. remedio, ducetur.

SECT.

SECT. III. CAP. I.

De Phlebotomia.

INter univerſa Philoſophiæ documenta, aut medicinæ ſubſidia, nulla unquam Theoria, vel Praxis, aut antiquior, aut generalior extitit, quam ſanguinis ſpeculatio, ejuſque per *venæ ſectionem* extramiſſio. De priori alibi ſæpius agentes ſanguinis naturam & partes conſtitutivas explicavimus, quinimo ejuſdem virtutes & energiam explicantes, ipſum revera accendi, & ab accenſione ejus vitæ animalis, quaſi lampadis flammam incipere, ac perennari demonſtravimus. Ad *Phlebotomiam* vero quod ſpectat præcipui omnes cujuſque ſeculi Authores hujus mentionem fecerunt: quin eadem apud cunctas nationes utcunque barbaras ac incultas in uſu medico ſemper fuit. Nec mirum hoc, ſiquidem ἐγχειρήσεως iſtius neceſſitatem & viam natura ipſa imprimis commonſtravit; etiam lex divina circumciſionis ritum, quaſi ſymbolum ejus præcipiens, innuere videtur, ingenitas naturæ humanæ impuritates aliquatenus per ſanguinis miſſionem expurgari debere.

De magno hoc remedio ut methodice diſſeramus, imprimis conſiderare oportet, quot modis, item ob quas cauſas, & fines *Sanguinis Emiſſio*, aut ſponte naturæ contingit, aut per Iatricen indicatur: dein ſecundo præcipuos evacuationis hujus effectus tum bonos, tum malos, ſive commoda ac incommoda ſubdemus, ſimulque regulas quaſdam, & cautiones circa phlebotomiam rite adminiſtrandam obſervandas proponemus.

Quoad prius, Hæmorrhagiæ ſpontaneæ (quæ phlebotomiæ uſum ſuggeſſerunt) cum multiplices, ac diverſimodæ fuerint, ad bina hæc capita, ſive claſſes vulgo reduci ſolent: nempe dicunturillæ, vel criticæ, natura aliquid bonum ac ſalutiferum moliente; vel ſymptomaticæ, quæ ut plurimum, hac à regimine ſuo dejecta, & omnia ſuſque deque habente, contingunt. Prioris generis eruptiones cruentæ rurſus diſtinguuntur, quod vel ſine febre excitantur, & ſunt vel periodicæ, quæ ſtatis ſæpe temporibus eveniunt, uti catameniorum fluxus muliebris, ac in nonnullis vaſorum ſedalium, inque

aliis

aliis naſalium apertiones ſolennes, aut alias aſſuetæ; quæ ſæpenumero juxta magnas anni πρόσω, aut aëris mutationes ſuccedunt: vel ſunt vagæ ac incertæ, uti cum ſanguis è locis iſtis ac è multis aliis, modo in hac modo in iſta corporis parte, haud incommode erumpit. Porro αιμορροΐδες ſanguineæ interdum in febre contingunt, eamque non raro judicant, prout Hippocrates olim annotavit, & etiamnum ex obſervatione maxime vulgari conſtat. In ſingulis hiſce caſibus ſanguis erumpit, quatenus intra vaſa turgens, & ſupra modum rarefactus, ſpatium amplius deſiderat, quapropter ni portio quædam abſcedit, tota ſtatim maſſa conſtipari, ejuſque tum motus inhiberi, tum accenſio ſuffocari & craſis perverti periclitantur.

Enimvero duæ ſunt præcipuæ rationes, ſive προφάσεις, propter quas hujuſmodi ſanguinis turgeſcentiæ oriuntur in quantum ſc. liquor ejus tum inflammabilis, tum fermentativus exiſtit.

1. Quoad prius horum, ut ſanguis pro vita tuenda, ejuſque functionibus rite exercendis debite accendatur, particulas hujus ſulphureas inſitas nitroſis ab aëre adventitiis proportionari oportet. Quotieſcunque igitur cruor valde effervеſcens & rarefactus, in compage ſua plurimum aperitur & laxatur, adeo ut ſulphur ſolutum in majori copia accendatur, etiam ad nitrum uberius hauriendum reſpiratio creberrima & laborioſa inſtituitur. Quod ſi hoc modo ſulphur exuberans efflagrando abſumi, flammaque vitalis regulari nequit, proxima ſtatim pabuli ſulphurei minuendi ratio eſt, ut ſanguinis rarefacti portio quædam foras erumpat. Hinc non tantum in febribus, ſed poſt vini potum, balnea, inſolationem, aliaque à quibus ſanguis valde turgeſcit accidentia, aut Hæmorrhagiæ ſponte ſuccedunt, aut ſæpe opus eſt talis evacuationis ſpontaneæ defectum per Phlebotomiam ſupplere. Quod autem hujuſmodi ſanguinis effuſiones, ſive per naturam, ſive per Chirurgiam factæ, vulgo dicuntur calorem, ſive æſtum ejus compeſcere; revera hoc ſolummodo agunt, quatenus pabuli ſulphurei, velut olei partem ſubtrahendo, cruoris accenſionem diminuunt.

Verum inſuper ſecundo ſanguis, in quantum liquor fermentativus, etiam ad extravaſandum aptus eſt. Iſte nimirum, ſiquando heterogeneum aliquid, ac non miſcibile latici ejus confunditur, inſtar vini in dolio effervеſcit valde, ac in vaſis ad incongruum illud excludendum

dum ebullit; quod ſiquidem nec ſubigere, neque per diapnoen, urinam, aut alias exterminare poſſit, ipſe cruor ſui portionem quaſi vehiculum pro materia iſthac foras ableganda qua data via excludit. Propter hanc rationem (viz. ut quidpiam incongruum, ac indomabile è maſſa ſanguinea ſecernatur) diverſimodæ hæmorrhagiæ tum in febribus, tum citra ipſas, varie contingunt; quæ omnes, prout etiam illæ quibus ſanguinis nimia accenſio deprimitur, à natura propter boni intentionem excitantur: quod autem ſecus frequenter evenit, variis accidentibus, & circumſtantiis imputari debet. Ut plurimum vero circa hæmorrhagias ſpontaneas critice inſtitutas delinquitur, aut primo quia ſanguis inter effervescendum effluxus modum neſcit, ideoque in ὁρμὴν concitus nimis exundat; vel ſecundo quia vaſorum ora ſemel aperta haud denuo ſtatim connivent, aut occludi poſſunt; vel tertio quia natura excretionem ſanguineam moliens, eam per loca magis patentia, ſed ſæpe incommoda facit; uti cum per pulmonem, per renes, inteſtina, aliaque viſcera hæmorrhagia contingit, quæ idcirco è critica in ſymptomaticam, & non raro malignam cedit.

Nec tantum his modis, ſed præterea ob multa alia naturæ delicta, aut impedimenta hæmorrhagiæ ſymptomaticæ contingunt; in quibus omnibus, aut ipſe ſanguis, aut vaſa eum continentia, aut ſimul utraque, potiſſimum in culpa eſſe ſolent.

Primo ſanguis præter rationes ſupra citatas (quatenus nempe ſupra modum inflammabilis, aut fermentiſcibilis exiſtit) inſuper ad extravaſandum aptus eſt, quia latex ejus aut venenatus, aut alias corruptus, debitam mixtionem retinere nequit; quin ad coagulandum aut putreſcendum aptus, in partes ſecedit; quarum dum aliæ, hic illic defixæ, maculas, exanthemata, ceteraque malignitatis ſtigmata accientes, cutim & carnes diſcoloraut, proprioſque ductus obſtruunt, aliæ alias excurrentes, & qua data via erumpentes, variis in locis excretiones cruentas producunt; uti paſſim cernitur in peſte, variolis, morbillis, & febribus malignis: imo aliquatenus forſan in affectibus ſcorbuticis, uti maculæ, & vibices, ita & hæmorrhagiæ tam familiares exiſtunt. Secundo vaſa ſanguifera pluribus variiſque modis, potiſſimum vero his tribus peccantia, hæmorrhagiæ ſymptomaticæ cauſa exiſtunt. Primo viz. imprimis ſi forſan alicubi illorum aliqua obſtruantur, quoties ſanguis rapidius

pidius movetur, aut ibidem, aut in vicinia, quandoque item in partibus longinquis erumpere cogitur. A tali causa hæmoptoe sæpenumero procedit; quinetiam catameniorum, aut hæmorrhoidum suppressioni, sanguinis sputum aut hæmorrhagiæ narium crebro succedunt. Secundo vasorum oscula (ob fibras carneas quibus stipantur laxatas, aut resolutas) interdum male conformantur; ita cum arteriarum fines nimis debiscant, venarum oscula connivent. Propter hujusmodi affectionem scorbutici, & cachectici hæmorrhagiis, prout alibi notavimus, plurimum obnoxii reperiuntur. Ceterum tertio frequenter accidit, vasa ita male conformata, etiam spasmodice affici, proindeque causa morbifica quasi duplicata, malum hoc plurimum augeri, ita ut vasorum fibræ musculares inordinate contractæ sanguinis ῥοπὰς subitas, & violentas modo superiora, modo inferiora versus, faciant; proindeque illorum osculis interea patentibus, hæmorrhagiæ immanes concitent. Enimvero in quibusdam observavi, quando sanguinis rivus, cum pulsu exili & debili, satis tenuis fuerat, vasorum spasmos alicubi exortos, & prorsum modo huc, modo illuc, sub specie flatus varie transcurrentis propagatos, cruorem ut ut ex se demissum, impetuosius compulisse, inque eruptiones violentas coëgisse; ac in hujusmodi casibus, cum Phlebotomiæ, & medicamina sanguinem refrigerantia, ac attemperantia minime profuerunt, à narcoticis, antispasmodicis, & ligaturis maximam juvaminis rationem fuisse.

3. Verum tertio si forsan sanguinis, & vasorum vitia complicari, simulque noxas suas conjunctim exercere contigerit; exinde necesse erit malum hoc intendi, atque hæmorrhagias & crebriores & immaniores concitari; quarum rationes cum ex prædictis satis elucescant, non opus aut opportunum erit iis explicandis hic amplius immorari: quin potius, cum hactenus naturæ circa spontaneam sanguinis effusionem actiones, & ritus tum bene institutos, tum perperam & improbe coactos designavimus; jam proxime ostendere oportebit, quantum Ars, naturæ plerunque simia, atque interdum ejusdem magistra, aut moderatrix, circa sanguinis emissionem pariter bene, aut melius agere potest, & quomodo interdum deterius solet.

Super his in genere advertimus, Iatricen in quibusdam sanguinis emittendi casibus, naturam imitari, in aliis eam excedere, & non raro prævaricantem regulare aut reducere. Porro nonnulli extant casus, in quibus natura circa excre-

excretiones ſanguineas Artis efficaciam longe ſuperat: de ſingulis hiſce breviter dicemus.

Primo igitur in quibus affectibus Hæmorrhagiæ ſpontaneæ juvamen conferre ſolent, ſi quando hæ deficient, medicina naturæ pediſſequa recte Phlebotomiam ſubſtituit. Itaque ſi forte ſanguis ob ſulphur ejus ſolutum nimis & evectum ſupra modum accenditur, vena ſecta pabuli iſtius inflammabilis quod ſuperfluum eſt effluet, quinetiam cruoris turgeſcentiæ immodicæ, propter quoddam indomabile ei confuſum, hac ratione ſedantur. Quapropter ſanguinis miſſio contra febres tum continuas, quæ à cauſa priori, tum intermittentes, quarum paroxyſmi ab hac altera procedunt, commode adhibetur. Pariter item quoties evacuatio ſolennis ſuppreſſa, aut humor à partibus externis repercuſſus, aut ſubita pororum conſtipatio, aut crapula, vini potus, aliaque hujuſmodi accidentia cruoris (quatenus particulas heterogeneas ei impingunt) turgeſcentiam inferunt, Phlebotomia remedium ſæpe præſentiſſimum exiſtit.

Secundo Iatrice circa ſanguinis Emiſſionem, non ſolum imitatur naturam, ſed non raro præcellit; quin etiam hanc laborantem, & errantem frequenter ſublevat, aut reducit. Si quando enim ſanguis velut ὁρμῇ percitus, verſus partem aliquam ἀθρόως irruit, ibidemque aut ſtatim inordinate erumpit, aut affatim aggeſtus inflammationem parit, vena in loco remoto pertuſa, præternaturalem iſtam ſanguinis ῥοπὴν ſiſtit, & non raro αἱματόχυσιν aut φλογῶσιν tollit. Quamobrem in pleuritide, angina, peripneumonia, in ſanguinis ſputo aut vomitu, cum natura aut ſuccumbit, aut quaſi furibunda ſibimet manus violentas injicere videtur, Chirurgia ſanguinem alio revocans, & emittens, rem pene deperditam reſtituit.

Porro ſæpenumero medicina naturam in ſanguine effundendo nimis prodigam, aut prævaricantem cohibet, aut reducit: enimvero hæmorrhagiæ quæque immodicæ frænis ſemper, ac minime calcaribus indigent. Ceterum in peſte, variolis, & morbillis eruptis, inque febribus malignis, quandoquidem ſanguis ſpontaneè effluens plerunque malum portendit: idcirco in affectibus iſtis medicamenta ἴσχαιμα, ſive ſanguinis eruptionem ſiſtentia, potius quam venæ ſectio conveniunt.

3. Attamen è contra Αἱματοχύσεως à natura inſtitutæ

casus nonnulli extant, quos medicina neutiquam imitari, neque si forte deficiant, per Phlebotomiam supplere potest. In febribus circa morbi crisin, sc. post materiæ pepasmum, h. e. ad secernendum præparationem, Hæmorrhagia spontanea, siquidem in tempore facta, Phlebotomiæ cuicunque cujus tempus optimum nescitur longè præstat; porro catameniorum & Hæmorrhoidum fluxus naturæ instinctu eveniens longe utilior est, quam sanguinis missio in iis locis ab arte provocata.

Inter Phlebotomiam, & hæmorrhagiam spontaneam discrimen adhuc notabile (quamvis non magni in praxi medica momenti) occurrit; quoad utriusque viz. subjectum, & materiam; quippe in hac, sanguis floridus, & per totum coccineus, fere tantum ex Arteriis effluit; verum in evacuatione altera cruor atro-purpureus, cum cremore coccineo, & tantummodo ex vena hauritur. Undenam sanguinis rivus, qui intra vasa omnia unus est, & per totum continuus, tam diversimodam apparentiæ speciem acquirat, cum alibi ostendimus, haud præsentis instituti est in Ætiologiam hanc altius inquirere: etenim pro curando quopiam affectu, non multum refert è quo vase sanguis emittatur, modo libere effluat: quod autem veteres nondum cognita sanguinis circulatione, in quibusdam casibus Arteriotomiam commendant, & venæ sectioni longe præferant, quo jure id fiat, alibi disquisivimus.

Hactenus de Phlebotomia comparata cum hæmorrhagia spontanea: jam proxime incumbit usum, & effectus ejus in praxi medica, tum bonos, tum malos designare. Itaque imprimis in genere ostendemus, qualem hæc evacuatio massæ sanguineæ alterationem inducat; dein quos, aut totius corporis, aut partium singularium morbos immediatius respiciat.

Circa prius satis obvium est, sanguinem, à venæ sectione, & quoad *quantitatem* ejus, & quoad *temperiem* ac *crasin*, & quoad *motum* ejus alterari.

Prima & communissima Phlebotomiæ indicatio est, ut per hanc administrationem sanguinis copia minuatur. Et quidem ad plethoram tollendam, aut præcavendam hoc perquam vulgare remedium est. Unusquisque vel è plebe, ad habitum corporis athleticum accrescens, absque medici consilio venam tundi procurat; quinimo rustici, & agrestes sanitatis præservandæ ergo, & sibimet, & jumentis suis semel, aut bis in anno sanguinem detrahi faciunt

faciunt. Quamvis autem hæc conſuetudo apud quoſdam, cruoris ſui valde prodigos, in tantum inolevit, ut à leviſſima occaſione, imo nonnunquam citra cauſam ullam manifeſtam, venam aperiant: attamen reperire eſt multos alios, contra hunc morem non minus obſtinatos, ut nulla de cauſa, niſi cum maxima urgebit neceſſitas, quicquam ſanguinis amittant.

Super hac re (cum pro utraque parte depromuntur argumenta) quod ſtatuendum videtur ut paucis decernam, imprimis concedere oportet, contra plethoram aut factam, aut incipientem, ſanguinis miſſionem convenire: nullo enim alio remedio iſtius affectionis mala melius tolli, aut præcaveri ſolent. Attamen hujus evacuationis neceſſitas, qua licet evitari debet: quoniam ſc. exinde (prout alibi innuimus) ſanguis fit magis ſulphureus, & minus ſalſus, proindeque homines fere quoſvis ad febricitandum, & pingueſcendum diſponit. Porro venæ ſectio magnum remedium, ſi ad parvas quaſque occaſiones proſtituatur, quando opus erit, ad grandes effectus minus efficax evadet. Cui accedit, quod juxta vulgi obſervationem, quo familiarius quiſpiam phlebotomia utitur, eo crebrius hac indigebit: quippe ſanguine ad plethoram evitandam emiſſo, maſſa reliqua denuo citius ad plethoram affluget: longe ſecus ac quorundam fert opinio, qui verentur ne cruoris penus crebra phlebotomia abſumatur: quoniam è contra hoc modo fit quantitas ejus auctior, licet craſis deterior: ita namque cruor ſale balſamico & contra putredinem præſervativo multum ſpoliatus, loco ejus, ſulphure pinguifico, & πυρετικῷ magis ſaturatur.

2. Phlebotomia ſanguinis mixtionem, & temperiem ſæpe emendare ſolet, adeoque multiplici reſpectu. Primo enim ſi quiddam heterogeneum maſſæ ejus confunditur, quod ſcilicet nec recte ſubigi, nec facile ſecerni, ac amandari poſſit: vena pertuſa ſanguis ſefflens materiæ iſtius portionem non raro multam ſecum foras convehit, proinde ut reliqua perdomari, aut expelli queat. Enimvero vaſis foramine aperto, ſtatim ſanguis fermenteſcens particulas extraneas, qua licet unà congregat, & ſui portionem iſtam in quâ plurimæ aggregantur, foras extrudit: hinc obſervare eſt quando cruor primo, ac ultimo effluens, ſatis recte habet, medio tempore emiſſum ſæpe corruptum apparere. Pariter item ſecundo, ſanguis à temperie ſua deſciſcens, non raro per Phlebotomiam reſtituitur

tur. Cum enim massa ejus sulphure, aut sale fixo, vel simul utrisque exaltatis, in acrem, salsum, aut salino-sulphureum degenerarit; cruoris portione detracta, nova statim ejus fermentatio oritur, & non raro particularum omnium ejusmodi fit metathesis, ut deinceps spiritus cum sale volatili paululum emergant, & dominium suum recuperent, sulphure & sale fixo (uti par est) sub jugo missis. Ob hanc rationem est, quod sanguinis missio, non tantum in febribus, sed insuper in scorbuto, ictero, imo in phthisi incipiente, magnum sæpe juvamen confert: enimvero sanguis post vasa inanita, velut stomachus exoneratus, humores quosvis ingestos melius coquit, & assimilat, quodque heterogeneum est facilius secernit, ac amandat.

At vero si cruoris mixtio plurimum solvi, & pessum ire incipit, uti in peste, ac febribus malignis, à Phlebotomia omnino abstineatur; quippe sanguine detracto, spirituum (quorum unice interest massam sanguineam a putredine & corruptione vindicare) penus diminuitur; proinde ut statim omnia in dissolutionem exitialem tendant. Porro si dyscrasia sanguinis ejusmodi fuerit, ut principiis nobilioribus, sc. spiritu, sale volatili, ac sulphure depressis vel absumtis, particulæ aquolæ ac terrestres præpolleant, sanguis haudquaquam emitti, sed tanquam vitæ thesaurus præservari debet; quippe cum spirituum copiæ tantum exiguæ sunt, illorum quodvis dispendium functiones omnes vacillare facit, inque morbi partes cedit; quare in hydrope, cachexia, Tabe, aliisque, ubi principia activa summe deprimuntur affectibus, venam secare fere idem est, ac hominem jugulare.

In prædictis casibus ubi sanguinis crasis respicitur, determinatu obvium erit, utrum Phlebotomia conveniat, necne; verum in quibusdam aliis, uti imprimis in febre continua putrida, quando super hoc cardine vita ac mors versantur, maxima deliberatione opus est: ac ita potius, quia morbi eventus omniumque in toto decursu ejus accidentium successus, sive bonus, sive malus, sanguinis missioni modo peractæ, modo neglectæ imputari solet; atque hinc est quod medici de propria existimatione tuenda nonnihil soliciti, super hac re, in consiliis suis maxime ambigunt. At vero in difficili hoc nodo, ne vulgi Phlebotomiam (uti fors ferat) modo probantis, modo damnantis rumore, sed auspiciis certioribus ducamur: considerare oportet sanguinis statum, materiæ morbificæ tendentiam, & naturæ vires. Primo, quoad priorem, si

in

in febre putrida ſanguis plurimum æſtuans, calorem ingentem cum ſiti, vigiliis, & faucium ardore excitabit, nullaque ſudoris copioſi, aut exanthematum eruptio apparet, aut brevi expectatur, venæ ſectio ita plane indicatur, ut eam ſit nefas omittere; verum è contra ſi in corpore languido, febris lenta, ac remiſſa, ſed continua, cum pulſu debili oriatur, ſanguinis detractioni parcatur, ejuſque per διϰπνοὴν, urinam, & veſicationem expurgatio procuretur. Attamen in medio cruoris & febris ſtatu, Phlebotomia ex ſe fere indifferens, quoad alia determinetur. Itaque ſecundo perpendere oportet materiæ morbificæ tendentiam, ſive ῥοπὴν, quæ ſi in maſſa ſanguinea ſegnis, ac ad ſecernendum inepta maneat, adeoque (uti frequenter aſſolet) metatheſi loco criſeos in caput facta, cerebro & nervoſo generi minatur, venæ ſectio, qua hæc mala præcaventur, tempeſtive adhiberi debet. Attamen ſi materies iſtæc cito in ὁρμὴν concita, & vel intus ad viſcera imi ventris ruens, vomitationem immanem, aut affectus dyſentericos cieat, vel extus propulſa, variolas, morbillos, aliave exanthemata illatura videatur, talis quicunque naturæ impetus ſi bonus non perturbari, ſi malus non in pejus incitari per Phlebotomiam debet: nam in his caſibus ſanguinem mittere non modo periculoſum, at ſæpiſſime etiam valde ignominioſum exiſtit. Tertio circa Phlebotomiam in caſu dubio adhibendam, inſuper ad patientis vires attendatur: nam in conſtitutione ſana, ætate vegeta, morbo incipiente, & functionibus tum vitali tum Animali adhuc in ſtatu vivido aut mediocri exiſtentibus, ſanguinis miſſionem, niſi aliquid contra indicat, confidenter præſcribere licebit. Attamen quando ſectus quoad conditiones iſtas habebit, haud temere ad evacuationem iſtam procedatur.

Tertio ſanguinis motus inordinati, quando nimirum iſte tanquam œſtro percitus, in partes modo has, modo illas aut impetuoſe irruit, aut materiem noxiam transfert, per Phlebotomiam optime cohibetur aut reducitur: quapropter ad cephalalgias immanes, inſultus quoſque ſoporoſos, aut convulſivos, ad catarrhos, opthalmίας, ac tuſſim, Aſthma, paroxyſmos Arthriticos, & nephriticos, ad phlegmonas, Eryſipelata, quinimo ad complures alios affectus ob ſanguinis aut ſeri fluxiones excitatos, venæ ſectio communiſſime præſcribitur, & quidem uti bono plerunque cum ſucceſſu, ita cum recta ratione;

quippe vasis inanitis, sanguis spatium liberius nactus, placide ac imperturbate circulatur; porro quicquid hujus aut seri extravasatur, reforberi, inque cursum suum reduci solet.

Designatis ad hunc modum effectibus tum bonis, tum malis, qui sanguini in diversimodo ejus statu per Phlebotomiam accidunt, jam proxime disquiramus quos præcipue morbos, aut totius corporis, aut privatæ cujusque regionis illud remedii genus immediatius respiciat. Et primo ad affectus generales quod spectat, satis vulgo notum est sanguinis missionem ab intemperie calida & sicca indicari, & ab humida & frigida prohiberi. In omni febre proponi solet, nunquam vero in hydrope. Dein si morbos particulares consideremus, nulla corporis regio, aut pars est, quin uti sanguinis vitalis simul ac nutritii (dummodo recte habeat) influentia gaudent, ita quoties alicubi tumultuatur, aut loco succi benigni, incongruum aut irritativum exporrigit, avocationem & extramissionem ejus postulat. Singulos Indicati hujus casus si notare vellem, fere totam corporis humani pathologiam hic recensere oporteret. Caput dolens, cerebrum sanguine, aut sero (unde nascitur malorum Ilias) oppressum, aut inundatum, oculorum phlogosis, faciei, oris, ac gutturis inflammatio, pectoris ac præcordiorum morbi omnes (utpote quibus singulis inordinatio sanguinis originem, aut fomitem præbet) pariter jecoris, lienis, aliorumque viscerum obstructiones, aut affectus inflammatorii, quin etiam uti totius corporis plethora, & habitus Athleticus, ita & cujusque membri tumores, & pathemata dolorifica, aut convulsiva sanguinem, velut malorum omnis Authorem accusare videntur, ejusque emissionem quasi vindictæ genus quoddam exigunt.

In his & perpluribus aliis affectibus, si quando sanguinis detractio planissime indicatur, priusquam ea peragitur, super his quatuor deliberare oportebit, viz. in quo loco, quali modo, & instrumento, quo tempore, & quanta copia sanguis eximi debeat.

1. Quoad prius, etsi juxta circulationis sanguineæ leges, quoties massa sanguinea diminuenda fuerit, parum interfit, à quo vase, modo satis amplum hoc fuerit, ejus portio mittatur: attamen quia præter generalem sanguinis evacuationem, interdum partialis derivatio proprie dicta (uti cum sanguis è privato ubi aggeritur loco educendus est) ac insuper revulsio, quando in hanc aut istam partem revocandus est, intenduntur; idcirco in corpore

corpore humano varii quaſi termini ſtatuuntur, è quorum modo hoc, modo illo, vel alio, ſanguis pro data occaſione ac ad uſus maxime requiſitos emitti queat.

Si quando igitur ſanguinis evacuatio univerſalis indicatur, vena brachii mediana optime ſecatur; hæc enim ſatis ampla facile aperitur, atque ad orificium ejus ſatis patens cum è toto corpore æqualiter fluit, ejus liberiori efluxu non tantum plethora adimitur, ſed vaſis majoribus hoc modo ubique inanitis, ſanguis alicubi ſtagnans, in motum vindicatur, atque extravaſatus denuo in venas reſorbetur. Quare in magnis affectibus, ubi ſanguis in cerebro, aut circa præcordia aggeſtus citum exitium minatur, optima non tantum generalis evacuationis, ſed & revulſionis via eſt, è vena brachii largiter pertuſa ſanguinem pleno fluante emittere.

Sin vero abſque magna plethora, ſanguis è toto evacuari, & à corporis regione ſuperiori verſus inferiorem revelli debet, uti in fluxus menſtrui, aut hæmorrhoidalis ſuppreſſionibus, cruorem è pede potius, aut vaſis ſedalibus per hirudines, educere conveniet. Quod ſi poſt ſanguinem è toto evacuatum, ipſe inſuper è privata quadam parte ubi aggeritur derivandus ſit, detractio ejus prope locum affectum fiat. Hinc in morbis Cephalicis, venam frontis, temporum, aut Juguli aperimus. Ad ſanandos tumores, aut dolores in artibus excitatos, infra, aut juxta eas, aut vas ſecamus, aut ſanguinem per cucurbitas, vel hirudines extrahimus. Pariter in affectibus Thoracis, ac imi ventris, aut regioni laboranti cucurbitæ, aut vaſis ſedalibus hirudines applicantur.

Quod autem vaſa nonnulla peculiarem reſpectum erga viſcera quædam gerere, in eorumque affectibus pertundi debere perhibentur; uti nimirum ſunt vena brachialis externa quæ caput, ac interna quæ hepar, item vena manus exterior ad digitum penultimum tendens, quæ lienem reſpicere dicuntur, atque id propter hæc Salvatella, atque illarum prior Cephalica, & altera Jecoraria appellantur; totum hoc mere vulgaris error eſt, qui nulli rationi aut obſervationi Anatomicæ innixus, neſcio undè originem cepit. Quamprimum igitur de vena ſecanda, ejuſque loco convenit, accipiatur vas ſatis amplum, & maxime conſpicuum, ut facilius aperiri, atque ab Arteria, nervo ac tendine remotum, ut ſecurius pertundi poſſit; quare in brachio ſæpiſſime eligitur vena mediana; quamvis exterior cephalica dicta, vaſis aliis minus ſtipata, tutius ſecatur.

Vena

Vena jugularis, in jumentis quoties ſanguis mittendus eſt, fere ſemper pertundi ſolet: mirum quod non ita mos obtinuit in homine, cum hujus canalis amplus ac eminens, & facillime, & tutiſſime omnium ſecari poteſt; quippe nec arteriam habet ſociam, & procul à nervo omni incedit. Porro ex hoc vaſe, æque ac alio quovis pertuſo, ſanguinis evacuatio univerſalis fit à toto corpore, ſimulque optima derivatio ejus à capite, proinde ut cruoris, ſerique ſtagnationes, aut ſuggeſtiones omnes illinc expediantur.

Circa vaſa in pede, aut manu, haud magna delectus ratio, quin accipiatur vena maxime tumida: de locoparum refert, niſi quod ſupra aut prope malleolum ſi incidenda fuerit, ſumme cavendum eſt ne tendo lædatur; quod à chirurgis imperitis, aut temerariis, cum magno patientis damno interdum accidit. Porro curetur, ne vena ſecetur prope Anaſtomoſin ejus cum arteria; nam ſi hoc fiat, ſanguis per totum coccineus impetuoſe exiliet, ejuſque effluxus non facile ſiſtitur, nec vaſis orificium cito occluditur.

Deſignatis ita ſanguinis mittendi præcipuis locis, oſtenſoque vaſorum delectu, jam proxime dicendum eſſet de modis, ſive inſtrumentis, quibus ſanguis extrahitur: quod nempe fieri ſolet, aut venæ ſectione per cultellum, aut ſuctione per hirudines, aut per cucurbitas poſt ſcarificationem. Attamen ſuper his non opus erit multa differere, quoniam hæ ſingulæ ἐγχειρήσεις paſſim apud Chirurgos, Barbitonſores, & mulierculas in familiari ſunt uſu; & omnia quæ ad eas ſpectant tam vulgo nota, ut nulli domus magis ſit ſua, quare verbo tantum dicemus.

Venæ ſectionem nuper Helmontius, & adhuc quidam ſectatores ejus Pſeudochymici, & Fanatici, ab omni medicina ejecerunt; quia ſc. evacuationem hanc naturæ (quam aut proprio marte, aut ipſorum panaceis adjutam per ſe πρὸς νόσον ſuperare volunt) maxime injuriam eſſe putant; certe haud minus ridiculum hoc, quam quod olim Chryſippus Apæmantes, Strato, & quidam alii (uti Galenus refert) remedium hoc damnarunt, quia vena difficile internoſcatur ab Arteria. Profecto experientia ſatis triſti conſtat, inter venam ſecandam, arteriam quandoque pertundi; unde vel mors, vel membri abſciſſio nonnunquam ſequuntur: cujus ratio eſt, non, uti vulgo dicitur, quod Arteriæ tunicæ, magis nervex aut membranaceæ quam ſunt Tunicæ venoſæ, ægre

aut

aut non omnino perſanari poſſunt, cum revera vas illud, fibris carneis pluribus & craſſioribus donatur: attamen cauſa eſt quod Arteria pariter, ac cor ipſum inceſſanter vibrare, ac pulſare debet, fibris ejus ſyſtolῶ, ac diaſtol ν vices perpetuas iterantibus; quapropter foramen in canali ejus factum, propter continuum vaſis motum, & ſanguinis effluxum fere inſanabile exiſtit. Longe ſecus habet in vena, cujus apertura denuo ſtatim ſponte occluditur: hujus enim tunicis parum operis contractivi incumbit, quinimo hoc tantum, ut fibris ejus leviter pro data occaſione diductis, ſanguis ultro refluens, blande propellatur, atque poſt Phlebotomiam iſtæ, vaſe inanito, otiari permittantur, interim ut foramen inciſione factum, facile agglutinetur. Venæ ſectionem, ſi quando medicus, aut patiens adhiberi verentur, ſanguinis extractio per hirudines, aut cucurbitas ſcarificatas ſatis apte, & cum pari ſæpe commodo defectum ejus ſupplebit. Porro hæ adminiſtrationes, ad tollendam morbi cauſam conjunctam, ubi nimirum derivatione, ſive evacuatione partiali potius quam generali opus eſt, non raro Phlebotomiæ præferantur. Utriuſque ἐγχειρήσεως modis & effectuum rationibus, etiam vulgo ſatis notis, non opus eſt hic amplius explicandis immorari; quin ad alia procedentes ſanguinis mitendi *tempus*, *quantitatem* jam proxime perpendemus.

Sanguinis mittendi opportunitas tanti ſæpe momenti eſt, ut cum evacuatio hæc uno tempore proſit, in alio quodam ſumme officiat. Sunt autem varii temporum reſpectus, qui circa Phlebotomiam rite faciendam in conſiderationem veniunt: potiſſimum vero hi quatuor, ſc. tempus morbi, ætatis, anni, & diei; primus horum patientis curationem, & reliqui ejus præſervationem præcipue concernunt.

Primo igitur ſi in morbo quopiam ſanguis mitti debet, maxime opportunum erit hoc fieri circa initium, aut augmentum ejus, minime vero, aut caute admodum in ſtatu, aut declinatione. Quippe in illo, dum natura criſin moliens maxime occupatur, adeo ut ſpiritus ſumme laborent, & ſanguis valde fermenteſcat, iſte ſupremus ejus nixus perturbari non debet; atque in morbi παροξυσμῷ aut natura victrix ſubſidio iſto non indiget, aut victa talem evacuationem non feret.

Secundo, ſi quando προφυλάξεως gratia de ſanguine mittendo

mittendo deliberatur, infantes, pueri, & ſenes, ex ſolenni omnium nationum ritu manumiſſionem obtinent: gravidis etiam evacuatio hæc olim interdicebatur, nunc autem communiſſime præſcribitur. Homines conſtitutionis vegetæ ac mediæ ætatis Phlebotomiam ſatis bene tolerant, eaque ſæpenumero indigent. Attamen prima & & ſecunda vice eam non ſine magnâ occaſione inire debent, quia ſemel incepta, & dein iterata, cito in conſuetudinem inevitabilem tranſibit. Hinc qui Vere & Autumno ſanguinem mittere ſolent, poſtea evacuationem hanc non ſine diſcrimine omittere poſſunt. Quibus autem utile, aut neceſſe erit, ſemel aut bis in anno venam aperiri, tempora ad hoc maxime opportuna erunt, ſub initia veris, ac autumni, quando nimirum ſanguis de novo fermenteſcere aptus, craſin ſuam mutare periclitatur. Phlebotomia tempeſtive adhibita præcavet, ne ſulphure ac ſalibus exaltatis, intemperiem febrilem, ſcorbuticam, aut alias vitioſam contrahat; item ne fluorem paſſus, recrementa ſeroſa, aliaſque fæculentias cerebro, pulmoni, aut ventris imi viſceribus ſuffundat. Circa ſolſtitia, cum corpora noſtra maxime frigent, aut æſtuant, ſanguis uti & vegetabilium omnium ſuccus, in ſtatu fixiori, ac ad turgeſcendum inepto poſitus, ſine cauſa quadam urgente extra mitti non debet.

Quod autem nonnulli circa Phlebotomiam, pariterque ruſtici circa Animalium Caſtrationes, ad cœli poſitum, atque lunæ & ſiderum aſpectus religioſe, ſeu potius ridicule advertunt, omnino frivolum videtur; ideoque potiſſimum hic mos damnandus eſt, quod pſeudo-Aſtrologi in Almanachis ſuis figuram habent, in qua ſingula Zodiaci ſigna particularibus quibuſque corporis noſtri membris appenduntur, proindeque ſub quo ſigno luna verſatur, è reſpectiva hominis parte ſanguinem omnino detrahi vetant: certe qui ἀλογῶς cœlum obſervant, toto (uti dicitur) cœlo errant. Porro vulgaris hic error non tantum abſurdus, ſed non raro maleficus exiſtit, quatenus ſc. multi plebei à Phlebotomia utcunque indicata abſtinebunt, ſi modo ſignum (uti aiunt) in ſanguinis mittendi loco ſit.

4 Ad tempus diei quod ſpectat, in morbis acutis, quando Phlebotomia confeſtim peragenda indicatur, medicus accerſitus, poſt corpus præparatum, qualibet diei aut noctis hora operationem iſtam præſcribat: ſecus autem ſi mora concedatur, tunc potius in aurora, cum ventriculo

ventriculo jejuno & vaſis per Diaphoreſin nocturne inanitis, rivus ſanguineus maxime ſedatus, & ab illuvie ſeroſa immunis exiſtit, venæ ſectio commodius celebrabitur. Quinimo etiamſi neceſſitas urgeat, parumper ea differatur, donec recens ingeſtorum ſuccus in ſanguinem tranſierit; vaſa enim inanita chymum non modo crudum, ſed non raro ſanguini incongruum, aut improportionatum in ſe corripient, unde non ſolum motus ejus perturbatur, verum & flamma vitalis nonnunquam obrui periclitatur. Novi quoſdam à Phlebotomia paulo poſt potum pleniorem, aut liquoris vinoſi ingeſtionem adhibita, in leipothymias terribiles incidiſſe, quæ perquam diu, donec ſpiritus vitalis ſemiobrutus denuo emergeret, perduraverunt.

Quinto inſuper his venæſectione indicata, ejuſque tempore ſtatuto, reſtat adhuc conſideratio non minima de quantitate ſanguinis mittendi; in quo puncto ſæpe plurimum delinquitur, dum quidam nimis audaces, aliique haud minus timidi, ejuſmodi terminos figunt, quos ultra citraque rectum plerunque conſiſtit. Nam ut præteream illos qui Phlebotomiam (prout ſupra innuimus) ægre aut vix omnino admittunt; etiam ut aliorum qui ſanguinem uſque ad leipothymiam hautire non verentur praxi non facile aſſentiam: inſuper intra fines moderatos error non levis momenti committitur, dum in quibuſdam caſibus ſanguis nimis parca, inque aliis liberiori quam par eſt manu detrahitur. In febre ardente, pleuritide, Peripneumonia, Angina, pleuritide, Apoplexia, aliiſque magnis morbis, à ſanguinis turgeſcentia aut incurſu φλεγμονώδες oriundis, Phlebotomia diminuta ſemper plus officit quam prodeſt. Præterquam enim quod morbi cauſam antecedentem, ſc. plethoram non tollit, inſuper conjunctam, ſc. inflammationem, aut ſanguinis irruptionem, augeri facit. Enimvero conſtans obſervatio eſt, à cruore parcius detracto, totam illico maſſam ejus inſignius effervescere, novaſque in partem affectam ῥοπὰς habere: cujus ratio eſt, quod in magna plethora, plures & ſanguinis & ſeri portiones, in receſſus & anguſtias protruſæ illic reſidere cogantur; quæ poſt vaſa perpaulum inanita, in maſſam ſanguineam impetuoſe regurgitant, ipſamque valde exagitant, & huc illuc impetuoſius adigunt. Quapropter hoc etiam reſpectu vaſa permultum depleri opus eſt, viz. ut præter laticem priorem ab anguſtiis liberandum, etiam ſucco ab

exilio reduci ſpatium concedatur; qui ſecus cruori minus congrue adveniens tumultuatur, ipſumque in effervescentias & eruptiones concitat. Hinc advertere licet, quoſcunque fere homines ſtatim à Phlebotomia magis incaleſcere, qui tamen ſanguine ſufficienter evacuato, paulo poſtea temperatius habent.

Quemadmodum autem ſanguinis detractio minuta in quibuſdam caſibus non tantum fruſtra, ſed etiam noxie celebratur, ita in aliis nimia ejus effuſio raro impune cedit, & nonnunquam inſigne ſanitatis detrimentum adfert. Nam ſi quando aut vires languent, aut corpus inſigni cachexia laborat, ſanguini parcendum erit, ejuſque detractio aut prohibetur, aut propter accidens quoddam indicata non niſi in parva quantitate conceditur. Quare in hominibus conſtitutione tenera, debili, aut frigida præditis, inque tabidis, febre longa, aut maligna affectis, item in hydropicis aut valde cacochymicis, vena haud temere ſecetur, ſaltem è ſecta non multum ſanguinis effluere ſinatur. Impoſſibile erit, quoad ſingulos cujuſque individui caſus regulas generales præſcribere, quibus ſanguinis mittendi quantitas, juxta morbi vires & patientis tolerantiam, exacte proportionetur; quin hoc præſentis, & quidem prudentis medici judicio relinquatur, ejuſque præceptum religioſe ſemper obſervetur; nec ita (paſſim uti fit) agyrtis, empiricis, & barbitonſoribus, de vita humana ludendi venia concedatur, qui Phlebotomiam temerarie, ac improbe celebrant; & ſi forſan cruor liberius exiliet, aut diſcolor apparebit, idcirco de vaſe bene pertuſo gloriantes, eum quia malus videtur, uberius emittendum clamitant, cum ſæpius è contrario parcendum fuerit.

Quamprimum ſanguinis detrahendi quantitas determinatur, proxima tunc cura eſſe debet, ut facto orificio largiori, idem æqualiter mixtus tempore citiſſimo effluat; ſecus enim, ſi ex foramine exiguo, aut ſtillatim, aut cum virgula minuta exibit, maſſa ſanguinea fermenteſcens in partes ſecedet, quodque ſubtilius, & magis ſpirituoſum eſt erumpet, portione craſſiori & fæculenta pone ſubſiſtente. Hinc obſervare eſt, ſi quando ſanguis ex orificio amplo, cum fluento pleniori emiſſus, digito impoſito parum ſiſtatur, & paulo poſtea effluere ſinatur, cruor ſecunda vice exiens, priori multo purior & ſplendidior evadet, quia nimirum in effluxus intervallo, particulæ ſubtiliores craſſioribus extricatæ, & ſimul agglomeratæ, ſeſe ad avolandum accinxerunt. Quapropter ſi Hippocratis

cratis præceptum, pro ſanguine ad coloris mutationem obſervandum fuerit, procurare oportet, iſte ut cum pleno, & non interrupto fluento citiſſime emittatur. Super his, item quæ ad ſanguinis vena emiſſi, & infrigidati alterationem, ejuſque inſpectionem, & judicium pertinent, cum alibi ſæpe diſſeruimus, ea nunc conſulto præterimus, ad alia feſtinantes; jamque methodi filum ducit nos ad tractandum de remediis Phlebotomiæ oppoſitis, ſc. ἰσχαίμιοις, quæ nempe ad hæmorrhagias immodicas, ſive à natura, ſive per accidens inducuntur, ſiſtendas conveniunt.

SECT. III. CAP. II.

De Remediis ἰσχαίμοις, ſive ſanguinem ſiſtentibus.

Sicut Ars Naturam imitatur, ſanguinem copia, aut craſi, aut etiam motu peccantem, per Phlebotomiam emittendo; ita huic laboranti. aut perperam agenti eadem ſuccurrit, ſanguinis effluxum, ſi quando immodicus aut noxius fuerit, ſiſtendo. Cum variæ, & multiplices ſint hæmorrhagiæ ſpecies, ad eas omnes medicina non opus eſt. Si forſan continui ſolutione per accidens externum, uti vulnus, aut plagam excitata, cruoris effuſio magna contingit, chirurgia adminiſtrationum modos, quibus cohibeatur illa, ſuggerit. Porro hæmorrhagia dum critica fuerit, mero naturæ (dum ſui juris eſt) regimini relinquenda, nulla medicina interturbari debet; quin ad ſymptomaticam, donec parva, aut multum incommoda eſt, ἰατρικὴ minime requiritur: attamen tum præcipue, & fere tantum hac opus eſt, ſi quando ſanguinis fluxus aut immodicus ſit, aut per loca incongrua erumpat.

Eruptiones ſanguineæ poſterioris generis medelam imprimis exigunt, ſi forſan cruor Tuſſi, aut vomitu ſurſum ejicitur, vel deorſum per ſedem, aut vias urinarias excernitur. Enimvero in his caſibus, licet ſanguinis excreti quantitas ſæpiſſime haud multum timetur: attamen quia continui ſolutionem ita in pulmone, vel in Stomacho, aut inteſtinis, vel in vena factam, non raro ulcus periculoſum, aut exitiale ſequitur; idcirco hæmorrhagiis iſtis à prima ſtatim apparentia ſedulo occurrendum eſt. Idcirco inter morbos illarum partium, tales excretiones ſanguinolentæ recenſentur; atque nos jam Hæmoptoes, & affectionis dyſentericæ Theorias, & medendi rationes alibi tradidimus; ut non opus ſit eas hoc in loco repetere: nec etiam urinæ cruentæ, ſiquidem ad pathologiam nephriticam pertinet, medelam hic proponere: quin vero ad pathemata iſta, à quibus ob ſanguinis

nis effluxum immodicum, remediis ἰσχαίμοις præcipue opus eſt, tranſibimus.

Hujuſmodi affectuum ſpecies potiſſimæ ſunt hæ tres, viz. hæmorrhagia narium, menſium, & hæmorrhoidum fluxus immoderati. Ultimi hujus curatio ad Chirurgiam magis quam ad medicinam ſpectat, atque alterius conſiderationem ad Pathologiam hyſtericam referre viſum eſt. Αἱμοπτύσεις è naribus generaliſſima iſtiuſmodi pathematum ſpecies, utpote à cujus diagnoſi & Therapeia rite deſignatis, medicamentorum ἰσχαίμων uſus, & efficacia optime eluceſcant: nam quæ ad hujus eruptionis ſanguineæ cauſas, & curationem explicandas proferimus, ad ceteras quaſque hæmorrhagias immanes accommodari poſſunt.

Obſervatio ſatis vulgaris eſt, ſanguinis è naribus Effluxum pleriſque hominibus propter magnas occaſiones paſſim evenire; nam quoties ſanguis vel ob propriam turgeſcentiam, vel ob vaſorum laxitatem, erupturus, alicubi viam facere, aut invenire aptus eſt, naturæ inſtinctu quodam ſæpiſſime ad nares, quaſi partem facillime aperiendam dirigitur. Vaſa è quibus ibidem effluit, ſunt propagines rami Arterialis à Carotide, poſtquam Cranio ſuperato cerebri baſin attigit, profecti; hæc enim juxta proceſſus mamillares procedens, plures ſurculos quaquaverſus à ſe dimittit, quorum aliqui notabiles, cum nervis olfactoriis foramina oſſis cribroſi tranſientes, per membranam glanduloſam ſummi naris anfractus inveſtientem diſtribuuntur. Arteriæ hæ naſales, à carotidis trunco, intra cranium primo abſcedentes, ſanguinis partem maxime ſeroſam à cerebro anticipant, atque ſerum ipſum, & recrementa alia aquoſa, in naris glandulas, velut propria iſtius regionis emunctoria deponunt, unde in cavitatem ejus deſtillant. Quapropter ſiquidem Arteriolarum iſtarum oſcula propter ſeri exudationem ſemper paululum dehiſcunt, nihil mirum eſt, ſi ipſe ſanguis turgidior factus, eadem (quæ non raro ex ſe nimis laxa ſunt) paulo amplius reſerans foras erumpat. Profecto hoc tum ſeri, tum ſanguinis Emiſſarium ordinarie, aut pro data occaſione recludi aptum, cerebri, aut præcordiorum, imo nonnunquam totius corporis magnas incommoditates præcavet aut curat.

Namque imprimis hæc via ſerum (prout dixi) à capite derivatur, eumque vaſorum iſtorum ora à Pharmacis narii immiſſo vellicantur ac irritantur, ſerum exinde

copiosius elicitur; quod tamen non à cerebro descendit (uti vulgo putatur) sed ne ipsum petat, per arterias hasce nasales anticipatur; è quibus cum Errhinorum usu uberius exprimitur ac emulgetur, propterea cerebrum magis serenum, & nebulis immune evadit. Dein secundo ne cerebrum à sanguine impetuosius inundante obruatur uspiam, portio hujus per hæc vasa abscedens, & foras erumpens facile impedit.

At vero interdum accidit, hujusmodi Hæmorrhagiam in morbum, potius quam remedium cedere. Si quando enim sanguis è nare crebrius, & copiosius quam par est effluet, si non vim illico ob nimia ejus impendia periclitabitur, exinde tamen reliqua cruoris massa depauperata, & crasin suam amittens, diathesin Cachecticam, & non raro hydropicam acquiret; quemadmodum in superioribus satis clare innuimus: ubi insuper ostendimus hujusce affectus Ætiologiam, cum aliis hæmorrhagiis nimiis communem, aut in sanguinis, aut in vasorum, aut simul in utriusque horum vitio consistere.

1. Sanguis per se Hæmorrhagiam inducens, aut quantitate, aut qualitate peccat; proindeque dum occasionaliter effervescit, intra vasa contineri nequit, quin eorundem ora aut distendendo aperiens, aut acrimonia sua reserans, foras exilit: quibus accedit, quod sanguis interdum in compage solutus & quasi venenatus, circulationis filo continuando impar evadit, quatenus nimirum portiones ejus ab invicem decedentes, partim in carne aut cute defigantur necrosin passæ; partimque erumpentes, hæmorrhagias immanes & non raro lethales cient; uti passim in febribus malignis, & aliquatenus nonnunquam in scorbuto cernitur. Attamen sanguis mera quantitate, aut acrimonia peccans, nisi vasorum culpa etiam superveniens effluxum ejus proriter, aut facile nimis permittat, raro in hæmorrhagiam immanem erumpit.

2. Itaque vasa sanguifera, quoties ad affectum istum producendum conspirant, in vitio esse solent, vel primo quatenus ob fibras nimis laxas, & debiles, oscula illorum dehiscentia, sanguinem ex arteriis in venas non expedite transvasant; quod vitium in scorbuticis, & cachecticis passim contingit; vel secundo quatenus ob easdem fibras motrices spasmodice affectas, & convulsas, sanguis huc illuc, & imprimis versus caput impetuose correptus, propter continuandum circulationis filum erumpere cogitur; prout ex Ægrotantis casu (quem infra subdemus) plane apparebit.

Quoad

Quoad Prognoſin, etſi primo immoderatus ſanguinis fluxus, in variolis, morbillis, febribus malignis, ac in peſte ſemper malum portendat, eumque ſiſti expediat; attamen non meris refrigerantibus, aut revulſoriis cohiberi, ſed per hydrotica temperata in diaphoreſin commutari debet.

2 Hæmorrhagia narium haud immanis, in cachecticis cum pulſu debili, & ſudore frigido, multo periculoſior eſt, quam valde copioſa in hominibus ſanguine præfervido, & pulſu ſatis forti præditis.

3 Morbo huic propter ſanguinis dyſcraſiam, ſimulque vaſorum laxitatem obnoxii, ſi inſuper fibrarum Arterioſarum diatheſis ſpaſmodica accedat, longe difficilius curantur; & non raro, propter magna ſanguinis impendia, ad extremos languores rediguntur.

4. Quibus febricitantibus ſanguis multus è naribus effluet, & morbum non judicabit, ſæpe loco criſeos, affectio delira aut ſoporoſa ſuccedit. Reſtant plurima alia circa hæmorrhagiam prognoſtica, olim ab Hippocrate accurate notata: quæ tamen ad πυρετολογίαν proprie ſpectantia hoc in loco præterimus, ſiquidem fere tantum affectus hujus in genere Therapeia hic intenditur.

Circa quam tres erunt primariæ Indicationes, ſc. *Curatoria*, *vitalis*, & *præſervatoria*. Duæ priores ſymptoma quoties urgebit illico ſiſtendum reſpiciunt; ac ultima morbi cauſam, quo minus aut minime Hæmorrhagiæ inſultus redeant, tollendam ſatagit. Præterea hæmorrhagia alio modo ſine febre, & nonnihil diverſo ſi cum illa urgebit, tractari debet.

Si quando igitur citra febrem, ſanguis multus è nare effluxerit, illico ut remediis ἰσχαιμίοις opus fuerit, tres erunt præcipuæ medendi intentiones, ſimul omnes in praxin ſumendæ. Viz. ſanguinis turgeſcentia, quo minus in ἔμπλοις inordinatas aptus fuerit, compeſcatur. Porro itidem detur opera, tum ut fluxio ejus à naribus avocata, alio divertatur, tum ut vaſorum ora intra nares dehiſcentia occludantur: in quos fines remedia, tum externa, tum interna quam plurima, ac diverſimoda adhiberi ſolent; de prioribus ordine ac breviter dicemus.

Primo igitur Ægrotans cum ſitu capitis erecto quietus maneat; dein brachiorum, & crurum artus una plures, ſed non omnes ligaturis arctis conſtringantur, quæ tamen ſubinde ſolvi, & in alias partes tranſferri debent;

namque omnibus simul, & diu ligatis, propter sanguinem in externis detentum, & à corde nimis exulantem, leipothymias terribiles accidisse novi; secus autem hoc remedium prudenter adhibitum non raro juvat. Quippe cum hac ratione sanguis in membra per Arterias excurrens, inhibetur ne statim per venas redeat, impetuosior ejus in caput latio impeditur. Porro per artuum ligaturas dolorificas Arteriarum carotidum fibræ musculares à spasmis, quos sæpe ineunt, avocantur.

2. Ad sanguinis ἀποπλὼ à naribus devocandam, quandoque expedit venam in brachio, aut pede aperire. Quippe quo plus sanguinis per arterias ad venæ sectionis locum feratur, eo minus erit affluxus ejus ad nares. Attamen hæc administratio non usque adeo semper juvat, quin effectus ejus contrarius nonnunquam accidit; prout supra in Hæmoptoe notavimus. Cujus ratio est, quod vasa subito & non satis depleta, humores incongruos prius ejectos, & intra poros stagnantes, denuo resorbent; à quibus sanguis illico in majorem turgescentiam eruptivam accietur.

3. Frigida frontis ac temporibus, etiam nuchæ, ubi Arteriæ vertebrales ascendunt, applicata, vasa constringi, & sanguinis affluxum nonnihil reprimi, aut repelli faciunt. Attamen male est, quod nonnulli venis jugularibus Topica infrigidantia adhibenda consulant; ita namque sanguis in recursu tardatus, uberius è naribus effluet. Porro quod usitatum est lintea, aut spongiam aceto madefactam, pubi & genitalibus applicare, haud alia ratione, quam ligatio membrorum juvat; in quantum sc. sanguinis venosi refluxus impeditur. Aquæ frigidæ in faciem subita ac inopinata aspersio, quatenus terrorem incurit, hæmorrhagiam non raro sistit.

4. Cucurbitæ hypochondriis, iliis, internis femoribus, imo & pedum plantis applicandæ, apud medicos tum veteres, tum recentiores propter sanguinis ἀποπλὼ à naribus devocandam, celebre remedium habentur. Et quidem hujus ratio facile constat; quia sc. Ventosâ imposità, per orificii spatium, aëris impulsu prohibito, & circumcirca aucto, illico sanguis & humores, imo & vapores, & partes solidæ, ab alia quavis tendentia avocati, versus inane cucurbitæ substratum pellentur.

5. Frictiones extremorum à quibusdam practicis in hoc affectu commendantur, quas tamen non usque adeo utiles, imo vix tutas censemus; quia licet sanguinis ad pedes

pedes aut manus appulsum majorem solicitant, adeo nihilominus reditum ejus accelerant, ut tota cruoris massa in effervescentiam concitata, de ῥοπῇ ejus ad nares violentiore periclitetur.

6 Zacutus Lusitanus, inter revulsoria remedia, proponit cauterium actuale utrique plantæ pedum applicandum; & Crato digiti minimi ex eodem latere incurvationem, quod siquidem nullo cum negotio fiet, experiri oportet; non ita de remedio altero consulimus, nisi juvandi ratio esset certior, quæ dolorem & claudicationem insequuturam compensaret.

7. Leipothymia quocunque modo excitata, hæmorrhagiam ut ut contumacem illico ut plurimum sistit; quare cum Αἱμαῤῥοῦντες sanguidi è lecto eximuntur, aut Phlebotomiam etsi parciorem timidi admittunt, vel membra habent diutiusligata, vel rumore quolibet ficto subito perterrentur, vel propter aliam quamvis occasionem, in syncopen sive animi deliquium incidunt, sanguinis è naribus effluxus evestigio cessat. Cujus ratio satis evidens est; quia quam primum cordis motus fatiscit, illuc statim & sanguis, & spitituus ruunt, proinde ut effluxus omnis exterior derepente sistatur, & qui immodicus antea fuit non denuo repetat.

8. Ultimo in loco, ad reprimendum sanguinis è naribus effluxum, recenseri debent remedia quæ modo occulto, & per sympathiam, aut Antipathiam operari perhibentur, cujusmodi imprimis sunt, pulvis sympatheticus, ex vitriolo Romano per solem æstivum ad albedinem calcinato; item ligni è fraxino virginea sive primum arborescente, & circa momentum, quo sol Tauri signum ingreditur, incisi portio; cujus remedii efficaciam, in nupero bello civili, pro sistendis militum vulneratorum hæmorrhagiis, plures fide digni probatam testantur. Quin etiam adhuc nonnulli hoc cum multa fiducia, in quibusvis sanguinis eruptionibus præscribunt. Hujusmodi effectuum, si modo sæpius eveniant, rationes me latere fateor. Porro nec minus empiricum & remedium ἄλογον videtur, quod sacculus è serico, cui Bufo siccatus includitur, supra ventriculi scorbem gestatus, hæmorrhagiam quamcunque sistat, ejusque reditum præcaveat: nisi forsan (juxta Helmontii Ætiologiam) applicatura ista Archæum terrefaciens, sanguinem illico perculsum, ab excursu suo inordinato recedere aut desistere cogat.

Restant

Reſtant multa alia ἰσχαιμα celebria, quorum operatio ad cauſas occultas, & virtutem quandam ſecretam referri ſolet: uti ſunt monilia ex lapide hæmatite collo ſuſpenſa, item uſnea, ſive muſcus cranii humani, manu geſtata; Epithemata ex foliis urticæ contuſis, & plantis pedum ac volis manuum applicata; cujuſmodi adminiſtrationes empiricas cum citra moleſtiam aut ſumtum adhiberi poſſint, non eſt ut recuſemus: præcipue ſiquidem in caſu periculoſo fere nihil non agendum ſit; cumque ejuſmodi applicationes eo reſpectu interdum juvent, quod ægrotantis imaginationem corroborant.

Dum hujuſmodi adminiſtrationes externæ, ad ſanguinis effluxum à naribus reprimendum, aut devocandum uſurpantur, etiam Topica alia naribus indantur, quæ vaſorum ora dehiſcentia occludant; in quem uſum *liquidorum injectiones, Turundæ, pulveres inſufflandi*, & *ſuffitus* præſcribi ſolent, quibus non juvantibus, ultimo ad Eſcharotica deveniatur.

9 Inter liquida, non modo prima, ſed inſtar omnium habetur, ſolutio vitrioli in aqua fontana facta. Quidam hanc pro magno ſecreto & certiſſime ἰσχαιμον venditant. Profecto eadem vulneri recenti applicata, quatenus vaſorum deſciſſorum extremitates corrugando occludit, ſanguinis fluxum cohibet, ac potenter ſiſtit. Verum applicatio iſta in hæmorrhagia narium, ubi ſanguis ad arteriolarum oſcula dehiſcentia delatus, excipi debet à venis, quatenus has æque, ac potius quam illas occludit, minus, ac ſæpe non omnino prodeſt, prout ſæpius expertum novi. Paratur medicamentum hoc, ex vitriolo viridi, viz. Hungarico, aut Noſtrate, etiam ex vitriolo Martis factitio, in ſ. q. aq. fontan. diſſoluto. Scio nonnullos commendare vitrioli Romani ſolutionem, quam non tantum injiciendo, ſed etiam ſympathetice lineo cruentato applicando, adhibere ſolent. Quin & aquam ex infuſione vitrioli albi, cum bolo ex camphora paratam, tum ad vulnera, tum ad alias hæmorrhagias frequenter, & quidem utiliter uſurpatam novi.

10 At vero ſiquidem Aqua nari injecta, vaſorum oſculis non ſatis adhæret, ſed à ſanguine erumpente eluitur, priuſquam virtutem ſuam exerere poſſit; idcirco potius expedit, vel pulverem ſtypticum inſufflari, vel Turundam aquæ vitriolicæ intinctam, aut per ſe, aut pulvere aſtringente imbutam, ad naris ſummitatem intrudi. In hanc rem pulveres ſtyptici plures ac diverſimodi

modi præſcribi ſolent; ego ſæpiſſime utor aut Croco Martis ad ſummum rubedinem calcinato, aut pulvere Vitrioli Camphorati, aut fuligine vitriolica de fundo cacabi ænei veteris deraſa, cujus pulverem in hoc caſu ſæpe cum ſucceſſu expertus ſum. In obſtinatis hæmorrhagiis aliiſque remediis non cedentibus, Turunda, cujus ſummitas Colcothare cauſtico imbuitur, naribus altiſſime immittatur, ut vaſorum oſculis inuſtis, & eſchara obductis ſanguinis effluxus omnis illico ſiſtatur. Errhina multa alia ἰσχαιμικὰ apud Practicos celebria habentur, cujuſmodi ſunt ſtercus porcinum naribus intruſum, quod mero odore tetro ſanguinem effluxurum repellere putatur, item fumus ſanguinis in ferrum candens extillantis, in narem repercuſſus, cujus etiam ita combuſti pulvis intus exhibetur. Ulnea ſive muſcus cranii humani inhumati naribus inditus, ad hunc effectum à nonnullis valde commendatur: ſed hujuſmodi applicationes poſteriores ſi quicquam omnino valent, ad Ætiologiam ſympatheticam referri debent.

Hæc de remediis ἰσχαιμικοῖς externis, quorum virtus, & efficacia inſimul ab internis tempeſtive exhibitis & cooperantibus promoveri debet.

Itaque victu tenui inſtituto, Ægrotante in ſitu erecto, aut non multum ſupino ſe continere juſſo, dum adminiſtrationes prædictæ ordinatim adhibentur, medicamenta in eundem finem appropriata etiam intus ſumenda præſcribantur. Hujuſmodi remediorum duo præcipui erunt ſcopi, viz. primo ut ſanguinis effervescentia ſive incenſiva, ſive fermentativa ſuppreſſa, liquor ejus intra vaſa coercitus, placide circuletur. Secundo, ut cordis motus impetuoſior, ſanguinem nimis rapide circumpellentis per ſuiſflamina idonea deprimatur.

1. Intentio prima ejuſmodi medicamenta requirit, quæ ſanguinis accenſionem nimiam ſupprimunt, ejuſque fermentationem indebitam ſedant, in quos uſus ſequentia præſcribere ſoleo.

℞. *Aq. plantaginis, papaveris Rhead. portulac. ſpermatis ranarum, ana Unc. iv. ſyrupi nymphæa Unc. ij. ſalis prunel. Drach. j. m. f. julap. doſis Unc. iij. ter aut quater in die.*

℞. *Aq. hordei lib. ij. flor. roſar. rubr. M. j. ſpir. vitrioli q. ſ. ad gratum acorem, ſive circiter Drach. ſſ. f. infuſio tepida, ad tincturæ extractionem, adde ſyrupi de ſucco hyperici*

hyperici Unc. ij. doſis Unc. iij. vel iv. ad libitum ſapiæ in die vel noctu.

R. *Folior. urticæ urentis, plantaginis, Unc. vj. f. expreſſio fortis, ſumatur.*

2 Propter ſecundam intentionem, viz. ad cor vehementer nimis pulſans ſufflaminandum hypnotica & opiata conveniunt.

R. *Aq. papaveris Rhead. Unc. iij. ſyrupi Diacod. Unc. ſſ. miſce, f. hauſtus ſumendus hora ſomni, vel*

R. *Conſerv. roſar. rubr. Unc. jſſ. pulv. ſem. hyoſcyami, papaveris albi, ana Drach. ij. ſyrup. papaveris q. ſ. f. opiat. doſis qu. nucis moſchat. ſexta vel octava quaque hora. Vel,*

R. *Laudani Cydoniati Drach. j. doſis gut. xv. bis in die in vehiculo idoneo.*

Hæc de Hæmorrhagia immodica, ejuſque remedio quando ſine febre contingit: quæ vero in febre eveniens, propter nimia ſanguinis impendia ſiſti debet, vel eſt Critica, propter accidens quoddam in immoderationem excurrens, ad quam methodus, & medicamenta modo præſcripta, cum cautione quadam, & reſpectu ad febris ſtatum habito, accommodari poſſunt; vel eſt mere ſymptomatica, quæ in febre maligna, petechiali, variolis, morbillis, aut peſte excitata, remediis ſupra dictis repelli, aut ſiſti vix poteſt, aut debet. Sanguinis enim miſſio non convenit; Topica repellentia, item Julapia vel decocta refrigerant, aut narcotica, locum non habent: præcipua medendi intentio erit, ut hæmorrhagia in diaphoreſin commutetur; nam ſudore blando excitato, fluxus ſanguinis, ſi non admodum ſit periculoſus, frequenter ſponte ceſſat.

R. *Aq. ulmaria, tormentillæ, ana Unc. iv. cordialis frigid. ſaxon. Unc. ij. Theriacalis Unc. jſſ. Aceti Bezoartici Drach. iij. ſyrup. è Coralliis Unc. jſſ. confect. de hyacinth. Drach. ij. f. Julapium, doſis cochl. vj. tertia quaque hora.*

R. *Pulv. Buſonzen præp. Drach. ſſ. ſumatur cum Julapio prædicto ſexta quaque hora, vel*

R. *Pulv. Pannonici rubri Drach. ſſ. ad Scrup. ij. eodem modo ſumend.*

R. *Confect.*

℞. *Confect. de hyacinth. Drach. iij. pulv. Pannonici rubr. Drach. j. ſyrup. è Coralliis q. ſ. f. Confect. doſis qu. nucis moſchat. alternis horis.*

℞. *Radic. Biſtorta, tormentillæ, ana Unc. j. folior. ulmariæ, pimpinel. lujulæ, ana M. j. C. cervi uſti Drach. ij. raſur. eboris, C. cervi, ana Drach. ij. coquan. in aq. fontan. lib. iij ad ij. adde circa finem con. roſar. rubr. Unc. iij. Fiat colatura, doſis Unc. iij. ſapius in die.*

2. Hactenus de *Indicatione* prima *Curatoria*, una cum medendi ſcopis, & Remediorum formulis ad Hæmorrhagiam è nare, cum, vel ſine febre contingentem deſtinatis. Indicatio *ſecunda vitalis* ſolummodo victum tenuem, Cardiaca temperata, & Ægrotantis tractationem idoneam præſcribit. Priorum apparatus adeo parvus, & facilis eſt, ut non opus videatur ad ea modum, & regulas particulatim deſignare. Circa poſteriorem præcipua quæſtio eſt, utrum *Αιμορροογῶντες* in, vel extra lectum detinere oporteat. Extra dubium eſt languidos, & crebræ leſpothymiæ obnoxios, niſi forſan tentaminis curativi (prout ſupra innuimus) gratia, excitandos non eſſe: quoad alios minus imbecilles ita ſtatuendum videtur. Quorum ſanguis ob poros conſtipatos non facile tranſpirat, atque à lecti calore incitatus iſte in turgeſcentias majores, & eruptivas aptior eſt; expediet eos non tantum extra lectum, donec ſanguis effluet manere, verum inſuper nonnunquam, per applicationes externas in toto corporis habitu, aut ſaltem in pleriſque membris infrigidandos eſſe. Quamobrem Fabricius Hildanus narrat ſe quendam maxima narium hæmorrhagia correptum, poſt multa præſidia ordinaria incaſſum tentata, labro aqua frigida impleto immerſiſſe, & ſubito curaſſe. Cum pari item ſucceſſu, Riverius alium ſimili modo affectum, lecto exemtum, & ſuper mattam laneam in pavimento recumbere juſſum, linteis oxycrato madidis per totum corpus fovebat. Attamen hæc methodus non paſſim omnibus, aut omni tempore convenit; verum è contra quorum ſanguis halituoſus & poris apertioribus potitus, facile evaporat, & à calore moderato ambiente in ſudorem exolvi, & proinde ſedatius habere ſolet, eos intra lectum manere convenit, non modo dum ſanguis erumpit, ſed quamdiu eruptio ejus ſubinde redire periclitatur. Profecto ob hanc rationem eſt, quod plures hæmorrhagiis immanioribus obnoxii, durante æſtate, quando

liberius transpirant, eo morbo immunes degunt, urgente vero frigore brumali, ob poros constrictos, insultus eos magis crebros, ac diros patiuntur.

3 *Indicatio* tertia *præservatoria*, quæ morbi istius causam tollendam respiciens, sanguinis eruptiones aut inhibet, vel easdem rariores aut minores reddit, binas hasce præcipuas medendi intentiones suggerit; viz. Primo ut sanguis ad temperiem & mixtionem debitam restitutus, intra vasa absque turgescentiis, & eruptionibus placide circuletur. Dein secundo ut vasa sanguifera, quoad oculorum conformationes, & fibrarum muscularium tenores, usque in statu legitimo contineantur; ita ut neque sanguinis in caput ῥεύματα inordinatas illa efficiant, aut è nare effluxus sinant. In utrosque hos fines imprimis sanguinis nimia copia, & magna impuritas, per *phlebotomiam* & *catharsin* tempestive celebratas, sedulo præcaveantur; dein propter ὑπερκάθαρσιν ejus procurandam & conservandam, alterantia sequentia, aptis medendi temporibus exhibeantur.

R. *Conserv. rosar. rubr. Cynorrhodii, ana Unc. iij. pulv. santalorum omnium, ana Drach. ß. coralli præp. Drach. j. croci martis rubicundissimi Drach. ij. salis prunel. Scrup. iv. cum ſ. q. syrupi è coralliis, f. electuarium, capiat primo mane, & hora somni qu. nucis castaneæ vel per se, vel superbibendo aq. destillat. sequentis Unc. iij.*

R. *Summitatum cupressi, Tamarisci, ana M. vij. summitat. hyperici, equiseti, ana M. iv. santalorum omnium contus. ana Unc. j. micæ panis albi lib. ij. Minutim concisis, affunde lactis recentis lib. viij. destillentur organis communibus; edulcoretur quæque dosis instar sumendum, cum ſ. q. syrupi è succo plantaginis.*

R. *Folior. plantaginis, becabungæ, urticæ urentis, ana M. iv. contusis affunde aq. præscript. lib. ß. Aq. cinnammi tenuioris Unc. ij. f. expressio fortis. Dosis Unc. iij. ad iv, mane hora nona & quinta p. m.*

Hujusmodi medicamenta sumantur vere ac Autumno per xx. aut xxx. dies, quandoque lene catharticum intercalando. In æstate vero bibantur Acidulæ chalybeatæ per mensem; quibus in hoc casu non datur præstantius remedium. E multis quæ præsto sunt hæmorrhagia laborantium ac curatorum exemplis, libet casum modo unicum, sed rariorem, hic proponere.

Nuper

Nuper ad diſtans conſulebar, pro generoſo quodam ſanguinis eruptiones crebras, & immanes, modo ex naribus, modo vaſis ſedalibus aliquamdiu paſſo. Huic Phlebotomiæ ex amicorum ſuaſu frequenter celebratæ, nihil profuere; imo ſæpiſſime poſt venæſectionem in ſudores frigidos, ac leipothymias incidens, atque ſanguinis eruptionibus nihilominus obnoxius, multo deterius habere ſolebat. Huic ego nondum viſo Julapia, & decocta refrigerantia, & Anodyna, item herbarum expreſſiones ſuccolentas, aliaque ſanguinem refrigerantia præſcripſi; verum etiam his (quin omnia adhuc eſſent à ſcopo aliena) nihilo melior adfuit ſucceſſus. Tandem rus ad eum inviſendum accerſitus, reperi affectionem, qua laborabat iſte, mere aut potiſſimum ſpaſmodicam fuiſſe; quippe cum ſanguis quotidie erumperet, pulſus erat debilis, extrema frigebant, & vaſa omnia quaſi nimis inanita conciderunt; porro Ægrotans vertigine fere continua, ac cordis tremore, & ſubinde leipothymia, aut metu ejus afficiebatur. Profecto tantum aberat ut ſanguis ob plenitudinem, aut turgeſcentiam nimiam è vaſis erumperet, ut potius è contra rivus ejus admodum depreſſus, & tenuis, vix circulationis fluento ſuſtinendo par videretur. Attamen quod res fuit, ſæpius in die perſentiſcebat in corpore ſuo aliquid modo ſurſum, modo deorſum ſub flatus ſpecie conſeſtim obrepere, & plerunque motus iſtius tendentiam, ſanguinis è naribus, aut hæmorrhoidibus effluxus ſequebatur; hinc ut facile concludere eſſet, vaſorum ſanguiferorum fibras, quibus contrahuntur illa, motrices ſpaſmo affectas, ſanguinis fluvium, ut ut tenuem, & dimiſſum, huc, illuc inordinate corripuiſſe, & ſubinde in eruptiones compuliſſe: quod item facilius evenit, in quantum vaſorum ora laxa, & dehiſcentia, cruorem ad ea compulſum abſque remora debita effluere ſinebant. Ætiologiam hanc medendi methodus inſtituta, quatenus tali ſuppoſito innitens feliciter ſucceſſit, plane comprobat; nam Phlebotomia, & medicaminum σχαι-μων uſu deinceps omiſſo, præſcripſi uſum pulveris ſequentis, cujus doſin ſexta quaque hora, cum Julapio idoneo ſumebat.

R. *Pulv. Radic. pæoniæ maris, corallii rubr. margaritarum, ana Drach. ß. eboris, oculorum Cancri, Lapidis hæmatit. ana Drach ſſ. lapidis pruncl. Drach. ß. ſ. Tulvis doſis Drach. ſſ.*

R. *Aq. ceras. nigr. Unc. viij. meliß. cinnamomi hordeati, ana Unc. ij. Theriacalis Unc. j. ſyrup. è corallin. Unc. iß.*

Ceterum præcepi, ut ligaturæ quibuſdam locis ex ritu conſtanti, & ſubinde aliis pro data occaſione, tum ad ſiſtendos tum ad intercipiendos vaſorum ſpaſmos adhiberentur; atque huiuſmodi remediis, & adminiſtrationum modis ſine ulla morbi recidiva brevi convaluit.

SECT. III. CAP. III.

De Veſicatoriis.

DE ſanguine per Phlebotomiam emittendo, ſi quando moleſtus, aut injurius intra vaſa turget nimis ac tumultuatur, inſuper de illo per remedia ἰσχαιμα retinendo, quoties effrænis, aut importunus, ſponte nimis exundat ac effluit, hactenus ſatis fuſe diſſeruimus. Reſtant alii quidam humores, ſc. nerveus, & nutritius, quin etiam ſeroſus, aliique recrementitii intra cerebrum, nervos, fibraſque tum nerveas, tum carneas, imo intra cutis, & partium ſolidarum poros ſcatere ſoliti; qui ſæpe depravati, aut in motu impediti, emiſſionem requirunt, ſecus magnas moleſtias & non raro morbos periculoſos excitaturi. Quare ut affectibus à tali cauſa oriundis, aut exoriri aptis, tempeſtive occurratur, ἰατρικὴ emiſſaria quædam alia, prædictos humores è partibus & locis ubi peccaverint, immediate vel mediate derivantia adinvenit. Sunt autem iſta vel continua, ſc. fontanellæ varii generis, quæ tanquam fontes perennes, ichorem jugiter profundunt; vel temporaria, quando pro data occaſione, in quadam corporis parte, cuticula ademta, vaſorum extremitates in cute denudantur, ſimulque adeo irritantur, ut ſeroſos humores varii deſcenſus ac indolis in magna copia expuant, & per aliquod tempus modo longius, modo brevius eoſdem ita evacuare continuent. Talis autem humores ſeroſos, è corporis aut partis cujuſdam ſuperficie exteriori educendi modus, per pharmaca à veteribus *Phanigmos*, aut *Sinapiſmos*, à recentioribus veſicatoria dicta, procurari ſolet; de quibus (quia horum notitia ad doctrinam de fontanellis viam perſtruit) hic imprimis dicemus, atque his tribus explicandis potiſſimum inſiſtemus; viz. primo oſtendetur ex quibus corporibus, & quali modo diſpoſitis veſicatoria parari ſolent; ſecundo cum varii ſunt generis, quæ ſint in ſingulis, aut ſaltem eorundem præcipuis, operandi modus ac ratio, declarabitur; tertio demum cujuſmodi affectibus ſanandis deſtinari, & quibus locis applicari debent, inquiremus.

1. Quoad prius, veſicantia ſimpliciſſima ſunt vel ignis, vel corpora ſolida, aut liquores particulis igneis imbuti; (quæ tamen propter terrorem quem incutiunt, atque periculum imminens, ne durius applicata, non tam cuticulam veſicent, quam hanc & cutim, aliaſque partes exurant, raro in hunc uſum adhibentur.) Quod itaque tutius ac minus formidoloſum eſt, Epithemata ex concretis particulas acriores, ac (uti dicitur) potentialiter igneas habentibus, locis veſicandis applicentur; quæ vel mitiora, ab antiquis Phænigmi, quatenus partem cuticula ademta rubificabant; vel ſinapiſmi, reſpectu materiæ dicebantur, & parari ſolebant ex *ſinapi, ſtercore columbino, ſcilla trita, allio, lacte ficubaco*, & ſimilibus: vel fortiora erant, & plerunque conſtabant ex *Euphorbio, cantharidibus, flammula Jovis, batrachio, plantagine aquatica*, cum multis aliis, quæ vi quadam adurente & ſeptica prædita, exterius in prædictum uſum adhibentur, interne vero ſumta venenata, & non raro lethalia exiſtunt.

Veſicantium Compoſitiones, & formulæ multiplices ac diverſimodæ feruntur. Quamvis una tantum, aut altera, & quo ſimplicior eo melior, hic ſufficiat, ac in pleriſque caſibus, fere ex æquo convenit, ex more tamen noſtro hujuſmodi pharmacorum præſcriptiones quaſdam ſelectiores & maxime utiles hic ſubdemus. Atque ut de dropace, ſinapiſmis, ac phænigmis, parum hic dicamus, utpote quorum uſus fere exolevit; veſicatoria fere omnia quæ nunc adhiberi ſolent, pro baſi ſua habent Cantharidas.

R. *Pulv. Cantharidum Drach. ß. ad Drach. j. tal. ſem. Ameos Serup. j. fermenti veteris cum aceto ſubacti q. ſ. f. maſſa Emplaſtri, cujus portio ſuper alutam extenſa, loco veſicando applicetur per xij. horas. Hoc certiſſime & potenter ſatis operatur, ſed quia minus compactum, & tenax, aut è loco ubi imponitur dilabi, aut in minutias affriari aptum eſt, idcirco commodioris applicationis gratia ſequens adprime convenit, & apud plurimos nunc paſſim in uſu eſt.*

R. *Pulv. Cantharid. Drach. iij. Euphorbii Drach. ſſ. pul. ſem. Ameos Drach. j. emplaſtri de Meliloto q. ſ. incorporentur, cum mantu calida, excipiendo tantum pulveris, quanti maſſa emplaſtri capax eſt; hujus ſ. q. extendatur ſuper alutam, & applicetur per horas xij. vel xvj.*

Quibuſdam

Quibuſdam in uſu eſt prædictum pulverem, cum pice Burgundica ad ſaturationem incorporare, & ſuper alutam extendere, dein emplaſtri hujus marginem, cum maſſa alia, ex pulvere ſantali rubri cum pice Burgundica incorporato, obducere, unde Dropacem ſimul & veſicatorium adhibent. Porro idem Emplaſtrum poſt cuticulam veſicatam, & exemtam, loco rubificato, & ulcerato continue applicando, atque ſolummodo ſemel aut bis in die abſtergendo, & denuo ſtatim admovendo, ulcuſcula à veſicatione excitata, quamdiu libitum erit, imo nonnunquam ſupra menſem manare, & ichorem copioſum profundere faciunt.

Alii Cantharidas contuſos & aceto aſperſos, ſaculo ex ſerico rariſſimo includunt, & loco veſicando applicant.

Empirici quidam loco Cantharidum, maſſam ex foliis Batrachii, aut flammulæ Jovis contuſis loco veſicando imponunt; qua applicatione cuticula veſicata, ſeu potius exeſa, cutis ipſa non raro tanquam ab igne actuali tacta, plurimum inflammatur, & profunde ulceratur; unde non tantum ichoris profuſio, ſed quandoque membri totius inflammatio, & febricitatio inſequuntur: quapropter his non temere utendum eſt.

2. Quod ſi de modo, & ratione inquiritur, quo hæc & alia veſicatoria operantur: primo oſtendere oportet, quo ritu ignis actualis, & res particulis ab igne profectis imbutæ, Veſicationem cient: dein facili analogia, ejuſmodi Pharmacorum quæ igne potentiali prædita feruntur, vis; & operandi modus innoteſcent. Itaque de priori advertimus, quod particulæ igneæ, haud vehementer nimis applicatæ, cuticulam abſque continui ſolutione penetrantes, cutim ipſam, ubi vaſorum ſanguiferorum, nervorum, fibrarumque nervearum extremitates terminantur, ſubeunt; ibidemque has à poſitione ſua alterantes, varie contorquent, & totius texturæ cutaneæ conformationem pervertunt: in tantum ut è vaſis omnibus ſumme irritatis, humor aqueus particulis igneis imbutus, & propterea tum à ſanguine, tum à ſucco nerveo rejectus, in magna copia expuatur: Lympha iſtæc, quia cuticulam pertranſire nequit, eam à cute ſeparat, atque in molem veſicularem attollit: è qua demum ſponte, aut occaſionaliter diſrupta effluit. Porro quamdiu particulæ igneæ cuti inhærebunt, & vaſorum ora, eſchara aut cuticula obducta, non occludentur, hæc ab illis continue vellicata, ichorem expuere perſiſtent.

Effluxus hujuſmodi ichoroſus citius deſinet, ſi ſtatim à noxa illata, particulæ igneæ Ἀντιπυρίτου cujuſdam, uti ſc. ipſius ignis, nitri, ſaponis, cepæ, & ſimilium applicatione extrahuntur. Porro iſte diutius protrahitur, ſi Antipyretico omiſſo, pharmaca cuticulæ, aut cicatricis generationem impedientia, & vaſorum ora reſerantia, ſuper locum affectum gerantur.

Ex his facile erit intelligere quo ritu veſicatoria operationem ſuam perficiunt: viz. Cantharides (pariter item alia quælibet ejuſdem virtutis) exterius applicatæ, & ab effluviis partis ſubjectæ calfactæ, adeoque ad vires ſuas exerendas incitatæ, à ſe particulas acres, & quaſi igneas copioſe dimittunt, quæ cuticulam ſine dilaceratione penetrantes, cuti impinguntur; ubi primo in ſpiritus, & dein horum affectione, in humores & partes ſolidas agunt. Spiritus illæ valde irritant, ac in fibrarum ſpaſmos dolorificos adigunt, ita ut pars aquoſa, particulis iſtis acribus & quaſi venenatis maxime imbuta, à reliquo latice quaque verſus rejiciatur; cumque interea vaſorum, & fibrarum extremitates aut uſtione exedantur, aut vellicatione reſerentur, & velut emulgeantur, ex ipſorum oſculis ichor iſte, particulas infeſtas convehens, ubertim expuitur; quæ proinde cuticulam imperviam à cute ſeparat, ac in veſiculam attollit, atque poſt hanc diſruptam, & exemtam, à cute ulcerata (uti propter ignis particulas evenire oſtendimus) aliquamdiu profunditur.

Attamen non ita tantum fit, quia latex ſeroſus particulas medicamenti acres imbibens, & foras convehens, haud ſemper eas totas, eadem qua ingreſſæ ſunt via regerit; verum iſte interdum aculeis hiſce imbutus, in maſſam ſanguineam regurgitat; & deinde cum eo circulatus, eumque ſarcina ſua infeſta per alia emunctoria ejectus, in tranſitu aut exitu, ductus quoſdam imbecilles aut teneriores offendit; hinc plurimi à veſicatoriis magnis aut multis, ob vias urinarias idpropter acrimonia aut eroſione affectas, ſtranguriam (quæ in nonnullis fit acerrima ac intolerabilis) contrahunt. Porro aliis calculoſis applicatio iſta nonnunquam urinas cruentas ciet; hinc ſuſpicio oriatur etiam pulmones teneros, aut in affectionem phthiſicam proclives, ab hoc Pharmaco exterius adhibito, multum periclitari; quod tamen nulli adhuc ita contigiſſe novi: quin potius è contra illud emolumento potius quam noxæ cedere crebra experientia teſtari poſſum. Enimvero acriores cantharidum

dum, si diutius applicantur particulæ, à sanguine interdum copiosius imbibitæ, totum ejus serum inficiunt: qui tamen latex ita aculeatus, quamdiu cum sanguine balsamico confunditur nulli parti officit: verum ab hoc per renes separatus, quandoque illis noxam affligit, & frequenter vesicæ collum non modo acrimonia sua vellicat, sed nonnunquam corrodens inde mucum ac pelliculas, imo & cruorem abscedere facit: in massa autem sanguinea, eædem particulæ acriores salino-volatiles, non raro insigniter juvant: quatenus in ea sales fixos, aut acidos destruunt, quin & sanguinis compagem nimis strictam reserant, adeoque recrementa serosa, aliaque νοσερα prius inviscata, ab ea secerni, & per urinas, & sudores facilius amandari faciunt; hinc in febribus vesicatoria diutius applicata, urinas copiosas & diaphoresin faciliorem cient. Porro eadem vias obstructas reserant, atque sanguinis aut seri portiones alicubi stagnantes, aut extravasatas commovent, & circulationi reddunt. Quamobrem illa non tantum in morbis serosis, sed & sanguineis, imo in pleuritide, peripneumonia, & febribus quibuscunque aliis juvare solent.

Ostenso hactenus quo ritu vesicatoria primo in spiritus, & deinde in humores, & partes solidas agunt, jam proxime eorundem Effectus & bonos, & malos, nec non utendi modos tradere incumbit. Quod autem illa primo in spiritus agunt, inde constat, quod in defunctis vim nullam exerunt, etiam in valde languidis malum omen est, vesicatoria non operari, quia sc. indicio est spiritus Animales valde posterni aut copia diminui.

Itaque circa Pharmaciæ hujus ἐνέργειαν, sive virtutem rite explicandam, considerare oportet, quos humores immediate, vel mediate evacuet vel alteret; & deinde in quibus morbis, & corporibus qualiter dispositis, prosit vel obsit.

1. Quoad prius, humores per vesicatorium immediate extramissi partim è cutis poris & glandulis, & partim ex arteriolarum osculis, partimque è fibrarum nervearum finibus extillant; è venarum osculis succi recens excepti forsan aliquantulum, attamen haud multum regeri posse videtur. Humores mediate per vesicatorium excreti, sunt isti, quos prædictæ partes inanitæ aliunde excipiunt, & foras derivant.

1. Cutis, est membrana crassa, Tunica duplici constans, admodum porosa, item glandulis numerosissimis cum Adipe, nec non vasorum, & fibrarum finibus in ea terminatis.

minatis, & varie inter ſe contextis denſiſſime conſita. Quapropter dum portio ejus, cuticula per veſicatorium ademta, denudatur, & fibræ nerveæ vellicatæ glandulas & poros conſtringunt & intorquent, humor ſeroſus in utriſque contentus copioſe exprimitur. Porro eum pori alii in alios ſunt pervii, ſerum haud tantum ex loco veſicato effluit; ſed nonnunquam in loculos ita primo inanitos, ſeri portio è poris vicinis adveniens ſuccedit, & exinde mox foras exudat. Quamobrem in hydrope Anaſarca affectis, ulcuſcula per veſicatorium excitata, aquas undequaque in magna copia elutriant, ac è tota vicinia, imo interdum è longinquo educunt.

2 Arteriarum oſcula circa locum veſicatum diſcooperta, & vellicata, non tantum ſeri portionem ex ritu ordinario iis allatam evomunt; verum latex ſeroſus, in tota maſſa ſanguinea pharmaci ſtimulis imbutus, exinde uberius à cruore ſecernitur; & quaque circulationis vice, major ejus copia per eadem arteriarum oſcula continue irritata excernitur: quin etiam una cum ſero ita velut ſtagnante, & proinde à toto ſanguine in cutis ulcuſcula ablegato, recrementa alia, ipſaque interdum materies morbifica copioſe abſcedunt, perque eadem emiſſaria foras amandantur; atque ob hanc rationem in febribus malignis, imo in putridis quibuſque judicatu difficilibus, cum ſanguinis recrementa & corruptelæ ad ſecernendum inepta, præcordiis aut cerebro minantur, veſicatoria eam continue & ſenſim elutriantia, juvamen ſæpe eximium præſtant: cui accedit, quod eadem inſuper (prout ſupra innuimus) ſanguinem quoad ſales degenerem, aut depravatum alterant ac reſtituunt, quin & compagem ejus aperiendo aut ſubtiliando, verſus ὑγίειαν diſponunt. Quare non tantum in ſtatu ſanguinis febrili, verum & alias vitioſo, aut cacochymico, hoc remedii genus non raro adprime convenit.

3 Veſicatoria è nervis, fibriſque nerveis humorem quendam evacuare, & proinde in affectibus ſpaſmodicis prodeſſe, & ratio & experientia ſatis comprobant. Enimvero liquorem cerebri, ac ſyſtematis nervoſi irriguum, particulis heterogeneis interdum ſcatere, alibi ſatis plane demonſtravimus. Porro obſervatione crebra, & familiari conſtat, liquoris iſtius impuritates & recrementa, unà cum latice aquoſo è nerveis fibriſque nerveis, quandoque fluore aborto, ſponte exudare, atque vel in maſſam ſanguineam reſtagnantia, per urinam, aut ſudores, vel in viſcerum

viſcerum cavitates depoſita, per vomitum aut feceſſum amandari. Quapropter cum veſicatorio applicato, nervorum & fibrarum nervearum fines alicubi denudantur & ſumme irritantur, ſtatim humor prope eorundem extremitates ſcatens expuitur; quin & totus idcirco latex, intra ductus ipſorum longa ſerie conſitus commovetur, & à ſtagnatione vindicatur; ſimulque particulæ heterogeneæ, latice iſto nerveo commiſtæ, ubique agitatæ, & à cerebro derivatæ, verſus emiſſarium recens apertum, ſenſim prolabuntur, ac demum foras amandantur.

Ex his colligere licebit, ad quos morbos ſanandos hoc remedii genus præcipue conducat; nam propter evacuationem ejus ex poris ad glandulis cutaneis, quoties in his partibus aut in earum vicinia humor ſeroſus, ſalſus, acris, aut alio modo infeſtus aggeretur, & à circulatione ſanguinea excluſus, ibidem pertinaciter hærebit, certe ejuſdem foras educendi nulla promtior aut facilior datur via, quam per veſicatorium, ſuper, aut infra locum affectum applicando. Quare non tantum ab anaſarca, ac à quibuſque cutis defædationibus, aut eruptionibus indicatur, ſed inſuper à doloribus, ſive Arthriticis, ſive ſcorbuticis alicubi in exteriori corporis habita, aut membro quodam defixis, veſicatorium requiritur.

Secundo reſpectu ſanguinis, tum à materie quavis heterogenea ac morbifica ſenſim expurgandi, tum ab indole nimis acida, aut ſalſa, aut alias vitiata in rectam temperiem alterandi, veſicatoria ſemper in febribus malignis adhibentur, imo in putridis quibuſque mali moris, ac judicatu difficilibus, præſtantiſſimi ſunt uſus. Propterea item in ſcorbuto, leucophlegmatia, pica virginum; etiam in quacunque alia cacochymia, iſtud remedii genus opem ſæpe inſignem præſtat. Porro non tantum ipſius ſanguinis emendandi gratiâ, verum inſuper quoties iſte depravatus corruptelas ſuas partibus aliis ſuffundit, adeoque in capite, Thorace, imo ventre, aut membris, morbos primo incipit, eorumque paroxyſmos excitat, veſicatoria paſſim cum fructu adhibentur. Quare in Cephalalgiis, Vertigine, & affectibus ſoporoſis, tritum hoc & vulgare remedium eſt; nec minus in catarrho, & quavis defluctione, ſive in oculos, nares, palatum, aut pulmones, unuſquiſque vel è plebe, medico inconſulto cantharidas pro revulſorio ſibimet ipſi præſcribit. Fateor me ſæpius tuſſi immani, cum ſputo copioſo & criſſo (cui originaliter ſum obnoxius) correptum, à nullo alio remedio, plus quam à veſicatoriis juvamen

recepiſſe:

recepiſſe; itaque ſoleo, dum iſte affectus urget, primo ſuper vertebras cervicis, dein ulcuſculis ibi ſanatis infra aures, ac poſtea ſi opus videbitur ſuper homoplatas medicamina ἐφελκύσματα applicare; ita namque ſeroſi illuvies è ſanguinis compage ſoluta exundans, à pulmone derivatur, quin & cruoris mixtio, quatenus hoc modo ſales ejus enormes deſtruuntur, craſin ſuam citius recuperat.

3 Reſpectu humoris, è nervoſo genere, ipſoque cerebro evacuandi, aut derivandi, epiſpaſtica in affectibus ſoporoſis, ſpaſmodicis & dolorificis, prout communiſſimi ſunt uſus, ita maximum ſæpe juvamen conferre ſolent. Ecquis unquam lethargo, Apoplexia, aut Epilepſia correptus fuit, quin ſtatim familiares, aut miniſtrantes utcunque imperiti, in corium ejus cantharidum applicatione deſævierunt? in motibus convulſivis ſtupendis, nihilo minus quam faſcinationi aſcribi ſolitis, veſicatoria magno cum ſucceſſu, in pluribus ſimul corporis partibus applicavi, eaque ſubinde in locis recentibus reiterando ſupra menſem continuavi. Quin & dolores in partibus membranoſis fixi & acerrime diſcruciantes ſine hac adminiſtratione raro curantur. Enimvero interdum humores, & particulæ morbificæ, quæ penitus radicatæ, catharticis, aut medicamentis per diaphoreſin, aut diureſin operantibus, nequicquam cedunt, per veſicatoria, tanquam remedia ἐπιχειρητικὰ, h. e. manus morbo injicientia, radicitus evelli videntur.

Attamen hoc remedium etſi generaliſſimum, in quibuſdam morbis, & conſtitutionibus, non ita facile & feliciter operari ſolet; quare non temere, aut indifferenter eo quibuſvis utendum eſt. Etenim nephritici, & ſtranguriæ frequenti ac gravi obnoxii applicationem ejus vix unquam impune ferunt; quare taliter affectis, veſicatoriis nra niſi in febribus malignis, aut morbis cephalicis acutis, propter majus malum evitandum, uti licebit.

Quod ſpectat ad varia hominum temperamenta & conſtructiones, quorum reſpectu, veſicatoria plus, aut minus conveniunt, aut commodo eſſe ſolent; ſuper his triplex hoc diſcrimen notabile occurrit. Primo quidam hujus pharmaci uſum fere ſemper bene tolerant, ante ulcuſcula, ab eo in cute excitata, ichorem ſatis copioſum ſine dyſuria, aut magna loci veſicati inflammatione exudant; & dein ſponte ſanantur: cujuſmodi effectus tantum in ſanguine κράτῳ ſuccedit, ubi ſc. cum ſale, & ſulphure modicis,

modicis, ac rite conſtitutis, adeſt ſeri copia ſatis magna; cujus latex à reliquo ſanguine facile, & paulo ſuſius ſecedens, pharmaci particulas acriores imbibitas, ſecum aufert, eaſque partim per locum veſicatum exudat, partimque per vias urinarias, abſque earum noxa foras convehit; propterea item in maſſa ſanguinea effectus utiles modo citati producuntur.

2 Verum ſecundo pharmacum hoc aliis nec bene congruit, nec commode operatur; quippe locum cui applicatur admodum rubificat, ſeu potius cum dolore atroci & φλογώσει magna excoriat; ulcuſcula tamen ibidem facta, etſi patientem aliquamdiu diſcruciant, ichorem perexiguum, aut vix ullum profundunt: porro his ita cum tormento ſemper veſicatis, ſtranguria ut plurimum atrox ſupervenit. Hujuſmodi moleſtus, ſimulque in ruſtuoſus veſicatorii uſus, hominibus temperamenti calidioris, & bilioſi ſæpiſſime contingit: quorum nempe ſanguis ſale ac ſulphure copioſis cum ſero modico, alteris penitius incocto, præditus eſt. Quapropter cum hujus latex, qui pharmaci particulas acriores auferre debuit, à reliquo cruore nec facile nec ubertim (ut eas è veſtigio eluat) abſcedit, particulæ iſtæ uſque in cute hærentes, ſanguinem ipſum pertranſeuntem inficiunt & quaſi venenant, ipſumque proinde à circuitu præpeditum, circa vaſorum extremitates (unde inflammantur) aggeri & ſtagnare faciunt. Porro latex ſeroſus demum per renes ſecretus, cum ex ſe paucus & acris, ac inſuper particulis à pharmaco aculeatus fuerit, veſicæ collum irritat, & non raro acrimonia ſua corrodit.

3. Reſtat tertius etſi rarior veſicatorum caſus; in quibus ſc. ulcuſcula in cute excitata, illico ſeroſum humorem in copia adeo immenſa profundunt, ut propediem neceſſe fuerit medicamenta repellentia, & ora vaſorum occludentia ſedulo adhibere; ſecus à nimio aquarum effluxu, virium exſolutio, & ſpirituum fatiſcentia inſequi periclitantur. Hoc in quibuſdam adeo conſtanter eveniſſe novi, ut deinceps à cantharidum uſu, quantumcunque iis opus fuerit, abſtinere cogerentur. Cujus ratio videtur eſſe, quod ſanguis ſero ſallo, & acri plus debito præditus, compagem nimis facile diſſolubilem haberet: quapropter latex iſte ſeroſus, ex ſe acris, efferus, quamprimum à pharmaci particulis ſanguinis compagem nimis facile diſſolubilem laxantibus incitatur impetuoſe ſtatim è cruoris maſſa erum-

pens, qua data via, per vaſorum ora, in locum veſicatum dehiſcentia, pleno quaſi torrente exundat. Præter hunc ſeri effluxum nimium, à prima veſicatorii applicatione excitatum, iſte nonnunquam in febribus malignis, aliiſque male aut minime judicatis ſero contingens, & aliquamdiu perſiſtens, materiam morbificam penitus abſumit, & ægrotantem ab ipſis orci faucibus non raro liberat. In tali caſu poſtquam ulcuſcula primis diebus ichoris parum, aut modicum profuderunt, tandem, natura hac via criſin moliente, ex iiſdem ſeri illuvies ingens emanat; adeoque per plures dies, imo ſeptimanas nonnunquam effluere pergit; donec Ægrotans pro deplorato patus habitus, ſanitatem integram recuperat. Ulcuſculi ita ubertim fluentia, prout non facile, ita (priuſquam tota morbi minera abſumatur) non tutum eſt occludere. Non ita pridem *Londini* Med. D. inſignis cum à febre maligna ægre convaleſcens, in variis corporis partibus loca veſicata, ichorem copioſum quotidie exudantia haberet, poſt aliquod tempus iis omnibus (ſiquidem ipſi moleſtiæ, ac tædio fuerunt) repercuſſoria fortiora applicuit, adeoque effluxum omnem illico cohibuit. Vix biduum ſcaturigines iſtæ ſiſtebantur, cum ille morbi recidivam paſſus, derepente ſpirituum languore & crebris deliquiis, cum ſudore frigido & pulſu exili & debili afficeretur; cumque remediis nullis, ut ut cardiacis, relevari potuit, intra triduum interibat; cujus cauſa videtur, quod materies maligna ſubito repercuſſa, in nervos cardiacos inciderat, quorum actione idpropter impedita, functio vitalis cito defecit.

SECT.

SECT. III. CAP. IV.

De Fonticulis, ſive Fontanellis.

PRæter *Veſicatoria*, quæ ſeri, aliorumque humorum exterius deductilium Emiſſaria velut extemporanea, ſolummodo propter occaſiones quaſdam excitantur, & deinde poſt ἐνεργέειν ſuam parumper editam, ſiccari permittuntur; alia quædam habentur, quaſi fontes perennes, ac idcirco *Fonticuli*, ſive *Fontanellæ* dictæ, è quibus ichor, ſive humor ſeroſus, ſcaturigine conſtanti effluit. Priora iſtæc, ut plurimum *curationis* gratia, in morbis acutis, aut aliis, quorum materies πεπτέον ablationem citam exigit, requiſita, Affectus cauſam conjunctam imprimis tollendam reſpiciunt; atque idcirco latiora, ſed ſuperficialia tantum fiunt, ut talia cutis ulcuſcula ampliora, multum evacuent, & dein facile ſanentur. E contra autem Fontanellæ, *præſervationis* gratia potiſſimum indicatæ, ad morbi cauſam procatarcticam aut amovendam aut ſuperandam deſtinantur; quapropter orificio anguſtiori, ſed & profundiori per totam cutis craſſitiem facto, conſtant, proinde ut cum materiem morbificam uſque in minori copia emittunt, eam longius derivent, & diutius elutriare perſiſtant.

Circa Fontanellas, tria erunt præcipua hæc diſquiſitionum capita; ſc. primo quos potiſſimum humores emiſſaria iſtæc evacuant, ac undenam eos deducunt; ſecundo in quibus morbis, ac conſtitutionibus melius, aut minus conveniunt: dein, tertio in quibus locis, ſub qua forma, & qualibus inſtrumentis perfici debent.

1. Quoad prius Fonticuli, pariter ac veſicatoria humores quoſcunque intra cutim, minori licet ambitu defixos, aut per eam à vaſis tum ſanguiferis, tum nerveis traductos, elutriant; nec tantum ut illa ſuperficiem cutis exteriorem proritant, & quaſi emulgent, ſed corium totum perforando, quicquid è foraminis lateribus per vaſa abrupta exundat, quicquid etiam ſubtus foramen aliunde prolabitur, foras convehunt. Quare ad fonticulos confluunt non tantum humores intra cutis poros, aut

glandulas aggeſti, aut per arterias, & nervos illuc advecti; ſed inſuper recrementa ſeroſa ſubtus cutim, per muſculorum & membranarum interſtitia de loco in locum transferri aut prorepere ſolita, undequaque ad eos tendunt, & exitum inveniunt. Porro humores morbificos ad partes alias prius debiles, & diu afflictas deferri aſſuetos, fontanella in via conſtituta anticipat, adeoque ab illorum incurſu partem modo hanc modo illam liberat, & munimenti inſtar ab hoſte defendit. Hinc materies aut arthritica, aut nephritica, aut colica, imo interdum paralytica, aut alias ſcorbutica, inter tranſeundum è miſeris ſuis, ad nidos ſive locos νοσερὰ, per Fonticulos non raro intercipitur; adeoque ſolitis morbi inſultibus exitatis foras convehitur: nec minus emiſſarium hoc, tanquam colliciæ ad derivandam uliginem excitatæ, humores cuilibet corporis parti, aut regioni impactos, ibidemque noxam facientes, inde ſenſim elutriant, adeoque diutheſin morbidam præcavent aut curant.

2 Ex variis hiſce juvandi rationibus, quibus fontanellæ in genere prodeſſe ſolent, facile colligitur ad quos potiſſimum affectus requiruntur; nam licet nullus fere occurrat morbus, cui hoc remedium aut noxium, aut inutile ſit, attamen in quibuſdam caſibus plus quam aliis neceſſarium videtur. Ad ſingulos fere capitis morbos tum externos, tum internos, etiam vulgo præſcribitur: ad infantum ac puerorum motus convulſivos, ipſorum opthalmiam, tumores ſtrumoſos, quinetiam ad adultorum, aut ſenum cephalalgias, affectus comatώδεις, vertiginoſos, aut ſpaſmώδεις, unuſquiſque vel è plebe Fontanellam inſtar omnium habet. Nec minus contra morbos pectoris hoc remedium prædicatur. Ecquis tuſſu ſputo cruento aut tabido, vel Orthopnœæ obnoxius, corio imperforato diu fruitur? Pariter etiam ad affectus imi ventris fonticuli commendantur. Nullus fere hypochondriacus, aut mulier hyſterica, nullus itidem Arthriticus, aut cachecticus, quin cutim multis in locis, plus quam murena perfoſſam habet. Immenſi operis eſſet, ægritudines omnes, ad quas fontanellæ juvamen conferunt, hic particulatim recenſere.

3 At vero hoc remedium utcunque ex ſe utile & benignum, non omnibus congruit, neque igitur quibuſvis indifferenter præſcribendum erit: nam duo ſunt hominum genera, qui tametſi ægrotarent, à fontanellis excuſati

ſari poſſunt; in quantum ſc. Emiſſarium hoc in quibuſdam evacuat nimis, inque aliis parum, aut minus quam oportuit, atque interea dolorificum valde ac intolerabile exiſtit.

Fontanella interdum non bene convenit, quoniam nimis ſevacuat vel abſumit humorem, aut ſpiritus. Etenim obſervavi in nonnullis, fontanellam in qualibet corporis parte excitatam, ichorem quantitate immodicum, & qualitate vitioſum profundere: ex illa nimirum crebra vice, ſi non continue, latex aquoſus tenuis, ac fœtidus, piſum & integumenta ſæpe atredine inficiens in magna copia exudat; proindeque à nimio hujus effluxu vires ac carnes atteruntur.

Cujus ratio videtur eſſe, quod in quibuſdam mala ſanguinis & humorum diatheſi præditis, ſolutio continui facta, & à ſanatione præpedita, brevi in ulcus fœtidum, & cacoethes degenerat; cujus latera fermenti acidi corruptivi naturam induunt; à quo ſc. ſanguinis illuc continue appulſi portiones inquinantur adeo & diſſolvuntur, ut ſerum ejus ſulphure ſoluto, aliiſque corruptelis imbutum, à venis repudiatum, copioſe illic foras exundet. Porro σηπεδὼν hoc Fontanellæ inquinamentum, ſanguini communicatum, totam ejus maſſam aliquatenus depravat, & exinde ſaltem (ſimulque ob nimium ſeroſi laticis impendium) minus nutritium reddit: porro à ſanguinis ſulphure juxta fontanellæ parietes ſoluto, & cum ſero effluente, ichor emanans adeo fœtet & lintea denigrat. Fontanella quandoque ichorem haud immodicum profundens, ſpiritus ac vires plus debito abſumit; quod equidem ab effectu, & interdum non niſi à poſteriori dignoſcitur; in quantum ſc. nonnulli dum fonticulum unum, aut plures apertos gerunt, languidi & macilenti perſtant; iis vero occluſis, illico vegetiores ac magis toroſi evadunt. Porro vulgaris obſervatio eſt, multos à fontanella prope caput excitata, ſubinde quoad viſum defectu quodam, ac imbecillitate correptos fuiſſe; hinc ut eam propediem occludere cogerentur: quod ideo contingere videtur, quoniam ubi ſpirituum penus exilis, & conſiſtentia pertenuis eſt, parva horum, vel ſucci è quo procreantur, impendia, ſi modo ſunt conſtantia, ægre feruntur.

Ceterum alio, & quidem diverſo reſpectu Fontanellæ, prout etiam veſicatoria, quibuſdam interdicuntur, aut caute admodum præſcribuntur; qu a ſc. cum parum aut

minimum evacuant, locum in quo excitantur, plurimum divexant. Nam quibus temperamento bilioſo, aut alias calidiori præditis, cruoris maſſa debito craſſior, atque ſero minus diluta, in compage ſtrictior exiſtit, in his ſolutione continui propter fonticulum facta, & reſervata, ſanguis ipſe (ſiquidem quo evadat, ſerum non ſatis exuit) in tranſitu hæret, proindeque extravaſatus, Phlogoſin valde dolorificam ciet; ac interea cum talis fontanella ichoris perexiguum profundit, inutilis æque ac moleſta exiſtit. Fonticulorum operatione, ac uſibus, eorumque indicationibus nunc deſignatis, ultimo oſtendendum erit, in quo loco, ſub qua forma, & quibus inſtrumentis excudi, & quomodo tractari debent.

Fonticulorum loca conſtitui ſolent, ſecundum medendi fines, ſive intentiones ab iis requiſitas; qui potiſſimum ſunt hi tres, ſc. primo humorum è toto corpore generalis evacuatio, ſecundo evacuatio, & ſimul à particulari quodam membro revulſio; tertio evacuatio, & ſimul à membro particulari derivatio. Reſpectu prioris fontanellam in Brachio ſiniſtro incidi expedit; intentio ſecunda eam procul à parte affecta, & tertia fonticulum prope ipſam excitandum poſtulat.

Propter hos fines, ſc. modo hunc, modo illum, vel iſtum, fonticuli in quibuſque corporis regionibus, viz. in capite, in pectore, ac abdomine, inque brachiis, ac cruribus, imo in pleriſque ſingulorum partibus, vel per inciſionem, vel cauterium, vel perforationem procudi, inque illorum foveis aut foraminibus, ut aperta ſervantur, piſa, vel pilulæ ligneæ, Turundæ vel Teniolæ indi, ac aſſervari ſolent. Corporis noſtri partes, ac membra percurrendo, fonticulorum præcipua loca, ac genera notabimus.

1 Fonticulus in ſutura coronali, per cauterium inurendus à quibuſdam præſcribitur; ac ad humores è cerebro, & integumentis ejus exterius avocandos, evacuandoſque commendatur. Hoc quamvis nonnulli in familiari habent praxi, in pluribus tamen minus feliciter ſucceſſiſſe comperi; adeo ut multos fonticulos ita in ſummitate capitis excitatos occludi præceperim; atque hoc non ſine ratione, æque ac experientia edoctus; quippe ſanguis verſus locum, ubi recrementa ſua deponere aſſuefactus eſt, fæculentias plures transfert, eaſque in tota vicinia, ac potiſſimum in parte affecta (utpote debiliori & magis ſuſceptibili) deponit; unde ſæpius morbum augeri potius, quam ſanari contingit. Propter eandem rationem,

nationem, nempe ad humores à capite interiori ad extra derivandos, alii in Bregmate ſupra futuram ſagittalem, aliique in occipite circa initium lamboeidis fontanellas excudunt: verum eadem contra hæc, ac priorem manet exceptio. Multo certe rectius materiam morbificam ἀφὶ τ ἐγκεφαλον deponi ſolitam fonticulus in Brachio anticipat, in crure revellit, & paulo infra caput excitatus, eam inde derivat. Hinc ad graviores cerebri aut meningum affectus, infantibus, ac pueris, foveam nuchæ incidimus; adultis, ac ſenibus cauteria ex utroque ſpinæ latere, inter Homoplatas applicamus; ibidemque duas fontanellas plurium piſorum capaces, cum magno ſæpe commodo procudimus. Quoad foramina pone aures inciſa, vel inuſta, aut ſetaceum lobo ejus carneo trajectum, rarius hæc emolumento, ſæpius vero moleſtiæ fuiſſe obſervavi; in quantum ſc. ſolutio continui in his locis facta, ichorem nec multum nec diu profundit; etenim fovea, aut foramen, quamvis piſo, aut pilula oppleta, cuticula invitis omnibus ſuccreſcente obducetur.

Fontanellæ in dorſo non ſolum ad morbos capitis, materiam κατερλω evacuando, & derivando, ſed inſuper ad arthritin, nephritin, & colicam omnem, morbi fomitem anticipando, eamque dum ad nidos ſuos tendit, intercipiendo, egregie conferunt. Quod equidem per experimenta, & obſervationes ab ægrotantium juvamine deſumtas, plane comprobatur.

Ad pectoris morbos fontanellæ inter homoplatas, item in brachio, aut crure, ad humores verſus pulmonem affluentes, evacuandos, aut anticipandos, etiam propter eoſdem illuc depoſitos avocandos, conducunt. Quomodo fonticulus in ipſo Thorace, inter coſtas inciſus, materiem tabificam à pulmone nonnunquam immediatius derivat, alibi oſtendimus.

Abdominis regio ad fonticulum, in ulla parte ſui geſtandum, inhabilis videtur. Attamen quorundam praxis, etſi rarior, ad affectionem quamque hypochondriacam, multum prædicata eſt, fonticulum amplum, & plurium piſorum capacem, ſupra Lienis regionem per cauterium inuri. Hoc in nonnullis ſine magno commodo, certe non quantum talis remedii moleſtiæ compenſandæ par eſt, factum novi.

Per fontanellam in inguine, lumbaginem immanem, quibuſque aliis remediis obſtinatam; inque alio, affectionem Iſchiadicam inveteratam feliciter olim ſanavi.

Enimvero emunctoria glandulosa illic loci constituta, sanguinis & liquoris nervei recrementa quamplurima imbibunt; quæ si ex illis, per emissarium idoneum protenus & continue amandentur, multum hoc conducet ad partes vicinas à minera quavis morbifica liberandas.

Femur, membrum mole amplum, fonticulis pluribus, & magnis, qui sc. è toto corpore humores copiosos elutrient, gestandis satis idoneum videtur. Attamen non ita in multis succedit; partim quia ob figuram ejus instar coni inversi nimis declivem, deligatio pisum in foramine continens non apta instituitur; & partim quia solutio continui inter tendinum plurimorum concursus facta, sæpenumero inflammatoria, & dolorifica evadit; proinde ut necesse interdum fuerit fontanellam inibi excitatam, propter doloris & claudicationis molestiam tollendam, rursus propediem occludi: attamen in quibusdam secus, ac melius habet, quia phlogosis non semper loco perforato supervenit; & caligas supra genu stringere solitis, deligatio eidem adhibita, immota perstat.

Porro circa fontanellam, non tantum in corpore, sed insuper in membro cui incuditur, locum idoneum deligere oportebit; quod imprimis Medici aut Chirurgi periti judicium exigit; etenim sedulo cavendum erit, ne supra, aut nimis prope tendines aut vasa majora, cauterium aut incisio adhibeatur; ceterum non in ipso corpore musculi, sed in spatio, sive interstitio inter musculos fonticulus excitetur; ubi foramen totam cutim, ac uti *Joannes Heurnius* docte observat, *eousque ulterius pervadere debet, donec musculi subjecti membranula exeditur.* Quapropter hæc ἐγχείρησις haud temere Agyrtis, aliisque Anatomiæ ignaris committenda est; quoniam ab hac male peracta, non tantum boni omnis frustratio, sed exinde magna sæpe incommoda, imo interdum usque ad vitæ periculum eveniunt.

Non est pro fonticulis excitandis, ut cauterium præparandi, & componendi modos, aut instrumenti incisorii figuram, & usus, utpote quibusvis è plebe notissima, hic describere satagam. Attamen quo ritu symptomata, quæ emissariis istis, postquam excuduntur, accidunt, eorumque energeias impediunt, aut pervertunt, tractare oporteat, non abs re erit hic nonnihil disserere.

Cum plures & diversimodi affectus fontanellis contingunt, non ad eos omnes, sed tantum qui majoris sunt momenti, medela requiritur. Hac itaque imprimis opus erit,

erit, ſi quando parti aut loco ubi extat, inflammatio ſupervenit. 2, Si foramen debito plus aut minus ichoris profundit. 3. Si ulcus ſponte exiccari, & ſubinde cuticula obduci: vel ſi illud carne ſpongioſa, circa labia ſuccreſcente luxuriare aptum fuerit. Quoad minora vitia, uti cum ulcus in hæmorrhagias crebras erumpat: vel ſi locum mutans, in alium minus commodum irrepſerit, cum multis aliis quibus prævaricari ſolet, non operæ pretium erit hic advertere.

1. Inflammatio fontanellæ frequenter accidit, eaque tam gravis interdum, ut ſphacelum minetur, imo & nonnunquam inferat. Talis autem affectus aut foramini recens excuſo ſupervenit, vel poſtea ob ſanguinem, & humores occaſionaliter commotos, & ἀπροσδιορίστως ad focum iſtum irruentes contingit.

Cum fontanella primo excitatur, propediem ob continui ſolutionem, & conſequenter, ob ſanguinis in eo loco circuitum aliquatenus præpeditum, Phlogoſis quædam, & moleſtia ulceroſa quibuſcunque eveniunt. In aliquibus vero ſanguine præfervido, ſeroque minus diluto præditis, hæc multo immanior ſuccedit. Enimvero ſanguis per arterias illuc oblatus, ſiquidem abſciſſis, ſimulque occluſis vaſorum finibus, nec foras exire, nec per venas ſtatim regeri poſſit, ibidem in tranſitu hærens, magis uſque ac magis aggeritur, & demum extravaſatus, atque cutis & carnis vicinæ poros omnes inferciens, ac implens, tumorem cum rubore ac calore intenſis excitat, quo facto, aut ſanguis ita aggeſtus, & extravaſatus, brevi ob conſtipationem fit immobilis, proindeque à reliqua ejus maſſa quaſi abſciſſus extinguitur, & necroſin paſſus, parti ſphacelum inducit: Vel ſecundo cruor ita ſtagnans, quoad particulas ſuas quadantenus agitatur, ac flamma uſque vitali potitus, ab eadem intenſiori facta, velut excoquitur, adeoque in pus abſceſſu evacuandum mutatur: Vel tertio, quod ſæpius accidit, & noſtro caſu ſemper procurari debet, ſanguis Phlogoſin acciens, in vaſa reducitur, & circulationi per alios, in quos urgetur ductus, reſtituitur.

Verum ut reducatur iſte, hæc duo erunt neceſſario requiſita, ſc. primo ut ſero illuc ubertim affluente, ſeu potius in partem protruſo, multum diluatur; dein ſecundo ut vaſa pone tumorem inanita cruorem à ſero dilutum, & repercuſſum abſorbeant; etenim ſanguis verſus tumorem compulſus, cum non ultra progredi, tamen ut mo-

le

le diminutus regredi queat, ſerum à ſe copioſe amandat, inque loca obſtructa propellit; quod cruorem ſtagnantem ſubiens, eum diluit, inque loca ejus ſuccedens, eum retro in vaſorum ductus adigit', illudque interea ſerum prorſum tendens per poros exhalat; adeoque ſanguine, qui extravaſabatur, per ſerum diluto, & remandato, ipſoque ſero evaporato, tumor cum Phlogoſi ſenſim evaneſcit. At vero ſi (prout in temperamentis calidioribus ſæpe aſſolet) cruor extravaſatus, poriſque impactus, ſero copioſius adpellente, non diluitur; haud tantum illic pertinaciter hærebit, ſed Phlogoſin immaniorem, cum febre, aliiſque horrendis interdum ſymptomatis acciebit. Non ita pridem, cum Theologus inſignis ſanguine craſſiori & calido præditus, fontanellam tibia interiori inciſam habuerat; etſi cutis tantummodo ſecaretur, inflammatio brevi inſequuta eſt, quæ intra paucos dies eo atrociter accrevit, ut vix remediorum quorumcunque uſu, ne in Gangrænam cederet, impediri potuerit. Quapropter cum ſanguis, ob ſolutionem continui extravaſatus, atque ſeri, quo diluatur & reducatur affluxu carens, in Phlogoſin immaniorem tendit, Fotus & Cataplaſmata ex emollientibus exterius adhibita, ſæpe multum juvant; in quantum ſc. particulæ humidæ, & lenes ab his deciduæ, cruorem ſtagnantem ſubeunt, ac diluunt, adeoque blande commoventes in vaſa facilius redire faciunt; hinc ut ejuſmodi applicationes humidæ exterius habitæ, ſeri interni ad cruorem diluendum requiſiti defectum ſuppleant: attamen ut ſanguis ita dilutus, ac in motum accitus, circulationi reddatur, inſuper opus eſt vaſa eum exceptura ſatis inaniri; in quem finem præter victum tenuem, Phlebotomia & catharſis ſæpe neceſſarii ſunt uſus. Et quidem ex more ſolenni cacochymicos, & plethoricos paulo ante, vel poſtquam fontanella excuditur, purgamus, & non raro iis ſanguinem detrahimus. Nec tantum in fontanella recenti, hæc remedia propter inflammationem præcavendam aut tollendam conveniunt, ſed etiam utilia ſunt, quoties affectus iſte foramini cutis antiquo ſuperveniet. Si quando enim ſanguis valde impurus, ſimulque febriliter efferveſcens turgeſcentiam ἀναστόμωσιν inibit, ſæpe accidit eum recrementa, & fæculentias ſuas alias expurgari inhabiles, circa fontanellam exuere, ibidemque ab iis aggeſtis in circuitu præpeditum extravaſari, proindeque Phlogoſin immanem acciere. Nuper talis affectio in ſene perilluſtri contingens, ac ab initio neglecta, brevi in Gan-

Gangrænam ceſſit; ex qua tamen remediorum appropriatorum, tum intra, tum extus ſedulo adhibitorum, ope, non ſine magno vitæ diſcrimine evaſit. Circa inflammationis, uti & Apoſtematis & ſphaceli Ætiologias, & remedia, poſthæc forſan aliquando, de morbis cutaneis agentes, fuſius dicemus. In præſenti alia fonticulorum ſymptomata perpendemus.

2. Siquando igitur fontanella ichorem nimium, quæ plerunque tenuis, & valde fœtidus, & nonnunquam diſcolor eſt profundat, ita ut tam vaſta humoris impendia, ſimulque graveolentia, vix tolerabilia medelam exigant; in tali caſu duæ erunt præcipuæ intentiones therapeuticæ, ſc. primo ut ſanguinis mixtio, ne compages ejus in diſſolutionem, & effluxum ſeroſum nimis apta foret, corroboretur: & ſecundo ut loci per Fontanellam ulcerati tonus præſervetur, ac à fermento quovis putredinali vindicetur; adeo ut nullum miaſma ibi reconditum ſanguini inter circulandum pertranſeunti inquinamentum impertiat, à quo venenatus iſte in partes illico ſecedat, ſerumque illic copioſius exuere cogatur.

Prior iſte medendi ſcopus, vix quidquam præter catharſin ex intervallis moderatam, & rectam victus rationem præcipit; nempe ut ab omni crapula, & immoderatione, quoad alimenti copiam, qualitatem, & aſſumendi tempora; item ſpecialius ut à vini tenuioris, pomacei, aliorumque liquorum acidorum, quibus ſanguis fundi, ac in effluxus ſeroſos cogi ſolet, temperetur. Enimvero taliter affecti quemvis in victu errorem & inordinationem, moleſtia ſubinde circa fonticulum excitata, certiſſime luunt.

Propter loci ubi fontanella excitatur, tonum rite præſervandum, & à putredine quavis vindicandum, imprimis ſedula detur opera, ut ſorditie omni vitata, tum ſolida foramini indenda, tum integumenta, ſive ea ſint emplaſtra, vel hederæ folia, vel pannus vernice obductus, bis in die mutentur; nam in nonnullis quodlibet ex his cito fœtorem contrahit, & illico fontanellæ ulcus putere facit. Quod ſi hoc in putredinem tendit, ſtatim loco piſi, aut pilulæ ligneæ, indatur pilula ex cera virginiana, cum ſantalo rubro & viridi æris incorporatis, inſuper & fotus ex decocto hyperici, millefolii, Centaurii, &c. veſperi & mane adhibeatur.

3. Interdum accidit fontanellam, quaſi fontem aridum, parum aut nihil humoris effundere: cujus ratio ſolet eſſe, vel quia foramen minus profundum cutim haud totam

totam penetrat, quod facile ipſum altius infigendo curatur; vel ulcus, licet cavum ſatis, ac amplum, uſque tamen exiccum manet, quia ſerum è maſſa ſanguinea, propter compagem hujus nimis ſtrictam, non facile nec copioſe abſcedit; & tunc unicum remedium eſt, ſolida, quæ magis irritent, & vaſorum ora inſigniter vellicent, intra foramen geſtare: in quem finem pilulæ ex ligno hederæ, aut buxo, vel ex radicibus gentianæ, aut hermodactylorum parentur, & ſæpe cum fructu adhibentur.

4. Sæpe accidit fonticuli foramen nimis breve, & ichorem parce exudans, cuticula cum puſo incluſo intus obduci, & cum fovea ſanari; cui vitio remedium idoneum vix adhiberi poteſt. Quare fontanellam iſtam (potius quam in corium uſque incaſſum deſævire) præſtat occludere, aut in alium locum transferre.

5. Fonticuli ulcus ad ſanationem tendens, & aëri prohibitum, ſæpiſſime circa labia, & quandoque in cavitate carnem ſpongioſam accreſcentem habet. Cujus ratio eſt, quod liquor nutritius ad arteriarum & fibrarum nervearum fines delatus, & ab ichore ſeroſo non ſtatim ablutus, ibidem hæret, & aſſimilari incipiens, utraque hæc vaſa ad cavitatem carne implendam protendit, inque hæc carnis rudimenta & ſanguis & ſpiritus animales copioſe fluunt; atque ſanguis interea illuc advectus, pro reditu ſuo intra molem iſtam propagines venoſas procudit: attamen caro iſtæc adhuc rudis & informis, quoad maximam partem à foramine excluſa, ſupra marginem accreſcit; cumque adeo altius aſſurgit, quam ut cute & cuticula de novo obduci & tegi queat, nuda uſque ac ſpongioſa manet. Excreſcentia hæc ſatis facile, ſc. pulveres eſcharoticos, ex alumine uſto, colchothare, aut mercurio præcipitato inſpergendo curatur; hujuſmodi enim pharmaca, acrimonia ſimul ac ſtipticitate carnem ita luxuriantem exedunt, humorem nutritium repellunt, atque ora vaſorum obſerant. Quando circa fontanellæ marginem caro iſta ſuperflua continuo, ac multum accreſcit, indicio eſt illuc humorem nutritium, uberius quam excrementitium profluere; proindeque in taliter affectis, emiſſarium iſtud non uſque adeo beneficum fore. Quare ſub hujus rationis prætextu multi remedium iſtud (pleriſque certe innocuum, etſi non omnibus pariter utile ac commodum) valde averſantur. Præcipua ejus incommoda, item quæ objiciuntur ſcandala ſupra expendimus; reſtat tamen quoddam aliud juxta vulgi ſententiam, ſeu potius errorem, contra fontanellas notabilis

objectio,

objectio, quam hic coronidis loco nunc ultimò diſcutiemus.

Apud plures hic in Anglia (neſcio an ita in aliis regionibus) opinio nunc pervicax increbuit, fonticulum ſive unum, ſive plures, ad ſterilitatem diſponere. Quapropter feminis quibuſque maritatis, & ſobolem expetentibus, hoc remedii genus, utcunque alias ad ſanitatem conducibile, religioſe interdicitur: cujus tamen interdicti ratio adhuc nulla profertur, ſed tantum hiſtoriæ mulierum quarundam cum fonticulis ſterilium citantur; cum æque facile eſſet plures ſine fonticulis pariter ſteriles, cumque illis multas alias prolificas recenſere; & quidem hunc potiſſimum elenchum contra opinionem iſtam (cum redargutione alia non opus ſit) retorquere ſoleo.

SECT. III. CAP. III.

De Affectibus Cutaneis, eorumque Remediis.

POst remedia cuticulam, & cutim ἐρεθισμάτα, nempe *Fontanellas*, & *Veſicatoria* in ſuperioribus tradita, methodi lege quadam ad partium iſtarum morbos, & alia diverſimoda remediorum genera pertractandum ducimur; quorum certe utrorumque Ætiologiæ, ſpeculationis maximæ jucundæ, pariter ac utilis materiem præbent.

Quoad partium iſtarum fabricas, ac uſus, non eſt ut omnia in libris Anatomicis jam jam accurate deſcripta, & paſſim nota hic repetam. De Cuticula annotaſſe ſufficiat, hanc pelliculam eſſe tenuem ac denſam, exanguem, & exanimem, utpote vaſis, & fibris deſtitutam, quæ cuti cohærens, eam integit, & ab externis injuriis tuetur. Hæc ubique perforata eſt, in cujus foramina, ſudoris vaſa excretoria hiant, quæ Malpighius per microſcopium accuratius inſpiciens, paulo ante hiatus ſuos, quibuſdam quaſi valvulis, pro ſudore detinendo, aut liberius emittendo, donari aſſerit: verum has me latuiſſe fateor.

Cuticulâ per Pœnigmum, aut ignem detractâ, cutis nuda, & ob vaſa ſanguifera rubens apparet. Eſt autem hæc, membrana craſſior, quoad maximam partem ex filamentis vaſorum ſanguiferorum, nervorum, fibrarumque nervearum, variè inter ſe complicatis contexta, quibus glandulæ numeroſæ, & lymphæductus, ſive ſudoris, & vaporum vaſa excretoria denſiſſime interponuntur. Hujus ſubſtantia duplex à pleriſque Anatomicis perhibetur, exterior nervea, & interior carnea, ſeu potius glanduloſa: pro hujus exemplari, mali Aurantii cortex adducitur. Si cutis nuda per microſcopium inſpicitur, ex obſervatione Clariſſimi Malpighii, primo ſeſe offert corpus reticulare, cujus crebris foraminibus continentur non ſolum ductus ſudoriferi, ſed & plurimæ papillæ pyramidales, per ordines parallelos è cute erumpentes, & in cuticulam, ub. in plures velut fibrulas dividuntur, protenſæ;

protenſæ; quas idem Author tactus ſenſorium ſtatuit. Inſuper his, ſubſtantia cutis habet glandulas plurimas, quibus mediantibus lympha, ſive materies hydrotica, ex arteriis per lymphæductus ſive vaſa excretoria ad poros deducitur. Enimvero obſervavit accuratiſſimus Stenon *ſingulis poris ſuas glandulas ſubjacere*, quæ juxta ἐφεδρισμὸν uſum majores, aut minores exiſtunt: ſudor, aut vapores ex his per vaſa excretoria foras conſtanter emanentes, papillas nerveas, ne forte arefiant, in tranſitu ſuo madefaciunt.

Quoad poros ſive foramina ſudatoria, per microſcopium detegitur eos bini generis exiſtere, ſc. Majores in quibus pleriſque radices pilorum conſitæ ſunt, & per intervalla, ex utroque latere cujuſque rugæ cutaneæ ordine parallelo diſponuntur: vel ſecundo ſunt meatus iſti Minores, quorum innumeri ſpatia omnia prioribus interjecta quaſi punctis creberrimis adimplent. Enimvero tota cutis, cum rugis ſuis, inſtar agri ab aratro ſulcati, & dein cum ordinibus verſis, ſeu potius obliquis occati, apparet; ita ut plano ſuæ areæ ſupra ſulcos utriuſque generis eminentes, figuræ ut plurimum Rhomboeidis exiſtunt; & juxta quod ſulci iſti, cum rugis, ſive areis, breviores ac minores, aut etiam profundiores ac majores fuerint, textura cutis delicata ſive tenuis, vel craſſa ſive levidenſis videtur. Hujus conſtitutio licet plurimum nativitati, ac primogeneæ ſtaminum ac humorum concretioni debeatur, ea tamen propter diverſimoda vitæ inſequentis accidentia, multifariam alterari ſolet. Victus craſſior, labores duri, aëris inclementia, ac imprimis caloris, ac frigoris exceſſus, cutim aſperiorem: etiam è contra educatio mollis & delicata tenorem ejus magis ſubtilem, ac leviorem reddunt.

Ut cutis magis terſa, polita, & æquabilis evadat, multum intereſt, poros ejus omnes humore benigno, miti, ac velut oleoſo adimpleri; ita namque dum meatus omnes pleni, ac tenſi fiunt, totius cutis planities læviſſima apparet: attamen ſi humor vitioſus poris iſtis ſuppeditatur, aut qui inſuit benignus, nimis exhauritur, cutis proinde aſpera & rugoſa fiet. Quare ſi cujuſpiam cute molliſſima ac planiſſima prædíti manus aqua ſaponata, lixiviali, calcaria, aut etiam ſanguine calenti aliquamdiu madefient, propterea mox humore ſalino, per ſales alios è poris extracto, ſulci & rugæ illico majores & profundiores evadent: quare feminæ delicatiores lavacra ſaponata, & quævis alia cutim ſulcantia, religioſe evitant.

Nec tantum humor è poris nimium exhauſtus, ſed etiam in iis ſupra modum ac indebite retentus, cutim aſperam ac inæqualem reddit. Foramina piloſa (quæ & ſudatoria etſi non unica, aut plurima ita fuerint) ob tranſpirationis beneficium, effluvia copioſiora conſtanter emittunt, quare majora ſemper illa, ac patentiora videntur; ſin verò à frigore externo hæc ſubito occludi contigerit, vapores intus coerciti, cutim circa eruptionum loca undique inflant, ac in moleculas attollunt: hinc ſi quando corpora noſtra Boreæ nuda exponantur, aut fluvio immergantur, ſuperficies exterior prius glabra, ac mollis, mox cuti anſeris deplumati ſimilis ſcabra & confragoſa evadet. Proculdubio majora iſtæc foramina, juxta cutis ſulcos parallelos & velut quincuncis ritu ſeriatim conſita, quaſi totidem foveæ, pro pilis velut arboribus conſerendis inſtituuntur; ita namque in quadrupedibus, imo & in quibuſdam hominis partibus hirſutis, aliquatenus habent.

His ita breviter de cuticula, & cute, quoad eorum fabricas & uſus deſignatis, via ſatis præſtruitur, ad indagandos & explicandos partium earundem morbos, & medendi rationes.

Itaque imprimis ad cuticulam, cum ſit vitæ ac ſenſus expers, morbi vix ulli propriè ſpectant. Hæc interdum denſa nimis diapnoen impedit; quandoque item propter accidentia quædam in nonnullis locis nimis craſſa & calloſa evadit: verum ex ſe plane ἀπαθὴς minime ægrotat, attamen hæc in cauſa eſt quod affectus quidam, forſan per evaporationem difflabiles, circa cutis ſuperficiem hæreant; in quantum ſc. ſanguinis, & humorum recrementa, & fæculentiæ exterius propulſa, & totam cutim tranſgreſſa, cum ob cuticulæ denſitatem prorſus evaporare nequeant, ſuper cutim extimam defixa, varias ejus diſcolorationes, & defædationes producunt; cujuſmodi imprimis ſunt maculæ *Ephelides* dictæ, nec non ſcorbuticæ, & malignæ, item lentigines, & quæcunque aliæ ſuggillationes, ſine tumore, aut aſperitate cutim, vel cuticulam notis, ſive nubeculis quibuſdam aſpergere videntur.

At vero quod ad ipſius cutis affectus in genere ſpectat, ſiquidem hi varii ac multiplices fuerint, ſub vario reſpectu diſtingui ſolent, atque imprimis quod ſint vel cum, vel ſine tumore: poſteriores hoſce modo notavimus.

Affectus cutanei cum tumore, vel ſunt univerſales, per totum

totum corpus diſperſi, vel particulares in his, aut iſtis membris ſporadice, & quaſi fortuito excitati.

Priores vel febri ſuperveniunt, ut imprimis *variolæ*, *morbilli*, aliaque exanthemata maligna, quibus etiam accedunt infantium efflorescentiæ volaticæ; vel ſine febre contingunt, uti imprimis pruritus, impetigines, & affectus leproſi.

Tumores externi particulares, ſive ſporadici, plerunque non meram cutim, ſed & partes ſubjectas, ſc. modo tendinoſas, aut membranoſas, aut glanduloſas occupant, proindeque variæ indolis ac formæ diverſimodæ exiſtunt. Super his omnibus particulatim diſſerere, & ſingulorum Ætiologias & Therapeias deſignare, non modo integri tractatus, ſed magni voluminis res eſſet: itaque impræſentiarum de affectibus mere, aut maxima ex parte cutaneis (cujuſmodi imprimis ſunt *maculæ omnes*, ac *lentigines*, nec non *ſcabies* ſive *pruritus*, impetigines ſive affectiones *leproſæ*) breviter dicemus: de tumoribus cujuſque generis ſpeciatim ediſſerendi, olim fortaſſis aliquando opportunitas dabitur.

Primo igitur (ut à maculis uti pathematis minoris momenti ordiamur) occurrunt Ephelides dictæ, quoniam ab inſolatione potiſſimum excitari ſolent, atque idpropter in vere, ac æſtate plurimum increbeſcunt, circa hyemem rurſus evanidæ. Porro cum in formoſioribus, ac cutim rariſſimam habentibus maxime contingant, in iis præcipue locis, ubi cuticula ſoli, ac aëri expoſita, denſiſſima eſt, ſc. in facie, ac manibus maxime erumpunt. Coloris ſubflavi, aut fuſci, circa magnitudinem morſus pulicaris, inæquales tamen, & quoad figuram irregulares exiſtunt. Parum aut nihil hæ differunt à puncturis iſtis ſubfuſcis, aut flavis, quas nonnulli lentigines vocant, quæ lentis magnitudine, faciei partes crebris quaſi guttis inſigniunt.

Harum materies videtur eſſe, humoris bilioſi portio tenuior, vi ſolis illam attenuantis, & poros cutis aperientis, exterius prolecta; quæ evaporari incipiens, in cute extima, aut cuticulæ, quam pertranſire nequit, concavo defigitur. Profecto has maculas à bile, aliiſve ſanguinis recrementis flavis procedere indicio eſt, quod maxime familiares ſunt iis quorum pili etiam flaveſcunt. Porro quod in complexione ſæpius pulchriori, ac præſertim in partibus ſoli, ac aëri expoſitis oriuntur, ratio ſatis liquet; utpote quorum cutis rarior, humorem ab æſtu ſolari rarefactum eouſque tranſmittit, donec à cuticula denſiori

prope exitus loca ſiſtitur. Hic affectus quoad valetudinis ſtatum, nihil mali indicat, aut ominatur; & quamvis in apparentia nonnihil turpidinis refert, id tamen compenſatur, quatenus ita maculoſos puriori conſtitutione præditos, ſignificat.

Præter has maculas exiguas lenticulares, occurrunt aliæ multo ampliores, ſupra palmæ magnitudinem, quæ cutim variis in locis, præcipue vero circa pectus, & dorſum literis modo fuſcis, modo luridis, aut ſubnigris conſpurcant. Hæ certis temporibus, ac uti in multis obſervavi, certis in partibus exoriri, ac evaneſcere ſolitæ, vulgo maculæ Hepaticæ dicuntur, iiſque plurimum inſigniti, jecur minus ſanum, aut ſaltem haud bene ſanguificum habere creduntur; quod tamen ſub hac ratione verum non eſt, at ſolummodo quatenus humores bilioſi, cum non ſatis intra hepar à maſſa ſanguinea ſecernuntur, ad cutim protruſi, eam ita diſcolorant: quod vitium quodammodo etiam lieni imputatur; enimvero defædatio hæc oritur, eo quod ſanguinis fæculentiæ, ac recrementa, cum non ſatis à ſecretionum officinis excipiuntur, una cum ſero quo diluuntur, ad cutim feruntur, ibidemque ſanguine exuta, ac à ſeroſo latice inter evaporandum derelicta, circa poros extimos & foraminula (tanquam lanugo muſcoſa fluvii auguſtiis hærens) defiguntur.

Lituræ iſtæ potiſſimum in æſtate apparent, & maxime ſupra pectus & dorſum, viz. quo tempore & quibus in locis homines ad ſudandum ſunt plurimum apti: ipſe nimirum latex ſeroſus, qui fæculentias iſtas è maſſa ſanguinea in cutis anguſtias provehit, eas penitus evaporare inhabiles, illic relinquit. Affectio hæc nihil mali conjunctum habet, neque enim morbi præſentis ſymptoma eſt, nec ullum brevi futurum portendit; porro cum locis plerumque tectis obveniens, nullam deformitatem, aut moleſtiam adfert, curatione ejus parum aut nihil opus eſſe videtur: ſed quoniam apud vulgus opinio increbuit, Hepar ob maculas iſtas inſigniter periclitari, & medicinam neceſſario requirere, idcirco ut quibuſdam pharmaca importune efflagitantibus ſatisfiat, præter coſmetica externa, etiam Remedia hepatica interna præſcribere ſolemus; quorum uſus etſi non admodum neceſſarius, quia tamen exinde ſanguinis depuratio, & viſcerum ἀφράξις ſataguntur, haud prorſus inania exiſtunt. Medicamenta interna ad hunc finem utilia, ſupra inter remedia Hepatica deſcribuntur: externa ſive Topica prorſus eadem

eadem in his, ac in aliis quibuſque macularum generibus conveniunt; quorum formulas quaſdam ſelectas ſubdemus.

De maculis peſtilentialibus, uti & ſcorbuticis, cum alibi ex profeſſo egimus, non opus erit hic eadem repetere; præſertim quoniam ad has methodus prorſus alia, quam ad modo deſcriptas requiritur; quatenus nimirum, in uno macularum genere, medicamenta fere tantum externa, abſque ſplanchnicis aut cardiacis, inque altero tantum interna, ſine ullis cutaneis adhiberi ſolent.

Itaque ad maculas Ephelidas, lentigines, & hepaticas vulgo dictas, ars Decorationis proprie ſpectat; & propter hæc cutis deturpamina tollenda, ſine quavis medendi methodo, pharmaca tantum Coſmetica præſcribuntur. Horum apud Dominas Curioſas, alioſque de cute curanda ſolicitos, cum ingens ubique & uberrima ſit ſeges; ea tamen omnia, quatenus duas ſolum medendi intentiones reſpiciunt, ad bina hæc capita reduci poſſunt: illa nimirum aut cutis ac cuticulæ poros aperiendo, atque hanc interdum excoriando, humorem exterius attrahendum & prorſus evaporandum moliuntur; vel è contra, & ſæpe non minori cum ſucceſſu adhibentur illa, ut materiem maculoſam è cute repercutiant, ac intus adigant. Topicorum utriuſque generis formulas quaſdam ordinarias rationaliter inventas, & non raro ſat feliciter uſurpatas, hic ordine ſubdemus, quandoquidem non licet ſine magnatum offenſa, ſecretoria artis coſmeticæ myſteria detegere, & apud vulgus profanare.

Primo igitur ad cutim detergendam, & materiem macularum foras extrahendam.

R. *Lixivii è ſale Tartari minus ſaturati Unc. iv. olei Amygdalarum amararum per expreſſionem facti q. ſ. in tali proportione miſceatur, ut totus liquor illico lacteſcat, ac ita perſtet; cum hac mixtura partes affectæ mane, & veſperi illinantur, & blande confricentur.*

R. *Radic. Iris, Bryoniæ, ſigil. Solomonis recentium, ana Unc. j. pul. ſem. fœnugraci Drach. j. Camphoræ Drach. ſ. ſimul contuſis affunde olei Tartari per deliquium Unc. iij. f. expreſſio, applicetur cum petia intincta, bis in die.*

R. *Sulphuris vivi pul. Unc. j. ſaponis nigri Unc. ij. ligat. in petia, ſuſpend. in aceti lib. j. per ix. dies, dein in uſum adhibeatur, loca affecta bis in die abluendo, & confricando.*

Secundo propter alteram intentionem, ſc. maculas è cute diſcutiendas, earumque materiem repellendam, ac intus adigendam, *lac virginis* celebre apud antiquos remedium fuit, & etiamnum, à pluribus commendatur, ac in uſum adhibetur. Hujus præparationes ſatis innoteſcunt: *nempe ſolutio lithargyri in aceto deſtillato facta, ab oleo Tartari per deliquium affuſo, in liquorem inſtar lactis albicantem præcipitatur, quo facies, & manus bis in die laventur, & blande confricentur. Medicamentum huic ſimile aut idem, ſaltem ejuſdem virtutis, paratur ex ſolutione minii, vel ceruſſæ, in eodem menſtruo facta, & cum aqu. Aluminis aut ſalis gemmæ præcipitata.*

Vel, R. *Camphoræ inciſ. Drach. ij. teratur in mortario vitreo, ſenſim affunde ſuccum unius limonii, dein adde vini albi lib. j. f. Colatura, & camphora reſidua, petia ligata, in vitro ſuſpendatur.*

R. *Viridis æris Unc. iv. affunde aceti vini albi lib. ij. cucurbitæ vitreæ indita deſtillentur in calore arenæ: phlegma primo extillans ad uſum ſervetur, quo facies illinatur bis in die.* In hunc finem etiam ros aut phlegma vitrioli per ſe deſtillati egregie convenit. Sufficit nonnullis aqua florum fabarum, aut fumariæ ſimplici ſtillatitia, aut etiam vitis ſucco limpido, è ramis ejus verno tempore ſectis extillante uti. Attamen feminæ curioſiores, & artem coſmeticam maxime callere præ ſe ferentes, vix ullis remediis cutaneis, niſi Mercurialibus content ſunt; quapropter aqua ſequens ad omnes faciei turpitudines commendatur, & ab Empiricis magno pretio venditur.

R. *Merc. Sublimati Unc. j. pulveriſat. ponatur in vaſe ſtanneo cum aq. fontan. lib. iij. ſient per xxiv. horas cum ſpatula lignea ſubinde agitando, donec totus liquor nigreſcat, qui tamen per chartam Emporeticam colatus limpidus evadit; cum petia aut pluma huic intincta, facies ſemel intra diem unum, aut alterum blande obducatur.*

Medicamentum hoc contra turpitudinem quamcunque cutaneam inſigniter juvat; quatenus nempe humores intra porulos, & foraminula ut ut minutiſſima impactos expedit, ſalium aut ſulphurum combinationes inveteratas & pertinaces diſſolvit, totamque ubi applicatur cutim quoad meatus ejus male conformatam reſtituit, & ὄψεον facit. Quapropter non tantum ad faciei maculas

culas abſtergendas, ſed etiam ad puſtulas, & ruborem ejus nec non ad affectus eryſipelat*ώδεις* tollendos utile eſt. Porro interdum accidit, pleraſque faciei partes, præſertim vero naſum, & frontem, punctis nigricantibus creberrimis quaſi à pulvere pyrio exploſo inuſtis, inſigniri: quod tamen inde procedit, quia foramina ſudatoria, modo humore atro craſſiori, modo vermiculis capita nigra habentibus implentur (quæ quidem animacula è poris expreſſa, & ſoli expoſita vivere, & ſe movere facile cernuntur) atque in tali cutis affectione, lotiones, aut litus nulli præter mercuriales prodeſſe ſolent; attamen huic melli aculeus plus nimium malignus ſæpe præſto eſt; namque hydrargyri particulæ, una cum ſalibus (à quibus in minutias dividuntur, acuunturque) faciei applicatæ, materiam inde noxiam & defædatoriam poris excutiunt, ac depellunt; eam vero intus repercuſſam inſequuntur, & propediem ſanguini & liquori nerveo (quorum craſes lædunt) ſe facile inſinuant: quinimo horum commeatu ſæpiſſime cerebro, & nonnunquam præcordiis, & partibus aliis virulentiam ſuam non raro poſtea indelebilem imprimunt. Hinc frequens obſervatio eſt, feminas aut viros coſmetico mercuriali diu ac multum utentes, vertigini, & affectibus ſpaſmodicis, aut paralyticis obnoxios fieri, eorumque dentes nigricare, & nonnunquam vacillare.

SECT.

SECT. III. CAP. VI.

De Pſora, ſive Scabie cum Pruritu.

POſt Cutis affectus ſimpliciores, qui nempe ſine tumore, aut ulceratione contingentes, eam ſolummodo apparentiis maculoſis deædant, jam ordine dicendum erit de pathematis gravioribus, & continuitatem ſolventibus, atque imprimis de *Pſora* ſive *Scabie*, quæ in variis, & crebris totius corporis locis, cutim puſtulis ſive eruptionibus exiguis, modo ſiccis & ſæpe ſquamoſis, modo humidis ac ad ulcerationem diſpoſitis, cum pruritu valde moleſto infeſtat; atque hujuſmodi affectio propriiſſime iſtius partis morbus eſt, utpote quæ in ipſa cute propter contagium externum ſæpe incipit, & frequenter per remedia quædam tantum cutanea ſanatur, ſaltem utriuſque ratio eatenus tenet, ut raro aliter perfecte aut ſuſcipiatur, aut curetur.

Pſora ſive ſcabies vulgo deſcribitur eſſe, puſtularum in toto corpore ſparſim eruptio, ab humore acri, & ſalſo, intra poros cutis aggeſto procedens, & exinde ut diſcutiatur, ob pruritum inſignem, ſculpendi neceſſitatem inducens.

Ut morbi hujus cauſas, & ſymptomatum rationes rite inveſtigemus, paulo altius de materie προηγουμένης, & cauſa ejus conjuncta inquiremus, nimirum ut innoteſcat, cujuſmodi ſit humor iſte intra cutim aggeſtus, quo pacto illic aut generatur, aut aliunde adveniat, dein quibus poris aut loculis contineatur, & quomodo foras erumpere nitens pruritum adeo moleſtum creat.

Itaque circa hujus morbi ortum, ut non cum veteribus jecori, vel lieni, culpam nimium imputemus, materies ejus non eſſe quilibet humor ſingularis, è quatuor vulgo ſuppoſitis, viz. non pituita, nec bilis flava, vel atra, nec etiam ipſe ſanguis per ſe extravaſari aptus, porro nec illa è duobus vel pluribus horum ſimul mixtis conſtare videtur. Enimvero ut dentur tales humores, ex iis tamen ſi morbus hic ſemper conſtet, non ita facile per

merum

merum & leve contagium ſuſcipi, aut litu ſolo curari poſſit. Quamobrem potius opinari fas ſit, materiem morbificam eſſe humorem lymphicum, in glandulis cutaneis conſtanter reſidem; attamen ab indole ſua genuina, ſc. ſalino-volatili in acidam aut alias vitioſam degenerem. Enimvero cum huic ita depravato, & perpetim evaporanti, ſupplementa continua à ſanguine adveniant, latices iſti, vetus & recens, non facile congruunt, aut uniuntur, at ſalium diſſimilium ritu mutuo efferveſcentes, in materiem recrementitiam coagulantur, quæ poros cutis implens ac diſtendens, ubique paſſim in tumores attollit; inſuper ſanguinem in tranſitu nonnihil impedit, & extravaſari cogit. Hinc puſtulæ crebræ excitantur, & quatenus materies iſta in ichorem faceſſens, à ſero & ſanguine ſubſequentibus uſque prorſum, & foras urgetur, in moleculas aſſurgunt; dein ſpiritus animales fibras nerveas, ut ichoris iſtius excretionem promoveant, inordinate ſubeuntes, moleſti pruritus ſenſum efficiunt.

Profecto humorem quendam lymphicum in glandulis cutaneis, quæ ſingulis foraminibus ſudatoriis ſubjacent, propter uſus quoſdam recondi, quin & juxta copiam, & moram ejus diverſimodam, glandulas has plus aut minus turgidas exiſtere, inſpectio Microſcopica planiſſime detegit. Latex iſte à ſanguine per arterias in glandulis hiſce deponitur, nempe ut ſarcinula hac exuta, facilius iſte per venas redeat, interim illic repoſitus, ſuos uſus habet, ſc. imprimis papillas miliares, quæ cum fibrillis ſuis nerveis ſubſtratæ proprium tactus ſenſorium ſunt, continue madefaciens, ab ariditate qua ſenſatio impeditur præſervat; inſuper idem effluvia aduſta à ſanguine accenſo perpetim decedentia, juxta cutis tranſitum humiditate quadam imbuit, & halituoſa reddit; dumque adeo laticis hujus pars cum ſanguinis effluviis continue evaporat, impendia iſta per lympham uſque recentem à ſanguine arterioſo (uti dictum eſt) jugi exutam reparantur.

Attamen hæc cutaneæ regionis Oeconomia non ita regulariter uſque ſervatur, quin humor iſte glanduloſus, ab indole & functione ſua deſciſcens, non modo in cute, ſed interdum in toto corpore affectiones præternaturales diverſimodas excitabit. Hic lenteſcens, inque loculis pertinacius hærens, diapnoen obſtruit; ab eo nimis ubertim foras exundante ſudatio immodica, ab eodem intus reſtagnante diureſis dempto copioſior procedunt. Porro ad ſcabiem, & eruptiones puſtuloſas quod ſpectat, humor iſte cum pluribus, ita potiſſimum tribus hiſce modis depravari

pravari, proindeque diathesin cum ſero à ſanguine recens affuſo coagulativam inire ſolet; viz. Primo ipſe ſanguis valde impurus, ſimulque diſſolutus, corruptelas & recrementa ſua ubertim in glandulis cutaneis relinquit, quæ ibidem fermenti magis corruptivi naturam induentia, cum ſuccis aliis adventitiis, aut pertranſeuntibus effervescunt, & varie coagulantur, adeoque non ſolum affectus ψωρώδεις, verum & leproſos diverſimodos pariunt. Hinc piſcium cruſtatorum, quin etiam aliorum, & quadrupedium ſalitorum, & ſole aut fumo induratorum comeſtio crebra & aſſidua, item potus incongrui, & pharmaca venenata aſſumta, eruptiones cutaneas paſſim, & non raro horrendas cient.

Secundo humor glandulis cutaneis aggeſtus, interdum mera ſtagnatione non tantum ψωρώδης, ſed etiam frequenter φθειρώδης evadit; quare non tantum diu incarcerati, ſed etiam qui vitam ſedentariam agentes, ſqualori inſuper, & pædori aſſuefiunt, prædictis affectibus obnoxii degunt; quatenus nempe latex cutaneus minime eventilatus, liquorum putreſcentium ritu, mera ſtagnatione corrumpitur, adeoque fermenti φθειρικῆς indolem adipiſcitur; cui inſuper à ſanguine perinde etiam depravato putredinis complementa accedunt.

Tertio ſi forſan hæ cauſæ deſuerint, ut cutis humor glanduloſus nec à ſanguinis vitio, nec propria ſtagnatione labem ullam contrahat, attamen miaſma virulentum ab extra communicatum, eum quoad morbos iſtos nihilominus prolificum reddi. Ex obſervatione maxime vulgari hoc liquido conſtat, in quantum maxime ſani, & conſtitutione optima præditi, vix unquam in eodem lecto ubi ſcabioſus ſimul decumbit, aut nuper decubuit, impune dormiunt: nec ita tantum, quin & ſcabioſorum ſudaria aliis in eodem lavacro lotis, ejuſdem affectus ſæpe contagium impertiunt. Nullius certe morbi labes (peſte tantum excepta) facilius, aut certius quam Pſoræ propagatur.

Quod ſi hujus ratio inquiratur, ſtatim occurrit, liquorem miaſmatis ψωρώδης ſuſceptivum, ad illud maxime exponi, & facillime diſponi; ad utrumque certe multo promtius quam aut ſanguinem, aut ſuccum nerveum. Enimvero cutis latex glanduloſus, in extima corporis ſuperficie ſcatens, atomos quaſcunque per foramina & meatus ubique patentes intromiſſas, primo imbibit, & à ſan-

à ſanguine anticipat. Porro quod iſte à contagio ſcabioſo tam cito inficiatur, faciunt tum fermenti communicati activitas, tum liquoris glanduloſi ad degenerandum eo modo proclivitas. Enimvero effluvia à cutis ſcabioſæ efflorescentiis decidua, ſatis apte comparantur cereviſiæ floribus, ſummitatem ejus quaſi pellicula extrema occupantibus; quorum ſi portio perquam minima inde demta alteri cerviſiæ novellæ infermentatæ committatur, totam illico maſſam quantumvis magnam fermentat, ac in liquoris unde adimitur indolem commutat. Magna certe energeia eſt, quam particulæ, utcunque minimæ ac paucæ, ad ſummam activitatem evectæ præſtare valent; præſertim vero ſi in liquorem (cujuſmodi eſt cutaneus) è particulis ſubtilibus cujuſque generis, tum à ſanguine, tum à ſucco nerveo delibatis, conflatum, proindeque citiſſime fermentari aptum inciderint. Ubicunque igitur miaſmatis prædicti effluvia, corporis ſani parti cuivis externæ impinguntur, imprimis humorem cutaneum tantum illic loci conſitum inficiunt, deinde vero hujus ita infecti particulæ, à ſanguine venoſo ſuſceptæ, & mox arterioſo traditæ, per totum corporis habitum diffunduntur, adeoque brevi humoris iſtius totam maſſam coinquinant, & ψωρώδη efficiunt.

Ex his de Pſoræ cauſis tum conjunctis, tum procatarcticis explicatis, Symptomatis primarii, ſc. eruptionis puſtuloſæ, ratio ſatis liquet. Quoad alterum vero, ſc. *pruritum*, cum ſit ſenſio moleſta, ut ratio ejus formalis innoteſcat, conſiderare oportet, ad quod ſenſorium proprie ſpectat, & cujuſmodi ejus affectio ſive paſſio fuerit.

Circa hæc, primo certum eſt pruritum ad ſenſum *Tactus* pertinere, atque hujus inſtrumenta primaria eſſe papillas miliares, earumque fibrillas per totam cutim diſperſas ſupra oſtendimus. Inſuper hoc ſenſu fibræ omnes nerveæ ubique per totum corpus diffuſæ donantur. Attamen cum *Tactus* duæ ſint paſſiones ſupremæ, & quaſi genericæ, ſc. *Dolor*, & *Voluptas*, merito ambigitur, ad quamnam ex his *Pruritus* referri debeat. Pro cujus ſolutione oſtendere oportet, quo ritu ſpiritus animales Tactus ſenſorium incolentes afficiuntur in *dolore*, quomodo item in *voluptate*: deinde eorundem geſtu etiam circa *pruritum* deſignato, facile conſtabit, cujus ditionis hæc paſſio fuerit, & in quibus ejus natura, & fiendi modus conſiſtunt. Hæc quamvis in digreſſu ſi plenius & for-

ſan ad tædium uſque exponam, ignoſcat lector, quoniam Ætiologia hæc ad affectus pleroſque externos tum dignoſcendos, tum curandos perquam neceſſaria videtur. Dolor à Triſtitia diſtinctus, & ad Tactum pertinens, definiri ſolet, *ſenſio moleſta a continui ſolutione procedens*. Et quidem exoritur iſte, quoties, & quatenus ſenſibile incongruum, aut improportionatum, ſenſorio iſti applicatum, fibras ab invicem dividit & divellit: proindeque ſpiritus animales in iis hoſpitantes à ſolida & placida emanatione ſua repellens, ab invicem diſtrahit & quaſi in fugam vertit; dein propterea ſtatim, quatenus iſte ſpirituum exterior repulſus, continuata aliorum ſerie ad πρωτον αἰσθητηριον communicatur; ſpiritus illic degentes in parem confuſionem ciet, doloris, ſive moleſtiæ exterius infligtæ, perceptio efficitur. Revera tota ſpirituum animalium quæ dolore afficiuntur ſeries, quaſi animæ ſenſitivæ membrum quoddam ſingulare, ab objecti impreſſione velut anxietatem concipiens, cum moleſtia corrugari, inque dimenſionem minorem ſeſe contrahere cogitur.

Cum ſolutio continui doloris cauſa ſtatuitur, non ita intelligendum eſt, ac ſi affectio hæc tantum à vulnere, aut plaga corpori inflicta cieretur, namque eadem à frigore, calore, flatibus, à ſanguinis aliorumque humorum extravaſatione, aut alicubi aggeſtione, ſæpe membri conformatione adhuc integra manente, paſſim induci ſolet; in quibus caſibus licet continui partes, ac imprimis fibræ & filamenta nervea, minime præſcindantur. iſta tamen in omni doloris affectu, aut ab objecti preſſione, aut à particulis alienis cuneorum inſtar adactis, à ſolita poſitione divelluntur, inque tenſionem nimiam, aut diſtorſionem, aut divulſionem adiguntur; proindeque ſpiritus incolæ, à mutuis amplexibus divulſi, & diſſipati, gravate habent, & moleſtiæ ſive doloris paſſionem ineunt.

Dolori opponitur Voluptas, eſtque ſenſionis modus iſti plane contrarius; qui nempe oritur, quatenus blando mulcimine ſupra ſenſorium facto, ſpiritus illic confluunt, & mox denſius conglobati, & delectatione quadam perfuſi, in organo quaſi exultant & conjubilant: dein quatenus ſpiritus intra corpora ſtriata *inſimul* parem ovationem ineunt, voluptatis perceptio accietur.

Maxima voluptas quæ Tactui affertur, in eo conſiſtit, ut doloris cauſa amota, partes ab ea prius affectæ temperiem & conformationem priſtinam recuperent; ita namque

namque ſpiritus animales prius fugati, & ab invicem diſperſi, ſe recolligunt, & ad loca quibus exularunt, copiis duplicatis irruentes, quaſi ad ovandum ſe accingunt. Hinc Peripatetici voluptatis rationem formalem ſolummodo in moleſti cujuſdam remotione poſuerunt; uti cum frigoris, aut caloris exceſſus, à ſtatu oppoſito. & magis congruo excipitur. Profecto objectum tangibile (ſiquidem hoc craſſum uſque ac hebes fuerit) vix aliud (ἀφροδίσια ſi exceperis) ſpiritus animales ad ſenſorium conglobatim allectat, niſi quod eorum confuſioni præcedenti ſuccurrit.

Ex his circa paſſiones iſtas ita deſignatis, facile conſtat, *pruritum*, quoad rationem ejus formalem plene & perfecte, nec dolorem eſſe, nec voluptatem, verum imperfecte, & inchoative, de utroque ſtatu participare. Enimvero materies ψωρώδης intra cutis poros aggeſta, & pluribus in locis continui ſolutiones faciens, verſus dolorem inclinat: attamen cum illa ſit volatica, mobilis, & verſus exitum properat, idcirco ſpiritus animales è fibris etiamſi divulſis non fugantur, nec cum moleſtiæ ſenſu retro vertuntur, verum è contra, quaſi humore infeſto ſe potiores, eique ejiciendo pares ſentirent, intra fibras cutaneas denſius, ſed inordinatim agglomerati, eas varie convellunt, & deducunt, quo citius materiem morbificam excutiant, & foras depellant. Quapropter quatenus ſpiritus animales minime fugati, aut repulſi, ſed extrorſum conglobatim in tactus organa confluentes, ibidem ἀπόλαυσιν & tumoluarie ſe gerunt, atque fibras ſenſiles velut titillando, in leves ſpaſmos cient, non voluptas, verum ſenſio moleſta, quæ item nec dolor eſt, ſed paſſio ab eo plane diverſa exoritur. Quamprimum autem fricando aut ſcalpendo, ſpirituum copiæ ubique circa ſenſorium aggregatæ melius diſponi, ac quaſi in ordinem redigi incipiunt, maxime exinde voluptatis perſenſio inducitur. Quare pruritus medius quidam inter doloris & voluptatis initia ſtatus, ſive ſpirituum ab illius rudimentis verſus hujus complementum tranſitus videtur. Verum à Phyſiologia hac parerga, ad pathologiam noſtram revertamus. Ex ſupra dictis facile erit morbi hujus differentias colligere.

Primo igitur Pſora quoad originem ſuam, aut per contagium accipitur, aut propter malam victus rationem, incendiculum & fomes ejus à chylo, & ſanguine vitioſis communicatur, vel ob fœdorem & tranſpirationis de-

defectum in ipſa cute generantur: quibus addere licet, Infantes quandoque hanc labem à parentibus hæreditario contractam nanciſci.

Secundo eruptiones cutaneæ quoad formam ſuam, juxta diverſimodas affectorum conſtitutiones variant: nam in quibuſdam temperamenti ſiccioris bilioſi, aut melancholici, ſcabies tantum ſicca, & quatenus ob ſeri defectum minus evaporat, cum pruritu non adeo moleſto excitatur: in aliis vero temperamento humidiori, & ſanguine impuriori præditis, exanthemata plurima ichore imbuta, & ſumme prurientia, ad ſcalpendum valde irritant, & propter ulcera inde concitata, pruritus ſubinde in dolorem commutatur.

Quoad *prognoſin*, licet hic morbus ex ſe nunquam exitialis aut valde periculoſus, & curatu ſemper facilis exiſtit, attamen ſæpe malum eventum habet; in quantum ſc. diu continuatus, & ſanguinem & liquorem nerveum summe depravat, atque ab eo confeſtim ſanato, propter materiem, dum poris excutitur, intus ſuſceptam, præcordiis & cerebro, aliiſve partibus nobilibus labes pernicioſa infertur.

Maximum à ſcabie periculum pueris & cachecticis imminet; utpote in quibus utriſque, labes ab humore cutaneo partibus nobilibus facilius imprimitur, quæ deinceps cum lues exterior ψωρώδης deletur, intus manens, non niſi larga pharmacia (cujus neuter capax aut patiens eſt) penitus expugnari poteſt; quapropter tales omni cura & diligentia adhibita, à ſcabiei tanquam à peſtis contagio præſervari debent.

Circa ſcabiei ſive Pſoræ *curationem* duæ occurrunt primariæ indicationes, ac utraque duplex, viz. prima *curatoria* hæc duo reſpicit, ut humor glanduloſus (fermento ejus corruptivo penitus extincto) ad debitam craſin reducatur. Secundo dein, ut ipſius cutis pori & meatus, concretionibus ichoroſis liberati, conformationem priſtinam ſeu ευρεσιν recuperent.

Indicatio ſecunda *præſervatoria* hæc duo præcavet, ſc. primo, ne Pſoræ impuritates & miaſmata corruptiva è cute (dum fermentum expugnatur) excuſſa, in ſanguinem ac liquorem nerveum regurgitent, iiſque non tantum dyſcraſias, ſed inſuper (ut ſæpe aſſolet) cerebro aut præcordiis noxam graviorem inferant. Secundo item navetur opera, ut humorum & partium nobilium labes à materie ψωρώδες prius contractæ, dum cutis vitia emendantur, eradicari poſſint.

Omnes

Omnes hæ medendi intentiones, per remedia tum interna, tum externa ſimul uſurpata, una complicari, aut ſaltem intercalari debent; nempe ut materies morbifica loculis ſuis excuſſa, in nullas uſpiam latebras ſecedere, & delitescere queat, quin ex omni parte, intus & foras per medicamenta, impetita in totum amoveatur; itaque purgantia hanc medendi methodum inchoare ſemper & finire debet. Quanquam Helmontius Pharmaciam catharticam cum magna pompa exagitat & quaſi triumphatam ducit, quia per ſe ſcabiem non curat, affirmare tamen licet, morbum hunc ſine medicina iſta, vix unquam facile, nunquam vero tuto ſanari. Porro *Phlebotomia*, niſi aliquod contradicat, mox ab initio celebretur; inſuper his *alterantia* quæ ſanguinem purificant, & viſcera corroborant, ac contra materiæ ψωρικῆς incurſus muniunt, vices ſuas habeant; atque interea linimenta aut Balnea, aut alius generis remedia Topica, & proprie cutanea adhibeantur, utpote ſine quibus non tantum Cathartica, & Phlebotomia, ſed & Diaphoretica, Diuretica, imo remedia quæcunque ſanguinem ac humores evacuantia, aut alterantia, incaſſum cedunt. Medicamentorum cujuſque generis modo recenſitorum, formulas quaſdam ſelectiores ſubdemus. Et primo ad Catharſin rite moliendam, detur ab initio pharmacum purgans, aut emeticum; item, poſt Phlebotomiam (ſi opus fuerit) celebratam, Apozema, vel cereviſia cathartica, ſumatur per vij. vel viij. dies.

R. *Electuarii diacarthami Drach. iij. ſpec. diaturbith cum Rhabarbaro Drach. j. cremoris Tartari, ſalis abſinthij, ana, Scrup. ß. ſyrupi de pomis purgant. q. ſ. f. bolus ſumend. cum regimine, Vel,*

R. *Sulphuris Antimonii gr. vij. ſcammonii ſulphurati gr. viij. cremoris Tartari Scrup. ß. f. pulvis.*

R. *Radic. polypodii qu. lapathi acuti prapar. ana Unc. j. foliorum ſenna Drach. x. Turbith, Agarici, Epithymi, ana Unc. j. ſem. Carthami Unc. ß. ſantali citrini Drach. ij. ſem. aniſi, carvi, ana Drach. ij. inciſa & contuſa digerantur clauſe & calide in vini albi lib. vj. per xxiv. horas, liquor clarus effundatur, ſine expreſſione, doſis Unc. vj. per ſe, vel cum coch. j. Syrupi ex Epithymo.*

Vel R *ingredientia pradicta, & conjuntur in aq. fontis lib. vj. ad mediætatem, dein adde vini albi lib. j. & ſtatim coletur, f. Apozema, detur eodem modo.*

Vel. R. *Radic. Polypodii qu. lapathi acuti, ana Unc. iij. ſennæ opt. Unc. iv. Epithymi, Turbith, Mechoach. ana Unc. ij. ſantali citrini Unc. j. ſem. coriandri Drach. vj. ſ. a. præparentur, f. ſacculus pro iv. congiis cereviſia poſt v. vel vj. dies hauriatur, & ſumatur ad Unc. xij. plus, minus, omni mane per viij. vel x. dies.*

Pro potu ordinario doliolum iv. congiorum impleatur cereviſia tenui, cui imponatur ſacculus ſequens.

R. *Summitatum Tamariſci, fumariæ ſiccat. ana M. iv radic. lapathi acut. ſiccat. Unc. vj. corticis ſolani lignoſi Unc. ij. inciſa & contuſa, miſce. Vel, ſumatur Becherum ex decoct. ſarſaparil. ſantalo, cum raſur. eboris C. cervi, liquiritiæ, &c.*

II. Ad remedia alterantia quod ſpectat, præter cereviſiam medicatam pro potu ordinario, non multis aliis opus videtur, ſed tantum ut recta victus ratio obſervetur, vitando cibos ſalitos & piperatos, piſces cruſtatos, alioſque muria conditos; etiam à vino, aquis ardentibus, cereviſia fortiori, & à liquoribus quibuſque ſanguinem incitare nimis ac fermentare aptis temperetur. In pſora contumaci & corpus cacochymicum occupante, expediet electuarium ſequens cum aqua deſtillata bis in die exhibere.

R. *Conſerv. fumariæ, radic. lapathi acuti, ana Unc. iij. Trochiſc. de Rhabarbaro, ſpecierum diatrion ſantal. ana Drach. iß. ſalis abſinthii Drach j. vitrioli Martis Scrup. iv. cum ſ. q. ſyrupi è cichoreo cum Rhabarbaro, f. Electuarium, doſis Drach. j. ad Drach. ij. bis in die ſuperbibendo aq. deſtillat. ſequentis Unc. iij.*

R. *Summitatum Abietis M. vij. folior. fumariæ, Agrimoniæ, Elatines, Epaticæ, Becabung. ana M. iv. radic. lapathi acuti lib. ij. corticis ſambuci M. ij. cortices exteriores vj. Aurantiorum. Ineiſis, & contuſis affunde ſeri lactis cum cereviſia media facti lib. viij. deſtil. organis communibus, liquor totus miſceatur.*

III. Unguenta cuti illinenda communiſſime, & efficaciſſime, pro ſcabie curanda præſcribi ſolent; attamen quæ aliis pleriſque tumoribus, aut ulceribus adhibentur, minime hic juvant; verum *Sulphur*, ejuſque præparata, in hoc morbo virtutem quandam ſpecificam habere videntur,

dentur, adeo ut linimenta fere omnia ψωρώδη ingrediuntur, & totius compositionis basis sunt. Receptum apud vulgus maxime tritum est hoc,

R. *Pulveris, aut flor. sulphuris Unc. ß. Butyri non saliti Unc. iv. Zinzib. pulv. Drach. ß. f. linimentum.*

Paulo elegantius, etsi non multum efficacius ad hunc modum præscribitur.

R. *Unguenti rosacei Unc. iv. sulph. vivi pul. Unc. ß. olei tartari per deliquium q. s. f. linimentum, cui odoris gratia adde olei Rhodii Scrup. j.*

Si quando sulphuris energeia aliorum adjectorum virtute corroborari, aut intendi debet,

R. *Unguenti exulati sine mercurio Unc. iv. pul. sulphuris Unc. ß. olei Tartari per deliquium q. s. In eundem finem unguent. ex radic. Oxylapathi in butyro, vel oleo, cum vino albo ad vini consumtionem coctis, cum sulphure & oleo Tartari componitur.* Porro unguenta ista interdum per se, curiosioribus tetrum sulphuris odorem abhorrentibus sæpe, cum fructu usurpantur.

3. Tertium linimenti ἀντιψωρώδες genus fit ex Mercurio, nullo præterea sulphuris, aut vegetabilium satellitio indigens. Quin ex se hoc nimis efficax, non toti corpori, sed brachiorum, & crurum solummodo juncturis applicari, aut cingulo inclusum circa lumbos gestari solet: ita namque de scabie curanda spes fere nunquam deficit. Attamen periculum est ne praxis hæc (uti sæpe assolet) symptomata mala, & pernicioſa inducat. E litu Mercuriali salivatio frequenter, quandoque item scotomia, vel affectus soporosi, aut convulsivi succedunt. Porro nonnunquam Pharmaci virus intra præcordia, aut viscera, horrendos *Asthmatis*, *leipothymias*, aut *dysenteriæ* affectus producit.

Unguenti Mercurialis ad pruritum formula vulgaris, & maxime usitata hæc est.

R. *Hydrargyri cum acido in minutias reducti ac (ut dici solet) extincti Unc. iss. pinguedinis porcini recentis Unc. vj. incorporentur optime, diu terendo in Mortario lapideo, aut vitreo.*

Nec tantum ſub forma linimenti, ſed & pluribus aliis modis prædicta medicamenta uſurpari ſolent. Nam Cinnaberis (quod ex Mercurio cum ſulphure paratur) carbonibus injecti fumus ore exceptus, aut corporis ſuperficiem feriens, Pſoram curat. Aq. Mercurialis coſmetica ſuperius deſcripta ſubduplo imbecillior, ſi cuti in locis maxime ulceratis cum petia applicatur, ſcabiem omnem tollit. Attamen horum uſus non uſque adeo tutus eſt, ut paſſim omnibus adhibeantur.

Ex ſulphure, ac vegetabilibus, vel ſeorſim utriſque, ſc. per ſe vel conjunctim, aqua incoctis balnea parantur, quæ non lavacri communis ritu, cutis tantum ſordes eluendo, ſed & fermentum ejus deſtruendo, morbum hunc ſanant. Inſuper his, reſtat adhuc alius facilior, & multo elegantior pruritus ſanandi modus, nempe ut camiſia aquæ fontanæ cum ſulphure pulveriſato incocta, & per ſolem, vel ignem exiccata, ſuper nudum corpus per quatuor vel quinque dies geſtetur; ita namque morbus iſte ſine balneatione, aut litus ſqualore, aut malo odore, curari ſolet.

Quod ſi horum Ætiologia inquiritur, & imprimis quare ſulphur adeo ſpecificum Pſoræ Antidotum ſit, ut pauperes & plebeii (quibus alia pharmacia utendi deeſt copia) contra affectum iſtum tantummodo ſulphuris pulverem cum lacte intus ſumunt, & cum butyro exterius adhibent, dico hujus rationem ſuperius, ubi ſulphuris virtutem erga pulmones Balſamicam explicavimus, ex parte oſtendi. Illud nimirum in utroque caſu prodeſt, quatenus ſanguinis, & humorum aciditates, ac aſperitates quaſvis exoticas, & corruptivas deſtruit, ac unicuique latici indolem benignam, ſc. mollem & quaſi oleoſam reſtituit: atque ita ſulphuris particulæ quoquo modo exterius applicatæ, cutis poros facile ſubeunt, atque intus admiſſæ ptotenus in ichorem ulceroſum illic ſcatentem agunt, ſales inibi præpollentes mortificant, & latici cutaneo naturam Balſamicam, deinceps ut bene congruat cum ſanguine & ſero continue affluis, conciliant.

Quoad *Mercurium*, nihil mirum eſt ſi medicamina ex eo parata, cutis loca, ubicunque applicantur, ψωρωδη perſanant; ſiquidem hac applicatione exanthemata, & ulcera quævis cacoethea, ſc. venerea, & ſcorbutica quæque perdomari ſolent. Porro nec res ſtupenda eſt, quod Pharmaca hæc privatis quibuſdam locis adhibita, dummodo

modo ſalivationem cient, pruritum univerſalem curant; at vero quod ſine ſputo talem effectum producant, uti cum zona hydrargyrum includens circa lumbos geſtata totius corporis ſcabiem tollit, idque interdum ſine ulla evacuatione ſenſibili, aut noxa exinde concitata, hujus inquam ratio non ita facile patet.

Attamen pro hujus ſolutione, dicendum videtur Mercurii particulas, fermenti cujuſvis ψωρώδες extinctivas, cum privatæ cuipiam parti applicantur, illico iſtius loci ſcabiem tollere; eaſque inſuper à ſanguine venoſo ſuſceptas, per totam hujus maſſam diffundi, & paulo poſtea per ſanguinem arterioſum, non ſolum in eundem ubi ſuſcipiantur locum regeri, ſed quaquaverſus extrorſum latas, ubique in totius corporis cute deponi, ibidemque ſcabiei miaſma quodvis deſtruere: dein ſi forſan contigerit particulas haſce Mercuriales, poſt medelam peractam, rurſus omnes cute evaporari, nulla deinceps ſalivatio, aliudque incommodum ſequentur.

SECT.

SECT. III. CAP. VII.

De Impetigine, ſive Lepra Græcorum.

POſt *Scabiem* cum *Tritu*, agendum ſequitur de affectu alio, huic ob puſtularum eruptiones nonnihil affini, qui communiter *Impetigo*, à quibuſdam *Lichen* & *Vitiligo*, atque ab aliis *Lepra Græcorum* appellatur. Hic uti diverſa ſortitur nomina, ita eadem ab Authoribus varie applicantur, & ab his morbi ſpeciem unam, & ab illis aliam deſignare perhibentur. Quare cum affectus hujus appellationes variè confundantur, & forſan quoad naturam, & rationem ejus formalem in diverſis regionibus diverſimode habeatur, neque prorſus idem ſit in noſtro hoc ſeculo ac fuit olim; idcirco non ex libris, ſed ex propria Ægrotantium obſervatione, morbum hunc deſcribere ſatagam.

Impetigo ad hunc modum exoriri, & afficere ſolet, viz. imprimis papillæ, ſive puſtulæ rubræ modo ſingulares, modo plures ſimul congeſtæ, in varias corporis partibus, præſertim vero in brachiis aut cruribus excitantur; quibus ſingulis (morbo incrementum ſumente) undique novæ adjunguntur, & brevi ejuſmodi molecularum plures velut aggeries, ſive corymbi fiunt. Etenim papillæ juxta unamquamque ſtirpem, primo indies erumpentes, & latius uſque ſerpentes, ſeſe in orbem diffundunt, adeoque exanthematum aggeries quiſque ampliari faciunt. Cujuſque harum ſuperficies aſpera, & nonnihil albida, & ſquamoſa apparet, unde, ſi ſcalpatur, ſquamæ decidunt, & ichor ſæpe tenuis exudat, qui tamen mox exiccatus, in ſquamam rurſus cruſtaceam indureſcit.

Hi papillarum corymbi primo exigui, & pauciores exiſtunt; in brachio, aut crure, aliove membro ſingulari, tres forſan, aut quatuor ad magnitudinem denarii, aut ſemidrachmæ apparent: poſtea vero, ſi morbus creſcere ſinatur, crebriores ubique erumpunt, quæ quidem, quoad areas ſenſim auctæ, poſtea coronam argenteam æquant

æquant aut ſuperant, verum non ſemper rotundæ, aut figuræ regularis, ſed variiformes exiſtunt. Porro in hoc ſtatu non ſiſtitur, ſed affectus niſi per medicinam cohibeatur, in pluribus uſque locis ebulliens, & latius ubique ſerpens, tandem haud ſolum membra integra, ſed & totum corpus vitiligine leproſa obducit; atque hanc Impetiginis ſpeciem, ſive gradum potius ſummum veteres propter efferationem ejus ἄγριαν appellarunt, & plerumque incurabilem cenſuerunt.

Hinc morbi hujus differentiæ præcipuæ innoteſcunt; & imprimis, quoad morem ejus plus aut minus malignum, diſtinguitur, juxta quod propius ad ſcabiei, aut Lepræ naturam accedit, vel ſtatu medio ſe habeat. Inſuper notare eſt, affectum hunc quandoq; membra quædam ſingularia, uti brachia forſan, aut crura, corporis reliqui partibus intactis, infeſtare, interdum vero in iis omnibus ſimul incipere, & ubique ſparſim papillas, aut earum corymbos excitare. Porro hujuſmodi eruptiones in quibuſdam temporatiæ, adeoque diverſimodæ exiſtunt; namque in his fere tantum in hyeme infeſtant, circa æſtatem evaneſcentes, item è contra in aliis quaſi Brumam horreant, hitundinis adventum & exitum obſervare ſolent: in aliis vero pleriſque hic morbus continuus, nullam remiſſionem, vel mediocritatem habet.

Porro impetiginem, à morbis aliis affinibus, atque imprimis à ſcabie, & lepra diſtinguere oportet. A priori differt, quoad puſtularum formas: namque in Pſora ubique fere ſingulares, & ſpatiis licet exiguis, ab invicem remotæ exiſtunt; hic plures conglobatim, & quaſi per racemos magnis intervallis ſejunctos erumpunt. Verum inter hos affectus, diſcrimen maximum inde naſcitur, quod ſcabies per contagium facillime & vix aliter exoriri aut propagari ſoleat; impetiginis vero infectio tam rara aut nulla eſt, ut miaſma à viro in uxorem, aut ab hoc in illum aſſidue concubentibus, minime tranſeat.

Hic morbus etiam à lepra diſcriminatur, tum quoad eruptionis formam, tum reſpectu contagii, quod in hac pariter activum eſt, ac in Pſora; ipſaque ἐξανθησις multo immanior, & horrenda eſt, viz. cruſtacea, & ſquamoſa, ubique continua, & per totum corpus diffuſa.

Hinc conſtat impetiginis cauſam materialem, non eſſe humorem mere cutaneum, propter miaſma ab extus ſuſceptum,

ſuſceptum, aut ob alias occaſiones depravatum & à craſi ſua degenerem; quia nimirum, non uti in Pſora per contagium facile aliis communicatur, neque ſtatim per totum corpus diſpergitur. At vero puſtulæ circa morbi initia primo erumpentes, inde procedere videntur, quod in maſſa ſanguinea concretiones quædam acido-ſalinæ (inſtar Tartari in vino) contingunt, quæ cum ſubigi, aut rurſus diſſolvi nequeant, hic in cutim, quemadmodum in dolii parietes, depelluntur. Hujuſmodi concretiones donec parvæ ac pauciores fuerint, in membro forſan uno, aut altero, perque unicum aut alterum forſan arteriæ ramum in cutim convehuntur; dein quatenus natura, eundem quem cepit, excretionis modum continuare ſolet, materies per eadem vaſa ad eoſdem ubique nidos, advecta, juxta puſtulas primas, aliarum circumcirca conſitarum aggeries facit; poſtea vero cum ſanguinis dyſcraſia indies aucta, materies iſta Tartarea intra maſſam ejus uberius progignitur, plures ejus portiones per arterias alias, & ſubinde alias exterius convehuntur; & propterea puſtulæ etiam plures, tum in iiſdem, tum in aliis membris erumpunt, quas nova materies per eaſdem arterias continue accedens, & juxta poſita, puſtularum aliarum adjectione indies ampliat ac undique dilatat, & demum ſi hujuſmodi ſanguinis Tartarus in immenſum accreſcat, per plurimas, aut ſimul omnes arterias extra delatus, in cute defigetur, & proceſſu temporis ſuperficiem ejus omnem incruſtatione ſquamoſa, aut plane leproſa obducet: atque tunc humor ipſe cutaneus per totum corruptus, in morbi partes cedet; namque hic ſanguinem & humores, dum inter circulandum pertranſeunt, magis inquinando, ſeu potius venenando, materiæ morbificæ penum augeri faciet; quin etiam effluvia ζυμωδη, ſive corruptiva à ſe dimittens, ejuſdem morbi contagium aliis tradet.

Itaque affectus hujuſce *cauſa* tum *procatarctica*, tum *conjuncta*, in eo conſiſtunt, quod imprimis abſque ullo cutis vitio, ſanguinem particulis ſalinis diverſimodi ſtatus ac indolis ſaturari contingit; (in cujus diatheſeos cauſas προηγουμενας mox inquiretur) atqui ſalia iſta præſertim ubi fixa ac acida præpollent (uti eorum mos eſt) ſe mutuo prehendunt, adeoque in coagula quaſi Tartarea concreſcunt; quæ portiones in ſanguinem protruſæ, papillarum eruptiones, quaſi totidem morbi hujus nidos inchoant; dein illæ ſenſim juxta materiæ ſupplementa

ſupplementa tum numero, tum magnitudine indies auctæ, morbi hujus initium, incrementum, & ἀκμὴν perducunt.

Ad cauſas προηγουμένας, & *evidentes* quod ſpectat, duo ſunt præcipua occaſionum genera, à quibus hic affectus plerumque originem ſumit; ſc. mala victus ratio, & morborum aliorum, uti imprimis *ſcorbuti* ac *luis venereæ* male, aut minime curatorum miaſmata in corpore relicta. Singulorum ex his rationes paulo expendamus.

Quoad prius, præter communes circa diætam inordinationes, quibus nonnulli carnium ſalitarum, & dein ſole, aut fumo induratarum eſui, ſimulque vinorum acidorum potui nimis dediti, hunc morbum facile contrahunt; inſuper vulgaris obſervatio eſt, plures in eum à carnis porcinæ, & piſcium præcipue cruſtatorum comeſtione nimis crebra, aut aſſidua diſponi. Prioris inſtantia ſatis notabilis eſt, quod potiſſimum in morbi hujus prophylaxin, cibus iſte Judæis interdicebatur: dein alterius exemplum eſt, quod olim in Anglia Cornubienſes, oram fere undique maritimam incolentes, quatenus ex iis pauperiores fere tantum piſcibus veſcerentur, affectibus leproſis plurimum obnoxii fiebant; in tantum ut propter horum ſublevamen, multa in ea regione Noſocomia conderentur. Horum rationes ut paucis innuam, opinari ſubeſt utrumque cibum ſive quà rancidus, ſive alias improportionatus, ſanguini noſtro particulas non rite miſcibiles, aut facile domabiles convehere, quibus ita heterogeneis, & dein longo talis diætæ uſu in magna copia aggeſtis, particulæ cujuſque generis ſalinæ ſe facile aſſociant, adeoque coagula Tartarea in cutim exterminanda, & affectus impetiginoſi, aut leproſi ſeminia conſtituunt.

Attamen uberrima ejus ſeges, à ſcorbuti ac luis venereæ miaſmatis in corpore relictis, & demum quoad ſalium, ac ſulphuris efferatorum combinationes ad ἀκρότητας evectis progignitur. Morbi prioris, & ſpeciatim ſymptomatis prædicti eidem ἐπιγινομένης, rationes alibi explicavimus, quæ ad hypotheſin modo propoſitam accommodatæ magis eluceſcunt. Atque luis venereæ inveteratæ, imo interdum curari viſæ, ita paſſim accidit ejuſmodi eruptiones puſtuloſas ſupervenire, ut nullus ſere his affectus, morbi iſtius pudendi ſuſpicione ca-

reat; saltem medici, quoties in tali casu consulitur, prima statim quæstio est, annon patiens iste labem veneream aliquando prius contraxerit? Enimvero sanguinis corruptelæ, postquam diutina mora heterogeneæ prorsus, ac indomabiles fiunt, tandem particulas salinas sibi conscifcunt, quibuscum in coagula ejusmodi Tartarea concrescentes, ac in cutim protrusæ, exanthemata impetiginosa producunt.

Quoad Prognosin hic morbus, etsi mortem, aut imminens periculum raro minatur, tamen postquam radices altius egit, curatio ejus perdifficilis aut nulla est. Impetigo primo incipiens, atque pustulas earumque aggeries, in membro forsan uno aut altero pauciores excitans, quandoque Therapeiam, sed vix sine Pharmacia efficaciori procurandam admittit. Sin morbus eo processerit, ut papillarum corymbi crebri, ac lati in toto corpore sparsim appareant, tunc parva remedia nihil efficiunt, atque magna utcunque sedulo observata curationem non facile perficiunt. Quod si morbus, invitis quibusque remediis, indies in pejus evectus, tandem in affectionem quasi leprosam accrescet, pronunciat Celsus *hanc curari non posse, ideoque ab ea abstinendum esse.*

Circa Impetiginis *Therapeiam* duæ sunt primariæ Indicationes, sc. *præservatoria*, quæ morbi causam, & *curatoria*, quæ symptoma, viz. eruptionem pustulosam respicit. *Vitalis* in hoc casu nisi plane deplorato, ubi somnus ac vires deficiunt, raro locum habet. Medendi methodus semper incipere debet ab Indicatione præservatoria, quæ morbi causas per remedia interna amovendas procurat, secus enim exteriora fere nunquam (uti in Psora) cum fructu adhibentur; attamen præscissis intra sanguinem morbi radicibus, efflorescentiæ cutaneæ cito emarcescunt: propter istas vero tollendas, alia procedendum erit ratione quando Impetigo per se incipit, & nonnihil diversa quando scorbuto inveterato, aut lui venereæ male, aut minime curatæ supervenit; singulos hosce casus seorsim & distincte perpendemus.

Quando igitur hic Affectus simplex, & primarius, item adhuc recens fuerit, causæ evidentes & externæ amoveantur; mala victus ratio, & aëris insalubritas emendentur; itaque cibis salioribus, & porcorum aut piscium carnibus dudum, ac nimis assueti, ad diætam εὐχυλον, & εὐπεπτον transeant; porro oram maritimam, aut loci paludosa incolentes, auram deinceps siccioremam, & apri-

cam

cam hauriant; interea non minor potus ratio habeatur, vitando cereviſiam craſſiorem, & faculentiorem, atque vina tenuiora, & acida, Tartaro nimis referta: demum caveatur ne potus, vel edulia, parentur ex aquis mineralibus lapideſcere aptis.

2 Reſpectu cauſæ conjunctæ, & procatarcticæ, duæ ſunt præcipuæ medendi intentiones; nempe ut viſcerum, & humorum impuritates cito expurgentur; item ut ſanguinis, & liquoris nervei dyſcraſiæ acido-ſalinæ (quo minus in iis materies Tartarea progignatur) in melius reducantur; propter quos fines, medicamenta tum evacuantia diverſi generis, tum alterantia præſcribi ſolent. Attamen quia non omnia, ſed remedia ſere tantum magna hic conveniunt, ideo quæ potiſſimum in uſu & maxime proficua deprehenduntur, ſunt *Cathartica, Phlebotomia, ſerum lactis, acidula chalybeata, herbarum expreſſiones ſuculentæ, decoctum ex lignis, medicamenta chalybeata, & ſalivatio*, cujuſque horum formulas quaſdam, ac utendi modos ſubdemus.

Imprimis itaque purgatione univerſali, & Phlebotomia (quemadmodum in Piſoræ Therapeia) celebratis, *infuſio* ſive *Tinctura Cathartica*, ſequens inſtituatur, cujus doſis Unc. vj. ad viij. intra vj vel vij. dies repetenda.

℞. *Radic. Oxylapathi ſiccat. polypodii qu. ana Unc. ß. ſennæ Drach. x. epithymi Drach. vj. Rhabarb. Mechoac. ana Unc. ß. ſantali citrini Drach. ij. ſpicæ celticæ Drach. ß. ſalis Tartari Drach. iſſ. ponantur in vitro cum vini albi lib. iij. Aq. florum ſambuci lib. j. Hent clauſæ in frigido per dies iij. dein in uſum depromantur effundendo quotidie q. ſ. liquoris clari.*

Secundo ad ſanguinem edulcorandum, ejuſque ſales eluendos, ſerum lactis ſimplex, vel cum fumaria, Cichoraceis, & Oxylapatho infuſis bibatur omni mane ad lib. ij. vel iij. per dies xx. vel xxx. ſi ſtomacho congruet; ſimulque veſperi, & mane primo ſumatur doſis Electuarii ſequentis.

℞. *Conſerv. radic. lapathi acuti Unc. vj. oculor. Cancri, Corallii præpar. ana Drach. ij. eboris Drach. j. pul. ligni Aloes, ſantal. Citrini, ana Drach. iſſ. ſalis prunel. Drach. ij. vitrioli Martis Drach. iſſ. ſyrup. è ſucco lajula q. ſ. f. Electuarium, doſis Drach. ij.*

Tertio propter eandem rationem, qua serum lactis, etiam Acidulæ ferratæ, contra hunc morbum præscribuntur, & non raro insigniter juvant; quippe cum ceteræ quævis medicamenta incassum cessere, cum his solis impetiginem gravem, & pene leprosam aliquoties curavi. Porro his etiam majoris efficaciæ gratia, salis prunel. aut vitrioli Martis, aut Electuarii modo descripti usus commode adjungatur.

Quarto in quibusdam sero nimio, & constitutione aquosiori præditis, ubi seri lactis, aut acidularum potus minus convenit, nonnunquam expedit, decoctum ex lignis, horis medicis, ac insuper pro potu ordinario constanter sumi.

R. *Ras. ligni salicis, lib. s. radic. sarsaparil. Unc. viij. santal. albi, ligni lentiscin. ana Unc. ij. rasur. Eboris, C. Cervi, ana Drach. vj. rasur. stanni, Antimonii crudi, ana Unc, iv. in petia ligat. liqueritiæ Unc. j. s. a. infund. & coquantur in aq. fontan. lib. xvj. ad medietatem, colatura servetur ad usum.*

Quinto *Medicamenta Chalybeata*, quoniam inter remedia præstantiora passim habentur, raro in hoc morbo omitti, quamvis non sæpius cum fructu exhiberi solent: pleraque enim ferri præparata, in quibus particulæ sulphureæ præpollent, quatenus sanguinem fermentant, inque effervescentias ἐκκριτικὰς cient, eruptiones impetiginosas augeri potius quam diminui faciunt; attamen sal. syrupus, Tinctura & infusiones vitriolicæ, quatenus sanguinem figunt, & salium efferationes nonnihil cohibent, medendi intentioni modo propositæ satis apte quadrant; sed potentia minores contra morbum adeo Herculeum minime valent.

Quamobrem, sexto, his & plerisque aliis remediis nihil juvantibus, multi *Salivationem* quasi Athletam fortissimum, ac tanto hosti unice parem commendant. Attamen prægrandi huic expectationi eventus non semper respondet; fateor enim me hoc remedium in quatuor personis impetigine graviori, & medicamentis aliis obstinatâ laborantibus, sine commodo expertum fuisse. Quidam ex his per inunctionem ex hydrargyro, aliique per catapotia ex præcipitato solari, in sputationem copiosissimam, quam per xx. circiter dies pertulerunt, ciebantur; quo temporis spatio elapso, eruptiones omnes squamosæ,

ſquamoſæ, & papillarum Corymbi evanuerunt; nihilominus ad Therapeiam confirmandam potus diæteticus ex decocto ſarſæ, cum crebra ſudatione ſubtus cratem & debita purgatione interjecta, inſtitutus per menſem continuabatur: attamen hoc curſu finito, cum nulla tunc impetiginis veſtigia relinqui viderentur, intra menſem alterum, nova ejuſdem morbi ſeges pullulare incipiens, brevi tempore ad ſolitam maturitatem accrevit. Porro cum unus ex iis hanc medicinam repetere, atque alter poſt duas morbi recidivas, eam vice tertia experiri voluit, uterque demum poſt immanes tot ærumnarum perpeſſiones, de curationis ſpe decidit: unde conſtat luem veneream, quamvis ſumme malignam, atque ulcera fœdiſſima & Cacoethea carnes & oſſa depaſcentia excitantem, multo facilius, & certius quam Impetiginem ſanari poſſe.

Cujus ratio ſi inquiratur, obvium erit concipere, poſterioris hujuſce Affectus cauſam, in miaſmate maligno, & prorſus heterogeneo, ſanguinem & liquorem nervoſum ad tempus quoddam inficiente, & quaſi venenante, eorundem vero craſes non prorſus evertente, aut quoad futurum penitus depravante, conſiſtere; quapropter à ſalivatione, aut diæta ſudorifica, virus illud totum extirpantibus, atque ſuperſtite dein genuina ſanguinis & humorum indole, cura peragitur: verum in Impetigine graviori, ſanguinis particulæ elementares, & primitus conſtitutivæ corrumpuntur, adeo ut niſi harum craſis, & legitima diathefis reſtituantur, evacuationes quæcunque, atque materiæ malignæ venenoſæ, aut heterogeneæ cujuſpiam expurgationes, ut ut copioſæ, & eradicativæ, parum aut nihil efficient. Quare non immerito plerique olim celebres medici, morbum hunc confirmatum, ac ad lepræ confinia evectum, vix ac ne vix curabilem cenſuerunt.

2. Hunc morbum ſcorbuto inveterato ſupervenientem eventus nequicquam melior attendit; forſan hinc medendi intentiones paulo certiores eliciantur, quando hic affectus, iſtius baſis ſive radix ſupponitur: nempe ut Indicatione Therapeutica primaria inde ſumta, remediis antiſcorbuticis potiſſimum inſiſtatur; verum hujus generis acria, & calidiora, uti *cochlearia*, *Naſturtia*, *Rhaphanus Sylveſtris*, *piperitis*, aliaque ſanguinem nimis incitantia, quatenus craſin ejus plus diſſolvunt, & coagula Tartarea ad cutim uberius propellunt, ſemper noxæ potius, quam emolumento eſſe deprehenduntur; atque ob

ob hanc rationem, *Thermarum uſus*, ſive *balneatio* in aquis calidis, quæ ſiquidem per diaphoreſin copioſiſſimam totius corporis humores evacuat, atque cutis poros abſterget, ac ſumme mundificat, in hoc morbo valde proficua videatur, ſæpiſſime in tantum à juvando abeſt, ut eruptiones exinde plurimum augeri, & exaſperari ſoleant: novi enim plures haud graviter impetiginoſos, Bathoniam noſtram ad Balneandum in aquis calidis profectos, inde prorſus leproſos rediiſſe. Quapropter, ſi quando hic affectus ſymptoma ſcorbuto ἐπιγινόμενον exiſtit, acrioribus, & elaſticis quibuſque vitatis, temperatiora ſolum, atque *ſale nitroſo*, aut *vitriolico*, aut *volatili* prædita exhibeantur. Cujuſque horum generis ſpecies & formulas quaſdam proponemus. *Sale nitroſo* imprimis præpollent *Chryſtallum minerale*, *herbarum quarundam ſucci*, vel *decocta* & *acidula quædam purgantes*.

℞. *Chryſtalli mineralis*, *ſive nitri ſumme purificat. Unc. j. florum ſalis Armoniaci Drach. j. ſimul terantur in mortario vitreo*, *detur ad Drach. j. ter aut quater ſpatio xxiv. horarum.*

℞. *Folior. ſedi majoris M. ij. contuſa coq. in lactis recentis lib. iiſſ. donec in ſerum, & coagulum vertatur, colatura facta, liquor clarus ſumatur ad lib. j. bis in die.*

℞. *Foliorum Taraxici M. vj. in maſſam contuſa ponantur in olla fictili vitreata cum operculo, quæ clibano poſt panes extractos indita, ſtet per horas vj. vel viij. dein maſſa in colum effuſa, liquor clarus effluat, cujus doſis Unc. iv. ad vj. ter aut ſæpius in die.*

Fructus Cucumeris virtute nitroſa præditus, & per experientiam contra hunc morbum utilis probatur; quare loco Acetarii, ubertim & ſæpe comedatur; porro tres aut quatuor eorum in taleolas inciſi, aquæ fontanæ lib. iij. per noctem clauſe infundantur; liquori claro effuſo, adde ſalis prunel. Drach. ij. vel iij. doſis lib. ſſ. ter aut ſæpius in die. In eundem uſum etiam decocta ex foliis, una cum fructibus in aq. fontan. facta, conveniunt.

Acidulæ ſive aquæ quædam minerales Catharticæ, cujuſmodi imprimis ſunt iſtæ de *North-Hall*, Analyſi per evaporationem facta, ſalem nitroſum quo imbuuntur manifeſto referunt, earumque potum per plures dies ad iv. circiter libras aſſiduum, contra impetiginem leviorem juvare, aliquoties comprobavi.

2. At vero *Acidulas ſale vitriolico* præditas, cujuſmodi ſunt

ſunt *Spadenſes*, atque noſtrates *Tunbrigenſes*, tum *Aſtropenſes*, iſtis *nitroſis*, imo & quibuſque aliis medicamentis longe præſtare, & pro curanda impetigine plus valere, ſuperius innui. Quibus, his utendi non datur opportunitas, aquas communes chalybe noſtro impregnatas, adeoque acidulas iſtas exactiſſime referentes, bono cum ſucceſſu contra hunc morbum propinare ſoleo. Propter ſales minerales, aut ſaltem ob particulas in iis mercuriales, uſu venit, quod *Stannum* & *Antimonium* pro curanda Impetigine à multis prædicantur, & cum aliis remediis præſcribi ſolent. *Raſura ſtanni*, & *pulvis Antimonii* crudi in cereviſia pro potu ordinario infundantur: item decocta ex *ſarſa* cum lignis contra hunc affectum inſtituta ingrediuntur.

3. *Salis volatilis*, pro impetigine graviori, imo plane leproſa curanda, virtutem inſignem ſatis commendat *viperæ*, ejuſque præparatorum uſus. Hoc morbi iſtius Antidotum, experimento caſuali primo inventum fertur, quatenus nempe (uti Galenus refert) potus è lagena cui vipera imponebatur, ad quendam Elephantiaſi laborantem, venenandum, ipſumque adeo è miſeria ſua liberandum datus, protinus in remedium ceſſit, & affectum neci deſtinatum, à morbo inſanabili viſo expedivit. Huc etiam refertur Analogia, ab animalis hujus natura deſumta, unde colligitur ipſum in hoc morbo juvare: quandoquidem enim *vipera* exuviam ſuam ſquamoſam quotannis deponit, ideo putaret quiſpiam, particulas ejus ad excutiendam leproſi pelliculam cruſtaceam valere; verum his ut non multum tribuamus, quandoquidem ex crebra obſervatione conſtat remedia viperina in impetigine, ac lepra prodeſſe, certe juvaminis ratio ſali volatili, quo plurimo hoc animal præditum eſt aſcribi debet. Hujus enim particulæ, ſalia fixa, & acida in affectorum ſanguine præpollentia deſtruit, eorumque combinationes diſſolvit; attamen *Sal, ſpiritus* ac *oleum* è viperis chymice extracta, ob particulas quas ab igne extrahunt empyreumaticas, & ſumme elaſticas, in hoc morbo minime conveniunt, uti etiam nec *ſpiritus*, aut *ſal volatilis*, *C. Cervi*, *fuliginis*, *ſanguinis*, aliique conſimiles *Armoniaci*; quia nempe ſanguinem & humores ſupra modum exagitando, eorum craſes plus diſſolvi, & corruptelas uberius in cutim propelli faciunt: quare ſimpliciora *viperarum præparata*, uti *juſcula* ex earum carnibus Aquæ incoctis; *potus* earundem infuſionibus, aut incoctionibus impregnati, atque pulveres ex iis ſiccatis, & tritis confecti, con-

tra hunc morbum utilius præſcribuntur. Porro non tantum *viperarum*, ſed alius generis *Anguium* oviparorum carnes elixæ, & loco cibi ordinarii comeſtæ, opem ſæpe egregiam præſtant.

3. *Impetigo*, ſive papillarum eruptiones ſquamoſæ, & in figuras velut corymbeas efformatæ, *luis venereæ* inveteratæ, adeo frequens, & familiare ſymptoma eſt, ut quoſvis affectione iſta laborantes, annon aliquod iſtius malignitatis cujus conſcii ſunt lateat, imprimis interrogemus; atque ita rem habere ſi deprehendatur, ſtatim *ſpecificis* contra hunc morbum quibuſque ac *Antiſcorbuticis* omiſſis, protenus ad *decocta ex lignis*, iiſque parum, aut minime juvantibus, ad medicamenta ex *hydrargyro* deveniendum erit. Et quidem hac methodo, plures pro impetiginoſis, & leproſis habitos, cumque aliis remediis ad hos morbos appropriatis diu incaſſum tractatos, & miſere divexatos, facile ac cito curavi; atque hanc impetiginis ſpeciem, ad luis venereæ, cujus appendix eſt, *Pathologiam* referimus.

Indicatio ſecunda Curatoria, *morbum* ipſum & *ſymptoma* primarium, ſc. Eruptiones ſquamoſas, & puſtularum corymbos reſpiciens, *remedia Topica* cuti exteriori, propter effectus hoſce tollendos adhibenda præſcribit: in quem finem *balnea*, & *linimenta* imprimis conveniunt: quæ tamen niſi cauſa procatarctica, viz. *ſanguinis diathesis Tartarea* prius expurgetur, raro aut nunquam per ſe juvant.

Hujuſmodi *Topicorum* farrago ingens, tum apud Authores medicos, tum apud empiricos, & agyrtas vulgo proſtat: è quibus tamen univerſis, *Balnea* aut *linimenta* é *pice liquida* confecta, ceteris quibuſque utriuſque generis remediis longe præſtant, revera ut illis unicis, niſi quod odorem valde tetrum emittunt, utendum fuerit; quapropter compoſitionum, & cum, & ſine *pice liquida formulas* quaſdam ſubdemus.

Itaque pro *Balneis* uſitatum eſt, *aquas* doliis, in quibus pix liquida includebatur, aliquandiu contentas, & infuſione imprægnatas adhibere: vel,

℞. *Picis liquidæ lib. ij. incorporetur cum cineribus albis, & cribratis in maſſam craſſiuſculam, quæ coq. in aq. fontan. ſ. a. addendo folior. hederæ terreſtris, fumariæ, Marrubii albi, radic. lapathi acuti, Enulæ Campan. an. M. iv. f. Balneum cum regimine uſurpandum: vel paretur hujuſmodi decoctum, ſine pice liquida, pro impetiginoſis adhibendum ejus horrentibus.*

Balnea

Balnea ſulphurea, tum *Naturalia*, tum *artificialia* minus convenire, imo priora ſæpius officere, crebra experientia deprehenditur; quin etiam *Balneatio* quæcunque caute admodum adhiberi debet: nam quatenus adminiſtratio hæc ſanguinem exagitat, & effervefacit, craſin ejus (uti modo dictum eſt) plus diſſolvere, & corruptelas in cutim uberius ſuffundere periclitatur.

2. *Linimenta* quorum uſus & tutior, & commodior eſt, triplicis ſunt generis ſive gradus, ſc. *lenia*, *Mediocria*, & *fortiſſima*, cujuſque horum exemplar unum, aut alterum proponemus.

1. Primo igitur in *Impetigine leviori*, ubi eruptiones & papillarum corymbi pauciores, & perexigui ſunt, commendatur *ſaliva jejuna*; item *liquor ex lignis viridibus, dum uruntur exudans*; *item mera fricatio cum radicibus lapathi acuti contuſ. & aceto macerat.* Vel,

R. *Olei Tartari per deliquium, olei nucum, vel Amygdal. amararum per expreſſionem, ana p. a. f. linimentum locis affectis bis in die adhibendum.*

2. Secundi Generis linimenta, pix liquida ingredi, ac inſtar omnium haberi ſolet.

R. *Unguenti roſacei Unc. xj. picis liquidæ Unc. ij. ſimul liquefacta miſceantur. Vel,*

R. *Portionem carnis vervecinæ pinguiorem, quæ fruſtis radic. lapathi acuti conſita, & veru infixa, aſſetur: atque interea, dum pice liquida ſenſim inſtillata continue imbuitur, utriaſque deliquium, in vaſe ſuppoſito exceptum, pro unguento ad impetiginem præſtantiſſimo ſervetur.*

3. Linimenta contra hunc affectum fortiſſima, ſunt Mercurialia, quæ nimirum aut hydrargyro, aut præcipitato conſtant. Prioris formula, & compoſitio eadem ſit, ac quæ ſupra contra ſcabiem præſcribitur. Quoad alterum,

R. *Præcipitati albi Drach. iij. unguenti roſacei Unc. iij. miſce, pro litu partium maxime affectarum.* Horum uſus in hoc morbo maxime ſuſpectus eſſe debet; nam ſi forte ſputatio ciebitur, materiæ poris cutaneis impactæ ſaburra perquam immenſa movebitur, quæ ſi tota confertim nimis verſus ductus ſalivales irruens, circa gutturis partes aggeretur, ſuffocationis periculum incurretur.

Ante

Ante aliquot annos *Virgo illuſtris* familiæ, temperamenti calidioris, utpote ſanguine acriori, & ſalſo originaliter prædita, poſtquam *Impetigine* perdiu, fere uſque ab Ephebis obnoxia degiſſet, circa pubertatem, graviori modo, eadem laborare cœpit; nam puſtularum ſquamoſarum Corymbi, non tantum brachia, & crura, aliaſque corporis partes obtectas ubique obſiderunt, ſed etiam manus, & faciem, in tantum defædarunt, illam ut in publicum incedere, cumque aliis ordinis ſui converſari puderet. Remedia minora fere innumera, ſine ullo ſucceſſu adhibebantur; Thermarum uſu primo melius habere viſa, exinde tandem deterior facta eſt. Acidulæ Aſtropenſes, quæ nonnullos impetiginoſos integre ſanarunt, huic parum, aut nihil opis contulerunt. Quapropter cum methodus quæpiam ordinaria minus effeciſſet, propoſui demum ut ſalivationem, quaſi remedium ceteris quibuſque potentius (ac uti dicitur) ultimum, experiretur. Huic conſilio cum & patiens, & parentes ejus facile conſentirent, ſtatim corpore per Catharſin, & Phlebotomiam rite præparato, juxta morem noſtrum, exhibui *pilulas ex præcipitato ſolari* per duos dies, & poſt unius intervallum, à Pharmaco tertia vice repetito, ſputatio copioſa & laudabilis incepit, & ſine malo quovis ſymptomate per menſem proceſſit; cui tamen in debito tenore ſuſtinendæ, artuum juncturis, & locis maxime affectis, modo his, modo illis, *litum ſubinde mercurialem* applicandum curavi. Ante curſum hunc finitum eruptiones omnes evanuerunt: nihilominus in medelæ confirmationem, ſimulque ob Hydrargyri extirpationem, menſem alterum purgationi, ſudationi ſubtus cratim, & diætæ ex decocto ſarſæ, chinæ, &c. impendebat; quo tempore perfecte ſanari viſa, ita per quadraginta circiter dies perſtitit. Dein vero, quamvis exactam victus rationem obſervaret, morbus idem repullare cœpit, atque ſenſim accreſcens, demum in ſtatum uti prius ἀχμὴν aſſurrexit. Hoc verum eventu confuſus, ſuaſi ut à fluxu menſtruo qui nondum eruptus brevi expectabatur, alterationem in melius ſperaret. Attamen poſt longam inde moram, ἔκκρισις iſta tandem eveniens, & deinceps regulariter habens, nullam morbi iſtius curam aut levamen, ſed potius exacerbationem intulit. Quare iterum ad Pharmaciam recurſus habetur, atque remedia diverſimoda, cujuſque fere generis tentantur: quæ cum omnia incaſſum fuerint, efflagitabant amici, ut ſalivationis curſum denuo ſubiret; viz. in hanc

hanc ſpem adducti, methodum iſtam, quæ imprimis pro tempore brevi curarat, ſecunda vice adhibitam, pro longiori ſaltem, aut forſan integre ſanaturam. Itaque ex illorum votis, eodem ſputationis, & ſudationis curſu per bimeſtre ſpatium repetito, indeque puſtulis, & eruptionibus ſquamoſis ubique evanidis, puella inſignis tunc denuo ad valetudinem recuperari videbatur. Verum intra ſeſquimenſem, à medicina finita, papillæ, earumque aggeries, ſive Corymbi rurſus apparent, atque ſenſim indies numero ac mole auctæ, tandem majorem quam antea totius corporis defædationem accivere: adeo morbus iſte, Hydræ ſimilis, poſt unum caput amputatum, cum ſeptemplici reviviſcit.

Novi alium virum robuſtum, & habitu corporis Athletico præditum, qui poſtquam Impetigine per multos annos laboraſſet, morbo tandem ingraveſcente, ac ad ſtatum ἀχρεῖον evecto, per totum corpus vitiligine alba, & quaſi leproſa obducebatur; ut unaquaque nocte, ſquamæ inſtar furfurum magna copia intra lectum deciduæ, in acervos colligi potuerint. Hic curationis ergo, imprimis remedia cujuſque fere generis ordinaria, ſine ullo tamen fructu tentabat; deinde vero ſalivationem ex Mercurio leviorem expertus, nihilo melius habuit; poſtmodum ea methodo repetita, à ſputatione longa & graviori ad ſanitatem reſtitui videbatur: verum intra tres menſes, idem morbus repullulans brevi ad priſtinam feritatem pervenit; quinimo cum tertia vice moleſtiſſimum illud medelæ genus ſubiret, affectus iſte pro tempore quodam abigi viſus, redibat; & deinceps invitis tum hac, tum alia quacunque methodo, durante patientis vita, Tyrannidem ſuam exercuit. Non opus erit de *Lepra* hic quidquam differere, quæ morbi prioris tantum gradus intenſior, medelam fere nullam admittit. Quod ſpectat ad alios Tumores, eorumque ſc. ſpecies multiplices, & cujuſque illorum Ætiologias diverſimodas, fateor me vix continere poſſe, quo minus in amœniſſimum hunc ſpeculationis campum deſcenderem. Verum hoc perinde ἄκαιρον ac inſolens videatur, ac ſi quis longo curſu defatigatus, ac ad finem anhelans, ultra metam excurrens, illico ſtadium inchoaret novum.

FINIS.

Tab: II.

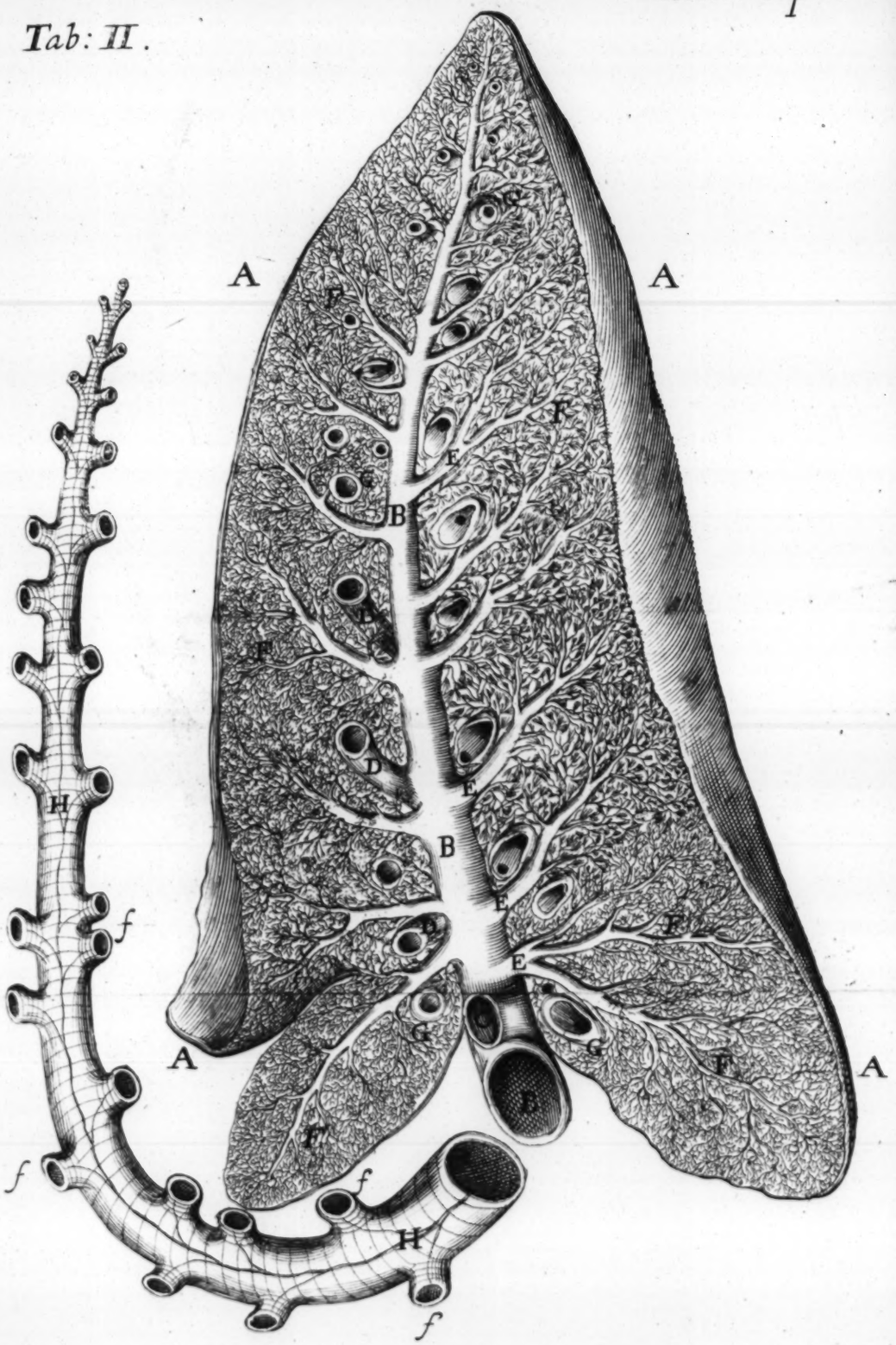

Tab: IV.

Fig.

Tab: I.

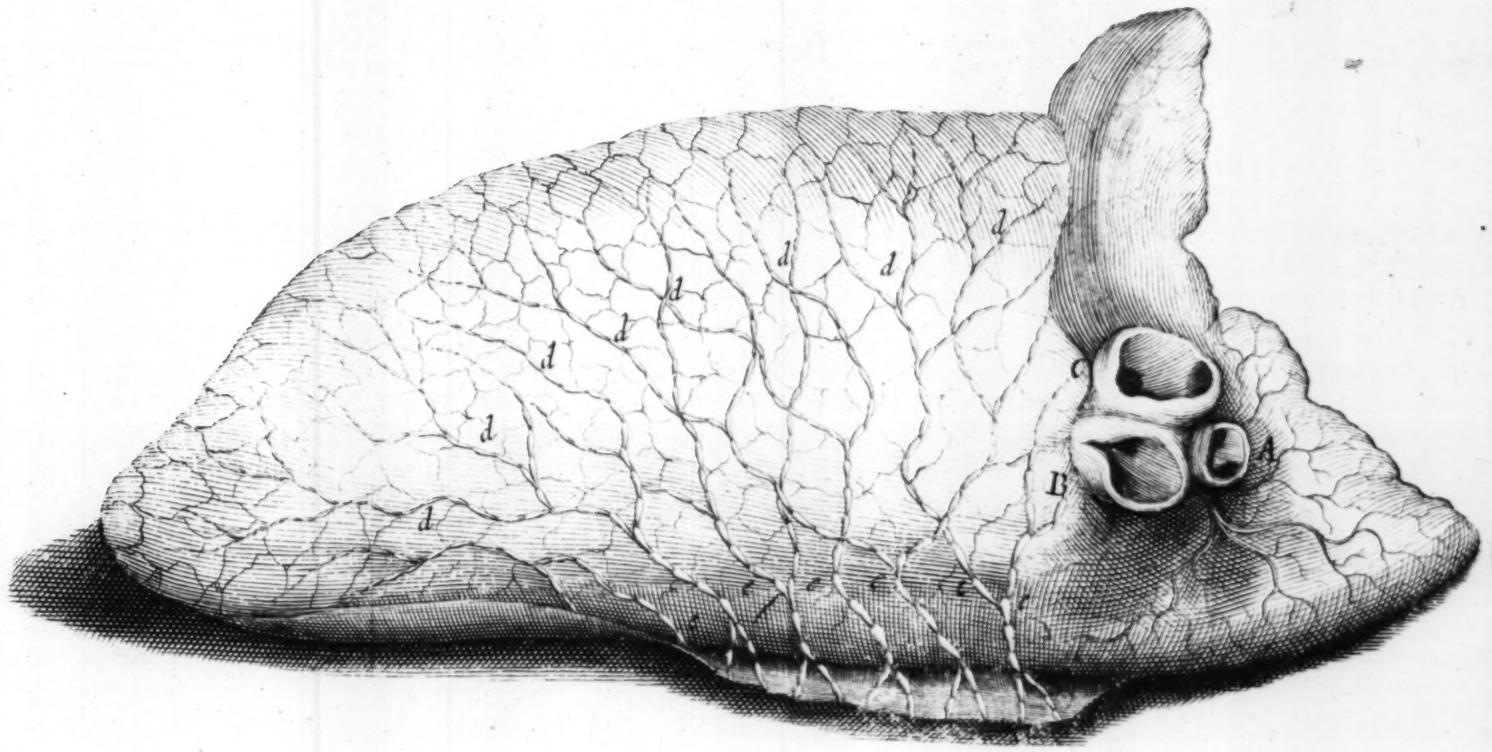

Fig: 2.

Fig: 1.

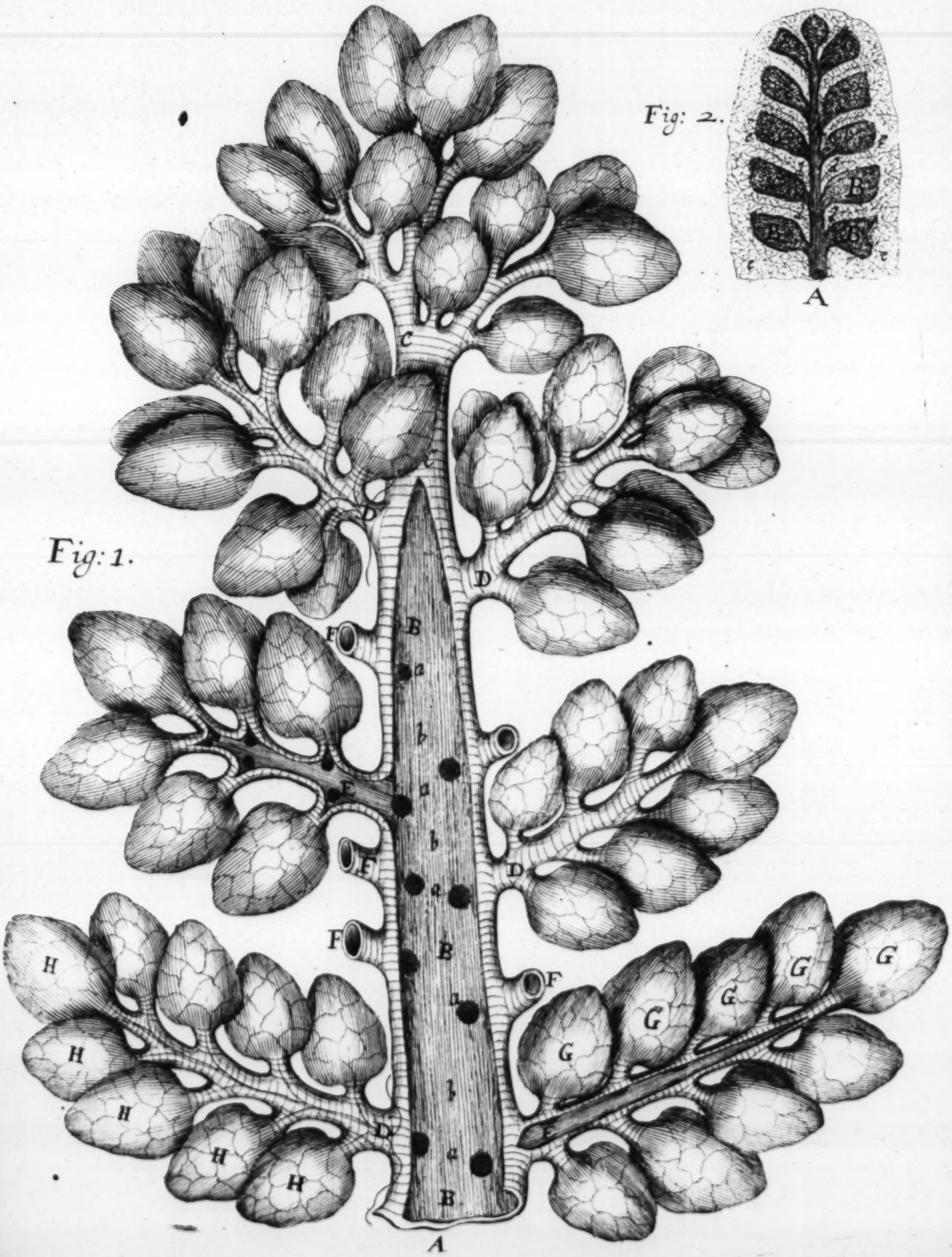

Fig: 1.

Fig: 2.

Fig: 3.

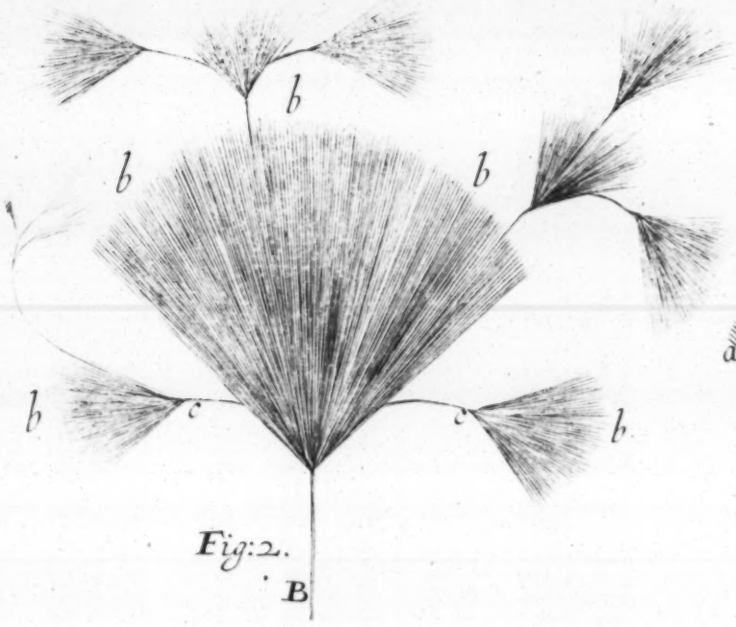

Fig: 2.

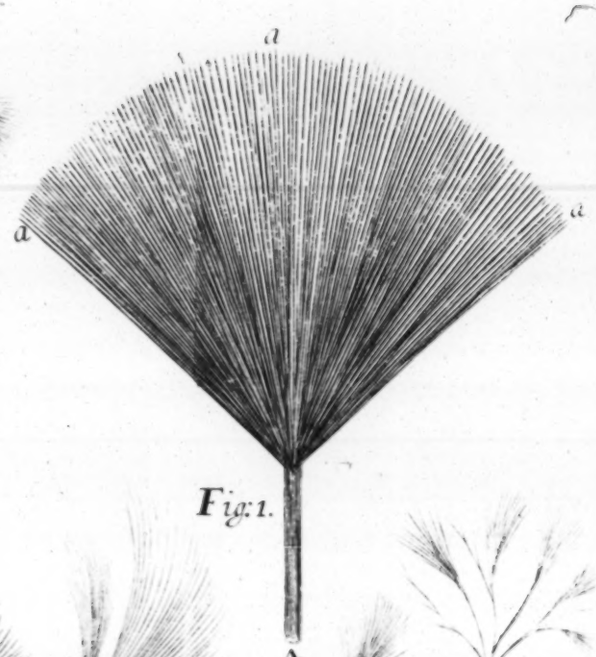

Fig: 1.

Fig: 3.

Tab: VI. Fig: 1. Sect. 1: Cap. 1:

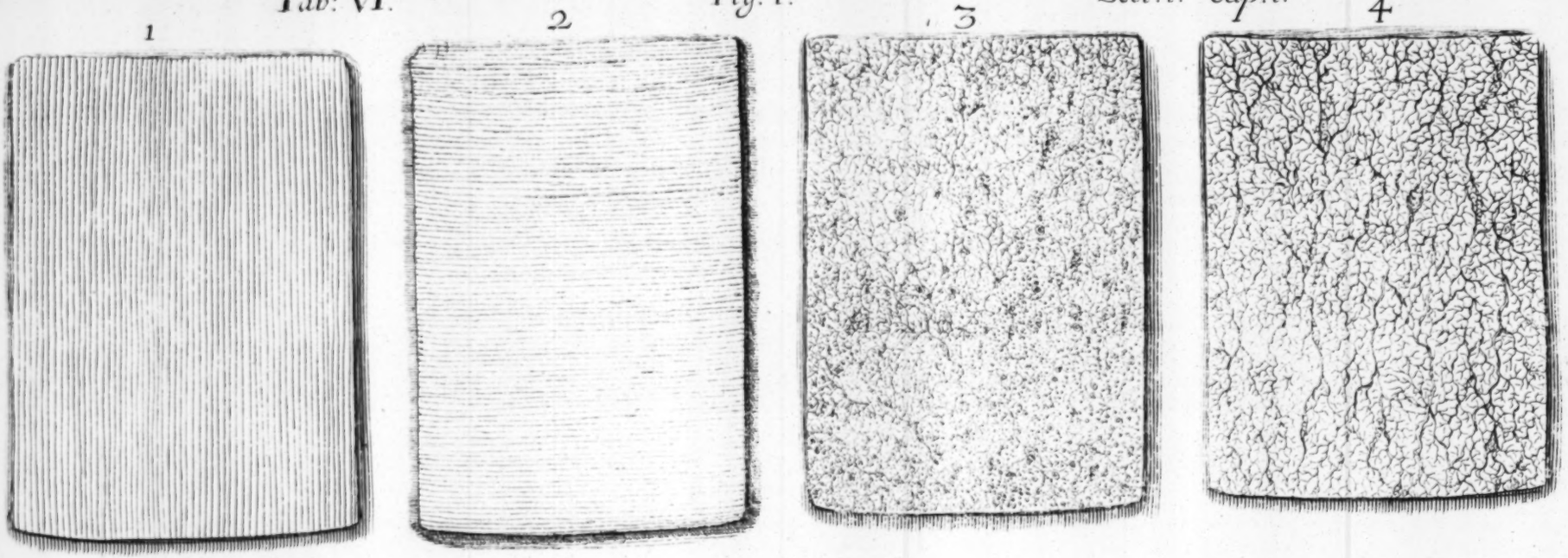

Fig: 2.

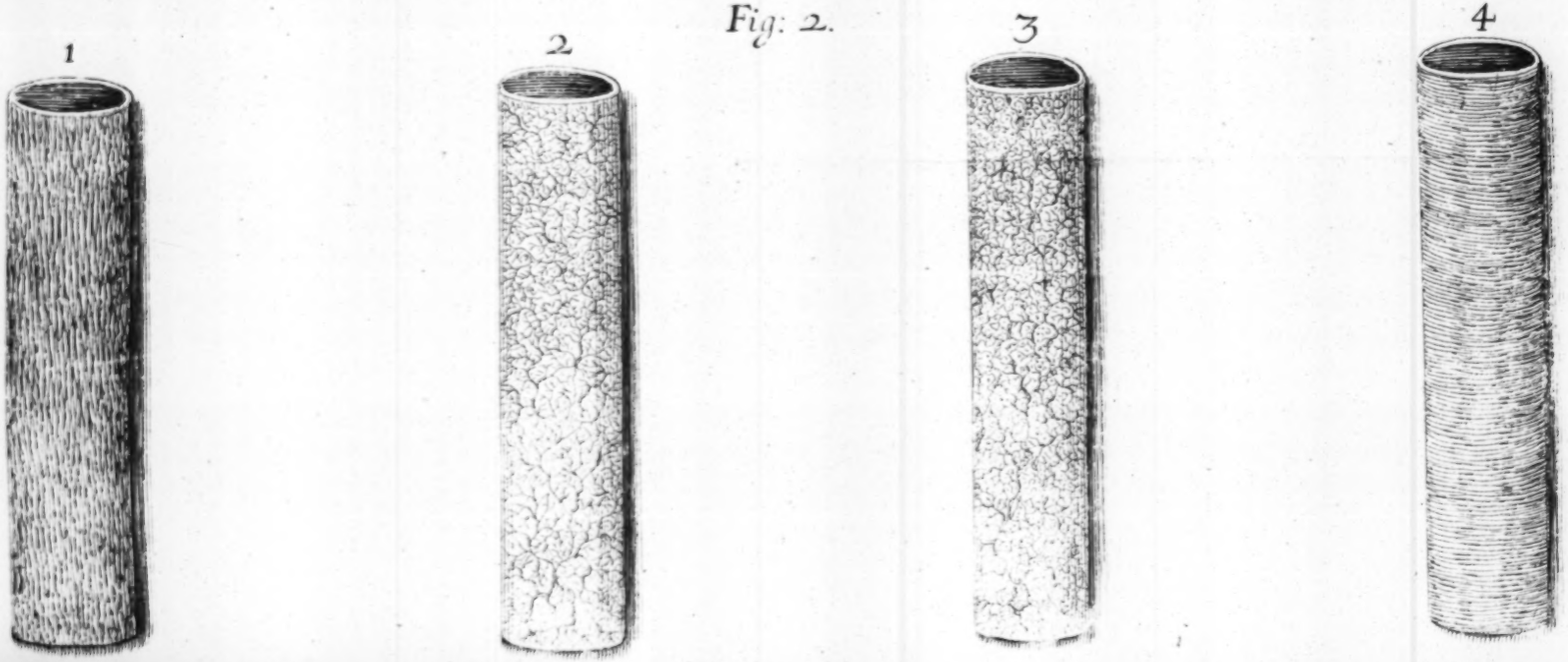

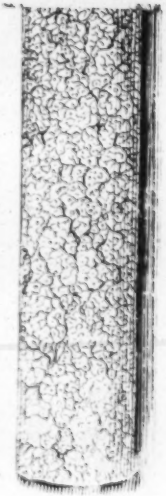

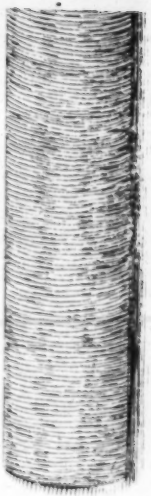

Tab: VII.

Fig 1

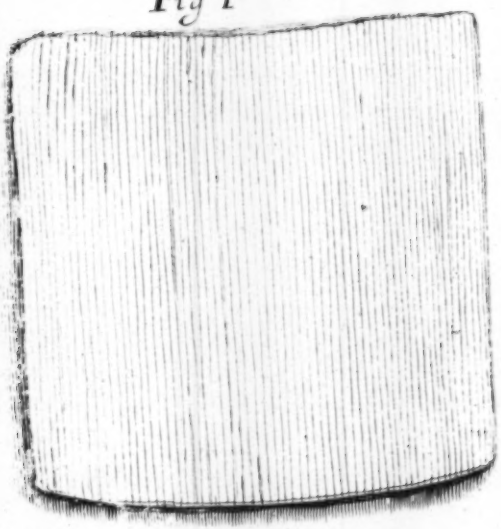

Fig: 3.

Fig: 4.

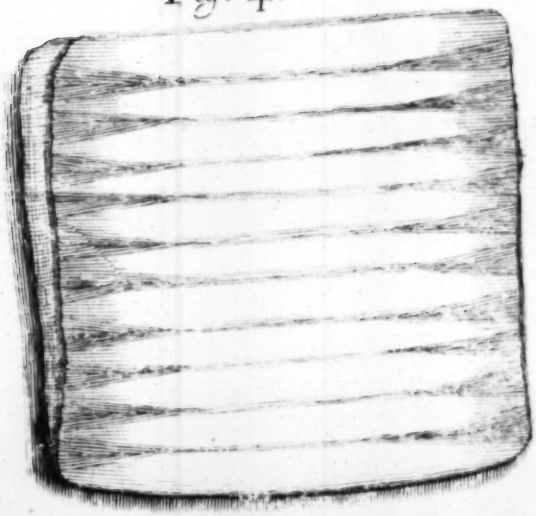

Fig: 2.

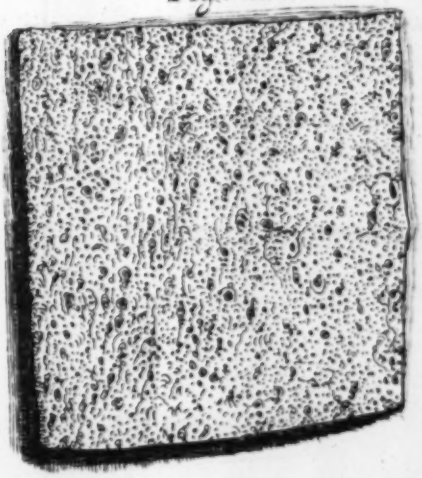

Tab: VIII.

Fig: 1.

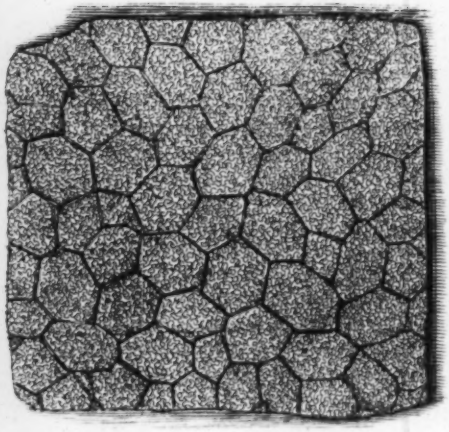

Fig: 2.

Fig: 3.

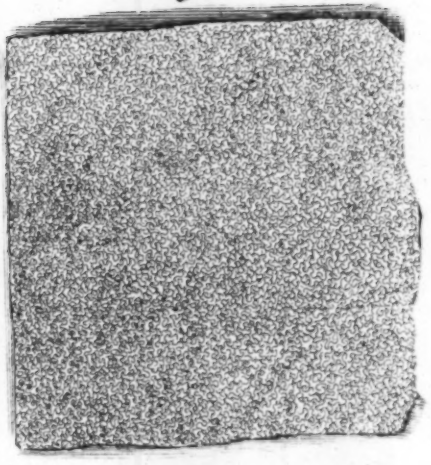

INDEX
ALPHABETICUS.

A.

ACus punctura aquas in Anasarca educendi modus satis elegans. p. 238
Aëris vitia circa Inspirationem. p. 40
Aëris ad Tabem excitandam influentia. p. 62
Anasarcæ descriptio. p. 224
Origo ejus à sanguine. p. 224
Causæ ejus conjunctæ traduntur. ibid.
Causæ ejus remotiores sive procatarcticæ. p. 292
Anasarcæ causa materialis. p. 224
Morbi differentiæ. p. 231
Prognosis p. 231
Curatio. ibid.
Anasarcæ curatæ exemplum. p. 241
Cartilago Annularis. p. 5
Ἀρυταινοειδὴς. p. 5
Arteriæ Pneumonicæ descriptio & usus. p. 10
Quare inter venam secandam arteriæ pertusio periculosa est. p. 328
Ascitis causæ remotiores. p. 191
Non semper ab hepate vel liene procedit. ibid.
Ejus descriptio. p. 194
Differentiæ. p. 195
Prognosis. p. 195
Curatio. p. 196
Quibus & quot remediis aquarum eductio molienda est. ibid.
Asthma morbus maxime terribilis. p. 149
Ejus tres species. ibid.
Veteres primam tantum, nempe mere pneumonicum, agnoverunt. p. 150
Quicquid sanguinem effervefacit causa ejus evidens. p. 151
Quare Asthmatici in lecto pejus habent. p. 251
Asthma convulsivum. ibid.
Sedes ejus multiplex & diffusa. ibid.

Materies morbifica in variis locis conſiſtit. ibid.
Aſthma mixtum. p. 153
Aſthmatis cauſæ recenſentur. p. 153
Morbi Prognoſis. p. 154
Remediorum formulæ. p. 156
Hiſtoria Aſthmatis Convulſivi. p. 160
Hiſtoria morbi mixti. p. 161
Caſus Ætiologia. p. 162
Caſus Aſthmatis in Tympanitem deſinentis. p. 214
Aura craſſior & urbana Phthiſicis quibuſdam ſalubris, aliis noxia. p. 63
Aura ſulphurea multis Phthiſicis ſalubris. ibid.

B.

BRonchus, pars Tracheæ. p. 8
Bronchiorum uſus. p. 8
Eorundem ſyſtole & diaſtole. p. 8
Lobuli eorum, & Ramificationes. p. 8
Tubi Bronchiales interdum ita implentur ut obrigeſcant. p. 38
Ejus rei inſtantia. p. 38
Bufo ſiccatus, remedium contra Hæmorrhagiam. p. 265

C.

CAntharides quomodo veſicas excitant & aquas educunt. p. 276
Cartilago Scutiformis. p. 5
Cartilagines circulares. p. 5
Cauteria remedium externum ad Hæmorrhagias ſiſtendas. p. 265
Chalybeata ſulphure prædita in anaſarca egregie proſunt. p. 239
Contagii ψωρώδες ratio explicatur. p. 304
Coſmeticorum formulæ. p. 299
Cucurbitæ remedium externum ad Hæmorrhagias ſiſtendas. p. 265
Cucurbitulæ cum Scarificatione Phlebotomiæ vicem ſupplent. p. 128
Cuticulæ deſcriptio. p. 294
Cuticulæ morbi nulli. p. 296
Cutis deſcriptio. p. 294
Cutis lævitas & aſperitas unde. p. 295

Dimetri-

D.

Diureticorum Lixivialium formulæ contra Anaſarcam. p. 234
Doloris ratio formalis. p. 305
Solutio continui ſemper ejus cauſa. p. 305
Tabes Dorſalis. p. 50
Ejus duæ ſpecies. p. 50

E.

Elaterium Hydragogon potentiſſimum. p. 200
Empyema affectuum aliorum pectoralium productum. p. 135
Materia ejus morbifica quæ ſit. p. 135
Morbi Prognoſis. p. 138
Curatio ejus. p. 138
Remediorum formulæ. p. 140
Empyematicorum hiſtoriæ. p. 140, &c.
Epiglottis, cartilago Laryngis diverſiformis. p. 5
Macularum Ephelidum dictarum deſcriptio. p. 297
Earum materia & cauſæ. ibid.
Eſulæ, ſive Tithymali, & eorum præparata. p. 193
Expirationis actus inſpiratione facilior. p. 43
Expirationis læſæ cauſæ. p. 43

F.

Figuræ, earumque explicationes, quibus pulmonum lobi cum omnibus eorum vaſibus & ramificationibus explicantur. p. 25, &c.
Frictiones remedium externum ad Hæmorrhagias ſiſtendas. p. 265
Fontanella remedium præſervatorium potius quam curatorium. p. 283
In quibus morbis præcipue conducunt. p. 284
In quibus corporibus minus conveniunt. ibid.
Quare ſpiritus nimis abſumunt. p. 285
Fonticulorum loca deſignantur. p. 286, &c.
Symptomata iis accidentia ut curanda. p. 288
Inflammatio fontanellæ frequenter accidit. p. 289
Fontanella exicca & moleſta medelam exigit. p. 291
Interdum invitis omnibus cum fovea ſanabitur. p. 292
Quandoque carnem ſpongioſam circa labia accreſcentem habet. ibid.

Vulgaris error eſt eos ad ſterilitatem diſponere. p. 293
Lignum Fraxini Virgineæ. p. 265
Frigidorum applicatio remedium externum ad hæmorrhagias ſiſtendas. p. 340

G.

Gonorrhæa, Tabes Dorſalis. p. 50
Ejus duæ ſpecies. ibid.
Gonorrhææ virulentæ ratio formalis. p. 52
Gummi gutta. p. 197
Varia ejus præparata. ibid.

H.

Lapis Hæmatitis. p. 266
Hæmatoſeos ratio & modus explicantur. p.
Hæmoptoe Pulmonis frequens affectus. p. 93
Ejus ratio formalis. p. 94
Ejus differentiæ. p. 95
Cauſa ejus procatarcticæ & evidente. p. 96
Ejus Prognoſis. p 97.
Curatio. p. 97
Medicamentorum formulæ pro variis indicationibus. p. 99, &c.
Hæmoptoicorum exempla. p. 103
Hæmorrhagia non omnis ſiſtenda eſt. p. 260
Hæmorrhagiæ immoderatæ cauſæ. p. 262
Ejus Prognoſis. p. 263
Curationis tres indicationes. p. 338
De Hæmorrhagiâ in febre maligna. p. 268
Hæmorrhagiæ rarioris hiſtoria, ætiologia, & curatio p. 271
Maculæ Hepaticæ perperam ita dictæ. p. 298
Earum deſcriptio & cauſæ. p. 298
Remediorum Hepati dicatorum genera. p. 185, &c.
Quare humor Hydropicus ſit limpidus & non cruentus aut lacteus. p. 196
Hydragogorum externorum ſpecies & adminiſtrationum modi. p. 236
Hydragogorum compoſitorum formulæ. p. 277
Hydrops ſæpe Icteri productum. p. 193
Hydropis ſpecies. ibid.
Hydrops pectoris facile dignoſcitur. p. 163
Cauſa ejus occulta eſt. ibid.
Modi, quibus gignitur, traduntur. p. 164
Hiſtoria ejus notabilis. p. 165

Curatio

Curatio per pectoris paracentesin. p. 166
Morbi differentiæ. p. 167
Signa diagnostica. p. 167
Curatio. ibid.
Remediorum formulæ. p. 168
Eo morbo laborantis historia. p. 169

I.

ICterus affectus Hepaticus. p. 173
Ejus descriptio. p. 173
Causa. p. 173
Sylvii opinio de Icteri causa. ibid.
Ejus causa interdum in sanguine. p. 240
Icteri curatio. p. 176
Remediorum formulæ pro variis ejus indicationibus. p. 177, &c.
Impetiginis sive Lepræ Græcorum descriptio. p. 314
Ejus differentiæ. p. 315
Causa ejus materialis concretiones Tartareæ in sanguine genitæ p. 315
Causa ejus proxima. p. 306
Causæ evidentes. p. 317
Sæpius scorbuto ac lui Venereæ supervenit. p. 317
Prognosis. p. 218
Curatio. p. 318
Quare difficilius quam lues Venerea sanatur. p. 321
Remediorum formulæ. p. 319
Hujus morbi historia notabilis. p. 319
Inspirationis læsæ causæ. p. 40
Johannis Angli pharmacum Empiricum contra Asciten. p. 203

L.

LAc Virginis. p. 300
Laryngis descriptio. p. 5
Maculæ Lenticulares. p. 298
Leipothymia quocunque modo excitata Hæmorrhagiam sistit. p. 265
Ligaturæ remedium contra Hæmorrhagias immodicas. p. 264
Pilulæ Lunares. p. 199
Lymphæductus Pulmonum. p. 14

M.

Maculârum curatio. p. 295.
Malpighii ſententia, de pulmonum ſubſtantia, experimento comprobata. p. 2
Quomodo Mercurius Pſoram ſanat. p. 312
Aqua Coſmetica Mercurialis. p. 300
Uſus ejus familiaris non tutus. ibid.
Muſculi Reſpirationi inſervientes. p. 17
Eorundem munia, tum in Inſpiratione, tum in Expiratione. p. 18
Muſcus Pyxidatus magnum remedium contra Tuſſim Puerorum Convulſivam. p. 76

N.

Pulmonum Nervi. p. 15
Nitroſorum formulæ contra Impetiginem. p. 419

P.

Papillæ Pyramidales organum Tactus. p. 295
Paracenteſin quæ ſuadent aut prohibent. p. 139
Paracenteſis in Aſcite quando & quibus conveniat. p. 204
Peripneumoniæ deſcriptio. p. 110
Ejus ratio formalis & cauſæ conjunctæ. ibid.
Cauſæ evidentes. p. 112
Morbi hujus differentiæ. p. 113
Sæpenumero Pleuritidi ſuccedit aut ſupervenit. p. 112
Ejus Prognoſis. p. 114
Curatio. p. 115
Remediorum formulæ. p 118
Morbi hujus hiſtoriæ. p. 121
Phlebotomia medicina generalis & antiqua. p. 243
Natura per Hæmorrhagiam eam primo commonſtravit. ibid.
Hæmorrhagiæ ſpontaneæ ſunt vel Criticæ, vel Symptomaticæ. ibid.
Criticæ quandoque in Symptomaticas cedunt. p. 244
Symptomaticæ unde oriuntur. ibid.
Phlebotomiæ uſus & effectus. p. 248
In quibuſdam caſibus de ea valde ambigitur. p. 250

Regulæ

Regulæ circa Phlebotomiam in Peripneumonia. p. 115
Phlebotomia in omni Pleuritide neceſſaria. p. 127
De Phlebotomia nimia cavendum. p. 257
In quibuſdam caſibus omnino vetatur. p. 258
Semper fiat cum orificio amplo. ibid.
Phthiſis inter morbos pectoris primaria. p. 47
De Phthiſi in Genere. ibid.
De Phthiſi proprie dicta. p. 53
De Phthiſi incipiente. p. 74
Remediorum ad eam formulæ. p. 81
De Phthiſi confirmata. p. 85
Ejus ratio formalis. ibid.
Ea laborantium hiſtoriæ & caſus. p. 87
Phthiſeos Pulmonaris definitio. p. 54
Ejus cauſæ ſecundum veteres. p. 54
Ejus cauſæ evidentes. p. 57
Cauſæ procatarcticæ. ibid.
Diatheſis ad Phthiſin hæreditaria quæ ſit. p. 61
Pleuritis & Peripneumonia morbi valde affines. p. 123
Ejus ſedes. p. 123
Ejus cauſa proxima. ibid.
Cauſæ ejus remotiores. p. 124
Differentiæ. p. 125
Prognoſis. ibid.
Curatio. p. 126
Remediorum formulæ. p. 130
Pleuritici Hiſtoria. p. 133
Pori duplices, majores & minores. p. 295
In poris majoribus ſunt pilorum radices. p. 296
Pruritus quid ſit. p. 307
Quomodo ſpiritus in eo moventur. ibid.
Medium quiddam eſt inter dolorem & voluptatem. ibid.
Pſora morbus proprie cutaneus. p. 302
Ejus deſcriptio. p. 303
Humor eſt non unus è quatuor vulgaribus, ſed quidam glandulis cutaneis inſitus. p. 303
Latex iſte deſcribitur. p. 303
Tribus modis ψωρώδης evadit. ibid.
Contagii ejus citiſſimi ratio explicatur. ibid.
Pſoræ Differentiæ. p. 307
Prognoſis ejus. p. 308
Curatio. ibid.
Remediorum formulæ. p. 309
Pulmonum ſubſtantia prorſus membranacea. p. 2

Pulmonum tunicæ. p. 15
Pulmonum vaſa recenſentur. p. 5
Ejus ſyſtole & diaſtole. p. 16
Sanguis in Pulmonibus multis modis impeditur. p. 32, &c.
Pulmonis ulcus quomodo fiat. p. 52
Pulmonis vomica morbus raro notatus. p. 142
Ejus ratio formalis & cauſa conjuncta. p. 143
Materies ejus morbifica. p. 143
Remediorum formulæ. ibid.
Morbo hoc laborantium hiſtoriæ. p. 149
Pulvis ſympatheticus. p. 265
Puris & materiæ purulentæ differentia. p. 136

R.

REſpirationis læſæ cauſæ. p. 149
Dominus Ruiſch ramum Bronchialem ab aorta oriundum detexit. p. 7

S.

SAlivatio Impetiginem pro tempore curat cum recidiva. p. 321
De Sanguinis ſputo. p. 93
Sanguinis in pulmone plurima impedimenta. p. 32, &c.
Remedia externa ad ſanguinis affluxum in Hæmorrhagia narium revocandum. p. 263
Sanguis combuſtus remedium externum ἰσχαιμον. p. 266
Loca unde ſanguis mittendus eſt. p. 252
Quare ſulphur Pſoræ antidotum. p. 312
Medicamenta è ſulphure parata, Phthiſicis maxime congrua. p. 63
Induſium Sulphuratum contra Pſoram elegans remedium. p. 312
Sylvii opinio circa ſanguinem in pulmone effervescentem, rejecta. p. 31.
Sylvii opinio de Icteri cauſa. p. 174
Ejus remedia empirica contra Icterum. p. 180

T.

TActus affectiones primæ, Dolor & Voluptas. p. 305
Tracheæ deſcriptio. p. 5
Ejus partes duæ. ibid.
Senſu & motu quodam potitur. p. 6
Ductuum Trachealium ſpaſmi. p. 42
Tuſſis initium plerumque à frigore contracto. p. 34
Tuſſis deſcriptio. p. 44
Ejuſdem ratio formalis, cauſæ, & ſpecies. p. 45, &c.
Tuſſis tres ſtatus diſtinctivi. p. 64.
Methodus Therapeutica contra Tuſſim incipientem. p. 66
Medicamentorum formulæ. p. 68
Puerorum Tuſſis Convulſiva (*Chin-cough* dicta) deſcribitur. p. 68
Ejus ratio. ibid.
Cauſæ. p. 75
Curationes Empiricæ. ibid.
Curatio Rationalis. p. 76
Terriculamenta conveniunt. ibid.
Tuſſis clangoſa. p. 89
Tympanites haud proprie Hydropis ſpecies. p. 210
Cauſa ejus quare occulta. p. 210
Cujuſmodi affectio eſt. p. 210
Ejus cauſa & ratio formalis explicantur. p. 210.
Tympanites Univerſalis, ejuſque cauſa. p. 211
Tympanitis deſcriptio. p. 214
Ejus cauſæ evidentes. ibid.
Prognoſis. p. 215
Therapeia. ibid.
Medicamentorum formulæ pro variis indicationibus. ibid.

U.

VEnæ Pneumonicæ deſcriptio & uſus. p. 12
Venæ Pulmonaris ductus valvulis caret. p. 13
Vena jugularis tutiſſime pertunditur. p. 254
Quæ vena in Pleuritide aperienda. p. 171
Cur venter in defunctis intumeſcit. p. 212
Cellularum Veſicularium uſus. p. 9
Veſicatoria à veteribus phænigmi & ſinapiſmi dicta. p. 273
Ex quibus parantur. ibid.

Veſica-

Veſicatoriorum formulæ. p. 274
Veſicatorium elegans cum dropace. p. 75
Quomodo operantur. p. 275
Urinas & ſudores movent. p. 276
Quibus morbis ſanandis Veſicatoria conducunt. p. 279
Quibus conſtitutionibus optime congruunt. p. 321
Veſicatorium ulcera in febribus non ſunt ſananda. p. 281
Injectio aquæ vitriolicæ remedium contra hæmorrhagiam. p. 266
Voluptas quid ſit. p. 306
Ejus ratio formalis. ibid.
Uſnea remedium contra Hæmorrhagiam. p. 266

FINIS.

UNIVERSITY LIBRARY CAMBRIDGE

U S.

p. 274
p. 75
p. 275
p. 276
p. 279
p. 321
a. p. 281
morrha-
p. 266
p. 306
ibid.
p. 266